

Könets krona

Könets krona

Representationer av svenska drottningar
från stormaktsenvælde till medborgarsamhälle

Avigail Rotbain

Institutionen för historiska studier

ISBN: 978-91-7833-510-7 (PRINT)

ISBN: 978-91-7833-511-4 (PDF)

GÖTEBORGS UNIVERSITET

© Avigail Rotbain, 2019
Institutionen för historiska studier
Box 200
405 30 Göteborg

Omslagsbild: Allegori över Hedvig Eleonora, 1636–1715,
krönes av Minerva. (Nationalmuseum)

Sättning: Thomas Ekholm
Print: Repro Lorensberg, Göteborgs universitet

ISBN: 978-91-7833-510-7 (PRINT)

ISBN: 978-91-7833-511-4 (PDF)

Innehåll

Tack	7
Kapitel 1: Inledning	9
En beständig monarki i förändring.....	10
Rikshushållet.....	16
Representation.....	17
Representationer av den svenska monarkin.....	21
Drottningens funktion.....	23
Avhandlingens problemformulering.....	27
Material.....	29
Urval, korpus och metod.....	34
Disposition.....	36
Kapitel 2: Ulrika Eleonora av Danmark (1656–1693)	39
Ny drottning i fredens tecken.....	40
Ett äktenskap under förhandling.....	43
Den sörjande modern.....	46
Folkets mor och förebedjare.....	49
Från Karls till Kristi famn.....	53
Folkets drottning i det karolinska enväldet.....	57
Kapitel 3: Lovisa Ulrika av Preussen (1720–1782)	63
En alldeles svensk kronprinsessa.....	65
Den återuppståndna Ulrika.....	68
Ett nästan romantiskt äktenskap.....	71
Vasaättens nya stammoder.....	74
Regentskapet och vitterheten.....	77
Frihetstidens dynastiska drottning.....	81
Kapitel 4: Sofia Magdalena av Danmark (1746–1813)	87
Ett nytt band mellan Sverige och Danmark.....	88
Ett osynligt äktenskap.....	93
Den segrande modern.....	96
Den upplysta absolutismens bleka drottning.....	101
Kapitel 5: Josefina av Leuchtenberg (1807–1876)	107
Hjälte dottern från söderns land.....	108
Modershjärtat.....	113

Med en liljestängel som spira.....	116
Hustruhjärtat.....	118
Medborgarmonarkins kvinnohjärta.....	121
Kapitel 6: Könets krona.....	129
Främlingskap.....	130
Hustruskap.....	134
Moderskap.....	138
Kronans beständighet.....	140
Summary.....	145
Källor och litteratur.....	151
Tryckta källor i samling.....	151
Tryckt litteratur.....	151
Digitalt publicerad litteratur.....	163
Appendix.....	165

TACK

Först och främst vill jag rikta ett särskilt innerligt tack till mina fantastiska handledare: Göran Malmstedt och Henric Bagerius. Ni har bidragit med både vetenskaplig skärpa och språklig finess. Men minst lika viktigt har varit att ni bidragit med lugn och trygghet. Er tilltro till min förmåga, ert ständiga peppande och stöd har varit ovärderligt. Tusen tack!

Jag vill också rikta ett stort tack till mina slutseminarieopponenter Karin Tegenborg Falkdalen och Maria Sjöberg. Era synpunkter hjälpte mig att förtydliga vad jag vill med min avhandling och förbättrade innehållet avsevärt.

Genom nationella forskarskolan i historia har jag fått möjlighet att delta i seminarium som fört avhandlingsarbetet framåt. Framför allt har mina skrivbordsbyten vid York University och Köpenhamns universitet bidragit med stor inspiration. Ytterligare konferensresor samt materialinsamling har möjliggjorts genom stipendier från Per Lindcrantz fond och Filosofiska fakultetens gemensamma donationsnämnd. Stort tack!

Avhandlingsmanuset har generöst språkgranskats av Paul Borenberg, Sara Ekström, Martin Johansson, Anna R. Locke och Sari Nauman. Stort tack för er hjälp och er flexibilitet när jag nervöst kastat manusbitar åt olika håll. Ett extra tack till Sari som har läst många av mina texter i diverse skick och alltid gett konstruktiva råd. Ett varmt tack även till Wojtek Jezierski för din generösa feedback på mina, och många andra doktoranders, texter. Din vilja till vetenskapligt utbyte är ett föredöme och ger avtryck på institutionens avhandlingar. Ett dubbelt tack riktar jag till Brian Bonafilia: dels för hjälp med min engelska sammanfattning, dels för alla distraktioner som gett mig paus från avhandlingen. Båda har varit välbehövliga!

Under avhandlingsskrivandet har doktorandkollektivet vid Institutionen för historiska studier vid Göteborgs universitet varit en källa till mycket glädje. Vi har skapat vår egen gemenskap och funnit stöd i varandra. Tack till er alla! Ett allra käraste tack vill jag rikta till Anna R. Locke som jag delat kontor med. Tack för alla givande vetenskapliga samtal, men än mer tack för alla ovetenskapliga samtal, skratt, tårar och hallongrottor. Jag har svårt att föreställa mig hur doktorandtiden hade varit utan dig. Ett stort tack också till mina rara norskor – Frida

Espolin Norstein, Mari Malmer och Irene Selsvold – för dessa år av vänskap och språkförbistring. Jag vill också tacka Paul Borenberg, Sari Nauman och Lewis Webb för många roliga stunder, och Magnus Jernkrok för ypperligt motstånd i doktorandernas pingisfinal.

Under doktorandtiden har jag haft möjlighet att ta kortare tjänstledigheter för att arbeta på kungliga slotten. Som museilärare har jag fått en paus från forskningen och istället kunnat förmedla historia till allmänheten. Det har betytt mycket. Ett särskilt tack till Sara Ekström och Martin Johansson – våra somrar på Rosersbergs slott har varit ett kärt minne under avhandlingsskrivandets slutfas.

Slutligen vill jag rikta ett hjärtligt tack till min familj. Min syster och svåger, Emelie och Viktor, har alltid peppat mig, läst mina texter och hjälpt till med all form av datorhaverier. Emelie är också en utmärkt hobbypsykolog och har i de många stressmoment som doktorandtiden inneburit ständigt stävjat min oro. Mina föräldrar har helhjärtat – om än ibland konfunderat – ställt upp på alla mina säregna infall, som till exempel idén att jag skulle doktorera i historia. Er totala acceptans för mina val och er stolthet över allt jag företagit mig har betytt allt. Den här boken tillägnas er.

Göteborg, maj 2019
Avigail Rotbain

KAPITEL 1

Inledning

När Lovisa Ulrika av Preussen födde en son vintern 1746 tävlade alla Sveriges kvinnor om vem av dem som vunnit störst ära nu när Gud låtit ”kronan av dess kön” bli ”lycklig mor”. Så skrev i alla fall prästen Michael Hermonius den yngre i en 60 verser lång dikt. I dikten, som både lästes upp i stora riddarhussalen och gavs ut i tryckt form, beskriver han den stora glädje som olika grupper i riket känner inför denna födsel. Hermonius skildrar först kungens förtjusning, följt av rådets och sedan riddarhusets lycka. Därefter behandlar han fröjden hos de lägre stånden – de som arbetar till havs följt av de i gruvorna och därefter bönderna – innan Hermonius slutligen når fram till avsnittet där han beskriver kvinnornas glädje. Han menar att ”det svenska täcka kön”, det vill säga svenska kvinnor, förutom att föräras av Lovisa Ulrikas barnafödande också har ”sin krona och sitt smycke” i henne och att hon är ett skydd för deras dygd.¹

I Hermonius dikt påverkade det kungliga barnafödandet många människor ur skilda stånd och yrkeskategori, men till synes allra främst kollektivet kvinnor. Lovisa Ulrika förklaras vara de svenska kvinnornas smycke, och det är kvinnokönet som Gud valt att förära genom att låta dess ”krona” bli mor. Liknande formuleringar förekommer i flera andra dikter. Det är givetvis svårt att veta om svenska kvinnor faktiskt upplevde sig ärade av Lovisa Ulrika, eller om Lovisa Ulrika själv levde upp till vad diktare skrev om henne. Men Hermonius text ska inte heller läsas som en verklighetstrogen återgivning av vare sig samhällsandan eller drottningen. Istället är det ett inlägg i en ständigt pågående förhandling om relationen mellan kungamakt och undersåtar.

Den genre inom vilken Hermonius skrivit sin dikt, så kallade tillfällesskrifter, kan betraktas som dialogiska texter vilka skapades av ett stort antal röster och för en bred publik. I den här avhandlingen studerar jag representationen av svenska drottningar; hur och vilken bild av dem som konstruerades i tillfällestrycken.

1 Hermonius, Michael (den yngre), *Fägne-Quäde Öfwer Hennes Kongl. Höghets Sweriges Rikes Cron Prinsessas [...]* (Stockholm, Lorentz Ludwig Grefing).

Även om det givetvis fanns riktiga människor bakom representationen är jag inte intresserad av drottningarnas livsberättelser, vilka de egentligen var eller gjorde. I den här undersökningen betraktar jag drottningar som en slags projektionsyta på vilken representationer av monarkin kunde appliceras och omförhandlas.

Representationer av monarkin har varit föremål för många studier. I dessa studier är fokus främst på kungen, som närmast har setts som synonym med monarkin och kungahuset. Drottningar får sällan en central position utan tjänar främst som ett komplement i analyser av kungen. Det bottenar möjligen i uppfattningen att kungen hade den politiska makten och därmed är monarkins egentliga subjekt. De kvinnliga medlemmarna har istället reducerats till barnaföderskor utan större relevans för förståelsen av monarkin. Detta segglivade antagande är värt att begrunda. Forskning om frihetstidens såväl som 1900-talets svenska monarki visar att dess roll i samhället var och är betydelsefull även utan ett politiskt inflytande.² Och om monarkins betydelse inte uteslutande vilar på dess politiska maktinnehav borde rimligtvis inte monarkin enbart förstås utifrån dess formella makthavare.

Kungen och hans hustru, drottningen, uppfattades under tidigmodern tid som en komplementär enhet som agerade som hela rikets far och mor. I denna struktur var drottningens roll nödvändig för att skapa en jämnvikt mellan traditionellt maskulina och feminina egenskaper samt uppvisa ett idealt äktenskap. Trots detta har forskare nästan uteslutande valt att diskutera monarkin utifrån kungen och därmed dess maskulina aspekter. Jag studerar monarkin utifrån drottningen. Syftet med avhandlingen är att förklara hur representationen av drottningar konstruerades och förhandlades samt analysera kontinuitet och förändring i representationen. Undersökningen sträcker sig över en tidsperiod om 200 år, från stormaktsenvælde till medborgarsamhälle.

En beständig monarki i förändring

Merparten av den internationella forskning som berör monarkins representation sträcker sig över en kortare tidsperiod, vanligen inte mer än 50 år. Dessutom görs studier ofta i en sammanhållen politisk kontext, där syftet många gånger är att analysera monarkin under ett specifikt styre. Forskning om den svenska

2 Se Malmstedt, Göran, "Frihetidens karismatiska kungar" i Harnesk, Börje (red.), *Maktens skiftande skepnader: studier i makt, legitimitet och inflytande i det tidigmoderna Sverige*, Institutionen för historiska studier, Umeå universitet, Umeå, 2003, s. 75–89; Nordin, Jonas, *Frihetstidens monarki: konungamakt och offentlighet i 1700-talets Sverige*, Atlantis, Stockholm, 2009, s. 269–276; Tornbjer, Charlotte, *Den nationella modern: moderskap i konstruktioner av svensk nationell gemenskap under 1900-talets första hälft*, Nordic Academic Press, Lund, 2002, s. 121–124, 162–164; Åse, Cecilia, *Monarkins makt: nationell gemenskap i svensk demokrati*, Ordfront, Stockholm, 2009, s. 133–150.

monarkins representation följer denna riktning.³ Inte minst har det karolinska enväldet fått stort utrymme. Studier som överbryggar politiska perioder är däremot mindre vanliga. När det förekommer är fokus ofta på en specifik politisk förändring med ett tydligt före och efter. Ett exempel på detta är studier som rör övergången från ancien régime till de moderna medborgarmonarkierna.⁴

Jag har valt en i sammanhanget lång tidsperiod, från 1680-talet till 1870-talet, eftersom jag vill undvika att ge en ögonblicksbild av en specifik politisk kontext eller en enskild förändringsprocess. Istället vill jag kunna dra långa linjer kring kontinuitet, och se vilka förändringar som bryter denna kontinuitet.

Under min undersökningsperiod förändrades den politiska ordningen i Sverige och monarkins inflytande flera gånger om, samtidigt som nya ideal växte fram och andra bleknade. Även om det finns slående skillnader mellan 1600-talets och 1800-talets monarkier så tycks konceptet monarki i sin kärna vara beständigt. Dess fortsatta existens i ett flertal demokratiska länder visar på ett djupt rotat men samtidigt flexibelt system.

Medan fokus i tidigare studier ligger på enskilda förändringar visar också forskning om exempelvis frihetstiden och det tidiga 1900-talet att föreställningar om monarkin har en anmärkningsvärd beständighet. Denna beständighet diskuteras inte lika ofta i humanistisk forskning, men genom att studera hur monarkin representerades i olika samhällssystem och olika politiska kontexter kan vi komma närmare förståelsen av vad monarkin var och gjorde i samhället.

Min undersökning börjar vid 1600-talets sista decennier då många monarkier, däribland den svenska, var enväldiga och ofelbara. Kungahuset hade fått sitt uppdrag av Gud. Kungen ansågs genom handpåläggning kunna bota sjuka, och tecken i himlen och på jorden påstods kunna berätta om en nyfödd prins liv eller om en åldrande drottningens död. Världslig och gudomlig makt knöts till kungahuset, och rikets motgångar ansågs bero på folkets synd.⁵

3 Se exempelvis Alm, Mikael, *Kungsord i elfte timmen: språk och självbild i det gustavianska enväldets legitimitetskamp 1772-1809*, Atlantis, Stockholm, 2002; Nordin 2009; Sandin, Per, *Ett kungahus i tiden: den Bernadotteska dynastins möte med medborgarsamhället c:a 1810-1860*, Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala, 2011; Snickare, Märten, *Enväldets riter: kungliga fester och ceremonier i gestaltning av Nicodemus Tessin den yngre*, Raster, Stockholm, 1999.

4 Ekedahl, Nils (red.), *En dynasti blir till: medier, myter och makt kring Karl XIV Johan och familjen Bernadotte*, Norstedt, Stockholm, 2010.

5 Brogan, Stephen, *The royal touch in early modern England: politics, medicine and sin*, The Boydell Press, Woodbridge, Suffolk, 2015, s. 218–222; Ekedahl, Nils, *Det svenska Israel: myt och retorik i Haquin Spegels predikokost*, Gidlund, Uppsala, 1999, s. 79–122; Håkansson, Håkan, *Vid tidens ände: om stormaktstidens vidunderliga drömvärld och en profet vid dess yttersta rand*, Makadam, Göteborg, 2014, s. 63–66, 448–460; Kantorowicz, Ernst Hartwig, *The King's two bodies: a study in mediaeval political theology*, 7. pr., Princeton University Press, Princeton, 1997 [1957]; Kjellgren, Martin, *Taming the prophets: astrology, orthodoxy and the word of God in early modern Sweden*, Sekel, Lund, 2011, s. 60–64, 73–75, 95, 129–185.

Vid undersökningens slut i andra halvan av 1800-talet hade monarkin på många sätt förändrats. Under det tidiga 1800-talet fick Sverige liksom flera andra europeiska riken nya furstehus som saknade kunglig härstamning. Dessa nya dynastier strävade efter ett nytt existensberättigande som inte baserades på gudomlig utvaldhed eller genetisk särart. Representationen anspelade på både oåtkomlighet och anspråkslöshet: en balans mellan å ena sidan den traditions-tyngda föreställningen om monarkins upphöjdhet, å andra sidan tankar om enkelhet, folklighet och en familj som andra familjer.⁶

Denna något hårdragna transformation kan utvecklas vidare utifrån tre teman som i tidigare forskning har lyfts fram som monarkins centrala förändringsprocesser från tidigmodern till modern tid. Dessa tre utvecklingslinjer – förborgerligande, medialisering och feminisering – brukar dock sällan diskuteras tillsammans, trots att de i stor utsträckning är sammanvävda.

Förborgerligandet förknippas främst med 1800-talets monarkier. För de nya furstehusen var inte längre det gudomliga ett möjligt eller önskvärt ideal i ett allt mer sekulariserat samhälle med konstitutionella monarkier. Den politiska kraften och det ekonomiska kapitalet låg hos den framväxande borgerligheten, och det var dess ideal som kungahuset anpassade sig till.

Det borgerliga idealet kretsade kring hemmets idylliska sfär. Från det tidiga 1800-talet och framåt framställdes många kungahus som en lycklig, borgerlig familj. Drottningens moderlighet och familjens starka gemenskap kom att bli allt vanligare motiv. Beträktaren fick en (föreställd) inblick i kungafamiljens liv inom hemmets väggar, med scener som utspelade sig bortom prakten och ceremonierna.⁷ Detta kan antagligen kopplas till framväxten av en privat sfär särskild från offentligheten, som filosofen Jürgen Habermas menar skedde under 1700-talet och framför allt 1800-talet.⁸ Men det ska därtill nämnas att enskilda forskare har pekat på att liknande tendenser är märkbara även på 1600-talet, om än med betydande nationella skillnader.⁹

I tidigare forskning har det dessutom framhållits att kungahusets medlemmar under tidigmodern och modern tid kom allt närmare sina undersåtar och blev

6 Ekedahl, Nils (red.), 2010; Sandin 2011; Åse 2009 s. 133–150.

7 Ekedahl 2010; Homans, Margaret, *Royal representations: Queen Victoria and British culture, 1837–1876*, University of Chicago Press, Chicago, 1998, s. 58–85; Sandin 2011 s. 31–38.

8 Habermas, Jürgen, *Borgerlig offentlighet: kategorierna "privat" och "offentligt" i det moderna samhället*, 4., översedda uppl., Arkiv, Lund, 2003, s. 49–53.

9 Laura Knoppers visar att representationen av den husliga sfären i stor utsträckning förekom redan kring mitten av 1600-talet, se Knoppers, Laura Lungert, *Politicizing domesticity from Henrietta Maria to Milton's Eve*, Cambridge University Press, Cambridge, 2011, s. 4–14. Simon Schama har i sin artikel om de franska och brittiska kungahuset visat hur den husliga sfären långsamt växte fram i porträttkonsten under tidigmodern och modern tid, men att det också finns regionala skillnader, se Schama, Simon, "The Domestication of Majesty: Royal Family Portraiture, 1500–1850." *The Journal of Interdisciplinary History*, vol. 17, no. 1, 1986, s. 155–183.

mer och mer tillgängliga för dem. Flera forskare menar att detta åtminstone delvis var en konsekvens av den medialisering monarkierna genomgick, framför allt under decennierna kring 1800. Tidigare hade relationen mellan kungahus och undersåtar karaktäriserats av en större distans. Under 1500- och 1600-talen var många invånares enda bild av kungahuset den som förmedlades via predikstolen där kungörelser, böneplakat och tacksägelse om och av kungahuset lästes upp. Även genom mynt kunde folket få en bild av monarkin, och det spreds dessutom muntliga berättelser om kungahusets medlemmar. Kungen som folkhjärte, till exempel som en förklädd fader som osedd vakade över sitt folk, förekom i många delar av Europa.¹⁰

Vissa invånare hade dessutom möjlighet att se kungligheter som var på resa i landet, och invånare som själva reste eller arbetade i närheten av något av de kungliga slotten eller andra hovinrättningar kunde på håll skåda den prakt som representerade monarkin. De storslagna inredningar och representationsmålningar som ofta analyseras i studier av kungamaktens retorik kom däremot få till del.¹¹ Det var främst den utländska och inhemska eliten som fick med sig detta budskap. Invånarna i Stockholm hade större möjlighet att ta del av kungahusets retorik genom ceremonier som arrangerades i samband med kungliga dop, bröllop, kröningar och begravningar.¹²

I takt med att tryckpressens omfattning och möjligheter ökade spreds gravyrer och texttryck om kungligheterna, exempelvis tillfällestryck. Allt fler fick möjlighet att ha en bild på eller text om en kunglighet hemma, eller besöka ett hem som hade det. Dikter om kungligheter skulle under 1600-talet till allt större del skrivas på svenska istället för latin, vilket gjorde att även undersåtar i de breda samhällslagren kunde ta del av dem.¹³ Under 1700- och framför allt 1800-talet ökade tidningsväsendet spridningen av bilder och texter om kungligheter, och

10 Burke, Peter, *Folklig kultur i Europa 1500–1800*, Författarförl., Stockholm, 1983, s. 173–179; Nordin 2009 s. 172–176. Vidare se Jönsson, Mats & Lundell, Patrik (red.), *Media and monarchy in Sweden*, Nordicom, Göteborg, 2009; Rosengren, Cecilia, 'Kungahuset i pressens sken' i Ekedahl, Nils (red.), *En dynasti blir till: medier, myter och makt kring Karl XIV Johan och familjen Bernadotte*, Norstedt, Stockholm, 2010, s. 235–258.

11 I framför allt studier av det karolinska enväldet är detta återkommande, se exempelvis Ellenius, Allan, *Karolinska bildidéer*, Uppsala, 1966; Laine, Merit (red.), *Hedvig Eleonora: den svenska barockens drottning*, Kungl. Husgerådskammaren, Stockholm, 2015; Sidén, Karin, 'Stanna och lääs dödlige wandringz-mann: en betraktelse över sorgemanifestationerna kring prinsarna Ulrik, Gustav, Fredrik och Karl Gustav' i Bencard, Mogens, Elmquist Söderlund, Inga & Johnsson, Ulf G. (red.), *Drottning i fiendeland: Ulrika Eleonora d ä 1656-1693: Strömsholms slott 20 maj-27 augusti 1995*, Nationalmuseum, Stockholm, 1995, s. 55–64; Snickare 1999.

12 Se Burkes resonemang om hur och till vilka den kungliga imagen spreds i Burke, Peter, *The fabrication of Louis XIV*, Yale University Press, New Haven, 1992, s. 151–178.

13 Ridderstad, Per S., 'Vad är tillfällesdiktning?: en kort översikt', *Personhistorisk tidskrift*, 1980 (76), s. 25–41, 1981.

mot slutet av 1800-talet hade kungligheternas porträtt nått vykort, minnesser-viser och diverse souvenirer.

Historikern Alice Freifeld och litteraturvetaren Kristin Flieger Samuelian menar att framställningen av kungahuset under 1800-talets andra hälft följde den kändiskult som utvecklades under 1700-talet. Den utökade tryck- och åsiktsfriheten möjliggjorde en rapportering och diskussion om monarkin som inte alltid uppskattades av kungahuset. Rykten som tidigare främst spreds genom hovskvaller eller satiriska pamfletter sändes ut i allt bredare och mer etablerade kanaler.¹⁴

Enligt litteraturvetaren Claire Brock uppträdde under andra halvan av 1700-talet och de första decennierna av 1800-talet en ny typ av kändisskap som baserades på personlighet mer än bedrifter, i vilken också kvinnor gavs en ny möjlighet att synas. Brock hävdar att kändiskulten genomgick en feminisering under perioden.¹⁵ Även inom monarkiforskningen talas det om en feminisering runt 1800-talet. Begreppet *feminisering* kan sägas leda i två riktningar.

Historikern Clarissa Campbell Orr menar att när kungen förlorade mycket av sin politiska och militära roll anslöt han till den roll drottningen länge haft, som i stor utsträckning kretsade kring välgörenhet. Feminiseringen av monarkin innebär utifrån detta synsätt att kungen och drottningen tillsammans utförde den roll som drottningen tidigare gjort.¹⁶

Historikern Linda Colley framhåller snarare att intresset för de kvinnliga medlemmarna av kungahuset generellt ökade under 1800-talet, och att drottningarna då fick en mer framträdande roll. Hon kopplar detta till den sekulariseringsprocess som kan skönjas från 1700-talet och framåt. Enligt Colley behövde den tidigare Mariakulten, som i och med reformationen åtminstone till viss del bleknat, ersättas av en annan typ av idealiserad kvinnlighet.¹⁷

14 Freifeld, Alice, "Empress Elisabeth as Hungarian Queen: The Uses of Celebrity Monarchism" i Cole, Laurence & Unowsky, Daniel L. (red.), *The limits of loyalty: imperial symbolism, popular allegiances, and state patriotism in the late Habsburg monarchy*, Berghahn Books, New York, 2007; Samuelian, Kristin Flieger, *Royal romances: sex, scandal, and monarchy in print, 1780–1821*, 1st ed., Palgrave Macmillan, New York, 2010. För en generell framväxt av (kvinnligt) kändisskap, se Brock, Claire, *The feminization of fame, 1750–1830*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2006; Lilti, Antoine, *The invention of celebrity: 1750–1850*, Polity, Cambridge, 2017. Under 1820-talet var den svenska kronprinsen Oscars (I) friarfärd i de europeiska tidningarna kantat av medierapporteringens spekulationer, se Rotbain, Avigail, "'Tvenne hjältars knuta ätter'. Oscar I och Josefina" i Bagerius, Henric & Berglund, Louise, *Politik och passion: svenska kungliga äktenskap under 600 år*, Första utgåvan, 2015, s. 163–188.

15 Brock 2017 s. 1–2. Hon studerar inte drottningar, men väl kändskapet hos exempelvis Mary Robinson, poet och kunglig älskarinna, s. 77–108.

16 Orr, Clarissa Campbell, "The feminization of the monarchy 1780–1910: royal masculinity and female empowerment" i Olechnowicz, Andrzej. (red.), *The monarchy and the British nation, 1780 to the present*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007.

17 Colley, Linda, *Britons: forging the nation, 1707–1837*, Yale University Press, New Haven, 1992. Se även Ekedahl, Nils, "Kungens skaldar och folkets" i Nils Ekedahl (red.), *En dynasti blir till: Medier,*

Även om det står klart att kvinnliga kungligheter blev alltmer synliga under 1800-talet kvarstår en del problematik kring feminiseringsidén. Colley diskuterar exempelvis inte hur eller på vem den protestantiska världen projicerade den enligt henne nödvändiga modellen av idealiserad kvinnlighet efter reformationen men före sekulariseringen. Vem drottningen i så fall utmanövrerade i rollen som den ideala kvinnan i övergången från 1600-talets protestantism till 1800-talets mer sekulära samhälle diskuteras inte heller. Dessutom bör nämnas att Orrs och Colleys forskning utgår från den brittiska monarken Victoria, vars regentskap bröt mot monarkins och samhällets könsnormer. När det kommer till en diskussion av hur monarkin könades är alltså inte den brittiska viktoriaiska tiden särskilt representativ.¹⁸

Termen i sig – feminisering – kan i sig vara problematisk; idén befäster föreställningen om att kungen mer eller mindre ensam utgjorde monarkin och regentskapet. Det väcker dessutom frågan om hur regentskapet var könat före feminiseringen – tidigare forsknings fokus på kungen kan tolkas som att det förstås som maskulint. Historikern Cynthia Herrup menar istället att regenter behövde kunna uppvisa både traditionellt maskulina och feminina egenskaper för att vinna legitimitet. Flera av hennes exempel rör dock regenter som ensamma uppburit regentskapet: ogifta kungar eller regerande drottningar.¹⁹ Jag menar istället att det var *regentskapet* som måste inneha feminina och maskulina aspekter. I det fall regentskapet bestod av enbart regenten måste denna, oavsett kön, representera båda aspekter, såsom Herrup visat. Om regentskapet istället följde normen med en kung och en drottning kunde de tillsammans representera de traditionellt feminina och maskulina aspekterna av regentskapet som komplementära delar i en helhet.

Den kungliga balansakten, på engelska *royal equilibrium*, krävde en jämvikt mellan kung och drottning – om den ena parten gled på skalan påverkades också den andra.²⁰ Ett exempel på regentskapets balans mellan feminina och maskulina aspekter är drottningens roll som medlare eller förebedjare, på engelska

myter och makt kring Karl XIV Johan och familjen Bernadotte, Stockholm, 2010, s. 228–230. För Marias roll i protestantismen se Brodd, Sven-Erik & Hårdelin, Alf (red.), *Maria i Sverige under tusen år: föredrag vid symposiet i Vadstena 6–10 oktober 1994*, Artos, Skellefteå, 1996.

18 Colley 1992 s. 270–274; Orr 2007 s. 76–107.

19 Herrup, Cynthia, "The King's Two Genders". *Journal of British Studies*, 45(3), 2006, s. 493–510.

20 Bagerius, Henric & Ekholst, Christine, "The Unruly Queen: Blanche av Namur and Dysfunctional Rulership in Medieval Sweden" i Rohr, Zita Eva. & Benz, Lisa. (red.), *Queenship, gender, and reputation in the medieval and early modern west, 1060–1600: queenship and power*, 1st edition., Springer Berlin Heidelberg, New York, 2016, s. 103–105. Se också Oakley-Brown, Liz. & Wilkinson, Louise J. (red.), *The rituals and rhetoric of queenship: medieval to early modern*, Four Courts, Dublin, 2009; Ormrod, W. A., "Monarchy, martyrdom, and masculinity: England in the later Middle Ages" i Cullum, Patricia H. & Lewis, Katherine J. (red.), *Holiness and masculinity in the Middle Ages*, University of Toronto Press, Toronto, 2005, s. 174–190.

intercessor. I denna ofta formaliserade konstruktion var drottningens uppgift att skydda folket. Folket tog sina vädjanden om nåd till drottningen, som förde vidare dem till kungen. Kungen kunde ta hänsyn till drottningens önskemål och mildra straffet. På så sätt kunde han benåda utan att själv feminiseras genom att visa ett ömt sinne. Om kungen istället ansågs alltför hårdför kunde drottningen kritiseras för att inte ha uppfyllt sin roll som förmedlare.²¹

Rikshushållet

I det tidigmoderna samhället var hushållet den grundläggande konstruktion på vilken samhället vilade. I hushållets centrum stod det gifta paret: husbonden och husmodern. De ansvarade tillsammans för hushållets medlemmar: barn och tjänstefolk. Inför dessa hade husmodern och husbonden likvärdiga befogenheter och skulle visas lika respekt. Sinsemellan var husmodern underställd husbonden och deras roller var på så vis hierarkiskt komplementära.²²

Hushållstanken strukturerade samhället från den minsta enheten, det enskilda hushållet, till den största enheten, riket, och allt däremellan. Den enskilda husbonden och husmodern ansvarade för sitt hushåll, prästen och prästhustrun ansvarade för de sina i församlingen, och kungen och drottningen för alla i riket. Riket sågs därmed som ett hushåll i vilken kungen var husbonde, drottningen husmoder och undersåtarna deras barn. Hushållsanalogin användes också åt andra hållet, då varje hushåll var ett eget litet rike i vilket husbonden var kung och husmodern drottning.²³

21 Drottningens roll som förebedjare har främst förknippats med den medeltida drottningrollen. Åsikterna om hur rollen tidsmässigt ska bestämmas går dock isär. Oakley-Brown & Wilkinson hävdar att idealet inte kom till England förrän under högmedeltiden, se Oakley-Brown, Liz. & Wilkinson, Louise J. (red) 2009 s. 13–15. Laynesmith menar istället att förebedjaridealet inte längre var centralt för drottningen under 1400-talet, se Laynesmith, J. L., *The last medieval queens: English queenship 1445–1503*, Oxford University Press, Oxford, 2004, s. 260–265. Herrup diskuterar funktionen med förebedjare i de engelska och skotska hoven under 1500- och 1600-talen. Rollen som förebedjare gälde, enligt hushållstanken, alla husmödrar, åtminstone i högre stånd, se exempelvis Norrhem, Svante, *Kvinnor vid maktens sida: 1632–1772*, Nordic Academic Press, Lund, 2007, s. 11, 63–68.

22 Utifrån tidigare forskning tycks begreppen ”husbonde” och ”husmoder” vara de mest etablerad. Även begrepp som ”husfader” respektive ”matmoder” och ”husfru” kan användas utan någon större förskjutning i betydelsen. För en sammanfattning av hushållstanken, se exempelvis: Hansen, Anna, *Ordnade hushåll: genus och kontroll i Jämtland under 1600-talet*, Acta Universitatis Upsaliensis (AUU), Uppsala, 2006, s. 11–27. Vidare se Amussen, Susan Dwyer, *An ordered society: gender and class in early modern England*, Columbia Univ. Press, New York, 1993[1988]; Hartman, Mary S., *The household and the making of history: a subversive view of the Western past*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004; Stadin, Kekke, *Stånd och genus i stormaktstidens Sverige*, Nordic Academic Press, Lund, 2004.

23 Hansen 2006 s. 11–27. Vidare se Amussen 1988; Hartman 2004; Stadin 2004.

I avhandlingen benämner jag föreställningen om kungen och drottningen som rikets husbonde och husmoder för *rikshushållet*. I sina roller som rikshushållets föreståndare skulle kungen och drottningen skydda sina invånare samt vårda och uppfostra dem. Rikshushållet skulle dessutom fungera som ideal för andra hushåll, och kungen och drottningen som ett exempel för andra hushållsföreståndare.²⁴

Föreställningen om rikshushållet återspeglas i de vanligt förekommande begreppen *landsfader* och *landsmoder*. Idén lånades antagligen från Gamla Testamentet. I Bibeln var kungens uppgift att skydda folket, som kallades hans fosterbarn, från yttre och inre hot, medan drottningen var folkets amma som vårdade och livnärde. Folket skulle i sin tur vara deras lydiga och undergivna barn. Drottningen och kungen arbetade i symbios för folkets bästa, deras roller var komplementära och båda var nödvändiga. Under begränsade perioder kunde enderas frånvaro hanteras, men på sikt skapade detta obalans.²⁵

Flera forskare menar att hushållskonstruktionen levde kvar långt in på 1800-talet, enligt vissa även in på 1900-talet.²⁶ Vad som hände med föreställningen om det jag kallar rikshushållet, och inte minst drottningens plats i denna, är mindre känt. I ett svenskt sammanhang pekar de få studier som finns i olika riktning. Historikern Hanna Enefalk menar att retoriken kring drottningens landsmoderskap var levande i de patriotiska sångerna under sent 1700- och tidigt 1800-tal, för att sedan försvinna tvärt.²⁷ Historikern Charlotte Tornbjer menar tvärtom att landsmoderretoriken levde stark i kungabevakning kring sekelskiftet 1900. Vad som menas med begreppet landsmoder – och om det ska fortsätta förstås som drottningens roll som rikshushållets husmoder – är också oklart.²⁸

Representation

Forskningen om monarkin präglades länge av ett intresse för politisk maktutövning, men med historikern Peter Burke tog den en delvis ny riktning. *The Fabrication of Louis XIV* som gavs ut 1992 var genombrottet för det som ibland kallas den moderna monarkiforskningen. Istället för att fokusera på monarkin som maktapparat studerar Burke snarare diskursen kring monarkin och applice-

24 Liknande tankar kans ses i exempelvis Jarlert, Anders, "Rikets trogna mor och amma – Hedvig Eleonoras kristna värld" i Laine, Merit (red), *Hedvig Eleonora: den svenska barockens drottning*, Stockholm, Kungl. Husgerådskammaren, 2015, s. 34–37. Se också Schama 1986 s. 164.

25 Bagerius & Ekholst 2016 s. 103–105; Hansen 2006 s. 11–14; Karlsson, Åsa, 'Hyllningar till en drottning: retoriken kring Hedvig Eleonora' i Lennerstrand, Marie, Karlsson, Åsa & Klackenborg, Henrik (red.), *Fragments ur arkiven: festskrift till Jan Brunius*, Riksarkivet, Stockholm, 2013, s. 94–107.

26 Pleijel, Hilding, *Hustavlans värld: kyrkligt folkliv i äldre tiders Sverige*, Verbum, Stockholm, 1970.

27 Enefalk, Hanna, *En patriotisk drömvärld: musik, nationalism och genus under det långa 1800-talet*, Uppsala, 2008, s. 115–134.

28 Tornbjer 2002 s. 141–164.

rar begrepp som propaganda, imageskapande och representation på 1600-talets franska hovapparat.²⁹

Framför allt skulle Burke utmärka sig genom att yrka på att den kungliga representationen inte ska förstås som oemotsagd propaganda i vilken monarkin basunerar ut sitt budskap till en passiv publik. Istället kan den betraktas som en dialog mellan styrande och underlydande. För att vinna legitimitet skapade de styrande en representation, eller en image, av sig själva. I denna projicerades ett maktspråk gentemot de underlydande. Burke menar att de underlydande sedan kunde acceptera eller omförhandla denna bild av styret och relationen mellan dem. Enligt Burke kunde inte styrets image vara allt för långt ifrån de underlydandes uppfattning av verkligheten. Om så skedde skulle de underlydande förkasta bilden vilket skulle leda till en ifrågasatt legitimitet. Resonemanget kan också utgå från den andra sidan: de underlydande skapar den bild av makthavaren de önskar, som de sedan förhandlar tills båda parter accepterar förståelsen av relationen. Jag menar därför att representationer av monarkin sällan bör förstås som monarkins egenhändigt konstruerade image och självuppfattning. Representationen skapades i en dialog mellan styre och underlydande.³⁰

Även om merparten av den forskning som berör monarki och representation de senaste decennierna har tagit utgångspunkt i Burkes begreppsapparat, är förståelsen av representation som en förhandling inte allenarådande inom forskningsfältet. I engelskspråkig forskning förekommer många gånger begreppet *representation* åtskilt från begreppet *self-representation* (självrepresentation). I dessa fall syftar självrepresentation på monarkin eller den enskilda kunglighetens framställning av sig själv: en inifrån konstruerad förståelse av personen eller dynastin. Begreppet representation syftar då istället på en utifrån konstruerad bild av den kungliga personen, skapad av exempelvis författare, konstnärer och politiskt aktiva, och som kan vara hyllande eller kritiskt utformad.³¹

Problemet med att separera representationsformerna är just att de inte formulerades isolerade utan i kommunikation med varandra.³² Dessutom går de ytterst sällan genom endast en kanal. Elizabeth I av England besvarade själv och i diktform vissa av de dikter som skrevs om henne.³³ Men den typen av

29 Burke 1992.

30 Burke 1992 s. 1–12.

31 Bepler, Jill, "Posterity and the Body of the Princess in German Court Funerary Books" i Schulte, Regina (red.), *The body of the queen: gender and rule in the courtly world, 1500–2000*, Berghahn Books, New York, 2005, s. 125–150. Homans talar exempelvis om att den engelska regenten Victoria gjorde vissa representationer av sig själv, men att de flesta av hennes representationer gjordes av andra, se Homans 1998 s. xix–xxxii.

32 För vidare diskussion se exempelvis Snickare 1999 s. 8–20.

33 Herman, Peter C., *Royal poetry: monarchic verse and the political imaginary of early modern England*, Cornell University Press, Ithaca, 2010, s. 7; Hopkins, Lisa, "The words of a queen: Elizabeth I on stage and page" i Oakley-Brown, Liz. & Wilkinson, Louise J. (red.), *The rituals and rhetoric of*

självrepresentation är undantagsfall. Ytterst sällan kom (själv)representationen direkt från objektets egen hand. I de allra flesta fall var poesin författad av en hovpoet och målningen målad av en anställd konstnär. Även om dessa hade fått tydliga instruktioner från sina beställare lade de likväl sitt eget konstnärskap i verket. Från den andra sidan sett var den externa representationen alltid skapad i relation till vad censuren tillät och hur upphovspersonen kunde komma att påverkas av sitt ställningstagande och vad konsekvenserna – positiva så väl som negativa – av en viss formulering kunde bli.

Det internationella forskningsfältet är med andra ord delat i hur förhandlingen av monarkins representation ska förstås. Men det finns också flera gemensamma nämnare för fältet. Exempelvis gäller detta materialval. Det är i stor utsträckning konst, ceremonier och andra former av framställningar av mer officiell karaktär som studeras. Däremot finns ingen konsensus om huruvida denna typ av representation ska tolkas som en förhandling eller främst som självrepresentation.

Inom forskningsfältet finns dessutom en viss likriktning i val av studieobjekt. Den internationella forskningens inriktning ligger framför allt på Storbritannien och Frankrike. Detta gör att forskningsresultatens generaliserbarhet är begränsad, eftersom dessa riken svårligen kan sägas vara representativa i alla omständigheter. Forskningen är därtill likformig i det att forskare ofta menar att de tar utgångspunkt i monarkin, vilket i realiteten betyder regenten. Studier av andra medlemmar av kungahuset är betydligt mer sällsynta.

Som något av en motreaktion på synsättet att kungen var monarkin skapades genom den kvinno- och genushistoriska vågen ett forskningsfält som på engelska kallas *Queenship studies*. Därmed applicerades det genushistoriska perspektivet med fokus på kvinnligt aktörskap på drottningar. Även om postmoderna forskare också riktade sitt intresse mot diskursen kring drottningar är aktörskapet likafullt det ledande inom fältet, ofta med en biografisk inriktning. Det underförstådda syftet – att sätta drottningar på kartan och visa på deras politiska betydelse – har fortsatt prägla historieskrivningen om drottningar.³⁴

Ett problem inom fältet är att regerande drottningar och drottninggemåler blandas samman. En drottninggemål är den drottning som är gift med en manlig regent.³⁵ En drottninggemål skiljer sig åt från en regerande drottning,

queenship: medieval to early modern, Four Courts, Dublin, 2009, s. 145–156.

34 Clarissa Campbell Orr var något av en föregångare inom fältet med sina antologier om brittiska och europeiska drottninggemåler, se Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Britain 1660–1837: royal patronage, court culture and dynastic politics*, Manchester University Press, Manchester, 2002; Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Europe 1660–1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004.

35 På engelska *Queen Consort*. Jag kommer för läsvänligheten blanda begrepp som ”drottning” och ”drottninggemål”, men syftar alltid på samma sak: en drottning som är gift med regenten och som inte själv är regent. I de fall jag diskuterar kvinnliga regenter betecknas de just som regenter.

alltså en kvinnlig regent i sin egen rätt.³⁶ Forskare vandrar förvånansvärt fritt i sina resonemang mellan drottningar som (kvinnliga) regenter och (kvinnliga) regentgemåler. En motsvarande sammanblandning mellan manliga regenter och manliga regentgemåler är otänkbar. Sammanblandningen kan delvis härledas till just termen *drottning*. Avsaknaden av en distinktion i vardagligt eller akademiskt svenskt språkbruk försvårar en särskiljning av rollerna.³⁷ Men blandningen av kvinnliga regenter och kvinnliga gemåler indikerar dessutom att det inom forskningen finns tendenser till en tankegång om att kvinnor i första hand är kvinnor.

Det viktiga för att studera en kunglighet tycks vara att definiera kunglighetens kön, inte dennas roll och position i monarkin. Snarare än att kvinnor kan vara regenter respektive regenters hustrur, så betraktas de i första hand som kvinnor. Sammanblandning förminskar den kvinnliga regentens maktposition och osynliggör drottninggemålens betydelse. Eftersom rollerna blandas samman vet vi i själva verket ganska lite om representationen av regentgemålen och dess funktion för monarkin.³⁸

Det internationella forskningsfältet kring gemåler utmärks av enstaka nedslag snarare än breda linjer och generaliserbara resonemang. Merparten av fältet utgörs av studier av enskilda drottningar i en ibland kringstrukuren kontext. En annan tendens inom fältet är att fokus framför allt ligger på enskilda ofta välkända och politiskt problematiska drottningar. Den representationsforskning som jag funnit givande för min avhandling tar sin utgångspunkt i den franska drottningen Marie Antoinette, och har senare följts av studier av den engelska drottningen Henrietta Maria. Även om denna forskning har kompletterats av några problematiserande antologier, så saknas fortfarande ett helhetsgrepp bortom å ena sidan aktörskapsforskningen, å andra sidan de enskilda spektakulära drottningarna. De frågor som sällan ställts är hur vi kan förstå drottningens representation och denna representations funktion för monarkin.³⁹

36 På engelska *Queen Regnant*. En drottninggemål utan egen rätt kan också tillfälligt agera regent om exempelvis regenten är utomlands eller omyndig. Hon kallas då *Queen Regnant*.

37 Samtidigt ses liknande sammanblandning i engelskspråkiga sammanhang, där det finns etablerade begrepp för dessa olika sorters drottningar.

38 Eftersom stort fokus inom drottningforskningen dessutom ligger på den engelska monarkin har problemet blivit särskilt bekymmersamt. Det stora fokus på regenterna Elizabeth I och Victoria gör att forskningsfältet lätt uppfattas vara betydligt större än det är.

39 Se exempelvis Goodman, Dena (red.), *Marie-Antoinette: writings on the body of a queen*, Routledge, New York, 2003; Harris, Carolyn, *Queenship and revolution in early modern Europe: Henrietta Maria and Marie Antoinette*, 1. ed., Palgrave Macmillan, Basingstoke, Hampshire, 2016; Hunt, Lynn, "The many bodies of Marie Antoinette: political pornography and the problem of the feminine in the French revolution" i Hunt, Lynn Avery (red.), *Eroticism and the body politic*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1991; Knopper 2011; Parsons, John Carmi, *Damned if she did and damned if she didn't: Bodies, Babies, and Bastards in the Lives of Two Queens of France* i Wheeler & Parsons (red.) *Eleanor of Aquitaine: Lord and Lady*, 2003.

Representationer av den svenska monarkin

De generella dragen från den internationella forskningen går igen även i den svenska. I Sverige uppmärksammade litteraturvetaren Kurt Johannesson och konstvetaren Allan Ellenius monarkins representation flera decennier före Peter Burke. Deras utgångspunkt är den svenska barockkulturen och dess relation till den samtida kontinentala kulturen, och monarkin och dess propagandaproduktionen blir därmed en naturlig centralpunkt.⁴⁰

Den Burke-effekt som möjligen kan ses i svenska avhandlingar kring millenniumskiftet speglar också Johannessons och Ellenius forskning i det att intresset för stormaktstidens propagandaproduktion har fortsatt vara stort. Konstvetarna Mårten Snickare och Martin Olin studerar i sina avhandlingar karolinska ceremonier respektive porträttkonst. Litteraturvetaren Nils Ekedahl studerar predikningar gjorda av ärkebiskopen och tillika Karl XI:s biktfader Haquin Spegel. Historikerna Peter Ericson och Anna Maria Forsberg har studerat Karl XII:s legitimitetsskapande agerande respektive den karolinska krigspropagandan.⁴¹ Den tidigare angreppspunkten i barockkulturen har här fått stå tillbaka för en utgångspunkt i monarkins legitimering, inte minst genom religionen.

Som ovan visats finns i den svenska forskningen en betydande tyngdpunkt på 1600-talets monarki, och materialet som används är liksom i den internationella forskningen i stor utsträckning konst, ceremonier och annan officiell propaganda. Det finns också forskare som rör sig utanför de här tidsavgränsningarna. Historikern Jonas Nordin tar ett bredare grepp om frihetstidens representation medan historikern Mikael Alm studerar den gustavianska monarkins legitimitetskamp och historikern Per Sandin de tidiga Bernadotternas anpassning till medborgarsamhället. Gemensamt för de nämnda representationsstudierna, oavsett tidsperiod, är att de behandlar en tidsrymd om ca 50 år eller mindre vilket gör att resultatet analyseras utifrån en specifik politisk kontext.⁴²

Idéhistorikern Karin Tegenborg Falkdalens avhandling om kvinnliga regenter och historikern Malin Grundbergs avhandling om Vasatidens ceremonier skiljer sig i viss uträkning från de tidigare nämnda svenska representationsstudierna: dels har båda något längre undersökningsperioder, dels anlägger båda ett genusperspektiv. Ett genusperspektiv i studier av manliga regenter, eller en bredare

40 Ellenius 1966; Johannesson, Kurt, *I polstjärnans tecken: studier i svensk barock*, Almqvist & Wiksell, Stockholm, 1968.

41 Ekedahl 1999; Ericsson, Peter, *Stora nordiska kriget förklarar: Karl XII och det ideologiska tilltalet*, Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala, 2002; Forsberg, Anna Maria, *Att hålla folket på gott humör: informationspridning, krigspropaganda och mobilisering i Sverige 1655-1680*, Acta Universitatis Stockholmiensis, Stockholm, 2005; Olin, Martin, *Det karolinska porträttet: ideologi, ikonografi, identitet*, Raster, Stockholm, 2000; Snickare 1999.

42 Alm 2002; Nordin 2009; Sandin 2011.

problematisering av monarkins genus i stort, är annars sällsynt.⁴³ Liksom i internationell forskning handlar studierna om monarkin nästan uteslutande om regenterna. Om fokus på regenterna och negligeringen av gemålerna ska förstås som ett resultat eller en utgångspunkt framgår inte, eftersom en diskussion om drottningarna sällan förs.⁴⁴

I de studier i vilka svenska drottningar behandlas saknas ofta anspråk att säga något om monarkins representation i stort, utan fokus ligger på den enskilda drottningen och hennes aktörskap.⁴⁵ I en generös tolkning kan representationen i någon mån anses reflektera detta aktörskap: genom att studera exempelvis en drottningens bokbestånd eller konstbeställningar går det även att säga något om den bild av henne som skapades. I det sammanhanget bör framför allt konstvetarna Lisa Skoghs och Merit Laines studier av Hedvig Eleonoras respektive Lovisa Ulrikas mecenatskap för svensk kultur nämnas. De drottningar som uppmärksammas är med andra ord de stora kulturdrottningarna, och det är deras kulturella sfär som studeras.⁴⁶

Den studie som jag menar främst bidrar till förståelsen av representationen av svenska drottningar är historikern Charlotte Tornbjers avhandling *Den nationella modern*. Hon uppmärksammar där skapandet av ett nationellt moderskap under början av 1900-talet utifrån Mors dag och moder Svea. I en av delstudierna analyserar hon drottningar som en del i konstruktionen av detta nationella

43 Grundberg, Malin, *Ceremoniernas makt: maktöverföring och genus i Vasatidens kungliga ceremonier*, Nordic Academic Press, Lund, 2005; Tegenborg Falkdalen, Karin, *Kungen är en kvinna: retorik och praktik kring kvinnliga monarker under tidigmodern tid*, Institutionen för historiska studier, Umeå, 2003. Ett intressant undantag är Fabian Perssons artikel om Fredrik I som regent och regentgemål, se Persson, Fabian, 'From ruler in the shadows to the Shadow King: Frederick I of Sweden' i Beem, Charles & Taylor, Miles (red.), *The man behind the queen: male consorts in history*, First edition, Palgrave Macmillan, New York, 2014, s. 93-102.

44 Den uppmärksamma läsaren kan notera att också den svenska forskarkåren lider av en viss könskodning, där nästan uteslutande män studerar monarkin – det vill säga kungen – medan nästan uteslutande kvinnor studerar drottningar och kvinnliga regenter.

45 För aktörsperspektivet, se exempelvis Hellsing, My, *Hedvig Elisabeth Charlotte: hertiginna vid det gustavianska hovet*, Atlantis, Stockholm, 2015; Hellsing, My, *Hovpolitik: Hedvig Elisabeth Charlotte som politisk aktör vid det gustavianska hovet*, Örebro, 2013.

46 Laine, Merit, "En Minerva för vår Nord": Lovisa Ulrika som samlare, uppdragsgivare och byggherre, Stockholm, 1998; Skogh, Lisa, 'Dynastisk representation: a book collection of Queen Hedwig Eleonora (1636-1715) and her role as a patron of the arts', *Konsthistorisk tidskrift (Print)*, 2011(80):2, 2011 s. 108-123; Skogh, Lisa, *Material worlds: queen Hedwig Eleonora as collector and patron of the arts*, Center for the History of Science at the Royal Swedish Academy of Sciences, Stockholm, 2013; Skogh, Lisa, *The Konstkabinett of Swedish dowager Queen Hedwig Eleonora of Schleswig-Holstein-Gottorp (1636-1715): a reconstruction of its idea and content*, The Bard Graduate Center, New York, 2005. Likaså har Hovstaternas utgivning av antologier bidragit till forskningen om representationer genom och av svenska drottningar, se exempelvis Alm, Göran & Millhagen Adelswärd, Rebecka (red.), *Drottningholms slott. Bd 1, Från Hedvig Eleonora till Lovisa Ulrika*, Byggförl./Kultur, Stockholm, 2004; Alm, Göran & Millhagen Adelswärd, Rebecka (red.), *Drottningholms slott Bd 2 Från Gustav III till Carl XVI Gustaf*, Votum i samarbete med Kungl. hovstaterna och Statens fastighetsverk, Karlstad, 2010.

moderskap. Hon tar där utgångspunkt i drottningens roll som landsmoder och diskuterar kungafamiljen som symbol för nationell gemenskap och drottningen som representant för ideal kvinnlighet och moderlighet.⁴⁷

Monarkins representation är som här visats inte ett obeträtt forskningsfält, men både det svenska och internationella forskningsläget har en ganska kraftig slagsida. För det första sträcker sig få studier över en längre tidsperiod eller skiftande politiska kontexter, och eftersom olika studier har haft olika syften försvåras jämförelser och möjligheten att dra längre linjer. För det andra har drottningen och hennes roll i monarkins representation i stor utsträckning ignorerats, och drottningar tycks inte uppfattas som en relevant beståndsdel i monarkin.

Som visats i det här kapitlet torde synen på monarkin som synonymt med kungen vara att ignorera den samtida förståelsen av rikshushållet, och därmed gå miste om de kvinnliga dimensionerna av monarkins representation. Förutom att anlägga ett längre tidsperspektiv och studera den i stort åsidosatta halvan av monarkin, kommer jag att bryta av från den något ensidiga materialanvändningen som hittills varit rådande med ett material som i större utsträckning fångar en dialog mellan överhet och undersåtar: tillfällestrycken.

Drottningens funktion

Forskning om drottningar och deras relevans kan ställas på sin spets med frågan: varför finns drottningar i monarkin? Varför har inte kungen bara en hustru, varför behövs en *drottning*? Och varför behöver drottningen vara en central del i representationen av monarkin? Ett försök att diskutera frågan kan ta avstamp i diskussionen om det kungliga äktenskapet. Enligt historikern Henric Bagerius fanns det framför allt tre funktioner med dessa. För det första skulle det kungliga äktenskapet förtydliga normer och skapa harmoni. Kungaparet skulle därmed vara förebilder för andra makar. Ett andra syfte var att stärka dynastin genom att säkra tronföljden, med andra ord att äktenskapet skulle resultera i barn och därmed stabilisera riket. För det tredje var det en social förening med syfte att skapa nya nätverk och allierade, eller bekräfta existerande relationer.⁴⁸

47 Tornbjer 2002.

48 Bagerius, Henric, "Ett samhällsäktenskap" i Bagerius, Henric & Berglund, Louise (red.), *Politik och passion: svenska kungliga äktenskap under 600 år*, Första utgåvan, Natur & Kultur, Stockholm, 2015, s. 12–22. Vidare se Orr 2004 s. 5–6. Det här liknar på många sätt syftet med icke-kungliga äktenskap, som enligt Hansen dels var en social förening med syfte att knyta samman familjer och nätverk, dels en ekonomisk förening där de båda parterna förde med sig ärvda eller ihoptjänade resurser in i sitt gemensamma liv. I viss kontrast till detta stod kyrkans syn på äktenskapet som en religiös förening av kärlek mellan två individer som därmed blev till ett kött, se Hansen 2006 s. 19–20, 91–92.

Som kungens hustru var drottningen enligt hushållstanken överordnad alla utom honom, och hade en central funktion för sina undersåtar. Som sin makes hustru skulle hon såsom andra hustrur vara en undergiven maka. Drottningens hustruskap kan alltså sägas röra sig på två nivåer, och även om dessa båda hustruskap ofta sammanföll och är svåra att skilja åt kunde motsättningen mellan dem bli tydlig, exempelvis hos regerande drottningar som var gifta. Då var drottningen överordnad sin make i riket där hon var monark och han var undersåte, men underordnad sin make i äktenskapet där hon var kvinna och han var man. Ibland, som med den kortvariga svenska regenten Ulrika Eleonora, visade sig rollerna oförenliga.⁴⁹

De kungliga äktenskapen kan ses som ett slags spegeläktenskap: de tjänade som en förlaga som strukturerade samhället och skapade ordning. Om drottningen ansågs dominera relationen kunde kungens auktoritet över hela sitt hushåll, riket, ifrågasättas. Kunde kungen inte styra sin hustru kunde han antagligen inte styra sitt land. Problemet låg då inte enbart i att han förlorat makten till sin hustru, utan att detta mönster kunde luckra upp hela samhällsstrukturen.

Den moraliserande förlagan för spegeläktenskap återfinns i Esters bok i Gamla Testamentet. I berättelsen skickade den babyloniska kungen bort sin drottning när hon inte löd honom. Han var inte främst bekymrad över hennes uppträdande gentemot honom utan vilket exempel det gav andra kvinnor. Kungens rådgivare hävdade att om drottningen inte lydde sin make så skulle alla rikets kvinnor sluta lyda sina makar.⁵⁰

Historikerna Lynn Hunt och John Carmi Parsons har visat hur tanken nästan bokstavligt översattes i kritiken mot Louis XVI:s styre i Frankrike under slutet av 1700-talet. Det som av kritiker beskrevs som Marie Antoinettes vägran att underställa sig sin make och hennes dominans över honom skulle kunna sprida sig till resten av riket och kvinnor skulle ta efter drottningens exempel. Därmed, menade kritikerna, kunde hela samhällsordningen omkullkastas.

Även om Marie Antoinette måste förstås som ett extremt exempel i en extrem situation, så visar det likväl på hur relationen mellan kung och drottning satte exempel för hela rikshushållet.⁵¹ Jag menar att drottningens personliga roll

49 Komplexiteten har visats i exempelvis forskning om den engelska regenten Victoria, se Homans 1998, och i Beem, Charles & Taylor, Miles (red.), *The man behind the queen: male consorts in history*, First edition, Palgrave Macmillan, New York, 2014.

50 Hunt 1992; Parsons 2003. Drottning Ester, som stod i kontrast till denna oregerliga drottning, användes också ibland som exempel eller jämförelsepunkt för drottningar, se exempelvis Steuchius, Matthias, *”I dag konung, i morgon död”: Matthias Steuchius likpredikan över riksänkedrottningen Hedvig Eleonora och änkebertiginnan Hedvig Sofia / utgiven med inledning och kommentar av Anders Jarlert*, Lunds universitets kyrkohistoriska arkiv, Lund, 2015, s. 80–81.

51 Hunt 1992; Parsons 2003.

som hustru, eller rättare sagt förståelsen av den, gav genklang i hennes roll som monarkens hustru.

Den andra viktiga funktionen med kungliga äktenskap var dynastins fortlevnad. För drottningens del torde detta i första hand kunna sammanfattas i barnafödande. Det finns i tidigare forskning en enighet kring att reproduktionen var drottningens viktigaste uppgift.⁵² Att ett äktenskap inte fungerade kunde dessutom allra tydligast demonstreras av barnlöshet, och konsekvenserna av denna kunde bli stora.

Barnlöshet ansågs i teorin vara kvinnans misslyckande. Drottningen kunde därmed utmålas som syndabocken – att hon genom sin barnlöshet var oregerlig, upprorisk och ovillig att underställa sig sin make. Sådana anklagelser mot drottningen kunde dessutom vittna om kungens kraftlöshet och impotens. Att få en manlig arvinge vid något tillfälle var inte heller alltid tillräckligt, problem kunde uppstå om barnet inte föddes tidigt i äktenskapet.⁵³

Utöver barnafödandet och moderskapet för sina biologiska barn hade drottningen även ett moderskap för folket. Enligt biblisk förlaga skulle hon vara undersåtarnas fostermor och amma. Hennes uppgift var att sörja för dem genom välgörenhet och att skydda dem från kungens vrede, och hon skulle med sina böner skydda riket såsom kungen skyddade riket med vapen.⁵⁴

Precis som hustruskapet speglade de både modersrollerna varandra. Om en drottning ansågs vara en dålig mor för sina barn kunde detta ses som att hon också var en dålig mor för sitt folk. Beskyllningar om ett inkompetent personligt moderskap användes som politiskt vapen mot drottningar.⁵⁵

Jag menar att drottningens hustruskap respektive moderskap kan tolkas som tvådelade. De rör sig på olika nivåer som ska balanseras mot varandra: drottningen var både hustru till sin make och till rikets monark, och hon var

52 Se exempelvis Dahlberg, AnneMarie & Bursell, Barbro (red.), *Drottningar: kvinnlighet och makt*, Livrustkammaren, Stockholm, 1999; Orr 2004 s. 5–7. Även i studier av drottningars representation pekats moderskapet ut som det tydligaste temat, se exempelvis Albinson, Cassandra A. & Hallett, Mark, "Cornucopia: Royal Female Portraiture and the Imperatives of Reproduction" i Marschner, Joanna, Bindman, David & Ford, Lisa L. (red.), *Enlightened princesses: Caroline, Augusta, Charlotte, and the shaping of the modern world*, New Haven, 2017, s. 77–106; Sidén 1995 s. 55–63; Snickare 1999 s. 71–75. Laynesmith menar att reproduktionen inte bara var drottningens utan också kungens enskilt viktigaste uppgift, se Laynesmith 2004 s. 28–30, se även Crawford, Anne (red.), *Letters of the queens of England*, Sutton, Stroud, 1994, s. 3.

53 Se exempelvis Hunt 1992; Merrick, Jeffrey, "Impotence in Court and at Court", *Studies in Eighteenth-Century Culture*, vol. 25, 1996, s. 187–202; Parsons 2003. Barnlösheten kunde också användas som metafor i vidare sammanhang, som när den engelsk-katolska Mary I, regerandes i mitten av 1500-talet, fick se sin barnlöshet i motståndarnas retorik symbolisera katolicismens vittrande och fruktlösa framtid i riket, se Müller, Sabine Lucia, "Ageing out Catholicism: representing Mary Tudor's body" i Oakley-Brown, Liz. & Wilkinson, Louise J. (red.), *The rituals and rhetoric of queenship: medieval to early modern*, Four Courts, Dublin, 2009.

54 Bepler 2005 s. 125–150; Karlsson 2013 s. 94–107; Steuchius & Jarlert 2015 s. 72–73.

55 Se exempelvis Hunt 1992; Parsons 2003.

både mor till sina barn och sina undersåtar. Dessa olika nivåer av drottningens hustruskap respektive moderskap behöver däremot inte förstås som entydigt åtskilda – tvärt om kommer jag studera hur relationen mellan dessa nivåer förhandlas i tillfällestrycken.

Det tredje syftet med kungliga äktenskap var att knyta nya eller stärka befintliga allianser. Inhemska drottningar var periodvis vanliga i delar av Europa.⁵⁶ Legitimitetsmässigt såväl som realpolitiskt var detta oftast problematiskt, och efter Johan III:s och Gunillas Bielkes äktenskap 1585 har ingen svensk kung eller kronprins gift sig med en svensk kvinna.⁵⁷ Det har påpekats att de utländska drottningarna under tidigmodern tid bidrog med dynastiskt kapital, det vill säga att de värderades och valdes utifrån sina genealogiska och politiska maktresurser.⁵⁸ Under min undersökningsperiod är de internationella dynastiska äktenskapen etablerade och avvikelser existerar i princip inte.

Avsikten med dynastiska allianser var ofta att göra en fiende till en vän. Men det fanns oro kring att äktenskapsallianser gav fienden en farlig position. Drottningarnas lojaliteter har beskrivits som ett retoriskt och ibland reellt hot. De var inte sällan dotter eller syster till någon av kungens fiender, men delade kungens säng och skulle föda och fostra den framtida regenten. Dessutom skulle de vara kungens partner i att förestå rikshushållet och vara sina undersåtars fostermor. Främlingskapet var en förutsättning, men det utgjorde också en fara för monarkin.⁵⁹

Många forskare påpekar det eftersträvansvärda, rentav nödvändiga, i att kungaparet kunde presentera en äktenskaplig lycka och sexuell framgång. Detta fullgör dessutom minst två av de kungliga makarnas funktioner: att i sitt äktenskap vara ett föredöme för andra och trygga successionen i riket.

Historikern Laura Knoppers visar emellertid att representationen av det framgångsrika äktenskapet likväl kunde få negativa effekter. Knoppers pekar på

56 I England fanns sju inhemska kungliga äktenskap mellan åren 1464–1543, i Sverige fyra äktenskap mellan åren 1536–1585.

57 Förutom kronprinsessan Victoria. Trots motståndet mot inhemska kungliga äktenskap levde en idealisering av hemlandets kvinna på tronen kvar. Idealet kan även ses i Gustav III:s dagboksresonemang från 1760-talet. En utländsk drottning representerade för Gustav III hans egen ofrihet, men också det främmande och farliga som skulle placeras direkt i maktens hjärta, se Bagerius "Ett samhällsäktenskap" 2015 s. 9–10.

58 Så beskrivs det exempelvis i Orr 2004 s. 12.

59 Faran och utländskheten är exempelvis central i antologierna Bencard, Mogens, Elmquist Söderlund, Inga & Johnsson, Ulf G. (red.), *Drottning i fiendeland: Ulrika Eleonora d ä 1656-1693: Strömsbolms slott 20 maj-27 augusti 1995*, Nationalmuseum, Stockholm, 1995; Palos, Joan-Lluís & Sánchez, Magdalena S. (red.), *Early modern dynastic marriages and cultural transfer*, Ashgate Publishing Company, Farnham, Surrey, England, 2016; Watanabe-O'Kelly, Helen & Morton, Adam (red.), *Queens consort, cultural transfer and European politics, c. 1500-1800*, Routledge, London, 2017. Se även Crawford, Katherine, Constructing Evil Foreign Queens. *Journal of Medieval and Early Modern Studies* 1 May 2007; 37 (2): 393–418.

hur den intima samvaron ansågs påverka politiken, eftersom kungens politiska och fysiska kropp var oskiljaktiga. Den som hade tillgång till kungens fysiska kropp hade därmed tillgång till kungens politiska kropp.

I de religiösa konflikter som splittrade England under 1640-talet visar Knoppers hur den katolska drottningen Henrietta Marias äktenskapliga framgångar framställdes negativt. Hennes plats i kungens säng gav drottningen en tillgång till kungen som ingen annan hade. Frågan som ställdes var: om vanliga hustrur under natten kunde övertyga sina makar om att få en ny klänning, vad kunde då inte en drottning övertyga sin make kungen om – inte minst när deras harmoniska förhållande och stora barnaskara vittnade om deras goda relation.⁶⁰

I tidigare forskning har det därför hävdats att det fanns ett behov av att göra de utländska drottningarna mer inhemska så att de inte upplevdes som ett hot mot monarkin. Till exempel fick Marie Antoinette 1770, på gränsen mellan sitt gamla hemland och sitt nya land, lämna kvar alla sina hovdamer, tjänare, hundar, kläder och ägodelar. Hon gick naken över gränsen för att symboliskt, men också i största möjliga utsträckningen i realiteten, lämna Österrike och uppgå i Frankrike.⁶¹

I svensk kontext diskuterar Charlotte Tornbjer en liknande problematik kring drottningens främlingskap. Hon argumenterar för att man upplevde sig behöva ge det tidiga 1900-talets kronprinsessor och drottningar en svensk framtoning genom att exempelvis betona deras ofta långsökta svenska arv.⁶²

Medan många forskare menar att drottningarna behövde göras mer inhemska för att inte upplevas som farliga, bör nämnas att enstaka forskare menar att representation av drottningens utländskhet eller främlingskap inte alltid var problematisk, utan rent av kunde vara en tillgång.⁶³

Avhandlingens problemformulering

Med utgångspunkt i Bagerius diskussion om de kungliga äktenskapets funktion har jag utkristalliserat tre teman av drottningenskap som är vägledande för min undersökning: hustruskapet, moderskapet och främlingskapet. Jag menar att

60 Knoppers 2011, se framför allt s. 1–11, 21–24, 33–37.

61 Hunt 1992.

62 Tornbjer 2002 s. 124–130.

63 Vitis, Mark de, "The Queen of France and the Capital of Cultural Heritage" i Palos, Joan-Lluís & Sánchez, Magdalena S. (red.), *Early modern dynastic marriages and cultural transfer*, Farnham, Surrey, England, 2016, s. 45–63. Vidare se även Zanger, Abby E., *Scenes from the marriage of Louis XIV: nuptial fictions and the making of absolutist power*, Stanford University Press, Stanford, 1997; Zanger, Abby E., "What the King Saw in the Belly of the Beast or How the Lion Got in the Queen: Allegories of Royal Procreation in the 1622 Royal Entry into Lyon" i Schulte, Regina (red.), *The body of the queen: gender and rule in the courtly world, 1500–2000*, Berghahn Books, New York, 2005, s. 103–121.

hur dessa aspekter av drottningen framställdes och användes spelar en central roll för förståelsen av monarkins roll i samhället. Drottningarna ser jag som en projektionsyta på vilken monarkis roll i samhället kan förhandlas. Utifrån avhandlingens syfte – att förklara hur representationen av svenska drottningar konstruerades och förhandlades samt analysera kontinuitet och förändring i representationen – arbetar jag med följande frågor: Hur representerades drottningens hustruskap respektive moderskap, och hur förhåller sig de olika nivåerna av dessa roller till varandra? Hur representerades drottningens främlingskap och hur relaterades det till hustruskapet och moderskapet?

Jag studerar representationen av fyra drottningar från 1600-talets stormaktsenvälde till 1800-talets medborgarmonarki. Valet av drottningar grundar sig på periodens fyra skilda politiska kontexter: det karolinska stormaktsenväldet, frihetstidens rådsvälde, den gustavianska absolutismen och den bernadottska medborgarmonarkin. Dessa politiska sammanhang ger urvalet en stor dynamik, och visar hur monarkin representerades i skiftande politiska kontexter. Därmed kan jag undersöka inte bara förändring utan också kontinuitet: vad i drottningens representation som förändrades och vad, om något, förblir detsamma trots stora politiska och sociala förändringar.

Det är framför allt vid vissa livskeden som drottningens roll aktiveras i representationen. När drottningens position i monarkin eller hushållet förändras finns det anledning att diskutera och förhandla representationen av henne. Detta kan ses som övergångsfaser där drottningens hustruskap, moderskap eller främlingskap förändras.

Den första övergången sker i samband med prinsessans ankomst och den mer eller mindre direktpåföljande vigseln, där hon går från att vara en utländsk prinsessa till svensk kronprinsessa eller drottning. Det innebär både ett skifte av hennes roll i det dynastiska systemet och ett åtminstone symboliskt skifte i hennes lojalitet och tillhörighet. Nästa två övergångar kan ske i olika ordning. Den ena är kröningen där hon går ifrån att vara kronprinsessa till att bli drottning, och den andra är barnafödandet där hon blir mor. Den fjärde fasen blir bara aktuell om drottningen dör före kungen, då går hon från att vara hustru till att bli änka och från att vara drottning till att bli änkedrottning. Den femte och sista fasen är hennes egen bortgång då hennes eftermäle skrivs.

Jag har låtit dessa övergångsfaser vara ledande i mitt urval av drottningar från de skiftande politiska kontexterna från stormaktsenvälde till medborgarmonarki. Det finns totalt fem drottningar från denna tidsperiod som kan studeras med grundval i ovan nämnda faser: Ulrika Eleonora av Danmark, Lovisa Ulrika av Preussen, Sofia Magdalena av Danmark, Josefina av Leuchtenberg och Lovisa av Nederländerna. Av dessa har jag valt bort Lovisa av Nederländerna från undersökningen, eftersom hela hennes livstid överlappas av hennes svärmor, Josefina

av Leuchtenberg, som därmed blir den bättre kandidaten för den bernadottska medborgarmonarkin.⁶⁴

Material

Källmaterialet för denna undersökning är tillfällestryck. Bokhistorikern Per S. Ridderstad beskriver tillfällestrycken som basvaran i den tidigmoderna produktionen av skönlitteratur, eller konstillitteratur som andra forskare väljer att benämna det. Tillfällestrycken skrevs till enskilda personer inom högreståndsmiljö, oftast som en slags hyllning eller gratulation i samband med bröllop eller begravningar. Till kungligheter fanns det betydligt fler tillfällen att författa dessa skrifter, alltifrån namnsdagar till besök runt om i landet. Tillfällestrycken är främst skrivna i diktform, men även prosa och skålar förekommer. De kallas ibland för personverser, tillfällesdikter, -skrifter eller -texter, och hyllningstryck eller -dikter. För läsvänlighetens skull kommer jag att variera dessa termer.⁶⁵

Ridderstad menar att den nylatinska tillfällesdiktningen etablerades i Sverige kring 1560, och sågs som ett återuppväckande av den antika panegyriken. Skrifterna var under 1500-talet nästan uteslutande handskrivna, och enligt Ridderstad figurerade tryckt tillfällesdiktning sällan före 1630. Därefter accelererade produktionstempot och genren fick sitt stora genombrott på 1650-talet.

Vid mitten av 1600-talet var fortfarande den latinska diktningen ungefär dubbelt så stor som den svenskspråkiga, och även tillfällesskrifter på tyska var vanligt förekommande. Omkring 1670 kom istället svenskan att ta över som det vanligaste språket i skrifterna.

Tillfällestexterna skulle nå sin höjdpunkt kring mitten av 1700-talet. Ridderstad menar att det går att se en nedgång från 1770-talet, även om genren levde kvar stadigt under 1800-talet. Han noterar dessutom att censuren inte tycks ha haft någon inverkan på utgivningen av tillfällesskrifter, förutom något utökade tryckkostnader i samband med krav på imperaturstämpelet.

Det saknas ordentliga översikter över tillfällestrycken i de svenska arkiven. Ridderstad beräknar att det finns ungefär 10 000 tillfällesskrifter från 1700 till

64 Hedvig Eleonora faller bort eftersom hon enbart var änkedrottning under enväldet, och dessutom är den mesta av materialtillgången om henne från tidigt 1700-tal vilket dessutom gör Ulrika Eleonora av Danmark till ett tidigare exempel, se Karlsson 2013 s. 95. Detta bekräftas också av min egen översikt. Ulrika Eleonora den yngre faller bort eftersom hon aldrig hade en ankomst till Sverige då hon var född svensk prinsessa, dessutom kröntes till regent och inte regentgemål, och därtill inte fick några barn. Hedvig Elisabet Charlotta, Desirée och Sofia av Nassau var inte tänkta att bli drottningar och faller bort av det skälet. Fredrika av Baden blev avsatt och saknar därför den viktiga bortgångssfasen. Under Viktoria av Badens tid har materialtillgången minskat kraftigt.

65 Ridderstad 1980 s. 25–41; Öhrberg, Ann, *Vittra fruntimmer: författarroll och retorik hos frihetstidens kvinnliga författare*, Gidlund, Hedemora, 2001, s. 71.

1750 på Kungliga biblioteket. Han uppskattar att Kungliga biblioteket, Uppsala universitetsbibliotek och Lunds universitetsbibliotek tillsammans borde ha 90% av det *bevarade* beståndet tillfallestryck. Därtill menar Ridderstad att många ännu okända tryck antagligen finns i privata bestånd, och framför allt att det finns ett stort mörkertal som inte bevarats.

Tidigare forskning har visat på oförklarliga luckor i de större samlingarna av allmänna tillfallestryck och därtill en ojämn spridning av tryck, som rimligtvis kan härledas till insamlandet snarare än till produktionen. Detta är också ett av de viktigare källkritiska problemen: vi vet inte varför vissa tillfällesskrifter har bevarats och andra inte. Det är möjligt att tryck av särskilt estetiskt eller dekorativt värde eller av mer kända författare hade större tendens att sparas. Enligt Ridderstad är det inte minst de handskrivna texterna som försvunnit.⁶⁶

Tillfallestryck har framför allt använts i litteraturvetenskapliga studier. Utgångspunkten är ofta att antingen undersöka mediet och genren i sig eller författarna bakom verken. Exempelvis har litteraturvetaren Stina Hansson kartlagt den svenska bröllopsdiktningen och litteraturvetaren Ann Öhrberg kvinnliga tillfällesförfattare.⁶⁷

Tillfallestryck om eller till kungligheter är ett mer outnyttjat material. Främst har tillfallestryck om kungligheter använts i studier av den svenska stormaktstiden, där forskare från olika discipliner har brukat dem för att illustrera ett resonemang som baserats på annat empiriskt material.⁶⁸ Exempelvis har Allan Ellenius studerat tillfällesdikter som ett komplement till sina studier av hovmålaren Ehrenstrahls verk, och Märten Snickare har brukat dem som komplement för sina studier av karolinska ceremonier. Även historikern Åsa Karlsson har studerat tillfallestryck i en artikel om Hedvig Eleonora för att synliggöra detta outnyttjade material och visa på dess potential.⁶⁹ Internationellt går samma mönster att se. Tillfällesdiktning används även där i huvudsak som ett bekräftande komplement till framför allt konsten.⁷⁰

Inom den litteraturvetenskapliga forskningen har det som tidigare nämnts funnits en diskussion om vilka författarna bakom tillfallestexterna var och varför texterna skrevs. Kring mitten av 1900-talet hävdades att det fanns ett slags skrå

66 Ridderstad 1980 s. 25–41.

67 Hansson, Stina, *Svensk bröllopsdiktning under 1600- och 1700-talen: renässansrepertoarernas framväxt, blomstring och tillbakagång*, Göteborg, 2011; Öhrberg 2001. Se också exempelvis Lindgärde, Valborg, 'Att ha sin fröjd hos Gud: Sophia Elisabet Brenner och fromhetens poesi' i *Wår lärda skalde-fru: Sophia Elisabet Brenner och hennes tid*, 2011, s. 179–207; Lindgärde, Valborg, *Jesu Christi Pijnos Historia rijmwijs betrachtad: svenska passionsdikter under 1600- och 1700-talet*, Lund, 1996; Möller, Daniel, *Fänad i helgade grifter: svensk djurgravpoesi 1670-1760*, Ellerström, Lund, 2011.

68 Ellenius 1966; Snickare 1999. Se också exempelvis Johannesson 1968; Sidén 1995.

69 Karlsson 2013 s. 107.

70 Ett exempel på detta är Marschner, Joanna, Bindman, David & Ford, Lisa L. (red.), *Enlightened princesses: Caroline, Augusta, Charlotte, and the shaping of the modern world*, New Haven, 2017.

av tillfällesdiktare som helt eller delvis försörjde sig på skrifterna. Det kunde dels handla om dikter som skrevs på beställning av exempelvis familjen till en avliden person, dels oombedda texter för vilka författaren hoppades få en slant. Även om beställda så väl som oombedda texter sannolikt resulterade i viss ekonomisk ersättning, menar senare forskare såsom Ridderstad, Öhrberg och litteraturvetaren Bo Bennich-Björkman att dikternas främsta funktion var social, inte ekonomisk.

Enligt Ridderstad och Bennich-Björkman var tillfällesdiktning en meritering för studenter och en karriärväg för ämbetsmän, och högreståndspersoner förväntades kunna författa tillfällesdikter. I flera ämbetsjänster ingick dessutom tillfällesdiktning som en del av arbetsuppgiften. Öhrberg studerar kvinnliga tillfällesförfattare, vilka näppeligen diktade som meritering inom studier eller ämbete. Istället understryker hon författandets sociala funktion och nätverksmöjligheter.⁷¹

Tillfällesdiktning till kungligheter kan förstås på liknande sätt. Litteraturvetaren Jennie Nell visar exempelvis hur Carl Michael Bellman uttryckligen bad Gustav III om ett specifikt ämbete i en dikt, som Bellman sedan dessutom fick. Öhrberg har visat hur kvinnliga författare av tillfälleskrifter till kungahuset kunde ha manliga släktingars karriär i åtanke, och litteraturvetaren Valborg Lindgärde för ett liknande resonemang om ett par handskrivna nyårsdikter till Hedvig Eleonora. Historikern Jonas Nordin menar att skrivande, samlande och uppvisande av verserna kan ha varit en tävling i underdånighet. Samtidigt bör påpekas att kungligheterna inte lär ha haft kännedom om vilken landsortsborgare som hade vilka eller hur många tillfallestryck i sin ägo. Tävligen i underdånighet, i den mån det bör förstås som en sådan, var alltså försök att positionera sig inom det egna skiktet.⁷²

Tillfällesförfattarna kom enligt Öhrberg huvudsakligen från vad hon kallar medelståndet: lågadliga ämbetsmän samt präster, lärare, och andra ofrälse ståndspersoner. Men Öhrberg menar också att många människor hade möjlighet att skriva tillfallestexter. Det som behövdes var skrivkunighet, någon sorts uppfattning om diktning, samt pengar till tryckkostnader eller till att göra handskrivna kopior. Detta betyder givetvis att den stora majoriteten i samhället *inte* hade möjlighet att skriva och sprida tillfälleskrifter. Men det betyder däremot att en mycket större del av befolkningen än de som tillhörde hovets propagandamaskin

71 Bennich-Björkman, Bo, *Författaren i ämbetet: studier i funktion och organisation av författarämbeten vid svenska hovet och kansliet 1550–1850*, Svenska bokförlag, Stockholm, 1970; Ridderstad 1980 s. 25–41; Öhrberg 2011 s. 48–50, 69–80.

72 Lindgärde, Valborg, ”Kring ett par nyårsdikter till riksänkedrottningen” i Laine, Merit (red.), *Hedvig Eleonora: den svenska barockens drottning*, Kungl. Husgerådskammaren, Stockholm, 2015, s. 144–145; Nell, Jennie, *Vivat vår monark!: Carl Michael Bellmans panegyrik över Gustaf III 1771–1792*, Stockholms universitet, 2012 s. 13–14, 32; Nordin 2009 s. 120–123; Öhrberg 2011 s. 48–50, 69–80.

hade möjlighet att inte bara konsumera utan dessutom själva vara med att skapa inom detta medium.⁷³

Enligt Öhrberg har tillfällestrycken i viss utsträckning levererats till kungligheter. Men skrifterna var även populära hos en betydligt bredare krets. Nordin skriver att exempelvis kungliga födelsedagar brukade firas även av undersåtarna i diverse sammanhang och både i Stockholm, mindre städer och på landsbygden. Till dessa firanden skrevs det många gånger tillfällestexter, varav långt ifrån alla lär ha nått sina föremåls ögon eller öron.⁷⁴

Vid 1700-talets början ska trycken enligt Öhrberg ha spridits på bokmarknaden, det vill säga enskilda tryckerier sålde de skrifter de hade tryckt. Öhrberg menar att skrifterna fungerade som en motsvarighet till millenniumskiftets familjesidor i papperstidningar: människor besökte nyfiket tryckerierna för att få nyheter om vilka som hade gått bort eller gift sig. Tryckerierna skulle få inkomster genom att sälja framför allt kända författares tillfällesskrifter i sina lokaler. Jag menar att detta i hög grad borde gälla tillfällesskrifter om kungligheter, där inte bara författaren kunde vara välkänd utan även själva föremålen torde vara rikets mest celebra individer. Senare under 1700-talet skulle även tillfällestexter publiceras genom det växande tidningsväsendet. Oftast var det redan populära särtryck som plockades upp och även publicerades i tidningar.⁷⁵

Tillfällesförfattarna utgav texterna för att skildra verkligheten, men de måste naturligtvis förstås som referentiella, det vill säga att de är tolkningar och om-tolkningar av vad och vem man tror att drottningen är.⁷⁶ Mottagarna behöver inte heller ha uppfattat dem som direkta sanningar. Historikern Jill Bepler ger i sin studie av tyska prinsessors begravningslitteratur exempel på en läsare inom denna genre som säger sig föredra personalierna, även då han menar att dessa inte alltid är sanningsenliga.⁷⁷ Dikterna var generellt sätt inte heller en plats för fördömande. Jag är heller inte intresserad av vad enskilda författare tyckte om en viss drottning, utan är ute efter den kollektiva bild av henne som skapades i trycken.

Eftersom monarkiforskningen som tidigare nämnts främst använt tillfällestryck som komplement för att bekräfta resultatet från andra material, är kunskapen om representationer av monarkin genom tillfällesskrifter begränsad. Dessutom betyder det att mycket av det intressanta och nära nog unika med tillfällestrycken har åsidosatts då materialets självständiga värde i någon mån har förbisetts.

73 Ridderstad 1980 s. 25–41; Öhrberg 2011 s. 48–50, 69–80.

74 Nordin 2009 s. 120–121; Öhrberg 2011 s. 48–50, 69–80.

75 Öhrberg 2011 s. 48–50, 69–80.

76 Johannesson, Lena, "Om bilder som inte syns. Våldets efterbilder" i Österberg, Eva & Lindstedt Cronberg, Marie (red.), *Våld: representation och verklighet*, Nordic Academic Press, Lund, 2006, s. 22.

77 Bepler 2005 s. 127.

I tidigare studier har forskare på många sätt vandrat fritt mellan tillfällestryck och andra representationsformer såsom exempelvis slottens stora målningar, men sällan uppmärksammat olikheterna i dessa representationers avsändare och mottagare. De flesta konstverk som studeras är beställda av kungahuset, med syftet att fungera som representation inför den inhemska eliten och utländska diplomater.⁷⁸ Det finns antagligen enskilda tillfällestryck som har en liknande tillkomstsituation, men vi kan inte förstå hela mediet på det sättet. Tillfällestrycken har en mer mångfacetterad skapelseprocess. De skapades, som Ridderstad är noga med att understryka, av ett mycket stort antal röster och för en bred publik.⁷⁹

Trycken är, för att använda Ridderstads ord, ett massmedium på så sätt att de är skrivna av en för sin tid stor mängd individer. Jag menar att de därtill utifrån flera olika aspekter kan förstås som en slags dialogiska texter. Litteraturvetaren Eva Hættner Aurelius menar att den situation i vilken en text skrivs, vilka den riktas till och i vilket syfte den tillkommer är viktigt för att förstå textens mening. Hon använder sig av Michail Bachtins resonemang om texters *dialogicitet*, som också är applicerbart på tillfällestrycken.⁸⁰

Bachtin menar att texter är mångstämmiga. I princip ingen text – eller människa – står utanför dialogiciteten eftersom varje röst är influerad av andra röster och approprierar andra. Orden som talas eller skrivs är alltid delvis någon annans, samtidigt som innebörden ofta förskjuts eller utvecklas av den nya rösten. Röster blandas och bryts mot varandra och ingen stämma kan sägas vara isolerad från andra stämmor, istället blir enligt Bachtin all text polyfon.⁸¹

Jag menar att tillfällesskrifternas dialogicitet också bör förstås mot Burkes resonemang om förhandling av maktrelationer. Representation i allmänhet och tillfällestryck i synnerhet är en ständigt pågående kommunikation i vilken relationen mellan styrande och underlydande definieras och förhandlas. Genren inbjuder författare att låna från varandra till något eget som är tänkt att fånga viktiga egenskaper och handlingssätt hos drottningen, och bidra till förståelsen av henne.

78 Se exempelvis Burke 1992 s. 151–167.

79 Ridderstad 1980 s. 25–41; Om de ska jämföras med exempelvis konstnärligt material borde de snarare jämföras med verk som gjorts med visst avstånd till monarkens officiella representation, exempelvis de frihetstida allmogemålningar som Nordin diskuterar, se Nordin 2009 s. 131–161.

80 Bachtin, Michail, *Dostojevskijs poetik*, Anthropos, Gråbo, 1991 s. 9–52; Hættner Aurelius, Eva, *Inför lagen: kvinnliga svenska självbiografier från Agneta Horn till Fredrika Bremer*, Lund, 1996, s. 43–44; Ridderstad 1980 s. 25–41.

81 Hættner Aurelius 1996 s. 11–14, 43–44; Bachtin 1991 s. 9–52. Se också Bagerius, Henric, "Historikern och skönlitteraturen" i Bagerius, Henric & Lagerlöf Nilsson, Ulrika, *Moderna historier: skönlitteratur i det moderna samhällets framväxt*, Nordic Academic Press, Lund, 2011, s. 23–26; Carls, Lina, *Väp eller nucka?: kvinnors högre studier och genusdiskursen 1930-1970*, Nordic Academic Press, Lund, 2004, s. 290.

Urval, korpus och metod

Mitt metodologiska tillvägagångssätt har bestått i att analysera materialet med utgångspunkt i de teman som diskuterades i problemformuleringen, det vill säga representationer av hustruskap och moderskap, men också hur drottningens främlingskap eller försvenskning relaterar till detta. Dessa tre teman har varit centrala i materialet för alla fyra drottningar och har till viss del fått styra dispositionen. Utöver dessa är vissa teman för enskilda drottningar återkommande och därför nödvändiga att lyfta fram. Ett exempel på detta är representationen av Lovisa Ulrikas vittnerhet.

För läsvänlighetens skull presenteras ett tema ofta utifrån en eller ett par särskilt belysande skrifter, men det framgår generellt i den löpande texten och mer preciserat i fotnoterna hur vanligt förekommande ett visst tema eller en särskild formulering är. Jag har valt att förstå trycken kollektivt som ett dialogiskt material, men läsaren bör ha i åtanke att enskilda tryck kan ha haft specifika syften, och jag har därför främst valt att fokusera på teman som återkommer i ett flertal tillfällesskrifter.

I tillfallestrycken förekommer en del formuleringar som jag uppfattar som standardiserade, exempelvis refereras alla drottningar till som *milda* och *nådiga* i en stor mängd tryck utan någon närmare förklaring eller beskrivning. Därför för jag generellt ingen större diskussion om sådana begrepp. I de fall begreppen tillskrivs något innehåll, till exempel hur hon är mild eller vad som gör henne mild, så inkluderas detta givetvis i analysen.

Det är svårt att veta hur många tillfallestryck till svenska drottningar som gavs ut. Enligt Ridderstad publicerades tillfallestrycken vanligen i upplagor om ca 100 exemplar. Jag anser att tillfallestryck om kungligheter kan ha haft större upplagor eftersom de hade en bredare publik, sannolikt även internationellt.⁸² Nordin menar att många tillfällesdikter om kungligheter trycktes i flera upplagor. Detta har även jag noterat, framför allt för 1700-talsmaterialet. Flertalet upplagor, med tillägget att exemplaren är vältummade, anser Nordin tyder på att de i första hand vände sig till en folklig publik.⁸³

Det finns inte någon översikt över tillfallestryck till kungligheter. En rask överblick visar att det finns en mycket stor mängd tillfallestryck om kungahusets medlemmar, och att många av dem på ett eller annat sätt rör svenska drottningar.

82 Det finns en del som tyder på att drottningarnas ve och väl följdes även i deras hemländer. Även den stora mängden språk kan indikera detta, även om det också kan handla om dikter riktade till språkliga minoriteter i Sverige. Se också resonemanget i Bepler 2005 s. 125–150.

83 Nordin 2009 s. 120–121. Hur pass vältummat ett ganska illa behandlat 250 år gammalt papper är kan jag förvisso tycka är svårtolkat, men att dikterna vände sig till en folklig publik torde vara rimligt.

Min strategi har varit att göra vissa nödvändiga urval för att få en för avhandlingen fungerande korpus.

För det första har jag valt bort den begravningslitteratur som delvis är en egen genre: likpredikningar med tillhörande personalier. Dessa tryck räknas ibland till tillfallestrycken, men deras form och produktionsbakgrund skiljer sig delvis åt. Men det är främst av tidsekonomiska skäl som det har varit nödvändigt att utesluta dem, då de skulle ta allt för mycket tid och fokus från de andra trycken.⁸⁴

Det finns flera större samlingar av tillfallestryck bevarade på svenska universitetsbibliotek, samt i andra arkiv och bibliotek i landet. Dessutom finns tryck om svenska kungligheter i samlingar utanför Sverige. Jag har funnit Uppsala universitets samling av tillfallestryck lättillgänglig och av lämplig storlek, och den har gjort det möjligt för mig att inom tidsramarna för avhandlingsprojektet skapa en tillräckligt omfattande och bred materialkorpus för att besvara mina frågor om representationen av svenska drottningar. I min första delstudie, om Ulrika Eleonora, har materialet inte varit lika omfattande, och jag har därför använt både Uppsala universitetsbiblioteks och Kungliga bibliotekets samlingar.

Utöver detta har tillvägagångssättet för ytterligare urval varit att utifrån publiceringsform och språkdräkt än mer snäva in avhandlingens material. Vad gäller publiceringsform har jag valt alla tryckta publikationer: särtryck, samlingstryck samt tryck i tidningar, däremot inte handskrifter.⁸⁵

Merparten av tillfallestrycken från min undersökningsperiod är på svenska, medan andra är skrivna på främst latin och tyska, men också exempelvis franska, finska och till och med sanskrit förekommer.⁸⁶ Det finns tvåspråkiga dikter, framför allt från undersökningsperiodens första halva där svenska kombineras med latin, tyska eller finska. Även enstaka dikter med tre språk förekommer. Ofta verkar de flerspråkiga dikterna vara identiska översättningar, men i enstaka fall är texterna i samma särtryck olika.⁸⁷

Jag har valt att studera enbart svenskspråkiga tillfallestexter eftersom jag menar att de sannolikt fick störst spridning i det svenska samhället. Tyska talades förvisso av en hel del invånare och latin var länge det akademiska språket,

84 Exempelvis är Samuel Isogæus tryckta likpredikan med personalier över Ulrika Eleonora 140 sidor prosa i minimalt typsnitt. För analyser av likpredikningarna, se exempelvis Sabir, Adam, 'Dygden speglas: furstinne- och drottningideal i likpredikan under 1600-talet' i Ågren, Henrik (red), *Goda exempel: värderingar och världsbild i tidigmodern svensk sakprosa och tillfällesdikt*, 2010, s. 15–55; Snickare 2009 s. 101–106; Steuchius & Jarlert 2015.

85 Öhrberg spekulerar förvisso i att handskrivna tillfallestexter kan ha haft lika stor spridning som tryckta skrifter, men jag anser att det i detta sammanhanget inte är sannolikt, se Öhrberg 2011 s. 49.

86 I slutet av 1600-talet är det ganska lika fördelat mellan svenska, tyska och latin, men jag har även hittat tryck på franska. Från början av 1700-talet är en klar majoritet av dikterna på svenska.

87 Vissa tryck förekommer på olika språk i särtryck. Jag har av tidsekonomiska skäl inte fört någon statistik över hur många av dikterna på svenska som även förekommer på andra språk.

men svenskan var det främst använda språket och det mest gångbara i bredare samhällsskikt. Att merparten av hyllningstrycken efter 1670 skrevs på svenska speglar även detta. Svenskan ger därtill en kontinuitet i den meningen att jag kan följa uttryck och formuleringar över flera århundraden. Valet av det svenska språket betyder att jag exempelvis inte studerar tryck på finska före 1809 eller tryck på norska från unionstiden, däremot använder jag svenskspråkiga tryck från hela riket, därmed även texter som är tryckta i exempelvis Finland. Detta har gett ett material om totalt 597 tryck.

De flesta namngivna författarna i mitt material är personer i akademien och kyrkan, men många tryck saknar angiven författare. Ibland utgörs författarnamnet enbart av initialer. Dikter utan namngiven författare eller med mer eller mindre gåtfulla signaturer blir vanligare längre fram i undersökningsperioden. Av de yrkesbeteckningar som finns går även att skönja enstaka enklare författare, med beskrivningar som ”en handlande borgare i Köpings stad”, och ibland mer tveksamma titlar som ”en gumma” eller ”en blind man”.⁸⁸

Vissa tryck är bara en sida medan andra är över femtio sidor. Det vanligaste formatet är fyra eller åtta sidor.⁸⁹ I de flesta skrifter uppges tryckår, med undantag för dikterna från 1600-talet där år oftast uppges i texten men faktiskt tryckår nästan alltid saknas. Ett fåtal dikter har ingen som helst tidsangivelse. De flesta skrifter har både tryckår och tryckeri, och då ofta också tryckort. I vissa tillfällestexter står det i vilket sammanhang exempelvis skålen eller talet är given, vilket inte alltid stämmer överens med tryckorten. Texterna har tryckts i både små och större städer i hela det svenska riket samt av och för svenskar bosatta utanför landets gränser.⁹⁰

Disposition

Varje drottning studeras i ett enskilt empiriskt kapitel. De empiriska kapitlen följer drottningarnas kronologi. Således handlar kapitel 2 om Ulrika Eleonora, kapitel 3 om Lovisa Ulrika, kapitel 4 om Sofia Magdalena och kapitel 5 om Josefina. Varje kapitel har en kort introduktion om den enskilda drottningen och framför allt om hennes tidperiod och dess politiska och sociala kontext. Därefter följer

88 Se exempelvis Waselius, Jonas, *Genljud Från 1744 års Underdånigsta Lyckönskan, Med Undersåtellig Fägnads Betygelse* [...] (Stockholm, Lars Salvius). Detta gäller också allmänna tillfällestryck, se Ridderstad 1980 s. 25–41.

89 Materialet förekommer främst i folio, det vill säga ca 35x23 cm, men det förekommer också en stor mängd tryck i det mindre formatet kvarto och det större formatet patentfolio – det sistnämnda framför allt under första halvan av undersökningsperioden. För vidare om formatstorlek se Öhrberg 2011 s. 77, 322.

90 Det händer att dikter är tryckta några år efter året de anger, huruvida det beror på att de är ny upplaga eller om första upplagan ges ut så sent framgår inte alltid.

en i huvudsak empirisk redogörelse där alla kapitel tar avstamp i drottningarnas ankomst och den därmed aktuella diskussionen om deras främlingskap. Sedan följer i skiftande ordning deras kröningar och barnafödande, som ofta relaterar till deras hustruskap och moderskap, och slutligen deras bortgångar där fokus ofta kretsar kring deras livsgärning i stort. Eftersom drottningarnas livskronologi och representationsteman inte följer ett samstämmigt mönster kan inte heller kapitlen följa en identisk struktur. Varje kapitel avslutas dock med en fördjupad diskussion. I kapitel 6 förs sedan en jämförande diskussion av de empiriska resultaten med fokus på kontinuitet, förändring och långa linjer.

KAPITEL 2

Ulrika Eleonora av Danmark (1656–1693)

Den danska prinsessan Ulrika Eleonora gifte sig 1680 med Karl XI, och kröntes samma år till svensk drottning. Hon levde 13 år i Sverige innan hon avled 1693, bara 37 år gammal. När Ulrika Eleonora kom till Sverige hade äktenskapet mellan henne och den svenska kungen diskuterats i flera år. Paret trolovades redan 1675, men strax därefter bröt Skånska kriget ut mellan länderna. När freden i Lund slöts hösten 1679 var äktenskapet en del av fredstraktaten, och relationen mellan rikena skulle förbli fredlig under parets livstid. Den dansk-svenska äktenskapsalliansen var dock ingen självklarhet. Sedan unionsupplösningen i början av 1500-talet hade relationen mellan Danmark och Sverige präglats av konflikter och krig. I Sverige bedrevs en omfattande propaganda mot Danmark och danskarna. Danmark hade länge övertagit gentemot Sverige, men i mitten av 1600-talet skiftade maktbalansen.⁹¹

I samband med maktförskjutning i Norden i mitten av 1600-talet blev den danska monarkin absolut. I Sverige skulle en liknande situation uppkomma efter Skånska krigets slut. Under 1680-talet centraliserade Karl XI makten runt sig på den gamla högadelns bekostnad. Införandet av enväldet i Danmark och Sverige påverkade inte bara det politiska styret. Kungahuset försökte också tydligare visa på den kungliga särarten. Genom pompa och ståt strävade de efter att öka skillnaden mellan kungamakten och adeln. Förändringarna i representationen skulle bekräfta och befästa den politiska maktförskjutningen.⁹²

91 Jespersen, Leon (red.), *A revolution from above?: the power state of 16th and 17th century Scandinavia*, Odense University Press, Odense, 2000, s. 25; Liliequist, Jonas, 'Berättelsen om drottning Margaretas märke: känsla, kön och politik i den svenska propagandan mot Danmark under 1500- och 1600-talen', *Temp (Århus. Print)*, 2018, s. 100–123; Snickare 1999 s. 50.

92 Efter kriget behölls förvisso status quo mellan rikena men Sveriges svaghet och beroende av Frankrike blottades. Lindström, Peter & Norrhem, Svante, *Flattering alliances: Scandinavia, diplomacy, and the Austrian-French balance of power, 1648–1740*, Nordic Academic Press, Lund, 2013, s. 78, 189–193, Jespersen 2000 s. 25–16; Snickare 1999 s. 108–109, Tegenborg Falkdalens 2003 s. 21. För fler aspekter av Karl XI: absolutism se exempelvis Nauman, Sari, *Ordens kraft: politiska eder i Sverige 1520–1718*, Göteborgs universitet, 2017, s. 119–142. För danska tillfällesskrifter i

Den teokratiska läran om en kungamakt av Guds nåde fanns både före och efter enväldet, men endast under enväldet var det den officiella statsideologin. Kungen var Guds ställföreträdare på jorden, och att Gud placerat den karolinska dynastin på tronen bekräftades till och med i ett riksdagsbeslut. Religionen definierade inte bara monarkins roll utan hela samhället. Relationen mellan människa och Gud var utgångspunkten för alla andra relationer. Liksom att alla föddes som underlydande till sina föräldrar föddes alla som undersåtar till Gud och kung, och liksom ett barn inte väljer sina föräldrar valde undersåtarna inte sin kung. Rikshushållet, med Karl XI som landsfar och Ulrika Eleonora som landsmor, var givet av Gud.⁹³

Studien av Ulrika Eleonoras tid i Sverige är baserad på 52 tryck från Uppsala universitetsbibliotek och Kungliga biblioteket. Av dessa tryck härrör fyra från hennes ankomst, vigsel och kröning år 1680. 23 tryck handlar om hennes barns födslar mellan 1681 och 1688, samt flera av dessa barns död 1685–1687. Övriga 25 tryck är utgivna i samband med hennes bortgång och begravning år 1693. Till skillnad från de andra drottningarna i denna avhandling förekommer Ulrika Eleonora endast i tryck som kan knytas till dessa fyra faser.

I kapitlets första empiriska avsnitt går jag igenom representationer av Ulrika Eleonoras bakgrund och därmed också hennes främlingskap. Det andra avsnittet utgår i huvudsak från en enskild dikt där det kungliga äktenskapet och drottningens hustruskap diskuteras. Därefter följer ett avsnitt om Ulrika Eleonoras moderskap för sina barn och ett om hennes moderskap för folket. I det femte avsnittet visar jag framställningar av drottningens religiositet. Avslutningsvis för jag en övergripande diskussion om representationen av Ulrika Eleonora.

Ny drottning i fredens tecken

Från Ulrika Eleonoras ankomst till Sverige 1680, och den därpå följande vigseln, finns bara fyra tillfällesskrifter i min korpus. Tre av dessa berör i någon utsträckning Ulrika Eleonoras bakgrund, och därmed hennes främlingskap. I detta avsnitt utgår jag från en av dessa dikter, skriven av Valentin Korn, borgmästare i Landskrona.

Korns text inleds med ett sedvanligt religiöst motiv: Ulrika Eleonoras krona, och Guds hand som välsignar brudparets sammanflätade händer, beskrivs i texten men tolkas också genom en bild på motstående sida. I bilden skapas en triangel genom tre händer: från ett moln sträcks Guds hand ner ovanför ett brinnande hjärta omgärdat av en kungakrona. Kronan hålls i sin tur av en arm

liknande kontext, se Olden-Jørgensen, Sebastian, *Poesi og politik: lejlighedsdigtningen ved enevældens indførelse 1660*, Museum Tusulanum, København, 1996.

93 Amussen 1988 s. 36–39, 56; Ekedahl 1999 s. 78; Håkansson 2014 s. 78.

från var sida. Dessa båda armar bär uppkavlade ärmar vilkas kanter formas som kronan de håller i. De båda armarna är mycket lika och det går inte att avgöra vilken arm som avses tillhöra Karl XI respektive Ulrika Eleonora. Budskapet är tydligt även för den som enbart tar del av tryckets bildmaterial: Gud välsignar den kungliga äktenskapsföreningen.⁹⁴

I dikten minns Korn tillbaka 392 år, vilket var senaste tillfället Sverige hade en dansk drottning, och hur allting då hade varit gott. En sådan koppling bakåt skapade kontinuitet och har även påvisats i internationell forskning.⁹⁵ Den drottning som åsyftas i Ulrika Eleonoras fall är Märta av Danmark. Detta är något anmärkningsvärt, eftersom drottning Märta av allt att döma inte hade ett särskilt gott rykte i tidens historieskrivning.⁹⁶ Därmed verkar det som att kopplingen till en tidigare dansk prinsessa i Sverige i sig var viktigare än den prinsessans rykte. Det bör dock nämnas att denna jämförelse bara förekommer i en tillfällesskrift, och att Märta av Danmark inte nämns vid namn. Anslaget att koppla nya drottningar till tidigare, ibland baserat på deras gemensamma hemland, ska dock bli tydligare i kommande kapitel.

Det tydligaste temat i Valentin Korn's dikt var freden mellan Sverige och Danmark.⁹⁷ I Korn's text välsignar Gud både Sverige och Karl XI genom att ge riket en drottning. Korn förklarar hur den svenske kungen ”med triumf [...] nederlagt sin rustning och gevärd” och istället för ”krigsmonteringsdräkt ifört sig brudgumskläder”.⁹⁸ Han menar att det är Guds mirakel att freden och äktenskapet kommer till stånd, och kungen framställs genomgå en sorts metamorfos där han går från krigarkung till brudgum. Kungen tjänar då som en metafor för hela riket, där man lämnar fyra år av blodigt krig för att ingå en allians med fienden. Även om det påpekas att Karl XI har triumferat menar Korn alltså att fredens äktenskap inte var Karl XI:s utan Guds lösning. Ulrika Eleonora förklaras som Guds medel för att frälsa Sverige ut ur kriget.

94 Korn, Valentin: *JEHOVA Konungarnas Konungh Befäste Wår aldranädigste Konungh then Durchleuchtigste Stormechtigste Konungh och Herre CARL [...]* (Malmö, tryckt hos Bitus Habereger/ Gen, Gov. Bockt). Samma tema kan även ses i *Nordisk Glädie Skall Wijd Den Maijstätelige Chröningz Fäst/ som skedde i Stockholm den 25 Nov. åhr 1680*. Till viss del även i *Ne fis neficius Viator, Cur CAROLUS UNDECIMUS Rex Sveonum Gothorumq; Augustissimus [...]*. Bildmotivet förekommer även på bröllopsdikter till andra par, men där har armarna inte kungakronor, se omslaget till Hansson 2011. I Korn's text heter det: ”Då han [Karl XI] kronan sin brud givar hand i hand i hjärtat blivar Gud själv lägger handen på”.

95 Den engelska drottningen Henrietta Maria av Frankrike jämfördes under en period av kris med tidigare engelska drottningar som ett sätt att legitimera hennes agerande, se Knoppers 2011 s. 66.

96 Märta av Danmark anses vara ansvarig för Nyköpings gästabud, och i Erikskrönikan beskrivs hon som blodtörstig.

97 Detsamma gäller för *Nordisk Glädie Skall* som i mångt och mycket behandlar samma ämnen som Korn's dikt.

98 Korn.

I slutet av texten berättar Korn hur Karl XI och den danske kungen Kristian V, Ulrika Eleonoras bror, nu till evig vänskap är blods- och bundsförvanter samt kära svågrar och bröder. Att äktenskapet förklaras som en politisk uppgörelse, om än bestämd av Gud, görs tydligt i dikten. Ulrika Eleonora kan å ena sidan tyckas framstå som en bricka i ett politiskt spel mellan kungar, å andra sidan framställs hon vara det som binder samman de båda länderna: det är hon som gör två gamla fiendekungar till bröder. Med andra ord förklaras freden komma till stånd av och befästas genom Ulrika Eleonora.⁹⁹

Valentin Korn ger dessutom Ulrika Eleonora en självständig roll i fredens tecken. Korn beskriver hur hon under Skånska kriget bistod de svenska fångarna i Danmark. Han menar att hon ”i största krigsens eld” bevisade sig vara en hjälp och tröst för ”vårt folk”. Samtidigt frågade sig Korn om detta verkligen var en slump. Han förklarar att Gud har ett märkligt sätt att leda sina helgon till just där de borde vara och till de syften han vill att de ska tjäna.¹⁰⁰ Korn beskriver därmed hur Ulrika Eleonora redan innan hon blev svensk drottning haft svenska folkets väl för ögonen. Under kriget har hon inte varit ett hot mot svenskarna, såsom hennes bror Kristian V, utan en hjälp. Ytterligare ett bevis på hennes välvilja mot svenskarna var att det var möjligt, rent av troligt, att Gud styrte henne att vara på rätt plats vid rätt tillfälle. Med andra ord var hennes omsorg om svenska krigsfångar både hennes egen och Guds vilja. Det kan tolkas som två garantier för att prinsessan från fiendeland skulle vara en god kraft för Sverige.

Vid Ulrika Eleonoras bortgång påminner medicinprofessorn Olof Rudbeck den yngre om hur drottningen hade hjälpt de svenska fångarna som om ”hon varit har allredan deras moder”. Ulrika Eleonora förklaras alltså kunna och välja att agera för ”vårt folk” som om hon var deras landsmor även innan hon blev svensk drottning.¹⁰¹

Representationen av Ulrika Eleonoras bakgrund kan vid hennes bortgång i stora drag sägas ha skiftat från drottningen som fredsymbol till hennes dynastiska kapital som dotter av stora män och stort land. Exempelvis menar Petter Olufsson Warnmark i en dikt att det dansk-norska riket måste hyllas, som kan avla något så fantastiskt i sitt land. Han fortsätter att tala om drottningen som en ”underbild” av ”kung Fredriks länder” i vars kungablod setts ”ett manligt

99 I *Nordisk Glädie Skall* heter det att Ulrika Eleonora ”knippar bägg’ rikenes band” och släcker ”krigslågan”.

100 Korn. Begreppet ”helgon” används också om Ulrika Eleonora i andra tillfällestexter, se Dijkman, Johan, *Sveriges Tårar Opoffrade Ewigheten Då Den Stormächtigste Högborne Förstinna och Fru Högst Saligst Fru ULRICA ELEONORA [...]* (Stockholm, David Kämppe); Dijkman, Ludert, *Swea Rijkets Stora Förlust, uti sin Nåd-Gudinna Den Stormächtigste Allernådigste Drättning VLRICA ELEONORA [...]* (Stockholm, Johann Biligsley).

101 Rudbeck, Olof d.y., *PARENTALIA Öfver Den Stormächtigaste Drottning/ Drottning ULRICA ELEONORA [...]*.

hjältamod”. Warnmark tillägger att detta är ”ett blod, som vördas bland vår Svea-riksens ständer”.¹⁰²

I en annan dikt talar Johan Dijkman inte om den danska kungasläkten utan om landet i sig. Han förklarar att Ulrika Eleonora var den första gåva som Sverige fått från Danmark. Dijkman visar att sorgen, snarare än minnet, är något som förenar de båda länderna, i orden ”gråt du Svea folk, gråt du i danske länder”.¹⁰³ Sorgen efter Ulrika Eleonora tillhör därmed båda länderna och hon förklaras vara deras gemensamma nämnare. Således landar både den fredsdominerade berättelsen vid Ulrika Eleonoras ankomst och den dynasti- och danskbetonade framställningen vid hennes bortgång i samma förklaring: drottningen är föreningen mellan de båda rikena.

Ett äktenskap under förhandling

Som tidigare nämnts finns i min korpus bara fyra tillfällestryck från Ulrika Eleonoras ankomst, vigsel och kröning. Men i en av dessa texter finns en särskilt intressant dikt som behandlar det kungliga äktenskapet och därmed också drottningens hustruskap. Trycket har ingen titel, men på framsidan förklaras att Cupido vid Hallands åsar har hört ett kärlekstal som han nu sprider vida kring så att inget längre ska vara hemligt eller dolt. Dikten, vars författare är anonym, anspelar på att synliggöra något personligt som tidigare inte varit allmän kunskap.¹⁰⁴

Det särskilt intressanta med denna skrift är att den är tydligt flerstämmig. Författaren ger ton till tre olika röster – kungens, drottningens och undersåtarnas – som alla får uttrycka sina förväntningar på det kungliga äktenskapet och den nya drottningen. Först ut efter Cupidos inledning är kungen. Diktens Karl XI

102 Warnmark, Petter Olufsson, *Sweriges Tärar okk odödeliga Loford Öfwer den aldrig tillfyllest beprjsliga Landzens Mode* [...] (Lund, Abraham Haberegger/ Aca. Carl. Booktr.). Liknande formuleringar som citatet förekommer i Holmström, Israel, *Underdånig PARENTATION öfwer Den Stormächtigste Drottning/ Drottning ULRICA ELEONORA* [...] (Stockholm, kongl. May:ss privilegerade Buchardi tryckeri, 1693); Sebeckius, Petter, *Swäries Tilrande Tärar uppå dän Stormächtigtes Högbornes Furstinns äck Fruus Fru ULRICA ELEONORAS*, [...] (Dorpt, Johan Brendcken/ Acad. Booktr.). För kortare benämningar på temat se också *Ne fis neficius Viator*; Spigel, Haquin, *Magnis Virtutibus, Queis AUGUSTÆ HEROINÆ, DN. ULRIKÆ ELEONORÆ* [...] (Stockholm, Nicolai Wankiwii, 1693); Örnhielm, Johan, *Hvad Himlens egit är till himlen hafwa farit* [...] (Kongl. Booktryckeriet/ hoos Sahl. Wankijfs änckia). För formuleringar kring Ulrika Eleonora och freden i dikter från 1693, se *Ne fis neficius Viator*; Rudbeck [1693]; Spigel 1693. Formuleringar kring ”Svea ständer” förekommer i flera dikter och tycks användas mer eller mindre synonymt med Sverige.

103 Dijkman, Johan. Till skillnad från Korn väljer han alltså inte att anknyta till Märta av Danmark.

104 [*Ett wälmeent Kärlekz Tabl och Swar Hällit widh Hallandz Åsar Som Cupido tyst tilhördt har Inom två starcke Låsar* [...]]. På nästa sida finns noter som visar att texten kunde sjungas. Ovanför noterna är namnet G. Düben ditskrivet för hand, vilket syftar på Gustav Düben den äldre som var en välkänd tonsättare och organist och hade från 1663 arbetat som musiker i hovkapellet, därefter fram till sin död 1690 som hovkapellmästare. Det finns däremot inga ledtrådar om vem som har skrivit texten eller tillskrivit Düben musiken.

talat till sin hustru och har två centrala budskap till henne. Det första är hennes stora betydelse för honom. Han förklarar att hon är hela hans liv och att hennes vänskap övergår alla andras. Diktens kung menar att hon är mer värd för honom än riket och regeringsmakten. Han säger att:

Scepter och krona har jag ärvt
men dig, min skatt, har jag förvärvat
med dig är mera vunnet

Det skulle å ena sidan kunna tolkas som att Ulrika Eleonora betyder mer eftersom han på egen hand förvärvat henne – som en motsats till det han ärvt utan egen förtjänst. Å andra sidan skulle det kunna vara en markör för äktenskapets höga status, som åtminstone metaforiskt ställs högre i kurs än styret av riket. Diktens Karl XI säger att allt som är hans nu också är hennes. Detta gäller även riket. Han förklarar att ”mitt land, mitt folk, och all min här [...] till skänk låt dig behaga”.

Skildringen av kärlek och tillgivenhet mellan Karl XI och Ulrika Eleonora luckrar upp den något stela bilden av äktenskapet som ett politiskt beslut – en klausul bland många andra i en fredsuppgörelse. Kyrkans uppfattning var att äktenskap inte var politiska eller ekonomiska föreningar utan kärleksföreningar av fri vilja.¹⁰⁵ Det kan därmed finnas ett motiv till att beskriva en fromhet som tar äktenskapet ut ur den strängt världsliga politiken och närmare Guds uppfattning av äktenskapet. Dessutom tjänar det som en påminnelse om att kung och drottning likväl var makar som andra. Genom att representera ett idealt kärleksfullt äktenskap utgjorde de exempel för hela riket.

Det andra budskapet diktens Karl XI framför till drottningen är ömsesidigheten i relationen mellan henne och undersåtarna: drottningen har sin trygghet i folket och folket har sin trygghet i henne. Han menar att undersåtarna ska möta henne med samma trohet som de visat honom, och han vill att hon ska

Älskom dem och görom dem gott
deras kärlek är som ett slott
där vi må trygga vara

Det är värt att dröja vid den sista raden: folkets kärlek som ett slott där kungen och drottningen är trygga. Denna bild problematiserar föreställningen om att

105 Karlsson Sjögren, Åsa, 'Från giftermål till vigsel - från ett till två kött?: om äktenskapet och förstäelsen av kön, ca 1650–1800', *Scandia (Lund)*, 2003(69):1, 149, 2003, s. 35–54. Vidare se Lennartsson, Malin, *I säng och säte: relationer mellan kvinnor och män i 1600-talets Småland*, Lund, 1999.

den tidigmoderna kungamakten erbjöd folket skydd i gengäld mot deras lydnad. Här är istället kungaparet trygga genom folkets kärlek.

Den andra delen av relationen mellan folk och drottning är att det är drottningen som å sin sida tryggar folket. Detta gör hon genom att få barn. Diktens kung formulerar inte detta som ett önskemål utan han konstaterar att:

Upprätta skall du dem en tröst
 blod av vårt blod, bröst av vårt bröst
 som Sverige skall förmera.
 Och planta fort vår släkt och ätt
 när du och jag av åren mätt
 ej mäta mer regera.

I dikten framgår att kraven på ättens fortlevnad ställs på drottningen. Kungen radar upp alla förmåner han generöst delar med sin drottning, såsom folkets kärlek och hela sin här, men i gengäld är hennes förpliktelse att älska folket tillbaka och ge dem kungabarn. Det är kungen som uttalar förpliktelsen, men det är för folkets skull drottningen ska få barn och det är de som blir lidande om hon misslyckas. Det finns därmed en ömsesidighet i drottningens och folkets beskydd. Drottningen skyddar folket genom att föda barn, och folket skyddar drottningen med sin borg av kärlek.

Den andra stämman som Cupido låter komma till tals är Ulrika Eleonora själv, och hon beskriver sina förväntningar på äktenskapet. Förväntningarna utgörs dels av samma tillgivenhet som Karl XI beskrivit – en kärlek som är mer värd än tronen – och dels av makens trohet. Diktens Ulrika Eleonora beskriver inte sin egen roll och nämner till skillnad från sin make ingenting om barn. Hon talar bara om sig själv i relation till maken och nämner inte sin roll för riket och folket eller deras roll för henne.

Den tredje och sista stämman i Cupidos skrift är undersåtarna. Till skillnad från diktens kung och drottning, som riktar sina tal till varandra, går folkets tal till Gud. Undersåtarnas första del av dikten kretsar kring tacksamhet till Gud som gett Sverige ”dubbel lycka” genom att kungen fått ”en täck vän” och folket ”en from drottning”. Glädjen är inte delad utan dubbel eftersom Ulrika Eleonora fyller två funktioner: som sin makes hustru och som folkets drottning.

Den andra delen av undersåtarnas tal är istället en önskan till Gud dels om allmän välgång för riket, dels om att ”snart få se en liten prins löpa och le som är sin faders like”. Önskan om att detta ska ske ”snart” understryks ytterligare ett par gånger.¹⁰⁶ I dikterna från barnens födslar och bortgångar är det också tydligt

106 Temat att folket ber Gud om kungabarn kan också ses i de tre andra dikterna från ankomsten.

att det i en högre mening är Gud som förklaras ge, men också ta, kungabarnen. Folkets röst ber således Gud om kungabarn medan kungen istället vänder sig direkt till sin maka.

Cupidos dikt visar både förväntningarna på den nya drottningen och samspelet i riket: relationen mellan make och hustru och mellan kungapar och folk. Mellan överhet och underlydande eftersträvas ömsesidig kärlek, och folkets trofasthet mot kungaparets beskydd. Modellen följer den traditionella framställningen av hushållskonstruktionen bortsett från en punkt. Rollen som folkets beskyddare läggs i dikten i första hand på drottningen. Det är hon som säkrar rikshushållets barn genom att föda barn.¹⁰⁷

Den sörjande modern

Vid Ulrika Eleonoras ankomst till Sverige bad Valentin Korn Gud att nedsända ”kärlekseldsvälsignelse” och att drottningen skulle bli krönt ”med livets frukt”. Mer preciserat bad han om ”en arveprins i tid till allas välbehag”.¹⁰⁸ Liknande önskemål formulerades i samtliga tillfällestryck som skrevs med anledning av hennes ankomst. Förhoppningarna skulle infrias med ilfart. Drygt ett år efter bröllopet föddes kungaparets första barn, Hedvig Sofia. De följande åren föddes ett barn nästan varje år: Karl (XII), Gustav, Ulrik, Fredrik, Karl Gustav och Ulrika Eleonora (den yngre). Från dessa år finns ett digrare källmaterial jämfört med det från Ulrika Eleonoras ankomst och vigsel. Totalt rör det sig om 23 tryck i min korpus. I tillfällestrycken från barnens födslar spelar dock drottningen sällan en central roll, i flera av dem nämns hon inte ens.¹⁰⁹ Barnen är inte heller centrala i dikterna riktade till Ulrika Eleonora.¹¹⁰ Men det fanns några undantag. De fyra yngre sönerna skulle alla dö inom loppet av ett par år, samtliga innan de

107 För liknande formuleringar se Columbo, Johanne, *CARMEN PASTORALE IN NATALEM XXV SERENISSIMI AC POTENTISSIMI PRINCIPIS, CAROLI XI* [...]; [*Ett wälmeent Kärlekz Tabl*]; *Nordisk Glädje Skall*. Columbo bad i sin dikt Gud om barn ”när dig så synes bäst”. Att de kungliga barnen framställdes som ett reellt skydd mot fienden framgår i flera dikter, för en diskussion om detta motiv se också Rotbain, Avigail, ”Döden som förlust och seger” i Sjöberg, Maria, *Allvarligt talat: berättelser om livet*, Makadam, Göteborg, 2018 s. 73–92. Andra forskare har visat hur drottningen framställdes skydda sitt folk med böner på samma sätt som kungen skyddade landet med vapen, se Bepler 2005 s. 129.

108 Korn.

109 Ulrika Eleonora nämns inte i följande födelsedikter: P. G., *Himmelsk Lycksalighetz Synn Den Fordom Stormächtigte* [...] (Uppsala, Henrich Keyser/ Kongl May:z och Acadmiæ Booktryckare); Schafer, Johan H, *Sorge-Förwäxling i Glädje Som sigh haar yppat af Den Durchleuchtigste Sweriges Rikes Arfförstes Prins Fredrichz* [...]; Törnesköld, Carl, *RYCHTET Ödmiukeligst och Tienstbereddwilligast fägnas åt Dhen Curchleuchtigste Högborne Sweriges Rijkets Arf-Printz* [...] (Stockholm, tryckt hos Wankijff/ kongl. Booktr.).

110 I dikterna från Ulrika Eleonoras bortgång har barnen en undanskymd position i jämförelse med kungen och riket.

fyllt två år. I trycken som gavs ut i samband med deras bortgångar har Ulrika Eleonora ett större utrymme.

I flera dikter vill författarna trösta Ulrika Eleonora. I andra tillfällesskrifter uppmanas istället drottningen att stilla sin sorg. I det anonyma trycket *Stanna och lääs Dödlige Wandringz-Mann* tilltalar den döde prins Gustav sina föräldrar. Till sin far talar han i mångt och mycket utifrån dennes kungaroll och fokus ligger på riket och dess styre. När den döde prinsen tilltalar sin mor berättar han istället att han har haft hennes glädjedagar och hennes sorgetimmar, och att hon alltid älskat honom och varit god mot honom. I slutet av versen har prinsen en uppmaning. Han säger till Ulrika Eleonora att ”er prins Gösta” känner hennes modershjärta, och därför ber han henne att sörja med måtta.¹¹¹

Nicolaus Norander låter i sin tillfällesskrift den sex veckor gamle prins Karl Gustav framföra en bekräftelse på att drottningen ska sörja med måtta. Prinsen menar att trots att de skiljs ”med mycken gråt” låter ”mor kär [...] Gud råda”.¹¹² Även i dikten *Ängla syn och Samtaal* vill den anonyma författaren understryka att det inte finns skäl att oro sig för vare sig kungens eller drottningens sorg, eftersom deras tro är alldeles för stark för att kunna hotas. Författaren menar att:

Förr skall en isklump gro
Förr skall en klippa flyta
I havet vattnet tryta
Än dem [kungaparet] ska felas tro¹¹³

Fokus i dessa dikter ligger genomgående på att drottningen uppmanas till måttfullhet i sin sorg. Det görs genom hennes egna döda barn som framställs påminna henne om att låta Guds vilja ske. I andra dikter bekräftas istället drottningens starka tro vilket implicit intygar att hon inte kommer att sjunka för djupt i sin sorg eftersom hon accepterar Guds dom.¹¹⁴

111 *Stanna och lääs Dödlige Wandringz-Mann* [...]. Att låta döda tala i dikterna var ett vanligt motiv, se Stenberg, Göran, *Döden dikterar: en studie av likpredikningar och gravtal från 1600- och 1700-talen*, Atlantis, Stockholm, 1998, s. 222.

112 Norander, Nicolaus, *Du Dödeliga Menniskal som lijtet eller intet täncker på then oundwijklige Döden* [...] (Stockholm, Johann Georg Eberdt).

113 *Ängla Syn Och Samtaal Föreställt wid Dhen Durchleuchtigste Högborne Furstes och Herres Prins Ulrichs* [...].

114 Förutom nämnda tillfällesskrifter, se också *Nordens Tröst vänd i Sorg/ Widh Den Durchleuchtigste Högborne Furstes och Herres/ Printss CARL GUSTAFS* [...] (Stockholm, Henrich Keyser/ Kongl. May:ss och Ups. Acad. Booktr.). Både Ellenius och Sidén visar att detta tema även förekom i den representation som kan knytas närmare Ulrika Eleonoras personliga sfär. I en målning, som enligt Ellenius drottningen själv lät beställa för ett mer privat bruk, har David Klöcker Ehrenstrahl porträtterat de fyra döda sönerna svävandes ovanför drottningen. Ulrika Eleonora pekar mot sina söner med ena handen och med andra handen håller ett ark med texten ”Dein Wille Geschehe” – ska din vilja. Ellenius 1966 s. 130–133; Sidén 1995 s. 55–63.

Vid prins Karl Gustavs bortgång tillägnades Ulrika Eleonora en dikt av Michael Renner. I dikten framställs ett tal Renner menar att man kan tänka sig att drottningen skulle kunna ge under dessa omständigheter. Den drottning som Renner tecknar är frustrerad och upprörd över hur hårt olyckan drabbat kungahuset. I nästa del fortsätter sedan Renner, gestaltandes sin egen röst, att uppmana drottningen att inte sjunka för djupt i sin sorg.¹¹⁵

I motsats till drottningens upprördhet uttrycker Renner hur alla måste acceptera Guds dom oavsett hur hård den än är. Därmed menar Renner samma sak som de andra nämnda författarna: drottningen måste sörja med måtta. Han säger att sorgeskeppet inte får driva för långt från hamnen utan ”stilla stanna med sin nord”. Metaforen understryker ytterligare att Ulrika Eleonora inte får försvinna bort utan måste fortsätta att göra sin plikt för riket.¹¹⁶

Ulrika Eleonoras moderskap var som tidigare nämnts tämligen osynligt vid barnens födslar, men vid deras bortgångar framträdde den i form av oro över hennes sorg. Jag förstår det som att drottningens moderskap inte är relevant i representationen vid hennes barnafödande eftersom hon då fyller sin främsta funktion: hon ger riket tronarvingar. Kungasöner sågs som ett skydd mot rikets fiender.¹¹⁷ I en anonym dikt, skriven efter att Ulrika Eleonora fått en son strax efter att två andra sönder avlidit, formulerar det som en strid där ”den ädla moderskved [livmoder] nu rättar åter upp vad döden slagit ner”.¹¹⁸ Men *fyra* döda prinsar var mer än en strid: det var ett konstitutionellt hot. Sverige riskerade att bli lämnat utan arvingar till tronen. Under denna personliga och nationella katastrof måste drottningen överleva, ta sig samman och fortsätta att föda barn. Rikets trygghet låg bokstavligen i hennes sköte.

Gestaltningen av hur Ulrika Eleonora slits mellan sin sorg och sin tro kan vara ett sätt att göra henne lättare att relatera till. Motsvarande känslor kan ses i samtida brev skrivna av föräldrar som förlorat ett barn. Texterna fylls ofta av strävan efter – men svårigheten i – att vara en from kristen och resignera inför Guds vilja.¹¹⁹

Det finns tydligare exempel på att drottningens sorg användes för att skapa ett band mellan henne och undersåtarna. Ludert Dijkman, vid tiden organist i S:ta Maria kyrka, berättar i en tillfällesskrift från Gustavs och Ulriks gemensamma begravning om en moders sorg över sitt barn som något allmänmänskligt och

115 Renner, Michael, *Till Den StoorMächtigeste Höghorne Furstinna och Fru/ F: Ulrica Eleonora [...]* Åhr 1687 [...] (Stockholm, Joh. Goerg. Eberdt.)

116 Renner [1687].

117 Rotbain 2018 s. 73–92.

118 [Lindsköld, Erik], *Sorgen i Glädie Förwänd. Då Den Höghorne och durchleuchtigste Herre och Furstel Prins Fredrich [...]*.

119 Fletcher, Anthony, *Growing up in England: the experience of childhood, 1600–1914*, Yale University Press, New Haven, 2008, s. 86.

instinktivt. Han frågar sig retoriskt om någon kvinna kan glömma sitt barn, och fortsätter sedan med en jämförelse:

Kan en trälinna ring som bor i halmtäckt kåtor
i kulit herdetjäll, halvt taklöst, glesa såtor
ej för sitt hjärta ömt nedvinga täresnyft
när som en dödetarv, dess alster blir borttryckt?
[...]
drar en trälinna sorg för elänt brödlöst foster
hur kan hjältinna stor förutan kvidepuster
åskåda, glömma bort, sin fagra ögnetröst
den frukt som legat har vid allra vänste bröst¹²⁰

Dijkman ger uttryck för en förenande hållning kring moderskapet. Han förklarar förvisso att Ulrika Eleonoras sorg är större än en vanlig kvinnas: hon är trots allt drottning och hela rikets mor som förlorat sin och hela rikets prins. Men trots det finns något grundläggande och allomfattande i sorgen. Framställningen ger en större förståelse för Ulrika Eleonoras smärta, och gör henne mer mänsklig och lättare att relatera till. Att förlora små barn var något som i princip alla gifta kvinnor upplevde. De kunde känna igen sig i och dela erfarenheten med drottningen. Moderskapet, och de sorger det ofta innebar, kunde därmed användas för att knyta Ulrika Eleonora närmare folket.

Folkets mor och förebedjare

Ulrika Eleonora avled 1693, efter flera års sjukdom, vilket uppmärksammades med en stor mängd tillfällesskrifter.¹²¹ Stora delar av tillfällestrycken som gavs ut i samband med begravningen kretsar kring drottningens roll för folket. Fokus lades framför allt på att hon hjälpte nödställda; främst nämndes hungriga och fattiga, änkor och faderlösa. Framställningarna gällde inte bara hjälp till enskilda individer utan också ekonomiskt bidrag till skolor, kyrkor och vårdinrättningar.¹²²

120 Dijkman, Ludert, *Swea Inbyggjares Samhällige Klagan och Sorge-Stämna* [...] (Stockholm, Johann Georg Eberdt).

121 Detta visas också i Snickare 1999 s. 83–114.

122 För hungriga och fattiga, se Alatatagrius, Nicolau, *Enär Hennes Kongl. Maj:tt wår Allernådigste Dråning* [...]. (Stockholm, Joh. Eberdt); Dijkman, Ludert [1693]; Holmström 1693; *KLAPAN Öfwer det At Döden alt för tidigt har borttrycket Den Stormächtigste Drottning* [...] (kongl. Boktryckeriet/ Wanlijfs änka); Petreaus, Johan, *TORAR Öfwer Hennes Kongl. Maj:z* [...] (Åbo, Johan Winter/Kongl. Booktr.); Rudbeck 1693; Salmonius, Abraham, *Sorge- och Klageliud öfwer Wår fordorn allernådigste* [...] (Västerås, Boëtium Hagen); Spigel 1693; *Swea Innerliga Klage-Säng/ öfwer Den Stormächtigste Allernådigste* [...] (1693); [Trenckner, Johann Heinric], *Den Högst-Salige Hwijlan i Grafwen/ Som blef betrachtad När Den Stormächtigste Drottning*s [...] (Stockholm, Jo-

Petrus Herlinus kopplar i sin begravningsdikt Ulrika Eleonoras generositet till hennes stora fromhet genom vilken ”lever än Ulrika, Sveriges mor”.¹²³

I tidigare forskning menas att välgörenheten var en av drottningens viktigaste uppgifter.¹²⁴ Att hjälpa behövande var en kristlig dygd som i sig inte var könskodad, men rent praktiskt föll uppgiften på husmodern och var en viktig roll för alla husmödrar, i första hand de i högreståndsmiljö som hade större ekonomiska möjligheter.¹²⁵ Hyllningarna av Ulrika Eleonoras välgörenhet kan därmed förstås som en bekräftelse av att hon väl förvaltat rollen som rikshushöreståndare och landsmor.

Ämbetsmannen och poeten Israel Holmström kopplar i en tillfällestext Ulrika Eleonoras välgörenhet tydligare till just ett slags moderskap för folket. Han menar att hon inte kunde höra någons jämmer utan att hjälpa, eftersom hon ”som modren barnen plä av hjärtat hålla kära, så älska hon ock dem som namn av svenska bära”. Enligt Holmström älskade drottningen svenskarna såsom en moder älskade sina barn, och hon blev själv ”utav oss som en moder älska[d]”.¹²⁶ Hennes välvilja mot svenskarna kopplades därmed direkt ihop med hennes moderskap för svenskarna.

Holmström menar att drottningen ”ville älskad själv och intet fruktad bli”. Han använder samma formulering som han gjort för att beskriva relationen mellan kungen och drottningen, där han berättar att Karl XI:s nöje var Ulrika Eleonoras fröjd och hans ”vilja hennes lag, den hon av fruktan ej, men utav kärlek lydde”. Ulrika Eleonora lyder sin make av kärlek och inte av fruktan, precis som hon själv vill att undersåtarna ska älska henne istället för att frukta henne. Med andra ord är det ideala relationer inom äktenskapet och hushållet som tecknas. Rikshushållet var hierarkiskt och hierarkin skulle upprätthållas med kärlek.

hann Billingsley). För änkor, se *Swea Innerliga Klage-Sång* 1693; Rudbeck 1693; [Trenckner]. För faderlösa se *Swea Innerliga Klage-Sång* (1693); Rudbeck 1693. I en text beskrevs Ulrika Eleonora till och med specifikt som de faderlösas moder, i sig en intressant formulering, se *Swea Innerliga Klage-Sång* 1693. För skolor, kyrkor och vårdinrättningar, se Salmonius; Starling, Johan, *Then Fordom Stoormächtigste nu hoos Gudh Ewinnerligen Högst Salige DROTTNING DROTTNING UDALRICA ELEONORA* [...] (Stockholm, Hennrich Keyser/ kongl. May:ss och Upsala Acadmiæ boktryckeri); *Swea Innerliga Klage-Sång* 1693. Även i personalierna nämns hennes omvårdnad för fattiga, se Snickare 1999 s. 113.

123 Herlinus, Petrus, *Underdånigst Plicht/ Då Kongl. Maj:ss wår allernådigste konungs* [...] (Stockholm, Lars Walls änka).

124 Se exempelvis Prochaska, Frans, ”Charity and Social Work” i Marschner, Joanna, Bindman, David & Ford, Lisa L. (red.), *Enlightened princesses: Caroline, Augusta, Charlotte, and the shaping of the modern world*, New Haven, 2017.

125 Stadin 2004 s. 166–167, 200–201.

126 Holmström 1693. Dikten har många likheter med Rudbecks dikt som nämndes i tidigare avsnitt, där Ulrika Eleonora hjälper de svenska krigsfångarna som om hon redan varit deras moder, se Rudbeck 1693. Ulrika Eleonora som landets mor nämns i de flesta dikter från hennes bortgång. För något mer utvecklade resonemang, se Alatatagius.

Flera olika begrepp används för att markera Ulrika Eleonoras moderskap för folket. Hon kallas många gånger för *riksmor* och *landsmor*, men också begreppen *amma* och *fostermor* förekommer. Att epitet som fostermor och amma används under det sena 1600-talet bör förstås mot bakgrund av den tunga bibliska och framför allt gammaltestamentliga referensbas som användes i tillfällestrycken. I Jesaja 49:23 sägs nämligen att kungen ska vara folkets fosterfar och drottningen deras amma – och detta citerades i samtida tillfällestryck. Begreppen fostermor och amma kan därmed tolkas som en bekräftelse av rikshushållets moderskap, som liksom i andra hushåll långt ifrån alltid var ett biologiskt motiverat moderskap.¹²⁷

En grupp som särskilt framställdes sörja drottningens bortgång, förutom samhällets svagaste, var kvinnorna. Sofia Elisabet Brenner, den enda kvinnan bland de namngivna författarna i detta kapitel och en av sin samtids mest hyllade skalder, kallade sin dikt *Det Swenska Qwinno-könetz Högst beklagelige afsaknad Öfwer Den Stormächtigste Drottning*. Brenner berättar att detta var hela rikets sorg, men i synnerhet kvinnornas.¹²⁸

I andra texter beskrivs Ulrika Eleonora som kvinnornas krona och ett exempel för alla kvinnor.¹²⁹ Abraham Salmonius, som några år tidigare arbetat som hovpredikant, skriver i sin dikt till begravningen att landets kvinnor sörjer eftersom kronan fallit av deras huvuden.¹³⁰ Johan Starling, borgmästare i Uppsala, menar att Sveadöttrarna är tröstlösa för ”av edra huvun är borttaget kronans smycke, nu borta är er glans”.¹³¹ Drottningen som *könets krona* beskrivs alltså som en bokstavlig sinnebild: när drottningen dör faller kronan av kvinnökönet. I en dikt från Lunds universitet, då kallat Carolinska akademien, framstår det istället som att undersåtarna feminiseras i sin relation till drottningen. Hela universitet, eller möjligen hela riket, personifieras av den gråtande dottern Carolina som blivit moderlös.¹³²

127 För fostermor, se Holmström 1693; Warnmark. För amma, se Dijkman, Ludert [1693]. För exempel där Hedvig Eleonora kallas för amma med en tryckt referens till Jesaja 49:23, se Karlsson 2013 s. 103. Begreppet ”amma” används på 1720-talet om Ulrika Eleonora d y, se Tegeborg Falkdalen 2003 s. 123. Se också Steuchius & Jarlert 2015 s. 79–81.

128 Brenner, Sophia Elisabeth, *Det Swenska Qwinno-könetz Högst beklagelige affsaknad Öfwer Den Stormächtigste Drottning* (Stockholm, uthi thet af Kongl. Mayt. Privilerade Burchardi tryckeri). Vidare om Brenner, se Lindgärde, Valborg, Jönsson, Arne & Göransson, Elisabet (red.), *Wår lärda skalde-fru: Sophia Elisabet Brenner och hennes tid*, Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet, Lund, 2011.

129 För olika formuleringar av drottningen som kvinnornas krona, se Holmström 1693; Salmonius; Starling. Ulrika Eleonora beskrivs som alla kvinnors dygdeexempel i *Swea Innerliga Klage-Sång* 1693.

130 Salmonius.

131 Starling.

132 Riddermarck, Andreas, *Den Carolinske Academiens Sorgfulle och Bittre TÅRAR [...]* (Lund, Abraham Haberegger/ Ac.Car. Booktr.).

Johan Starling komplicerar i sin ovan nämnda dikt förståelsen av drottningen som folkets mor. Han menar att denna ”dunkla mörka dagen” då Ulrika Eleonora gått bort har gjort hela Sverige ”till en änka” genom att från dess barm ta ”din allra bästa mor”.¹³³ Rollerna blir här något förvirrande: genom att rikets mor dör blir riket en änka. Det visar att relationen mellan folk och drottning, primärt beskrivet som relationen mellan barn och mor, också kunde beskrivas som en äktenskapsrelation. Detta är ett enskilt exempel, men jag kommer att få anledning att återkomma till beskrivningar av kungahusets relation till undersåtarna som ett hushåll respektive ett äktenskap i senare kapitel.

Ulrika Eleonora gavs även epitet som kan nyansera en enkel förståelse av drottningen som den ömma modern i rikshushållet. Hon gavs kraftfulla titlar som *hjältinna*, *härskarinna* och *gudinna*. Även begreppet *amazoninna* används, vilket i sig är en feminisering av ett redan kvinnligt uttryck, samtidigt som det signalerar kraft. Framställningar av amazoner användes inte uteslutande i positiv bemärkelse, och begreppet knöts främst till kvinnliga regenter. Mest intressant är att Ulrika Eleonora kallas *regentinna* och vid flera tillfällen *konunginna*. Titlarna är femininformer av manliga titlar, samtidigt som de inte är direkta synonymer till titeln *drottning*. Istället anspelar begreppen på en feminin del eller variant av regentskapet.¹³⁴

Här är värt att återvända till Cupidos äktenskapsdikt som diskuterades i tidigare avsnitt. Där beskriver diktens Karl XI inte kungabarnen som enbart *hans* arvtagare. Istället säger han att barnen ska ersätta dem båda när ”du och jag” inte mäktar regera mer.¹³⁵ Liknande formuleringar finns även i andra tillfällestexter. En anonym författare talar om deras tre förnamn – Karl, Ulrika och Eleonora

133 Starling.

134 För *hjältinna*, se Dijkman, Ludert [1693]; *Nordisk Glädje Skall*; Petreus; Wexonius, Olof d y, *Aller-Underdånigst Oppwachtningh Medh Nordens innerliga Frögd- och Fägne- stämman* [...] (Stockholm hos Lars Wall). För *härskarinna*, se *Stanna och lääs Dödlige Wandringz-Mann*. För *konunginna*, se Dijkman, Ludert [1693]; *Stanna och lääs Dödlige Wandringz-Mann*. För *Amazoninna*, se Petreus. Likdanande benämningar har även visats i tidigare forskning. Hedvig Eleonora kallades *hjältinna* och *härskarinna*, se Karlsson 2013 s. 95. Ulrika Eleonora kopplades även i andra sammanhang till amazoner, se Johannesson 1968 s. 145. Begreppet *amazon* används exempelvis för Kristina och de engelska regenterna Anne I och Elizabeth I, se vidare i Orr, Clarissa Campbell, ”Introduction: court studies, gender and women’s history 1660–1837” i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Britain 1660–1837*, 2002, s. 3–4; Herrup 2006 s. 503–504; Liliequist, Jonas, ”Kvinnor i manskläder och åtrå mellan kvinnor: kulturella förväntningar och kvinnliga strategier i det tidigmoderna Sverige och Finland”, *Makalösa kvinnor*, 2002, s. 88. Herrup har också visat att även manliga regenter under 1500- och 1600-talen refererades till som amazoner och gudinnor. För amazoner i negativ bemärkelse, se Levin, Carole, Carney, Jo Eldridge & Barrett-Graves, Debra. (red.), *High and mighty queens of early modern England: realities and representations*, Palgrave Macmillan, New York, 2003, s. 5–7.

135 [*Ett wälmeent Kärlekz Tabl*].

– som de ”tre namnen [som] regenterne pryda” och att Fama, ryktbarhetens gudinna, ska utbrista ”Karl och Ulrika regera i norden”.¹³⁶

Att beskriva en gemensam regering behöver inte tolkas som att drottningen hade en formell politisk roll sida vid sida med kungen, men däremot att hennes roll som drottning – vad än den må vara – räknades som en del av regentskapet.

Jag har tidigare diskuterat drottningens barnafödande för att trygga folket och hennes välgörenhet som viktiga aspekter av hennes regentskap. En annan, tydligt könad aspekt av regentskapet är drottningens roll som förebedjare. Föreställningen utgår från drottningen som mild och omsorgstagande medan kungen är sträng och bestraffande. Rollen som förebedjare brukar främst förknippas med funktionen att enskilda undersåtar kunde vända sig till drottningen i hopp om att hon kunde mildra kungens dom. På så sätt kunde kungen benåda, av god vilja gentemot sin hustru, utan att själv feminiseras genom att inneha kvinnliga egenskaper såsom nåd.¹³⁷

Abraham Salmonius skriver vid Ulrika Eleonoras bortgång att hon ”konungens hjärta till fromhet och gamman, sökte beveka i råd och i dåd”.¹³⁸ I Israel Holmströms dikt är hon istället förmedlare mellan Gud och folk.¹³⁹ Drottningen som förebedjerska inför Gud var en återkommande tanke i den lutherska ortodoxin och förstods antagligen som ett slags motsatskoncept till katolicismens sätt att be genom döda helgon.¹⁴⁰ Holmström menar att Ulrika Eleonora ”med sin bön hos Gud ej ringa ting förmådde” och att tack vare henne hade Gud ”oss mycket gott förlänt”. Holmström förklarar vidare att just genom drottningens förbön hade hon lyckats ”avvärja mycket ont” då folket hade syndat.¹⁴¹ Ulrika Eleonora agerar således som förebedjare för folket både gentemot kung och Gud. Hon framställs som kvinnan som för sitt folk medlar med de manliga makterna, och som skyddar dem från den faderliga vreden.¹⁴²

Från Karls till Kristi famn

Ulrika Eleonoras fromhet och starka tro nämndes i tillfällestrycken redan vid hennes ankomst, och gavs särskild tyngd när hennes söner gick bort. Som allra

136 *Nordisk Glädje Skall*. Vid Ulrika Eleonoras bortgång sades också att hennes liv ska vara ”kungars högsta mål” – alltså inte drottningars, se Starling.

137 Jämför med Herrup 2006 s. 493–510; Tegenborg Falkdalen 2003 s. 122–127.

138 Salmonius.

139 Homlström 1693.

140 Därför sades vid drottningarnas bortgångar att deras böner hade tystat, i motsats till helgons. Förebedjarretoriken användes också vid Hedvig Eleonoras bortgång 1715, se Steuchius & Jarlert 2015 s. 72–83.

141 Homlström 1693.

142 Liknande formulering som i Salmonius och Homlström 1693 finns även i Thingwall, L., *Dhen Stormächtigte och Durchleuchtigste / För detta Regerande Drottning Ulrica Eleonora* [...].

tydligast blev temat i samband med hennes egen bortgång.¹⁴³ Som diskuterades i föregående avsnitt framställs Ulrika Eleonora som en medlare mellan Gud och folk. I några texter förklaras hon inte bara vara folkets länk till Gud utan också Guds verktyg på jorden. Folket kunde använda henne för att blidka Gud och Gud kunde nyttja henne för att fostra folket. Ulrika Eleonora blir därmed en länk mellan himmel och jord och båda sidors representant inför den andra. I en anonym dikt berättas till och med att det vid livets slut var drottningen som hämtade upp folket till sig i himlen.¹⁴⁴

I några tillfällestryck diskuteras Ulrika Eleonoras personliga relation till Gud och i flera dikter beskrivs hennes djupa religiositet.¹⁴⁵ Israel Holmström förklarar i sin tidigare nämnda dikt hur

Gudshus var hennes ro, där fann hon själalisa
när hon med böjda knän och trogen bön feckt visa
vad tro och kärlek hon till Gud i hjärtat bar¹⁴⁶

Att Ulrika Eleonora fann störst lycka i sin personliga relation till Gud framkom i flera dikter. Andreas Tayardh, kyrkoherde i Munketorp, berättar i en tillfälleskrift att ”hon var ett kungabarn och en prinsess i norden, men gladde sig dock mest som ett Guds barn på jorden”.¹⁴⁷ Johan Starling tilltalar Ulrika Eleonora och menar att trots att Gud satt henne över andra ”du minst där tänkte på att du en drottning var”.¹⁴⁸

I flera dikter påtalas folkets synd som anledning till drottningens bortgång, vilket var den vanliga förklaringsmodellen när motgångar drabbade riket. Många gånger ville författarna väcka ilska och fruktan mot dödens orsak: synden. I en dikt ber folket kungen om ursäkt för att deras synd har berövat honom hans hustru.¹⁴⁹ I vissa texter ges istället en annan förklaring till Ulrika Eleonoras bortgång. Hennes stora glädje i Gud går ibland över till att beskrivas som en längtan till Gud. Andreas Tayardh framställer det i sin dikt som att drottningen

143 Även i det tyskspråkiga protestantiska området låg begravningstexters fokus på kristlighet i form av välgörenhet och fromhet, se Bepler 2005 s. 129.

144 *KLAPAN Öfwer det At Döden alt för tijdigt* [...] Se också Dijkman, Ludert [1693]; *Swea Innerliga Klage-Sång* 1693; Örnhielm.

145 Hon beskrivs exempelvis som ödmjuk i sin bön, se Herlinus.

146 Holmström 1693.

147 Tayardh, Andreas Simonis, *Sorge-Liudh Wijd Hennes Högst-Sahl. May:tz Den Fordom Stoormächtigte Drottning* [...] (Köngl. Booktryckerijet/ hoos Sahl. Wankijffs änckia).

148 Starling; Tayardh. Samma tanke kan också ses i Spegel.

149 Dijkman, Ludert [1693]. För fler exempel rörande synd, se Herlinus; *KLAPAN Öfwer det At Döden alt för tijdigt*; Starling; Örnhielm. Samma tema kan ses vid hennes barns bortgångar, se Rotbain 2018 s. 73–92. Synd var också en vanlig förklaringsmetod, se Ekedahl 1999 exempelvis s. 103–104.

hade sin lust till himlen och därför aldrig satt ner sitt ankare på jorden. Tayardh menar alltså att Ulrika Eleonora inte har velat rota sig på jorden, för i sitt sinne har hon alltid varit på väg mot himlen.¹⁵⁰

I flera tryck finns beskrivningar av en hinsideslängtan. Den tidigare nämnda Ludert Dijkman, som vid denna tid hade blivit *Rectus Cantus* i Storkyrkans trivialskola, beskriver det som att himlen alltid har varit Ulrika Eleonoras egentliga element, och att ”vår konunginna” har gått runt i Kanaans land och längtat efter ”himla-palestin”.¹⁵¹ Haquin Spegel, Karl XI:s egen biktfader som hade vigt kungaparet 13 år tidigare, skrev istället att drottningen ”levde som en gäst uti sitt eget rike”. Han tycks vilja skala bort den kungliga praktgenomenheten genom att säga att hon ”umgicks med sitt folk som en av deras like” och vidare att hon ”dödde dagelig från världens snöda lusta”. Enligt Spegel rustade sig Ulrika Eleonora med ”Kristi sinne” och lät aldrig det världsliga få någon betydelse för henne, eftersom ”hon har evigheten ur hågen velat ställa”.¹⁵² Beskrivningarna av drottningens nedtonade fromma liv och ovilja till att delta i det profana får henne att framstå som ett asketiskt helgon.¹⁵³

Hinsideslängtan var ett vanligt förekommande begravningsmotiv.¹⁵⁴ Några författare låter därtill fördjupa förståelsen av varför Ulrika Eleonora så intensivt längtat till himlen. Olof Rudbeck den yngre förklarar Ulrika Eleonoras bortgång med en öm avskedsscen som bakgrundsteckning. Vid drottningens dödsbädd där alla beskrivs gråta lägger sig diktens Karl XI ”ned intill Dianas [Ulrika Eleonora] sida”. Rudbeck skapar mer intimitet i scenen genom att förklara att ”vad de då viskades vid, lär han [Karl XI] själv veta bäst”. Ett litet brottstycke låter Rudbeck nå läsaren, för han berättar att:

Dock hördes att hon sad: ack Manur [Karl XI] kär och söta!
Och torkade så av hans ögon röd och våta
man måste vara nöjd med högste gudens bud¹⁵⁵

150 Tayardh. Se också Starling.

151 Dijkman, Ludert [1693].

152 Spegel.

153 Se också Thingwall på samma tema.

154 Obeständigheten på jorden var en av tidens populäraste metaforer för döden. Hinsideslängtan och tendenser till världsförakt var vanliga i 1600-talets begravningsretorik, se Stenberg 1998 s. 222. För formuleringar av hinsideslängtan i Ulrika Eleonoras krets, se Möller Jensen, Elisabeth, Mai, Anne-Marie & Hoettner Aurelius, Eva (red.), *Nordisk kvinnolitteraturhistoria. Bd 1, I Guds namn: 1000–1800*, Wiken, Höganäs, 1993, s. 315. Den egna viljan att dö och ett egentligt hemmahörande i himlen var också vanligt i begravningstryck för tidigmoderna tyska prinsessor, se Bepler 2005 s. 128–135.

155 Rudbeck 1693. Dikten är bitvis svårtydd på grund av dess allegoriska konstruktion, som framför allt var vanlig i dikter till högreståndspersoner, se Hansson 2011 s. 473.

Ulrika Eleonora förklaras alltså lämna sin make på Guds befallning. Johan Starling låter i sin dikt istället Ulrika Eleonora förklara för sin make att han måste acceptera att hon lämnar hans famn, och att hon gör det för en annan. Drottningen säger till kungen att hon

kommer väl ihåg din högst beprisliga ära
jag var din vän, jag sov uti din kungliga barm
men unn mig nu att bli i Jesu famn¹⁵⁶

Uttrycket ”vän” användes ofta synonymt med make eller maka. Diktens Ulrika Eleonora beskriver en intimitet där hon som hustru sovit i sin makes famn, men ber honom att unna henne att nu vara i Jesu armar. Hon framställs som kallad av Gud inte bara att lämna jorden utan också att närmast byta ett äktenskap mot ett annat.

Några författare beskriver i mer detalj intimiteten mellan Ulrika Eleonora och det gudomliga, och ger exempel på så kallad kristuserotik. Israel Holmström menar att Gud har tänt Ulrika Eleonoras bröst med ”älskogseld” som fått henne att längta till himlen, Olof Rudbeck att Gud tagit henne till vän och brud.¹⁵⁷ Petter Sebeckius förklarar att

Så har den ängladygd sitt högsta nöje vunnit
att hon sin bästa vän i himlesängen funnit
som duva utan fläck till Kristi famn hon går
och söter honungsmjolk av läppen suga får¹⁵⁸

Formuleringarna är i sig inte unika. Kristuserotiken skulle främst få genomslag inom den herrnhutiska väckelserörelsen kring mitten av 1700-talet, men liknande tendenser, antagligen inspirerade av Höga Visan, fanns även långt tidigare.¹⁵⁹ Användningen av kristuserotik kan vara ett sätt att förstärka bilden av Ulrika Eleonoras fromhet och beskriva henne som den kvinnliga kontrahenten till både den världsliga och den gudomliga fadersmakten.

156 Starling.

157 Holmström 1693; Rudbeck 1693.

158 Sebeckius.

159 Jarrick, Arne, *Den himmelske älskaren: herrnhutisk väckelse, vantro och sekularisering i 1700-talets Sverige*, 1. uppl., Ordfront, Stockholm, 1987; Öhrberg, Ann, ”Gif spenabarnen hulda mor; En droppa af din källa stor”: manlig och kvinnlig moderlighet i 1700-talets Sverige i Borg, Alexandra (red.), *Konstellationer: festskrift till Anna Williams*, Gidlunds förlag, [Möklinta], 2017, s. 363–376.

Folkets drottning i det karolinska enväldet

Ulrika Eleonoras hustruskap karaktäriseras av hennes och kungens tillgivenhet i äktenskapet. Dessa skildringar kan vid en hastig läsning likna en romantisering av den äktenskapliga kärleken. Ett sådant exempel hade varit anmärkningsvärt för 1600-talet, men inte unikt. I tidigare forskning visas hur representationen av äktenskapet mellan den engelska regenten Charles II och den franska prinsessan Henrietta Maria gavs en romantisk inramning. I skrifter som gavs ut i samband med deras bröllop 1625 berättas exempelvis att paret många år tidigare hade mötts och sedan dess älskat varandra, trots att denna berättelse inte tycks ha någon förankring i faktiska omständigheter.¹⁶⁰ Jag tolkar dock representationen av det tillgivna dansk-svenska äktenskapet som något annorlunda än det fransk-engelska. Syftet med dikterna om Karl XI och Ulrika Eleonora var inte i första hand att skapa en romantisk inramning för två människor som aldrig mött varandra. Istället representerades ett starkt äktenskap baserat på ömsesidig välvilja.

Den tillgivenhet som tillskrivs äktenskapet mellan Ulrika Eleonora och Karl XI följer samma mönster som framkommit i andra studier av 1600-talets ideal, där äktenskapet skulle präglas av kärlek, trohet, vänskap och glädje. Den bibliska förståelsen var att man och kvinna från början varit ett, men separerades när Gud tog ett revben för att skapa kvinnan. På grund av detta längtade mannen och kvinnan att återförenas med varandra i äktenskapet, där de återigen blev ett kött. Föreställningen om två individer som blir till en representeras även i den totala delning av allt, som Karl XI lovar Ulrika Eleonora. Samtidigt understryks i tillfällesskrifterna att det var makens roll att vara hierarkiskt överordnad sin hustru och harmoniskt upprätthålla auktoriteten. I 1600-talets äktenskapsideal var kung och drottning samstämda samarbetspartners, men med en hierarki sinsemellan.¹⁶¹ Representationen av Karl XI:s och Ulrika Eleonoras äktenskap behövde ingen spirande romantik, utan istället den innerlighet som utmärkte 1600-talets äktenskapsideal. I representationerna av drottningens hustruskap bekräftades och förtydligades relationen mellan make och hustru samt hushållskonstruktionen. Detta kunde tjäna som ett ideal för läsaren.

En annan intressant aspekt som tangerar Ulrika Eleonoras hustruskap är att hon och Karl XI på olika sätt framställs ha ett gemensamt regentskap. I kapitel 1 argumenterar jag för att regentskapet ska förstås som en dynamik mellan kung

160 För det romantiska trycket om mötet, se Harris 2016 s. 18–21. Liknande exempel kan också ses i Knoppers 2011 s. 20–21.

161 Se exempelvis Hansen, Anna, 'Att välja den rätta: förväntningar på äktenskapet i 1600-talets Jämtland' i Rosenbeck, Bente & Sanders, Hanne (red.), *Det politiska äktenskapet: 400 års historia om familj och reproduktion*, Makadam i samarbete med Centrum för Danmarksstudier vid Lunds universitet, Stockholm, 2010, s. 59–61; Karlsson Sjögren 2003 s. 47; Stadin 2009 s. 54.

och drottning. Detta kapitel visar att detta gemensamma regentskap inte enbart är teoretiskt. Ulrika Eleonoras del av regentskapet tillskrevs däremot inte något uttalat innehåll. Det finns ingen anledning att tolka det som att drottningen hade ett formellt politiskt inflytande, utan snarare att den roll drottningen hade för folket förstods som just en del av ett regentskap.

I tillfallestrycken har jag framför allt hittat tre aspekter av hur drottningen verkar för folket och som därmed kan ses som komponenter av hennes regentskap: välgörenhet, förebedjarskap och barnafödande. Representationen av Ulrika Eleonoras välgörenhet är tämligen standardiserad. Jag kan främst konstatera att det är en aspekt som tillskrevs enväldets drottningsskap och baserades antingen på drottningens moderskänslor för folket eller hennes fromhet.

Förebedjarskapet är däremot mer komplext än framställningarna av välgörenheten, eftersom det är tvådelat. Ulrika Eleonora medlar mellan folket och två faderliga makter: kungen och Gud. I tidigare forskning visas hur tidigmoderna drottningar i Sverige och Europa beskrevs som förebedjare inför Gud, och att de på så vis skyddade folket med sina böner.¹⁶² Rollen som medlare i hushållet var inte heller enbart föreskrivet drottningar, utan också högreståndskvinnor förväntades medla mellan make och underlydande. Funktionen förknippades med hustruskapet, och makans unika tillgång till maken i en intim sfär.¹⁶³ Även om båda varianterna av förebedjarskap – mot kung och mot Gud – syns i tidigare forskning, finns sällan någon diskussion om hur dessa förebedjarskap förhåller sig till varandra.

Hur kan då drottningens roll som förebedjare mot både kung och Gud förklaras? Jag menar att det finns skäl att förstå förebedjarkonstruktionen som en dynamik mellan det kvinnliga och det manliga, snarare än mellan hustru och make. Stöd för denna hypotes finns i tidigare forskning. Karin Tegenborg Falkdalen visar hur undersåtar som sökte nåd hos kungen under 1500-talet inte bara gick genom drottningen utan också genom andra kvinnor, till och med illegitima döttrar.¹⁶⁴ Därmed är det möjligt att rollen som förebedjare inte strikt ska förstås som hustruns förmildrande av makens dom möjliggjord genom deras intimitet, utan som ett mer generellt kvinnligt förmildrande av en manlig dom.

I tidigare forskning har visats att det enskilda hushållets ordning inte alltid upprätthölls av make och hustru. Var den manliga hushållsföreståndaren ogift

162 Se exempelvis Bepler 2005 s. 125–150; Steuchius & Jarlert 2015 s. 72–83; Karlsson 2013 s. 94–107.

163 Norrhem 2007 s. 63–66. Herrup diskuterar funktionen med kunglig förebedjare i de engelska och skotska hoven under 1500- och 1600-talen, se Herrup 2006 s. 493–510, medan Laynesmith menar att rollen som förebedjare inte längre var centralt för 1400-talets engelska drottningar, se Laynesmith 2004 s. 260–265. I svensk kontext visar Norrhem exempel på att adelskvinnor som under tidigt 1700-tal kunde förväntas agera förmedlare, se Norrhem 2007 s. 63–66.

164 Tegenborg Falkdalen, Karin, *Vasadöttrarna*, Historiska media, Lund, 2010.

eller änklung kunde exempelvis en piga fullgöra många aspekter av husmoderns funktion.¹⁶⁵ Om förebedjarrollen tolkas som en kvinnlig förmildring av det manliga, kan även Ulrika Eleonoras böner till Gud placeras inom detta ramverk. Ulrika Eleonora blir då det kvinnliga förmildrandet av den manliga domen – eller den traditionella modern som bevekar fadern. Den karolinska förebedjarkonstruktionen bör därmed i större utsträckning förstås som dynamiken mellan man/kvinna än mellan make/maka.¹⁶⁶

Utifrån representationen av Ulrika Eleonoras förebedjarskap kan två saker konstateras. För det första representerar Ulrika Eleonora den kvinnliga kontrahenten till den faderliga auktoriteten. Hon är folkets beskyddare och för deras talan inför den yttersta världsliga och gudomliga makten. Det andra som kan konstateras är att Ulrika Eleonora beskrivs verka som medlare i två relationer: en där hon medlar mellan folket och den jordiska fadersmakten, och en där hon medlar mellan folket och den gudomliga fadersmakten.

Den kanske viktigaste delen av Ulrika Eleonoras regentskap är hennes barnafödande, med vilket hon skyddar riket. Folkets trygghet låg i drottningens sköte och hennes livmoder beskrevs närmast som ett vapen mot fienden. Detta utvecklar tidigare forsknings bild av att drottningen skyddade folket med sina böner – Ulrika Eleonora skyddade dem därtill med sin livmoder, och hade därmed två vapen för folkets beskydd.

Samtidigt som Ulrika Eleonora beskrivs skydda riket genom att föda barn är hennes moderskap för dessa barn sekundärt. Det är anmärkningsvärt att hon i så begränsad utsträckning diskuteras vid barnens födslar; dels med tanke på hur viktig den dynastiska fortlevnaden var, dels eftersom samtliga dikter från bröllopet betonade att äktenskapet måste resultera i barn. Jag tolkar det som att fokus i dikterna från barnens födslar är just den dynastiska fortlevnaden och framför allt folkets trygghet i denna. Så länge drottningen uppfyller förväntningarna och föder barn finns inget som aktiverar henne i dessa dikter. Det personliga moderskapet blir synligt först när det hotar moderskapet för folket.

När kungasönerna avled i hastig takt blev Ulrika Eleonora synlig som sina barns mor, och flera författare gestaltar medlidande och förståelse för hennes moderssorg. Kärnan i denna representation var dock inte tröst, utan att drottningen skulle sörjda med måtta. Historikern Anthony Fletcher menar att det under 1600-talet fanns en föreställning om att en mors sorg över sitt barn kunde vara så stor att hon själv dog av den.¹⁶⁷ Sannolikt är det hot av denna typ som

165 Hansen 2006 s. 75–78.

166 Det bör dock nämnas att i representationen av Ulrika Eleonora finns formuleringar som möjligen kan tolkas gå i en annan riktning. I några dikter anspelas på en slags dubbelhet i hennes hustruskap: att hennes äktenskap vid bortgången nästan tycks ersättas av ett slags gudomligt äktenskap.

167 Fletcher 2008 s. 81.

utlöste drottningens roll i representationen. Synliggörandet av hennes personliga moderskap är därmed ett sätt att förhandla hennes moderskap för folket, för vilka hon måste sluta sörja och istället föda nya barn och därmed skydda riket. Ulrika Eleonoras båda moderskap är både beroende av varandra och i konflikt: moderskapet för barnen får inte överskugga plikten som mor för folket, och hon fullgör sin modersroll för folket genom att bli mor för fler barn.

Utifrån tidigare forskning hade däremot ett annat resultat kunnat förväntas. Kekke Stadin visar att mödrars omsorg och kärlek för sina barn betonades allt mer vid slutet av 1600-talet. Under denna period skulle moderligheten bli en central del av god kvinnlighet.¹⁶⁸ Detta syns inte i representationen av Ulrika Eleonora: det personliga moderskapet tycks bara relevant i relation till moderskapet för folket.

Ulrika Eleonora beskrivs på olika sätt som ett verktyg för folket mot fienden samt mot kung och mot Gud. De två sistnämnda använder henne därtill som ett verktyg för folket. Ulrika Eleonora är Guds och de nordiska kungarnas medel för att skapa fred. Att freden var ett centralt tema i representationen av Ulrika Eleonora har visats i tidigare forskning, men där har äktenskapet sagts symbolisera freden.¹⁶⁹ Jag menar istället att det i tillfällestrycken är Ulrika Eleonora personligen som är fredssymbolen. Freden upprätthålls genom att hon är en länk mellan det danska och det svenska och gör kungarna till bröder. Freden framställs därmed inte som något Ulrika Eleonora och Karl XI uppnår med sitt äktenskap, inte heller som något Ulrika Eleonora för med sig från Danmark till Sverige, så som Märten Snickare tolkar symboliken av hennes intåg i Stockholm.¹⁷⁰ Istället är det något som Kristian V och Karl XI uppnår genom att Ulrika Eleonora är deras gemensamma nämnare. Ulrika Eleonora representerar inte Danmark som en halva av fredsuppgörelsen, utan som själva resultatet av förhandlingen mellan länderna.

Vid Ulrika Eleonoras bortgång fanns fredssymboliken kvar, men i större uträkning än tidigare representerades hennes dynastiska kapital och danska rötter. Det kan tyckas rimligt att tonvikten vid hennes ankomst inte lades vid hennes främlingskap, som möjligen kunde uppfattas som hotfullt, utan att freden istället betonades. Vid sin bortgång var Ulrika Eleonora inte längre en

168 Stadin 2009 s. 77–82. Enstaka andra exempel på ett förenade moderskap finns, se Tassi, Marguerite A., "Tears of Hecuba: Empathy and maternal Bereavement in Golding's Translation of Ovid's *Metamorphoses*" i Levin, Carole & Stewart-Núñez, Christine *Scholars and Poets Talk about Queens*, PalgraveMacmillan, New York, 2015, s. 1–8.

169 Ekedahl visar hur temat användes i den predikan som vigselförrättaren Haquin Spegel höll inför brudparet, där han förklarar bröllopet som en historisk vändpunkt och att Gud utfört ett mirakel, precis som Gud gjort så många gånger förr för bibelns folk, och förenat de länder som krigat i århundraden, se Ekedahl 1999 s. 88–89. Även Ellenius visar att freden var central i Ehrenstrahls allegoriska målningar på Drottningholms slott och Stockholms slott, se Ellenius 1966 s. 29–54.

170 Snickare 1999 s. 45–81.

potentiell fara och därmed kunde hennes danskhet framträda i tillfällestrycken. Detta skulle kunna sägas vara en för forskningsfältet typisk – men enligt min mening problematisk – analys.

Den utbredda uppfattningen om främlingskapets problematik i representationen av drottningar har nyanserats av bland annat konstvetaren Mark de Vitis. Han menar att den franska drottningen Maria Theresa av Spanien i sin självrepresentation företrädde både sitt hemland och sitt nya land, och att denna retorik även lyftes upp i pamfletter. de Vitis argumenterar för att äktenskapet förutsatte Maria Therasas spanskhet eftersom det var en del av freden och den nya alliansen mellan länderna. Försvann bilden av henne som spanska försvann poängen med att välja just denna dynastiska allians. Istället skulle hennes kropp vara en hybrid av de båda länderna.¹⁷¹

Mark de Vitis studie är en relevant jämförelse eftersom det spansk-franska äktenskapet 1660 var en viktig del i freden mellan länderna, precis som i det dansk-svenska äktenskapet 1680. Ulrika Eleonora representerades inte i någon större uträkning som dansk och främling, men det syns inte heller några tydliga försök att göra henne mer svensk och inhemsk. Hennes välvilja mot de svenska krigsfångarna visar hennes godhet mot sitt tillkommande folk och benämmandet av en tidigare dansk drottning påminner om ländernas långa relation – men inget av det gör henne inhemsk. Ulrika Eleonora är istället den aktiva länken mellan länderna och de båda kungarna. Representationen av freden gör henne inte till en neutral person mellan länderna, inte heller framställs en övergångsprocess från att vara dansk till att bli svensk. Ulrika Eleonora är snarare – för att använda de Vitis ord – en hybrid, eftersom freden förutsatte att hon tillhörde båda: utan sitt främlingskap, som fredssymboliken ständigt påminner om, kunde hon inte fylla sin funktion.

171 de Vitis 2016 s. 45–63.

KAPITEL 3

Lovisa Ulrika av Preussen (1720–1782)

Den preussiska prinsessan Lovisa Ulrika vigdes 1744 med Adolf Fredrik, Sveriges nyvalde kronprins. Äktenskapet var en del i en trepartsallians mellan Sverige, Preussen och Ryssland. Preussen blev under 1700-talet ett allt mer inflytelserikt land. Lovisa Ulrika far var den förste kungen av Preussen och hennes bror Fredrik II skulle få epitetet ”den store”. Det svenska kungahus som Lovisa Ulrika kom till var på flera sätt på väg i motsatt riktning. Sverige hade flera decennier tidigare förlorat sin roll som Östersjöns stormakt. Efter Karl XII:s död 1718 valdes hans syster Ulrika Eleonora den yngre till regent, och hon överlämnade snart tronen till sin make Fredrik av Hessen. Paret fick inga barn, och när Ulrika Eleonora avled 1741 fanns inget stöd för att Fredrik I skulle försöka få tronarvingar i ett nytt äktenskap eftersom han inte hade någon dynastisk rätt till tronen. Istället valdes efter stor oenighet Adolf Fredrik av Holstein-Gottorp till tronföljare, och han blev några år senare Lovisa Ulrika make. Adolf Fredriks morfar var barnbarn till Gustav Vasas sondotter, vilket uppgavs som skäl till ständernas val av honom.¹⁷²

Det svenska kungahusets maktposition var kraftigt begränsad. Efter Karl XII:s död avskaffades enväldet och under den så kallade frihetstiden 1719–1772 styrdes Sverige av rådet. Den teokratiska monarkins tillbakagång gick hand i hand med den vetenskapliga revolutionen och en begynnande sekularisering – men den *frihet* som frihetstiden åsyftar var främst adelns frihet från enväldig kungamakt, inte en allmän frihet som kom de breda folklagren till del. Monarkins symboliska betydelse bestod dock under hela perioden, och det är i forskningen inte klarlagt hur välkänd monarkins svaga ställning var bland undersåtarna.¹⁷³

172 Rivière, Marc Serge. ”’The Pallas of Stockholm’: Louisa Ulrica of Prussia and the Swedish crown” i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Europe 1660–1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004, s. 322–341. Fredrik I hade bara fått kronan personligen och hade ingen dynastiskt rätt till den, det fanns inget stöd för att han skulle gifta om sig för att försöka få arvingar, se Nordin 2009, s. 253.

173 Malmstedt 2003 s. 75–89; Nordin 2009 s. 121–124, 162–164.

Under Lovisa Ulrikas och Adolf Fredriks regeringstid skulle frihetstidens styre komma att utmanas. Deras politiska ambitioner kulminerade i ett misslyckat kuppöversök 1756 för vilket Lovisa Ulrika fick skulden. Efter detta begränsades kungaparets politiska möjligheter än mer, och Sverige förklarade krig mot Preussen för att kringstöra kungahusets potentiella stöd därifrån. Situationen försvårades ytterligare när Adolf Fredrik i den så kallade decemberkrisen 1768 under några dagar abdikerade. År 1772 genomförde Lovisa Ulrikas son, den nykrönte kungen Gustav III, en lyckad statskupp. Därmed skulle Lovisa Ulrika under sina tio år som änkedrottning i Sverige leva under det politiska styre som har kommit att benämnas den gustavianska absolutismen.¹⁷⁴

Delstudien av Lovisa Ulrika baseras på 236 tryck från Uppsala universitetsbiblioteks samling. Av dessa härrör 18 tryck från hennes ankomst och vigsel 1744. Från kröningen 1751 finns 33 tryck, och ytterligare 55 skrifter utgår på olika sätt från de fyra barnens födslar mellan åren 1746 och 1753. Utöver detta finns 12 tryck till Adolf Fredriks bortgång 1771 och sex tryck till Lovisa Ulrikas bortgång 1782. Med andra ord är nästan hälften av tillfällesskrifterna till Lovisa Ulrika skrivna till andra sammanhang än de övergångsfaser jag diskuterar i kapitel 1. Av dessa övriga skrifter är 21 namns- eller födelsedagsdikter till Lovisa Ulrika och 27 är kopplade till resor hon företagit sig. Resterande 64 skrifter fördelas mellan dels firanden såsom silverbröllopet, Lovisa Ulrikas instiftande av Kungliga Vitterhetsakademien och nyårsskålar, dels dikter om Adolf Fredrik – exempelvis hans resor och namnsdagar – som jag har funnit relevanta i studien av Lovisa Ulrika.

Trycken producerades relativt jämnt under Lovisa Ulrikas tid i Sverige, med ett undantag: från 1756 till 1759 finns inga tryck om henne bevarade i Uppsala universitetsbiblioteks samling. Detta är sannolikt kopplat till det misslyckade statskuppöversöket 1756 och det efterföljande kriget mellan Sverige och Preussen. Från dessa år har jag bara funnit tre tillfällestryck om kungahuset – alla tre namns- eller födelsedagsdikter till Adolf Fredrik i vilka Lovisa Ulrika inte nämns vid namn. Från 1760 och framåt finns dikter även till Lovisa Ulrika, men först kring 1760-talets slut uppnår mängden tillfällestryck om henne tidigare nivåer.

Det går inte att helt säkert fastslå vad avsaknaden av tryck beror på. Tidigare forskning har visat på oförklarliga luckor i tillfällestryck till allmänheten, som har kopplats till insamlandet och bevarandet snarare än till produktionen.¹⁷⁵ Men

174 Dermineur, Elise & Norrhem, Svante, 'Luise Ulrike of Prussia, Queen of Sweden, and the search for political space' i Watanabe-O'Kelly, Helen & Morton, Adam (red.), *Queens consort, cultural transfer and European politics, c. 1500-1800*, Routledge, London, 2017, s. 84–108; Dermineur, Elise M., *Gender and politics in eighteenth-century Sweden: Queen Louisa Ulrika (1720–1782)*, New York, 2017. Se också Laine, Merit, 'Kungliga slott som nationella byggnader under frihetstiden' i Karlsson, Åsa & Lindberg, Bo (red.), *Nationalism och nationell identitet i 1700-talets Sverige*, Uppsala, 2002, s. 101–112.

175 Ridderstad 1980 s. 25–41.

att så skulle vara fallet med dikter om Lovisa Ulrika åren efter kuppöversöket är en osannolikt välkoordinerad slump. Det är mer troligt att färre tillfällesskrifter kom i tryck som en konsekvens av drottningens politiska agerande. Huruvida öviljan att trycka dikter om Lovisa Ulrika låg hos författarna eller hos censorn som granskade alla skrifter är däremot svårt att säga.

I kapitlets första avsnitt redogör jag för hur Lovisa Ulrikas främlingskap och konflikten mellan Preussen och Sverige representerades under hennes livstid och vid hennes bortgång. I det andra avsnittet studerar jag hur Lovisa Ulrika jämfördes med tidigare svenska drottningar. I det tredje avsnittet redogör jag för hur det kungliga äktenskapet framställdes. Därefter följer ett avsnitt som avhandlar betydelsen av hennes moderskap. Det femte avsnittet berör Lovisa Ulrikas roll som drottning för sina undersåtar och inte minst representationen av hennes vitterhet. Avslutningsvis för jag en övergripande diskussion om representationen av Lovisa Ulrika.

En alldeles svensk kronprinsessa

Vid Lovisa Ulrikas ankomst och bröllop hyllades dels hennes preussiska bakgrund, dels hennes svenska härstamning. Hyllningar till Preussen kan exempelvis ses i ett omfattande tryck av ryttmästare Lars Swedenstierna som berättar om den nya kronprinsessans bakgrund och därmed hennes främlingskap. Han förklarar att Lovisa Ulrika börd var lysande eftersom ”en konung var dess far, och hon en konungs syster”. Swedenstierna fortsätter vidare att berömma framför allt Lovisa Ulrikas bror. Han menar att ryktet spridits om hur brodern ”segrar vart han far” och ”vinner var han strider”.¹⁷⁶

Liknade formuleringar med fokus på de manliga linjerna kan ses i flera dikter från tiden. Därmed finns inte någon direkt försiktighet kring att gestalta Lovisa Ulrikas främlingskap – istället förtydligas just hennes manliga släktingars storhet. Preussens militära kraft var en förutsättning för den allians som äktenskapet var en del av, vilket synliggjordes i tillfällestrycken.¹⁷⁷

176 Swedenstierna, Lars N., *Underdånig Fägnad, Öfver Hennes Kongl. Höghets, Den Durchleuchtigsta Förstinns, LOUISA ULRICAS* [...] (Stockholm, Lars Salvius).

177 Liknade formuleringar förekommer genom stora delar av Lovisa Ulrikas liv, se exempelvis Amnell, Johan J., *PÅ HENNES KUNGL. HÖGHETS, KRON-PRINCESSANS NAMNS-DAG* [...] (Stockholm, Lars Salvius); L. C., *Underdåniga Tankar, Med Undersätelig Fägnad, I Djupaste Wördnad Författade* [...] (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1772); *ODE VID HENNES KONGL. MAJ:TS ENKEDROTTNINGENS Död.* (tryckt i ”Stockholms posten” nummer 172, onsdag 31 juli 1782, Stockholm, Carl Stolpe); Qvensel, Conrad, *UNDERDÅNIGST FÄGNATAL PÅ St. KNUTS-SALEN I MALMÖ* [...] (Lund, direktör Carl Gustaf Berling); Tybelius, Gabriel G., *UNDERDÅNIG FÄGNAD, Öfver PRINCESSANS, SOPHIA ALBERTINAS HÖGST HUGNELIGA FÖDELSE* [...] (Uppsala, L. M. Höjer, Kongl. Acad. Bocktr.). Lovisa Ulrikas preussiska släktskap användes även i bildgallerier på Drottningholms slott, se Dermineur &

Lovisa Ulrikas preussiska bakgrund hyllades under hennes första år i Sverige men skulle bli problematisk senare i hennes liv. Efter kriget mellan Sverige och Preussen 1757–1762 var Lovisa Ulrika i allmänhet, och hennes preussiska rötter i synnerhet, till synes svårare att tala om. Först vid Adolf Fredriks bortgång, nästan ett decennium efter freden med Preussen, adresserades frågan i ett tillfällestryck. Johan B. Busser, lektor i historia och moral vid Linköpings gymnasium, menar då i en dikt att hela Norden aktar Lovisa Ulrikas hjältebror och hans vänskap. Busser hyllar alliansen mellan länderna som ingåtts i och med äktenskapet och menar att det var Gud som skapade detta förbund så att den preussiske kungen skulle rädda Sverige om det någon gång behövdes.¹⁷⁸

Att Sverige i själva verket hade gått i krig mot drottningens bror nämndes först ytterligare ett decennium senare, vid Lovisa Ulrikas bortgång. Abraham Niclas Clewberg, senare adlad Edelcrantz, var nyanställd vid kungliga hovkapellet och i sin minnesskrift förfasas han över att en syster måste ”sitt ömma hjärta väpna” mot sin bror. Han förklarar att det är kungars öde att inte följa sina känslor eller ”blodets helga band”. Istället måste de ”sitt eget hjärta glömma, döva för naturens rop, blott för sitt rike ömma”. Clewberg menar att folket därför bör glädjas åt sin ”låghet” och att alla som kan älska borde bäva för att tillhöra ”ett stånd, som dessa offer kräver”.¹⁷⁹

Clewberg förklarar inte Lovisa Ulrikas lojalitet till Sverige som ett val: den var ett offer, men ett självklart sådant. Hyllningen tillkom henne inte för att hon sades välja Sverige, utan för att kriget per definition innebar att hon offrade relationen till sin bror. Enligt Clewberg fick Lovisa Ulrika tillslut krigsguden att fly så att ”ej mer Lovisas folk mot Fredriks vapen stridde”.¹⁸⁰ Formulering kan vara ett sätt att förmildra spänningarna: Lovisa Ulrikas folk stred, men inte mot hennes brors folk – istället stred de mot hans avpersonifierade *vapen*.

Det var inte bara Lovisa Ulrikas preussiska bakgrund som fick utrymme i tillfällestrycken utan stort fokus lades även vid hennes släktskap till det svenska kungahuset. I dikten *Swea barnas glädje* förklarar Jonas Bång, främst känd för sin släktforskning om adelsfamiljer, förvisso att både kronprinsen och kronprinsessan var av utländsk härkomst, eftersom ”Adolf är av Holstein skänkt av Preussen vår Ulrika”, men Bång menar dessutom att de båda har gemensamma svenska rötter. Han hävdar att båda har lika rätt att bära den svenska kronan ”ty bägge av en Sveriges kung (*) sitt ursprung fått”. Den asterisk som följer efter

Norrhem 2017 s. 103–104.

178 Busser, Johan B., *Den stormäktigste Nu hos GUD Högstsalige, KONUNG ADOLPH FRIEDRICH* [...].

179 Clewberg, Abraham Niclas, *SORGE-TAL, ÖFVER HÖGSTSALIG HENNES KONGL. MAJESTÄT ENKE-DROTTNINGEN* [...] (Åbo, kongl. Acad. Boktr. Joh. C. Frenckells änka).

180 Clewberg [1872].

”Sveriges kung” hänvisar till ett släkträd som ska finnas på häftet sista sida, men saknas. En indikation på vad släkträdet kan visa ges i Bångs fortsättning, där han uppmanar Sverige att glädjas åt att ”Magogs äkta grenar, som runnit ur ditt sköt och prytt din gamla kungaborg” åter grönskar.¹⁸¹

Enligt Olof Rudbeck den äldres *Atlantica*, först publicerad 1677, var svenskarna ättlingar till Israels kungar genom den bibliske Magog. Liknande försök att ge den svenska monarkin bibliska eller antika förfäder förekom sedan åtminstone 1500-talet och motsvarigheter fanns runt om i Europa. Kring mitten av 1700-talet började historieskrivningen i *Atlantica* kritiseras, men det är tveksamt om denna kritik var känd i de breda folklagren.¹⁸²

Lovisa Ulrikas svenska härstamning härleddes också från mindre diffusa kungar än Magog. L. D. Bechstadius, som var notarie i kungliga kammarkollegiet, beskriver en förhoppning om att det för Sveriges skull kommer barn från ”vår unga dyra gren av gamla Gustavs stam”. Versen syftar inte specifikt på Adolf Fredrik utan kan även inkludera Lovisa Ulrika.¹⁸³ En anonym författare säger uttryckligen att Lovisa Ulrika ”skylder är med denna [Vasa] släkt”.¹⁸⁴

Att kalla Lovisa Ulrika för en Vasaättling var dock att tänja på sanningen: hon var släkt med Gustav Vasas första hustru, men hade inga blodsband till Gustav Vasa själv eller de grenar av ätten som regerade Sverige efter Erik XIV:s avsättning. I ett tryck signerat ”En trogen svensk” påpekas dels Lovisa Ulrikas preussiska härkomst, dels hennes släktskap till Sveriges senaste kungar. I dikten menas att hon är ”med Carl den tolfte släkt, och skylder med vår kung [Fredrik I]”.¹⁸⁵ Med andra ord fanns ingen konsensus kring genom vilka linjer Lovisa Ulrika skulle kopplas till tidigare svenska kungligheter, men däremot att det skulle göras.

Signaturen ”En trogen svensk” förklarar dessutom att kronprinsessan var förutbestämd att bli svenskarnas mor, eftersom hennes ”ömhet om var svensk” bevisar att ”hon är född att bliva landsens mor”.¹⁸⁶ Carl Fredrik Cronacker berättar att Gud, eller vad han kallar ”ödet eller den osynliga makten som lämpar alla

181 Bång, Jonas, *SWEA BARNAS GLÄDIE WID HENNES KONGL. HÖGHETS, CRON-PRINSESSANS* [...] (Stockholm, kongl. tryckeriet, hos direktören Pet. Momma.) För liknande formuleringar se också Lennigh, Carl, *CANTATA Wid Musiquen, Då Hans Konglige Höghets Til Sverige* [...] (Åbo, Joh Kiemppe); Scharff, Florentinus, *Tå Twänne NYA STJERNOR I Söder Upgångne* [...] (Stockholm, Peter Jöransson Nyström).

182 Ekedahl, Nils, ”Guds och Swea barn”: religion och nationell identitet i 1700-talets Sverige’ i Karlsson, Åsa & Lindberg, Bo (red.), *Nationalism och nationell identitet i 1700-talets Sverige*, Uppsala, 2002, s. 49–69.

183 Bechstadius, L. D., *FLOREAT! VIGREAT! vivant!* [...] (Stockholm, kongl. Tryckeriet hos direktör Pet. Momma.)

184 *Then Högstberömlige Gustawianske Konunga-Familien Uti Swea-Rike* [...]. Enligt SAOB betyder skyllder ”naturlig”, jämför med engelskan ”natural son” (biologisk son).

185 *En Trogen Swensks Tankar Uti en Lyck-Önskan, Öfwer Hennes Kongl. Höghet, cron-Printsessan LOVISA ULRICA* [...]. Verserna kunde sjungas till melodin för psalmen *Nu tackar GUD alt folk.*

186 *En Trogen Swensks Tankar Uti en Lyck-Önskan.*

omständigheter till sitt höga syftemål” redan från början gjort Lovisa Ulrika till svensk. Cronacker hävdar att allt därmed svarar emot ”den nådiga sinnebilden alldeles svenskt”.¹⁸⁷ I en fotnot förklaras att uttrycket hänvisar till ett mynt slaget till Lovisa Ulrikas ankomst med texten ”alldeles svensk” ovanför ett brinnande hjärta.¹⁸⁸ Lovisa Ulrika var därmed inte bara svenskarnas förutbestämda landsmor, hon var också själv svensk.

Den återuppståndna Ulrika

Lovisa Ulrika tillskrevs släktskap till tidigare svenska kungar som Magog, Gustav Vasa, Karl XII och Fredrik I. Men hon kopplades framför allt till tidigare svenska *drottningar*. I flera skrifter framställs Lovisa Ulrika ersätta och efterträda den tidigare drottningen, Ulrika Eleonora den yngre.¹⁸⁹ Exempelvis hälsar L. D. Bechstadius kronprinsessan: ”välkommen hulda mor, den förra modrens lika” och tackar sedan himlen ”som än skänkt oss en Ulrika”.¹⁹⁰

I andra dikter framställs Lovisa Ulrika likna både Ulrika Eleonora den yngre och dennas mor, Ulrika Eleonora av Danmark.¹⁹¹ I en dikt från kröningsåret menar författaren Hedvig Charlotta Nordenflycht att Lovisa Ulrika var lik de två tidigare Ulrikorna ”i dygd, i sinne och blod”.¹⁹² På detta sätt skapades alltså en kontinuitet mellan Lovisa Ulrika och de tidigare drottningarna.

Kontinuitet skapades även genom en slags *drottninglängd* med de båda Ulrika Eleonora, i vilken Lovisa Ulrika kallas för den tredje Ulrika och den nya Ulrika. I uttryck som ”Carloler och Gustaver” skulle enstaka tillfällesförfattare dessutom inkludera Lovisa Ulrika.¹⁹³ I en dikt används den mer tidsenliga formuleringen

187 Cronacker, Carl Fredrich, *Underdänig Fägnad öfver Hennes Kongl. Höghets Kron-Prinsessan LOVISA ULRICAS* [...] (Carl Gustav Berling, directeur kongl. Priviligerade tryckeriet i Lund).

188 Dermineur & Norrhem nämner ett tal från 1754 där man påminner om att Lovisa Ulrika lovat att vara ”alldeles svensk”, se Dermineur & Norrhem 2017 s. 100.

189 Det finns också beskrivningar av Adolf Fredrik som en tröst efter den avlidna Ulrika Eleonora den yngre. I andra fall beskrivs han och Lovisa Ulrika tillsammans utgöra denna tröst, se M. H., *Wid HERCULIS wagga En Ropande Röst Om Nåde* [...] (Stockholm, kungl. tryckeriet). Se också Amnell [1746]; *Samtal, Emellan Konung GUSTAF Den Förste Och Konung ADOLPH FRIEDRICH* [...] (Norrköping, Joh. Benj. Blume, 1771). Att Lovisa Ulrika själv beskrivs som trösten efter Ulrika Eleonora är dock den betydligt vanligare formuleringen.

190 Bechstadius [1744]. Se också Scharff.

191 M. H. [1747]; *Tack- Och Böne-Offet, Upsändt Til GUD i högdene Tå Hennes kongl. Höghet; STRENGNES Stadz Underdäniga och hiertinnerliga Lyck-Önskan* [...] (Strängnäs, Lars Arvidsson Collin, Kongl. Gymn. Boktr.).

192 Nordenflycht, Hedvig Charlotta, *SWENSKA HJERTANS FRÖGD Och LYCKÖNSKAN* [...] (kongl. Tryckeriet). Om Nordenflycht med ”blod” menar samma kungliga upphöjdhet eller ett biologiskt släktskap är oklart.

193 För omnämningar av tredje Ulrika, se *En Trogen Swensks Tankar Uti en Lyck-Önskan; Samtal, Emellan Konung GUSTAF Den Förste Och Konung ADOLPH FRIEDRICH*, 1771. För omnämningar av nya Ulrika, se Nordenflycht, Hedvig Charlotta, *Wid Deras Kongl. Högheters HERTIG Adolph Fridrics Och PRINTSESSAN* [...] (Stockholm, Lars Salvius).

”Adolfer, Fredriker och Ulrikor”. I en annan dikt gavs hennes namn en historisk kontinuitet när det talas om ”Gustaver, Carlar och Ulrikor”.¹⁹⁴ Lovisa Ulrika skrevs alltså in dels i en drottninglängd, dels i en slags regentskapslängd där stora kungar och drottningen hyllades tillsammans. Lovisa Ulrikas namn användes för att skapa en dynastisk kontinuitet med karolinerna och gustaverna.

Vissa författare gick längre än att hävda att Lovisa Ulrika var en ”ny Ulrika” eller lik de tidigare. De framställer henne som en återuppståndna Ulrika Eleonora. På så vis skapade de en kontinuitet i drottningskapet. Eric Lyding leker i sin dikt med idén att Gustav II Adolf och Ulrika Eleonora – om det rör sig om Ulrika Eleonora den äldre eller den yngre framgår inte – ska återuppstå och frågar sig

Vart hän, vart vill det ut, skall himlen under göra?
 Mån han de dyra två, som sova sött i ro,
 vill ur sin grifter ta och åter till oss föra?
 Ska de regera och ibland oss ånyo bo?
 Ska vi få dem igen, som vi med ångest sakna,
 ska Udalrika och en Adolf nu uppvakna?¹⁹⁵

Frågan blir inte besvarad. Lyding menar att han inte kan säga mer än att Gud gett Sverige en Adolf och en Ulrika som ”i fullkomligt allt” liknar sina respektive namnar.¹⁹⁶ I ett tryck med den romantiska titeln *Några spåda Qwistar, Strödde på Vägen Emellan Ulrichsdahl och Stockholms Kongahus*, skriver signaturen A. J. T. om Lovisa Ulrika som:

Könets prydnad, Svea hopp
 En Ulrika utan like
 Är i eder till sitt rike
 Utur graven stigen opp¹⁹⁷

Lyding, Eric, *STOCKHOLMS Frögde-Dag, Som Firades/ Då Hennes Kongl. Höghet, Prinsessan LOUISA ULRICA Hölt Sitt Intog* [...] (Stockholm, Lars Salvius). I flera dikter kopplas också Adolf Fredrik till Gustav II Adolf, se *Samtal, Emellan Konung GUSTAF Den Förste Och Konung ADOLPH FRIEDRICH*, 1771.

194 ”Adolfer, Fredriker och Ulrikor” i *Frögde Sång Öfwer PRINTS GUSTAFS Sweriges Rikes Borne Arf-Furstes Hugneliga Födelse Och Höga Döpelse ACT, Som firades, then 22 Januarii år 1746, På Högbo Bruk*. (Stockholm, Kongl. Tryckeriet). ”Gustaver, Carlar och Ulrikor” i *TANKAR WID DÉRAS KONGL. MAJESTÄTERS, VÅR ALLERNÅDIGSTE KONUNGS OCH DROTTNINGS FIRADE SILFVER-BRÖLLOP* [...] (Norrköping, Johan B. Blume).

195 Lyding [1744]. Stavningar som ”Udalrike”, ”Huldarrike” och liknande varianter förekom i många tryck.

196 Lyding [1744].

197 A. J. T., *Några spåda Qwistar, Strödde på Vägen Emellan Ulrichsdahl Och Stockholms Kongahus Den 4 Octobris 1744*.

Bandet mellan Lovisa Ulrika och de två tidigare drottningarna med namnet Ulrika var mest omfattande i samband med hennes ankomst och vigsel, men temat skulle även förekomma senare.¹⁹⁸ I samband med kröningen skrev Jonas Waselius, som enligt titelbladet var ”handlande borgare i Köpings stad”, en dikt där han påminner om att den senaste drottningen varit Lovisa Ulrikas gudmor. Han använder detta gudmoderskap för att skapa en kontinuitet och förutbestämmdhet i Lovisa Ulrikas drottningsskap genom att hävda att

Ny Ulrika blir vår mor,
som oss fått i faddergåva
som vår mormor henne lova
då hon fadderlöftet svor¹⁹⁹

Genom fadderskapet bands drottningarna samman i en mor-och dotterrelation. Det skapar en bild av att Lovisa Ulrikas plats på tronen inte var en slump eller en del av en nyligen ingången allians. Hon var inte vilken utländsk prinsessa som helst utan hade ett eget av Adolf Fredrik oberoende band till Sverige och det regentpar de ersatte.

I några enstaka fall jämfördes Lovisa Ulrika med de båda Ulrika Eleonora även efter kröningen, och från den tiden finns dessutom enstaka exempel där hon jämförs med den svenska drottningen Hedvig Eleonora av Holstein-Gottorp och med den svenska monarken Kristina.²⁰⁰ Grunden för dessa jämförelser var framför allt Lovisa Ulrikas vitterhet. Därmed verkar blods- och dynastikopplingen framför allt ha varit viktigt vid Lovisa Ulrikas första tid i Sverige, då målet kan antas vara att skapa kontinuitet mellan den nya invalda ätten och den gamla dynastin. I detta syfte användes Lovisa Ulrika flitigt. Under senare delen av hennes liv hade dynastiskiftet stabiliserats och den blivande regenten var svenskfödd.²⁰¹ Eftersom vitterheten skulle bli central i representationen av Lovisa Ulrika kunde hon med

198 Förutom exemplen som följer i texten se Gadd, Pehr Adrian, *Undersätelig frögd och wördnad; Då Hans Kongl. [...]* (Åbo. Tryckt hos direktör och kongl boktr. I storfurstendömet Finland, Jacob Merckell, 1752); Nordenflycht [1751]; Pihlgreen, Magnus, *TANKAR PÅ DERAS KONGLIGE MAJESTÄTERS [...]* (kongl. Tryckeriet); Twist, Peter, *Tre KRONORS glans; Wid Hans Kongl. Maj:ts ADOLPH FRIEDRICHES [...]* (Stockholm, direktör och kongl. Boktr. Uti storfurstendömet Finland Jacob Merckell); Wennerdahl, Wilhelm Anders, *Öst-Giörtha Helicons Fägne-Quäde Öfwer Hans Kongl. Höghets, Prins CARLS [...]* (Linköping, Gabriel Biörckegren). I Nordenflyckts dikt menas också att Lovisa Ulrika är lik de två tidigare ”i dygd, i sinne, i blod”.

199 Waselius, Jonas, *Genljud Från 1744 års Underdånigsta Lyckönskan [...]* *Som skedde i STOCKHOLM den 26 November År 1751 [...]* (Stockholm, Lars Salvius).

200 Brunckman, Carl, *NORDENS UNDERSÄTELIGA FÄGNE-LJUD, På HÄNNES KONGL. MAJESTÄTS LOVISA ULRICAS [...]* (Stockholm, Lars Salvius); Älf, Samuel, *På HENNES KONGELIGA MAJESTÄTS, Wär Allernådigsta DROTTNINGS, LOVISA ULRICAS HÖGA FÖDELSE DAG, Som firades på Sturefors 1761.*

201 Att prinsarna var just svenskfödda var ett centralt tema i dikterna från deras födslar.

fördel hyllas genom sådana jämförelser i drottninglängden. Lovisa Ulrikas tid som drottning hade dessutom visat att jämförelsen med de två mycket fromma och opolitiska Ulrika Eleonora skavde mot verkligheten.

Ett nästan romantiskt äktenskap

Lovisa Ulrikas och Adolf Fredriks äktenskap var ämne för flera tillfällestryck framför allt under 1740-talet. I vissa fall beskrivs parets möte och förlovning i något romantiska termer, trots att paret i själva verket inte träffats före trolovningen. En del av skrifterna är ganska rättframma berättelser medan andra är allegoriska eller har karaktär av en saga. Det särskilt intressanta med dessa skrifter är att det framstår som att deras syfte är att skapa en kärleksfull och närmast romantisk inramning av äktenskapet och dess tillkomst.²⁰²

Ett exempel på försök att skapa någon slags romantisk kärlek är ett tillfällestryck skrivet av Wilhelm Anders Wennerdahl, för eftervärlden mest känd för encyklopedin *Lexicon Mythico-Historicum*. Han berättar att Adolf Fredrik ville – för rikets såväl som för sitt eget bästa – välja en prinsessa genom ”högt och moget råd”. Wennerdahl ställer upp några kriterier för Adolf Fredriks brud baserade på syftet barnalstring. Wennerdahl menar nämligen att hon ”bör ju vara stor i blod, i vett och dygder, som skall Gustavi ätt fortplanta i vår bygder”.

Wennerdahl berättar vidare hur det mellan Ebb och Oder fanns en Lovisa Ulrika, som var ett oöverträffbart exempel ”för sitt kön”. Hon var dessutom en ”livlig bild av döda vår Ulrika”. Huruvida diktens Adolf Fredrik noterar detta framgår inte, men oavsett var hon enligt dikten ”den enda [...] som Adolf ville äga, och bad sig till gemål av hennes dyra bror”.

Därefter ger Wennerdahl diktens Lovisa Ulrika en aktiv roll. Han hyllar Lovisa Ulrika för att hon vågar åka över farliga vatten med tusen stormar. Wennerdahl konstaterar att hon är beredd att lämna fosterland, syskon och mor – och det, menar han, ”det villie något säga”. Han anspelar på en form av dynastisk självuppoffring när han säger att ”gudahjärtan” såsom hennes inte låter sig hindras när ”himlen ärnar dem till rikens välgång ställa”.²⁰³

I Wennerdahls dikt väljer Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika själva äktenskapet. Han tillägger förvisso att Gud har ämnat Lovisa Ulrika till Sverige, men det är

202 Förutom nämna tryck, se Borg, Lars Anton, *Underdånig-Vörndnad Vid Sverges-Rikes borne Arf-Prints Durchleuchtigste Prints CARLS* (Carl Gustav Berling, direktör över kongl. Privilegerade tryckeriet i Lund); Busser; Hallman, Johan Gustaf d y, *ÖFVER HANS KONGL. HÖGHETS SVERIGES UTKÅRADE ARFFURSTES [...]* (Stockholm, Lars Salvius, 1747); Hermonius; Lyding [1744]; Wahlman, Abraham, *Fägne-Quwäde Öfwer Hans Kongl. Höghets, PRINTS GUSTAFS [...]* (Stockholm, Lars Salvius).

203 Wennerdahl [1748].

genom sitt mod och sin styrka som hon förklaras kunna leva upp till sin uppgift. Wennerdahl tillägger att Gud lämnar Lovisa Ulrika ”i sin kära Adolfs armar”.

Gestaltningen av en prins som letar efter en brud och en prinsessa som modigt reser över stormar för att landa i en kär famn antyder ett inflytande av det romantiska kärleksidealet som kring mitten av 1700-talet började synas i litteraturen.²⁰⁴ Däremot är det främst ansatserna, till exempel ett förtrollande första möte, som har romantiska tendenser. Liksom andra tillfällesförfattare landar Wennerdahl i tämligen nyktra slutsatser om äktenskapet som Guds beslut och en prinsessa vald utifrån kriteriet fortplantning.²⁰⁵

Vid Adolf Fredriks bortgång, drygt 30 år efter bröllopet, syns de romantiska tendenserna möjligen något tydligare. En anonym författare minns tillbaka och menar, i likhet med Wilhelm Anders Wennerdahl, att Adolf Fredrik sökte en brud dels ”för hjärtat”, dels för att göra sina undersåtar nöjda.²⁰⁶ Liksom Wennerdahl beskriver författaren hur det i Berlin väntade en prinsessa som gav ”vår dyre prins sitt hjärta och sin hand”. Därefter höjer författaren det romantiska tonläget och beskriver hur kronprinsens känslor syns, att ”Adolfs tjusta själ man i dess ögon ser: han älskar redan ömt, han kan ej älska mer”. Författaren beskriver även drottningens stora sorg vid makens bortgång och menar att hon ska bli ett kärlekens exempel för världen.²⁰⁷

I andra tillfällestryck beskrivs äktenskapet utan några direkt romantiska ansatser utan istället, i likhet med representationen av Ulrika Eleonora, snarare ur ett hushållsperspektiv.²⁰⁸ Signaturen ”Hjälmar” berättar i samband med en av Adolf Fredriks längre resor att drottningen hade varit ”betagen av sorg att skiljas sin herra ifrå”. I dikten går kungaparet runt hela dagen och försöker ”sin ängslan fördriva”. Hjälmar berättar att vid avfärden skiljs två hjärtan, varav det ena ”som en moder vet dämpa sin gråt” när det andra, fadern, reser för att se ”huru barnen de bo”. Författaren menar att kungen och drottningen har sin ro i riksbarnens välgång och tillägger att detta både gläder och tröstar paret i denna

204 Planck, Brita, *Kärlekens språk: adel, kärlek och äktenskap 1750–1900*, Göteborgs universitet, Göteborg, 2014, s. 145–151.

205 Se exempelvis N. S., *ECHO, FRÅN DROTTNINGHOLM OCH SVARTSJÖ* [...] (Stockholm, f d Grefingska tryckeriet, 1771); *Uppå Hennes Kongl. Maj:ts Vår Allernådigsta Drottning HÖGA NAMNS-DAG, Den 25 Aug. 1755*. (Stockholm, Peter Jöranson Nyström).

206 *VID HENNES KONGL. MAJ:TS ENKE-DROTTNINGENS AFRESA, DEN 4 NOV. 1771*. (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1771). Dikten är skriven samma år som Adolf Fredriks bortgång men är inte utgiven specifikt till bortgången. Jämför med Wennerdahl.

207 *VID HENNES KONGL. MAJ:TS ENKE-DROTTNINGENS AFRESA 1771*; Wennerdahl.

208 Förutom citerade tillfällestryck, se också Bælter, Lars, *VERSER PÅ DEN STORA ÅREPORTEN* [...] (Stockholm, Lars Salvius); Lohman, Johan Albrecht, *FÄGNE-QVÅDE ÖFVER DEN STORMÄGTIGSTE OCH ALLERNÄGIGSTE KONUNGS* [...] (Stockholm, Lars Salvius, 1752).

sorgliga avskedsstund. Den tillgivenhet som framställs i dikten visar kungaparet som hushållets äkta par och föreståndare snarare än som en romantisk saga.²⁰⁹

I tillfällestrycken från Adolf Fredriks bortgång finns en gestaltning av Lovisa Ulrikas hustruskap som är värd att notera. Dels gavs äldste sonen Gustav III ofta den centrala platsen i dessa dikter, dels var *Svea* i några dikter den centrala kvinnogestalten som sörjer sin kung snarare än Lovisa Ulrika. Även om Lovisa Ulrika omnämns vid sin makes bortgång, och några skrifter till och med är tillägnade henne, är hennes position inte utan konkurrens. Sveas roll för drottningens hustruskap kommer bli särskilt viktigt för representationen av Sofia Magdalena.²¹⁰

Några författare uttrycker medlidande i drottningens sorg efter sin make, men signaturen N.S. uttrycker istället missnöje. Författaren ber Lovisa Ulrika att inte låta ”vår förlust bli ökt av hennes plåga”.²¹¹ I ett annat tryck av en anonym författare utropas redan i första raden: ”Drottning! Stilla dina tårar”. Författaren ber henne se ett sörjande folk och menar att de såras dubbelt av att se henne sörja. Lovisa Ulrikas barn används för att uppmana henne till måttlighet i sin sorg: de beskrivs stå gråtande vid sin fars grav utan att få den tröst de borde från sin mor eftersom hon själv tynar bort.²¹²

Lovisa Ulrikas försvinnande in i sin egen sorg torde vara tämligen betydelselöst i jämförelse med Ulrika Eleonoras, vars sorg verkar ha uppfattats som ett konstitutionellt hot. Men det yngsta barnet var vid Adolf Fredriks bortgång sjutton år och successionen var tryggad genom tre vuxna söner. Därmed fanns inget reellt hot mot monarkin. Lovisa Ulrikas sorg kan istället förstås som en idealisering. En av sorg nedslagen änka vittnade om ett lyckligt äktenskap.²¹³ Stöd för detta finns i en skrift där den anonyma författaren vänder sig till drottningen med orden ”din ömhet är ditt pris, din smärta gör dig heder”, och tillägger att hon ska bli ett kärlekens exempel för världen.²¹⁴ Drottningens sorg som ett ideal kommer diskuteras mer ingående i senare kapitel.

209 Hjalmar, *Konungens Lyckliga Resa Från Stockholm öfver Ålands Haf* [...] (1752).

210 *TIL HENNES KONGL. MAJ:T ENKE-DROTTNINGEN; ÖFVER KONUNGENS DÖD, DEN 12 FEBR. 1771*. (Stockholm, före detta Grefingska tryckeriet, 1771). I några texter ställdes rikets och änkedrottningens sorg på en jämnare nivå, se C. I., *SVERIGES TÅRAR VID HÖGSTSALIG HANS MAJ:TS ADOLPH FRIEDRICHS HÖGA BISÄTTNING, I STOCKHOLM den 7 Martii 1771*. (Stockholm, Peter Hesselberg, 1771).

211 N. S. 1771. För liknande tema, se *VID HENNES KONGL. MAJ:TS ENKE-DROTTNINGENS AFRESA 1771*. För fler exempel på hur Sverige lider med Lovisa Ulrika, se C. I. 1771; *TIL HENNES KONGL. MAJ:T ENKE-DROTTNINGEN*.

212 *TIL HENNES MAJESTÄT ENKE-DROTTNINGEN*. (Stockholm, kongl. Finska boktryckeriet hos Johan Arvid Carlbohm, 1771).

213 Lovisa Ulrikas och Adolf Fredriks framgångsrika äktenskap stod i kontrast till den nya kungen och drottningen, som flera år in i äktenskapet ännu inte hade några barn.

214 *VID HENNES KONGL. MAJ:TS ENKE-DROTTNINGENS AFRESA 1771*.

Vasaättens nya stammoder

Vid Lovisa Ulrikas ankomst uttrycktes förhoppningar om att äktenskapet skulle resultera i barn.²¹⁵ I flera dikter påpekas att det gått 60 år sedan det senast fötts kungabarn i Sverige.²¹⁶ Signaturen ”En trogen svensk” ber i sin dikt Gud att låta kronprinsessan ”ej blott för oss” vara mor, utan också för många framtida kungagenerationer.²¹⁷ Lovisa Ulrika levde upp till förväntningarna. Sonen Gustav (III) föddes inom ett par år och följdes snart av söner Karl (XIII) och Fredrik Adolf. Efter kröningen föddes dottern Sofia Albertina.

I samband med Lovisa Ulrikas och Adolf Fredriks äktenskapliga framgångar diskuterades i tillfällestrycken andra kungligheters misslyckanden och inte minst den fara som kunglig barnlöshet innebar för riket. Den i tidigare avsnitt nämnda Wilhelm Anders Wennerdahl talar i sin dikt om att Karl XII:s eld inte varit ”kärelekselden”. Om den regerande kungen Fredrik I förklarar han att ”himlen [var] liksom sluten”. Wennerdahl beskriver hur minnet av ”Fredrik utan barn, och Adolf utan maka, än håller fruktan kvar”.²¹⁸

I en annan dikt riktar sig Abraham Wahlman direkt mot den regerande kungen Fredrik I och den avlidna drottningen Ulrika Eleonora den yngre. Wahlman berättar hur ”vi trodde att av dig, kung Fredrik, och Ulrika skull Sverige blommor få”, men att landet istället lämnades ”båd’ moderlöst och barnlöst” när Ulrika Eleonora den yngre avled. Wahlman beskriver hur kungen satt ensam kvar medan både kronan och spiran skakade. Wahlmans kritik mot Fredrik I var att han inte skyddade riket genom kungabarn, och ifrågasatte retoriskt kungens potens genom att hävda att ”vår konungs silverhår” inte längre kunde ge hopp om att ”en telning skulle fås”.²¹⁹

Både Wennerdahl och Wahlman beskriver faran med och oron över uteblivna kungabarn, och vikten av kungabarn markerades också vid Adolf Fredriks bortgång. En anonym tillfällesförfattare menar att Sveriges grannländer trots kungens död skulle ”fruktlöst vapnen vässa” eftersom en ”inländsk ätt bär svenska kronan

215 I några fall kopplades de framtida barnen till båda föräldrarna, se exempelvis Bechstadius [1744]; Scharff. I andra fall var det direkt till Lovisa Ulrika som förväntningarna ställdes, se exempelvis *Samtal, Emellan Konung GUSTAF Den Förste Och Konung ADOLPH FRIEDRICH 1771; STRENGNÆS Stadz Underdåniga och hiertinnerliga Lyck-Önskan*.

216 Kolmodin, O., *Lands-Bygdens Underdåniga Fägnad Öfwer HANS KONGL. HÖGHETS PRINTS GUSTAFS* (Stockholm, Lorentz Ludwig Grefing); Lennigh, Carl, *CANTATA Wid Musiquen, Då Sweriges Rikes Arf-Prints GUSTAVS Högst efterlängtrade Födelse Åminnelse [...]* (Åbo. Koh. Kiæmppe); P. B., *Fägne-Rim Öfwer Sweriges Rikes Arf-Furstes/ PRINTS GUSTAVS [...]* (Västerås, Pet. Devall).

217 Fredriks tron var inte stabil, men Lovisa Ulrikas barnafödande var ett sätt att stabilisera tronen. Äktenskapet i sig var en allians för att stabilisera utrikespolitiken, se Dermineur & Norrhem 2017 s. 88–89.

218 Wennerdahl [1748].

219 Wahlman.

opp”.²²⁰ Kungabarn beskrevs med andra ord som en central uppgift för kungaparet och ett skydd för riket – och att kungabarn uteblivit var i tillfällestrycken skäl nog till kritik mot en regerande monark.

Lovisa Ulrika barnafödande beskrevs framför allt utifrån dynastiska resone-mang. Den nyfödde prins Gustav skrevs, liksom sin far, in i retoriken om Vasa-ätten, och i vissa fall inkluderas Lovisa Ulrika genom en vaghet kring varifrån sonen fått sitt Vasablod.²²¹ Vid den andre prinsens födsel förklarar Jan Rosén i en tillfällesskrift att ”Ulrika väcker upp en Gustav av sin aska: ock gör, att Svitjods land ser Karl ånyo braska”.²²² Framställningen av sönerna som pånyttfödda eller återuppståndna Gustav Vasa respektive Karl XII fanns i många tillfällestryck, men Rosén förklarar att det specifikt var Lovisa Ulrika som uppväckte kungarna.²²³

Idén om att Lovisa Ulrika återuppväcker Vasaätten fanns kvar vid hennes bortgång. En anonym författare menar då att hennes minne inte ska fördunklas eftersom hon har ”Svea hjälpt i nöd: gjort odödlig Vasaätten” och i en annan dikt

220 N. S., 1771. Samtidigt beskrivs i andra dikter faran i barnafödande. Särskilt tydligt blir detta i en dikt där författaren menar att om den andre sonen Karl hade ”kostat dock för nog, om han ha kostat oss Ulrika”, se Johansson, Johan Montin, *UNDERDÄNIG FÄGNAD Öfver HENNES KONGLIGA HÖGHETS, VÅR NÄDIGSTA KRON-PRINSESSAS* [...] (Stockholm, Lars Salvius).

221 Vid Gustavs födsel var hans släktskap med Vasaätten och Gustav Vasa tydligaste temat, se exempelvis Hallman 1747; Kolmodin; Konst, Anders, *Underdänigste Fägnad Öfver Hans Kongl. Höghets Til Swea och Götha Rike* [...] (Åbo, Joh. Kjöppe); Kiellin, Carl, *Underdänigste Fägnad Då Prints GUSTAV* [...] (Stockholm, Lorentz Ludwig Grefing); Lennigh [1746]; *TREFALT WÄLKOMME Til THEN NYFÖDDA SVEA PRINTS GUSTAF* [...] (Stockholm, kungliga tryckeriet); *Tankar, Tå Sweriges Högtönskade Arf-Prints PRINTS GUSTAF Föddes På STOCKHOLM Slott then 13. Januarii 1746.* (Kongl. Tryckeriet); *Then Högstberömlige Gustawianske Konunga-Familien Uti Swea-Rike* [...] (Skara, Herm. A. Moeller); Wahlman. Många dikter innehåller också långa redogörelser för regentlängden från åtminstone Gustav Vasa till samtiden, se exempelvis Amnell, Johan J., *VID SVERIGES, GÖTHES OCH VENDES BORNA KUNGL. PRINTS* [...] (Stockholm, Lars Salvius); Hermonius; *Tankar, Tå Sweriges Högtönskade Arf-Prints PRINTS GUSTAF; Then Högstberömlige Gustawianske Konunga-Familien Uti Swea-Rike* [...] (Skara, Herm. A. Moeller); Wahlman; *Swea Hopp och Fägnad, Öfver Then blomstrande Tälning af WASARNE* [...] (Stockholm, 1746); *Wälkomme Til Then Kongl. Prints/ PRINTS GUSTAV* [...] (Västerås, Pet. Devall). För exempel på att Lovisa Ulrika inkluderades, se *Fröjde Sång Öfver PRINTS GUSTAFS; Tankar, Tå Sweriges Högtönskade Arf-Prints PRINTS GUSTAF*.

222 Rosén, Jan, *EPIGRAMMA* [...] *Eller VERSAR, Wid DEN DURCHLEUCHTIGSTE ARF-FURSTENS, PRINTS CARLS Födelse Fest* [...] (Lund). Se också *Inscriptioner Och Sinne-Bilder VID HÖGST-SALIG HENNES KONGL. MAJ: TS ENKE-DROTNINGENS* [...] (Stockholm, kongl. Tryckeriet).

223 För anspelning på pånyttfödelse eller uppvaknande, se exempelvis Borg [1748]; Cronander, Samuel, *Underdänigst Fägne-Quäde, Då Öfver Hans Kongl. Höghets, Prints FREDRICH ADOLPHS* [...] (Carl Gustav Belring); J. B., *Swea och Götha Glädie* [...] (Stockholm, kungliga tryckeriet); Nordenflycht, Hevig Charlotta, *ÖFVER PRINS CARLS LYCKELIGA FÖDELSE* [...] (Stockholm, Lars Salvius). Det lades också tyngd vid att prinsarna var födda i Sverige, se *PRINS. GUSTAFS. FYRA. ÄLDRAR. IGENOMÖGNADE. PÅ. DESS. FEMTE. FÖDELSE-DAG. ÅR. 1751. DEN. 13. JANARII.* (Stockholm, Lars Salvius); Waselius [1751]. Laine menar att Adolf Fredriks återuppbyggnad av Uppsala slott ska förstås som att Vasaättens styre symboliskt restes ur askan på nytt, se Laine 2002 s. 105.

kallas hon för en ”stammmoder för en ny gren av Vasa ätt”.²²⁴ Lovisa Ulrika gavs med andra ord huvudrollen i Sveriges återuppriktelse när dess forna storkungar återföddes genom och tack vare henne.

Utöver Vasaarvet var den preussiska härstamningen central för barnen, och då framför allt för sonen Gustav som delade födelsedag med Lovisa Ulrikas bror Fredrik den store.²²⁵ Abraham Wahlman menar i sin dikt att prinsen ärvt lika mycket kungligt blod från sin mor som sin far.²²⁶ Sonen Gustav beskrivs däremot inte ärva Lovisa Ulrikas personliga drag utan istället hennes fars och framför allt hennes brors egenskaper. Lovisa Ulrika framstår därmed som ett kärl som kan föra vidare önskvärda egenskaper såsom ”mandom och vett” till sina söner.²²⁷ Hennes härstamning och manliga linjer är därmed i hög grad relevant för främst tronarvingen Gustav – men inte Lovisa Ulrika personligen.

Carl Fredrik Cronacker förklarar i sin dikt skillnaden mellan Lovisa Ulrikas och hennes brors uppgifter. Han berättar att när Fredrik den store ”uppfyller världen med segrar och lagrar” så föder Lovisa Ulrika en prins. Cronacker visar därmed hur de tjänar sina dynastiska roller, men på olika sätt. Att en drottning födde söner var att jämföra med att en kung segrade på slagfältet.²²⁸

Wilhelm Anders Wennerdahl förklarar i sin dikt att Lovisa Ulrika var stor genom sitt släktskap med de preussiska kungarna, större genom sin vittherhet och dygd, men att hon ”bliver störst, som moder åt två prinsar i vår bygd”.²²⁹ Vid hennes bortgång reflekterar även Abraham Niclas Clewberg över ämnet. Han frågar sig om det finns någon ”högre släkt bland alla prinsars skara” än den att vara Gustavs mor och Fredriks syster, eller som han också formulerar det: ”att dra sin ädla ätt från stora hjältars tropp, och att hjältinna själv ha ammat hjältar opp”.

Moderskapet rankas därmed som det högsta av drottningens personliga prestationer, vilka i sin tur rankas högre än kunglig härstamning – en anmärkningsvärd skillnad från representationen av Ulrika Eleonora. Moderskapet tycks dock bara syfta på bedriften att föda barn och därigenom återuppväcka och föra vidare de manliga linjerna, inte ett personligt moderskap för barnen.²³⁰

224 Första citatet från *Undersäteligt Sorge-Quäde Wid Högst-Saliga Hennes Kongl. Maj:ts [...]* (Stockholm, commissarien P. A. Brodin, 1782), har också betoning på att prinsarna är ”infödda”, vilket också Nordin nämner och jämför med liknande exempel vid engelske George (III) födelse på 1730-talet, se Nordin 2009 s. 123. Andra citatet från *Inscriptioner Och Sinne-Bilder*. Lovisa Ulrika kallas också stammmoder i Twist [1751].

225 Utöver nämnda exempel, se också Hoffmeister, Anthon, *Underdånig Fägnad öfver Den Kongleliga Arf-Printzens Printz GUSTAFS [...]* (Lund, Carl Gustav Berling).

226 Wahlman.

227 *TREFALT WÄLKOMME*. Liknande formulering kan också ses i Gyllenpamp, Lorentz Benedict, *Underdånig Fägnad Öfver Swea Rikes Arf-Printss Prins Prins GUSTAFS [...]* (Lund, Carl Gustav Berling).

228 Cronacker.

229 Wennerdahl [1748].

230 Clewberg [1782]. Uppfostran nämns också i exempelvis Brauner, Birger Johan, *Äminnelse-Fägnad*

På ämnet moderskap tillägger Clewberg att den som vill kan glömma den tron som ödet gett Lovisa Ulrika, men frågar sig vem som kan glömma ”att hon en tron förtjänt”.²³¹ I en dikt publicerad i *Stockholms posten* vid hennes bortgång menar en anonym författare att riket ska sörja eftersom ”i din konungs mor du själv en mor begråter”. I diktens allra sista rad påminner författaren läsaren: ”glöm ej vem dig Gustav gav”.²³² Det var genom moderskapet, eller rättare sagt genom att föda en prins åt folket, som Lovisa Ulrika vann sin största ära.

Regentskapet och vitterheten

Lovisa Ulrikas roll som drottning framträder i olika sammanhang, men framställningarna av hennes roll är många gånger nära förbunden med Adolf Fredriks. I samband med Lovisa Ulrikas ankomst till Sverige och det därpå följande bröllopet beskrivs hon och Adolf Fredrik återkommande som en enhet och gavs därmed ibland gemensamma uppgifter eller egenskaper.²³³

Ett exempel på hur Lovisa Ulrika och Adolf Fredrik beskrivs gemensamt är en dikt skriven till kröningen av Christopher Humble, som var ”en gammal landspräst” från Länna församling. I sina tio verser tilltalar han nästan genomgående det nya kungaparet gemensamt och kopplar både drottning och kung tillsammans till regalierna. Humble ser hur det ”frambäres tvenne kronor, två spiror, äpplen, nycklar, svärd” åt två kungliga personer, och folket faller ner framför ”deras tron”. Att alla regalier utom svärdet nämns i plural återspeglar den faktiska kröningsceremonin och påminner om drottningens centrala del i regentskapets symbolik där spira, äpple och nycklar påminde om den av Gud instiftade kungamakten.²³⁴

När Lovisa Ulrika blev änkedrottning användes regalierna för att förtydliga slutet på hennes regentskap och att rikstyret ersattes av vitterheten. I en dikt i

Af DERAS KONGL. MAJESTÄTERS Höga Kröning [...] (Stockholm, Peter Jöransson Nyström, 1752); *Til THERAS KONGLIGE MAJESTÄTER Samt THERAS KONGLIGE HÖGHETER Reste igenom Östergötalnd* [...] (Norrköping, Johan Edman). Se också *ODE ÖFWER HENNES KONGL. MAJ: TS VÅR ALLERNÅDIGSTA DROTTNINGS ÅTERVUNDNA HÄLSA*. (Stockholm, Lars Salvius, 1752); *Swea Hopp och Fägnad* [1746].

231 Clewberg [1782].

232 *ODE VID HENNES KONGL. MAJ: TS ENKEDROTTNINGENS Död*, 1782.

233 Se exempelvis Bechstadius [1744].

234 Humble, Christopher, *Til Deras Kongliga Majestäter På Deras Höga Krönings-Fäst* [...] (Stockholm, Lars Salvius). I tryckets ingress står det att det är en ”lyckönskan, hörs och förd i Roslagsbygden och upptecknad av en gammal landspräst”. I Sverige hade även drottningen spira, äpple och sedan Ulrika Eleonoras den yngre även nyckel, se Fogelmarck, Stig, *Skattkammaren: rikets regalier och dyrbarheter: Stockholms slott*, [Ny uppl.], Skattkammaren, Husgerådskammaren, Stockholm, 1987, s. 4–30.

Stockholms posten skriver en anonym författare att när Lovisa Ulrika ”upphört att ett rike styra” har hon förvandlat spiran till en lyra och kronan till en lagerkrans.²³⁵

Humble skiljer kungaparet åt vid ett enda tillfälle: han menar att Adolf Fredrik har den förra kungen Fredriks makt och Lovisa Ulrika har den förra drottningen Ulrika Eleonoras heder.²³⁶ Skillnaden på makt och heder är däremot betydelsefull. Samma mönster – ett gemensamt regentskap som närmast i förbifarten mynnar ut i komplementära roller – kan ses i exempelvis en dikt av Hedvig Charlotta Nordenflycht. Hon menar först att både Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika ska bli ”tronens prydnad”, och genom ”vishet, nåd och rätt” ska tronen få dubbel lydning ”utav ert regeringssätt”. I nästkommande vers förklarar Nordenflycht dock hur Adolf Fredrik ”med kraftig arm” ska försvara riket mot utländskt och inhemskt hot medan Lovisa Ulrika ska agera en ”säker nådehamn” och vara en lisa för ”svenska hjärtan”.²³⁷

Det gemensamma och komplementära regentskapet kompliceras i drottningens roll som förebedjare. Det finns flera tillfällestryck där Lovisa Ulrika framställs som en medlare mellan Gud och folk. Signaturen ”En trogen svensk” förklarar dock att både Lovisa Ulrika och Adolf Fredrik agerar medlare mellan Gud och folk. Här framställs alltså en komplex förmedlarrelation som inte baseras på vare sig hustruns närhet till maken eller dynamiken mellan det manliga och kvinnliga. Författaren menar istället att när Guds ”vredes blixtnåd på oss utför sitt dunder” så har samtidigt Gud utsett ”dessa två att hjälpa oss ur nöd”. Gud bestraffar folket för dess synd, men ger dem ställföreträdare på jorden som kan blidka hans vrede.²³⁸ Här finns med andra ord en viss vaghet i kungens och drottningens traditionella roller och komplementariteten dem emellan.

En annan förväntad roll för folket, utöver den som förebedjare, är drottningens moderlighet genom välgörenhet. Lovisa Ulrikas välgörenhet nämns, men den var inte ett centralt ämne i tillfällesförfattarnas framställningar av henne.²³⁹ Beskrivningarna är få och allmänt hållna. Det centrala temat för Lovisa Ulrika var inte hennes moderlighet för undersåtarna, såsom var fallet med Ulrika Eleonora,

235 *ODE VID HENNES KONGL. MAJ:TS ENKEDROTTNINGENS Död*, 1782.

236 Humble.

237 Nordenflycht [1744]. Liknande formuleringar om gemensam regering och komplementariteten se Lohman 1752; Roswall, Alexander, *Smålands Underdåniga Fröjde-Liud* [...] (Jönköping, Sal. Falcrs änka).

238 *En Trogen Swensks Tankar Uri en Lyck-Önskan*. Se också *Täck- Och Böne-Offert*. För vidare diskussion om drottningars fromhet, se Biskup, Thomas, ”Four weddings and five funerals: Dynastic integration and cultural transfer between the houses of Braunschweig and Brandenburg in the 18th century” i Watanabe-O’Kelly, Helen & Morton, Adam (red.), *Queens consort, cultural transfer and European politics, c. 1500–1800*, Routledge, London, 2017, s. 218–22; Nordin 2009 s. 262–263; Watanabe 2004 s. 252–275.

239 Se exempelvis Schilling, Olof, *UNDERSÅTLIG LYCKÖNSKAN TILL HENNES KONGLIGA MAJESTÄT* [...] (Gävle, Ernst Peter Sundquist); Qvensel.

utan hennes vitterhet. Vitterheten skulle emellertid vid några tillfällen användas i konstruktionen av en slags moderlighet.

Ett tillfällestryck som fångar flera av de aspekter som kännetecknar representationen av Lovisa Ulrikas vitterhet är skriven av Birger Johan Brauner. Texten, författad i samband med kröningen, är skriven som en dialog mellan Sverige och Tiden. Brauner menar att drottningen ”tycks, liket Pallas, född ur Jovis egen hjässa”. Han ger därefter konkreta exempel på hennes vitterhet:

Hon med en säker smak om vetenskaper dömer
hon på historiens hav är ofelbar kompass
hon känner jordens dräkt från ceder in till vass
hon i sitt kabinett naturens riken tömmer²⁴⁰

Anspelningar på att drottningen förstår vetenskap bättre än tidens vittra förekommer i flera andra dikter. Brauner själv förtydligar det genom att förklara att den ”filosof som tvivle ville hur det med själen är bevänt” kan söka goda argument hos drottningen ”klara snille”. Som konkret exempel nämner Brauner Lovisa Ulrikas samlingar på Drottningholms slott.²⁴¹

Brauner låter drottningens vitterhet ta sig uttryck i välgörenhet. Han berättar att hon som själv är begåvad med ”all slags lärdom” därmed också ”unnar lärda nådigt skydd”. I dikten framställs stöd åt vetenskapen och landsmoderns roll delvis integrerade. Brauner menar att drottningen

på miljoners välfärd tänka
därtill finna medel snällt
ljus åt lärdoms hjältar skänka
säg är det materiellt?²⁴²

Vitterheten kopplas samman med, eller kanske ställs mot, välgörenheten – men ges också vissa konkreta moderliga uttryck. Lars Colling menar att ”vår drottning stor ock varit mor för vetenskapers höjd”, Carl Brunckman ber drottningen att ”oss amma med ditt vett”.²⁴³ De moderliga formuleringarna skapar en bild av vitterheten som en del av drottningens moderlighet för folket.

240 Brauner.

241 Brauner.

242 Brauner. För liknande exempel, se *FULLKOMLIGHETEN AF SVEA DROTTNINGS, LOVISA ULRICAS NAMN, OFULLKOMLIGEN FÖRESTÄLD, PÅ HÄNNES KONGL. MAJ:TS DYRA FÖDELSE-DAG, D. 24 JULII 1764*. (Stockholm, Nyström och Stolpe).

243 Brunckman, Carl, *NORDENS UNDERSÅTELIGA FÄGNE-LJUD, PÅ HÄNNES KONGL. MAJESTÄTS LOVISA ULRICAS* [...] (Stockholm, Lars Salvius); Colling, Lars, *Underdånig Fägnad, öfwer Hennes Kongl. Maj:ts Enke-Drottningens Höga Namns-Dag* [...] (Stockholm, Lars Wennberg).

I sin långa dikt jämför Abraham Niclas Clewberg Lovisa Ulrikas vitterhet med den svenska monarken Kristinas. Jämförelsen användes för att visa på Lovisa Ulrikas lojalitet till Sverige och att det inte behövde finnas en motsättning mellan vitterhet och patriotism. Clewberg skröder nämligen inte orden i sin dom över den abdikerade Kristina vars ”vishet var en nyck”, och som var ”bekymmerslös och kall” inför att överge hemlandets ”egna snillen”. Lovisa Ulrika däremot, menar Clewberg, ”bar med hjältars mod den krönte hjässans börda” och spred lugn genom sin vishet. Med sin ”röst med okänd kraft” väckte hon ”ur Nordens kalla sköte det späda snillet” och mötte det med ”sin ömma blick”.²⁴⁴

I flera tryck förbands Lovisa Ulrikas vitterhet med begrepp som tillhörde den frihetstida diskursen såsom rättvisa, fred och frihet. I en dikt till drottningens födelsedag 1769 använder signaturen C.M.S.S. vitterheten mot drottningens politiska ambitioner när författaren menar att friheten ska upprätthållas just genom hennes vitterhet. Författaren säger att Gud vill ge folket ”fred- och frihetsfrukter” och då får inte vitterheten fela eftersom de hänger ihop. Författaren hävdar att friheten stärks genom vitterhet och därför hade Gud skänkt riket Lovisa Ulrika. Därmed hävdar författaren alltså att om drottningen menar allvar med sin vitterhet kan hon inte konspirera mot frihetstiden styre: det går inte att värna både upplysning och envælde.²⁴⁵

Det finns intressanta könsliga aspekter av vitterheten. Carl Brunckman menar att män inte ska rädas närma sig Lovisa Ulrika trots hennes intellekt, att ”vårt kön ej frukta må att till Lovisa skynda”, och att även kvinnorna ska komma för att kyssa härskarinnans spår.²⁴⁶ Men det finns också exempel på att Lovisa Ulrika själv kodades manligt. I ett par skrifter användes hennes vitterhet som en manlig egenskap i positiv bemärkelse. Peter L Trädgård berättar att kronprinsessan ”med kongars vett, avund [...] kan pressa”.²⁴⁷ Vid Lovisa Ulrikas bortgång berättas att hos henne förenades ”alla dess köns behagligheter med ett manligt förstånd”.²⁴⁸

Det var med andra ord inte otänkbart att klä Lovisa Ulrika i uttryckligen maskulina termer, och inte heller att ställa hennes intellekt så högt över andra mäns att de fruktade henne. Framför allt är värt att notera att även här alltså finns den vaghet kring könade roller som diskuterades i avsnittet om äktenskapet.

244 Clewberg [1782]. Se även Brunckman [1760].

245 C. M. S. S., *UNDERDÅNIG FÅGNADS-BETYGELSE ÖFVER DEN TJUGONDE FJERDE JULII 1769. AF C. M. S. S.* (Stockholm, Lars Wennberg, 1769).

246 Brunckman.

247 Trädgård, Peter L., *ARIA Underdånigast Afsungen* [...] (direktör Carl Gustav Berling).

248 *Inscriptioner Och Sinne-Bilder*.

Frihetstidens dynastiska drottning

Lovisa Ulrika tilltalades som rikets mor men tillskrevs inte i någon större utsträckning de aspekter som förknippas med rollen som landsmoder. Mycket av den omsorg för folket som skulle kunna förväntas av en drottning är osynlig eller svävande formulerad. Det finns exempelvis en viss vaghet i Lovisa Ulrikas förebedjarskap, med exempel på både hur hon ensam agerar förebedjare mellan Gud och folk, och hur hon delar denna uppgift tillsammans med Adolf Fredrik. Denna vaghet syns också i andra delar av Lovisa Ulrikas roll och tycks vara ett uttryck för ett delat eller mer flexibelt regentskap mellan henne och kungen, vilket påverkar representationen av landsmoderskapet.

Det kanske mest uppseendeväckande i Lovisa Ulrikas landsmoderskap – eller avsaknad därav – är att välgörenheten inte har någon central plats i representationen av henne. Detta är anmärkningsvärt, dels eftersom välgörenhet var central för drottningar, dels för att välgörenhet utifrån internationell forskning torde vara särskilt viktig för frihetstidens drottning. Historikern Frank Prochaska menar att filantropin blev ytterst viktig i samband med att kungahusens politiska makt minskade. I Storbritannien blev under 1700-talet välgörenheten ett sätt för monarkin att visa patriotism utan att ta politisk ställning och att anpassa sig till de nya borgerliga idealen.²⁴⁹ Det är intressant att Lovisa Ulrika inte tillskrivs detta eftersom omständigheterna har många likheter. För frihetstidens politiskt marginaliserade kungahus torde välgörenhet kunna ha varit ett naturligt ideal inom vilket en ny roll för monarkin kunde förhandlas. Avsaknaden av denna representation kan nog inte heller tillskrivas flexibiliteten i regentskapet mellan Lovisa Ulrika och Adolf Fredrik.

Möjligen beror avsaknaden av välgörenhet, liksom andra delar av ett förväntat landsmoderskap, på att det var svårt att skapa en trovärdig landsmodersroll åt den oreglerliga Lovisa Ulrika. Istället kunde hon skrivas fram på andra positiva sätt. Vitterheten är central i representationen av henne och fungerar som ett sätt att positivt gestalta en politiskt problematisk drottning, inte minst efter statskuppen.

Det finns dessutom tendenser till att använda vitterheten för att uppnå samma resultat som kan ha eftersträvat genom representationer av välgörenhet och i förläggningen ett landsmoderskap. Lovisa Ulrikas vitterhet, och dess föreställda kontrast till monarken Kristinas, användes för att visa på hennes lojalitet och patriotism – vilket också Dermineur och Norrhem visar i en studie.²⁵⁰

Vitterheten tangerar även andra traditionella aspekter av drottningrollen och tillskrevs moderliga element. Möjligen kan det finnas en tendens till att fylla

249 Prochaska 2017 s. 407–413. Se också Prochaska, F. K., *Royal bounty: making of a welfare monarchy*, Yale University Press, 1995.

250 Dermineur & Norrhem 2017 s. 100.

representationen av vitterheten med en slags moderlighet. Samtidigt bör nämnas att vitterheten ibland kodades manligt. Därmed bidrar även detta till drottningens något flexibla roll och femininitet i relation till kungen och regentskapet.

Representationen av Lovisa Ulrika kretsar inte bara kring en vaghet eller flexibilitet i hennes och Adolf Fredriks roller utan paret beskrivs i stor utsträckning som en enhet. Att Lovisa Ulrika och Adolf Fredrik i så stor utsträckning skildras tillsammans gör att deras roller tenderar att glida in i varandra och ibland suddas ut gränserna mellan dem, även om skillnaderna i deras delar av regentskap oftast står synligt för den noggranna läsaren. Denna ambivalens gör att den kvinnliga delen av regentskapet blir mindre tydlig eftersom den glider samman med den manliga – och vice versa.

En möjlig förklaring till kungaparets sammanfallande roller kan vara kungens svaga politiska ställning under frihetstiden. Denna förklaring är dock inte särskilt sannolikt eftersom flera forskare argumenterar för att monarkins svaga ställning inte var känd i de bredare folklagren. Antagligen tilltalades Lovisa Ulrika och Adolf Fredrik i så stor utsträckning gemensamt eftersom Adolf Fredrik, och hans föregångare Fredrik I, till skillnad från alla andra blivande regenter sedan Gustav Vasa, inte hade vuxit upp i Sverige.²⁵¹ Adolf Fredrik var liksom Lovisa Ulrika ny i landet och behövde precis som hon presenteras för undersåtarna.

Tillsammans utgjorde Lovisa Ulrika och Adolf Fredrik en stark enhet: i den åldrande monarkin som inte hade sett kungabarn på 60 år var de en ung, frisk fläkt som raskt säkrade tronföljden. Förståelsen av ett gemensamt regentskap ställdes därför i centrum och bara i kortare fraser påminns om deras skilda roller som kung och drottning.

Lovisa Ulrikas (och Adolf Fredriks) äktenskapliga framgångar ställdes i kontrast till tidigare kungligheters misslyckanden. Den kritik som riktades, främst mot Fredrik I, är utifrån tidigare forskning anmärkningsvärd. Historikern John Carmi Parsons visar nämligen hur framställningen av kungens legitimitet i stor utsträckning relaterades till hans potens. En kung som förlorat sin virilitet kunde tolkas inkapabel att styra riket. Samtidigt fick Fredrik I flera utomäktenskapliga barn, vilket var tämligen välkänt. Den impotens han tillskrevs bör därmed förstås som en oförmåga att få legitima barn som kunde ärva tronen. I hyllningarna av kronprinsparets fruktsamhet fanns därmed en betydelsefull kritik mot den regerande kungen, som inte säkrat tronföljden och därigenom rikets trygghet.²⁵²

251 Även Karl X Gustav, som valdes till Kristinas tronföljare, hade vuxit upp i Sverige.

252 Parsons 2003; Sjöberg, Maria, 'Drottningar och mätresser i ram' i Sjöberg, Maria, *Bildligt talat: kvinnligt, manligt i 3,2 miljoner år*, Makadam, Göteborg, 2012, s. 183–206. Även rätt sorts sexuell potens var viktig, se Germann, Jennifer G., 'Sexing sovereignty: the material culture and sexual politics of Queen Marie Leszczyńska's bed' i Germann, Jennifer Grant & Strobel, Heidi A. (red.), *Materializing gender in eighteenth-century Europe*, Ashgate, Burlington, 2016, s. 121–138.

Antagligen fanns dessutom en vilja att skapa distans eller ett motsatsförhållande mellan det unga kronprinsparet och den – inte minst för sitt sexuellt utsvävande liv – impopulära Fredrik I. En liknande situation uppstod nämligen i Storbritannien vid början av 1700-talet. Den nya dynastin Hannover behövde då besvara oron över tidigare generationers otrygga succession. Det unga brittiska kronprinsparet hade en tydlig agenda att skapa en självrepresentation som var anglikaniserad och rekorderlig. Representationen var ett tydligt svar på bilden av den regerande kungen George I som utländsk och sexuellt vidlyftig – två drag som i högsta grad även kan appliceras på Fredrik I.²⁵³ Hyllningarna av Lovisa Ulrikas (och Adolf Fredriks) fertilitet var dock inte bara en underförstådd motbild till Fredrik I, utan de hyllades också på kungens bekostnad.

Lovisa Ulrikas moderskap för de biologiska barnen var till skillnad från landsmoderskapet centralt i representationen. Det bör dock understrykas att det egentligen inte handlar om någon moderlighet för barnen, utan moderskapet består i att föda barnen för rikets skull. Representationen av Lovisa Ulrikas moderskap för sina barn har främst två funktioner: att skapa avstånd till den gamla kungen, som diskuterades ovan, och att visa på den dynastiska fortlevnaden.

Eftersom Lovisa Ulrika förklarades *skapa* barnen tillskrevs hon därigenom en fundamental betydelse för monarkin och för Sverige. Det var hon som genom sin makes blod återuppväckte Vasaätten och forna svenska kungar.²⁵⁴ Med barnafödandet återskapade hon den svenska storheten och sades göra sig själv odödlig.

I någon mån framställdes det som att Lovisa Ulrika även gjorde ätten svensk. Vasablodet kom från Adolf Fredrik, men det var genom att födas i Sverige och av den svenska drottningen (kronprinsessan) som barnen tillhörde en *svensk* Vasaätt. Parallellt med Vasaarvet var Lovisa Ulrikas preussiska arv viktigt för barnen. Lovisa Ulrika gav dem både Preussens storhet och svenskhetens kontinuitet. Däremot gav hon främst vidare dynastiernas manliga egenskaper: hennes moderskap beskrevs egentligen främst som ett kärll för manliga linjer.

Lovisa Ulrika användes med andra ord för att försvenska den nya generationen på Sveriges tron, men hon förklarades också vara svensk i egen rätt. Den egentliga ledstjärnan i representationen av henne, framför allt från de första decennierna i Sverige, är dynastisk kontinuitet. Kopplingen till de båda

253 Detta gjordes främst genom porträttkonsten, se Storey, Matthew, "Portraits of the Princesses" i Marschner, Joanna, Bindman, David & Ford, Lisa L. (red.), *Enlightened princesses: Caroline, Augusta, Charlotte, and the shaping of the modern world*, New Haven, 2017, s. 229–231. Se också Hanman, Andrew, "Caroline of Brandenburg-Ansbach and the 'anglicanization' of the House of Hanover" i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Europe 1660–1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004, s. 276–299, se framför allt s. 286–287. Fredrik I:s frankofila mätresskoncept var i kungliga sammanhang också något unikt i Sverige och närmast otänkbara i den karolinska ortodoxin, där gifta kungar inte hade några för eftervärlden noterade älskarinnor.

254 Exempel på det underförståda i att drottningen gör barnet, se Watanbe 2017 s. 49.

Ulrika Eleonora kunde används som ett gott exempel av fromhet och hustrulig underdånighet i representationen av den nya drottningen. Även i internationell forskning finns enstaka exempel på hur drottningar länkades till tidigare drottningar, även om kopplingarna kunde vara långsökta.²⁵⁵

Framställningen av Lovisa Ulrika som den återuppståndna Ulrika Eleonora ska antagligen förstås som en metafor, likväl gav det en kontinuitet och tangerade föreställningen om regentens två kroppar. De tidigare drottningarna levde vidare i den nya. Att skriva in Lovisa Ulrika i denna namngenealogi skänkte trygghet och sammanhang i en tid där det, enligt tidigare forskning, fanns oro kring den nya kungaätten och dess utländskhet. Även om släktskapen egentligen var långsökta gav det intryck av att tronen gick från en generation till nästa. I en tid när riket inte hade en kung vid namn Karl eller Gustav kunde namnet Ulrika användas för att skapa kontinuitet.

Lovisa Ulrika knöts till tidigare svenska kungar och ätter såsom den bibliska Magog, den utslocknade Vasaätten, den tidigare kungen Karl XII och den regerande kungen Fredrik I. Det förelåg alltså ingen konsensus kring hur Lovisa Ulrikas svenska härstamning skulle beskrivas. Detta står i viss kontrast till Adolf Fredrik som specifikt framställdes som en Vasaättling. Konstvetaren Merit Laine visar att Adolf Fredriks släktskap till Vasaätten var en central del av hans representation och att budskapet förmedlades både genom predikstolen och genom Adolf Fredriks engagemang i exempelvis återuppbyggnaden av Vasaborgar.²⁵⁶ Medan Adolf Fredrik främst legitimerades och försvenskades genom sitt släktskap till Vasaätten, användes fler och mer kreativa sätt för att representera Lovisa Ulrika som en länk i en kedja.

De spänningar som uppstod i samband med den nya kungaätten, vars dynastiska anspråk inte var självklart, var inte unika för Sverige. I Storbritannien försökte den nya Hannoverdynastin i början av 1700-talet knytas till Stuartätten och andra tidigare engelska dynastier. Detta gjordes, enligt Museiintendenten Matthew Storey, främst för att bemöta den oro som en ny ätt med väldigt vaga kopplingar till tidigare engelska kungahus skapade. Liknande resonemang har även förts om den samtida spanska Habsburgmonarkin.²⁵⁷

255 Se exempelvis Freifeld 2007 s. 148; Watanabe-O’Kelly, Helen, ”Religion and the consort: two Electresses of Saxony and Queens of Poland (1697–1757) i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queen-ship in Europe 1660–1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004, s. 264–266.

256 I ständernas beslut om att välja Adolf Fredrik till kronprins togs detta upp. Genom predikningar spreds informationen till allmänheten, se Laine 2002 s. 105–106.

257 Storey 2017 s. 229–231. Se också Hanman 2004 s. 276–299, framför allt s. 286–287. För vidare om Habsburg se Noel, Charles C., ”’Bárbara succeeds Elizabeth...’: the feminization and domestication of politics in the spanish monarchy 1701–1759” i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queen-ship in Europe 1660–1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004, s. 155–157.

Lovisa Ulrika behövde inte nödvändigtvis förklaras som svensk för egen del. Hennes preussiska härkomst hyllades i representationen under hennes första decennium i Sverige. Däremot var varken hennes make kronprins Adolf Fredrik eller kungen Fredrik I födda i Sverige eller till sina positioner. Adolf Fredrik var förvisso en Vasaättling, men den kung och drottning han och Lovisa Ulrika ersatte var inte av huset Vasa. Det var därmed inte Lovisa Ulrikas främlingskap och utländskhet som var ett problem som skulle lösas – drottningen var alltid utländsk – det var kungen och kronprinsen som var problemet.

Vanligtvis gifte sig en infödd svensk monark med en utländsk prinsessa. Det dynastiska avbrott som Adolf Fredriks trontillträde innebar kunde bäst överbryggas av Lovisa Ulrika genom hennes genetiska, religiösa, och namngenealogiska släktskap med den förra drottningen. Adolf Fredrik blev vald att uppstiga på tronen tack vare sina Vasarötter. I representationen beskrevs Lovisa Ulrika inte enbart uppstiga på tronen för att hon var den valde kungens maka; hon ärvde tronen och uppsteg i egen rätt.

Den dynastiska kontinuiteten byggdes på både kvinnliga och manliga linjer. Till skillnad från Adolf Fredrik kunde Lovisa Ulrika knytas till kungliga personer som undersåtarna ännu mindes. På så sätt användes de kvinnliga linjerna från drottning till drottning för att skapa kontinuitet av ett mer folkligt slag. Lovisa Ulrikas preussiska härstamning beskrevs däremot uteslutande genom hennes manliga släktlinjer. Med andra ord finns en växelverkan mellan de manliga och kvinnliga linjerna. Den kvinnliga länken mellan Ulrikor kunde användas för att ge legitimitet och kontinuitet där inte mycket annat fanns att tillgå, men i den dynastiska kedjan som barnafödande innebar var likväl de manliga linjerna, både på modernet och fädernet, de enda som lyftes fram. De kvinnliga linjerna var med andra ord sekundära, men vid avsaknad av manliga linjerna istället avgörande.

Att dynastiska linjer var så centrala kan utifrån tidigare forskning te sig märkligt. Jonas Nordin menar att kontinuiteten mellan generationerna och den dynastiska symboliken hade spelat ut sin roll under frihetstiden. Han visar hur exempelvis kungahusets dynastiska symboler hade försvunnit vid kröningsceremonin 1751 och hur samma tendenser kan ses i myntslagningen och porträttkonsten. Nordin menar att kungahuset vid denna tid gick från att vara dynastiskt till att bli en symbol för hela riket.²⁵⁸

258 Nordin 2009 s. 182–186. I resonemanget om porträttkonsten stöder han sig också på Schama 1986. Det kan vara värt att tillägga att Schama betonar både att denna process var utdragen, och skiljde sig åt mellan hans två undersökningsobjekt: Frankrike och England/Storbritannien. Vasasymboliken har poängterats av många, se exempelvis Alm, Mikael, 'Riter och ceremonier kring Karl XIV Johan' i Ekedahl, Nils (red.), *En dynasti blir till: medier, myter och makt kring Karl XIV Johan och familjen Bernadotte*, Norstedt, Stockholm, 2010, s. 37–77; Skuncke, Marie-Christine, *Gustaf III: det offentliga barnet: en prins retoriska och politiska föstran*, Atlantis, Stockholm, 1993.

I tillfällestrycken var dynastin uppenbart fortsatt viktig under 1700-talet, frågan är istället *vilken* dynasti. Ätten Holstein-Gottorp, som Adolf Fredrik tillhörde, är precis som Nordin noterar osynlig. Vasaätten är däremot desto synligare – liksom andra inhemska och utländska släktband. Den dynastiska tanken är därmed i hög grad levande. Frågan är snarare om eller när huset Vasa gick från att vara en dynastisk till en nationell symbol.

Det finns ytterligare en aspekt av Lovisa Ulrikas dynastiska roll som bör nämnas: representationen av hennes dynastiska offer. Drottningsskapet – att på order av Gud lämna sin familj och folk för ett annat – beskrevs som en uppoffring. Detta blir ännu tydligare i de tillfällestryck där drottningen förklaras offra sitt hemland och sin familj i samband med kriget. Jämförbara exempel i internationell forskning är svåra att finna; det var mycket ovanligt att ett land gick i krig mot sin drottningens hemland.²⁵⁹ Däremot finns exempel på hur drottningar framställdes offra sig själva och sina familjeband för plikten. Exempelvis har litteraturvetaren Helen Watanabe-O’Kelly sammanfattat panegyriken vid Maria Amalia av Sachsens brudfärd 1738 som ett offer på den ’dynastiska pliktens altare’.²⁶⁰ Att prinsessor skulle fullgöra sina dynastiska plikter beskrevs som en självklarhet – men likväl ett offer.

259 Det enda andra undantaget i Sverige under tidigmodern och modern tid är Teaterkriget under Sofia Magdalenas liv.

260 Watanabe-O’Kelly, Helen, ”The consort in the theatre of power: Maria Amalia of Saxony, Queen of the Two Sicilies, Queen of Spain” i Watanabe-O’Kelly, Helen & Morton, Adam (red.), *Queens consort, cultural transfer and European politics, c. 1500–1800*, Routledge, London, 2017, s. 47–50. Helen Watanabe-O’Kelly kallar versen extraordinär. Omständigheterna var långt ifrån detsamma som kring Lovisa Ulrikas offer. Maria Amalia färdades, efter påvlig dispens för sin unga ålder, som 13-åring från norra Europa till andra änden av kontinenten.

KAPITEL 4

Sofia Magdalena av Danmark (1746–1813)

Den danska prinsessan Sofia Magdalena förlovades med den svenska tronarvingen Gustav (III) när de båda var fyra år gamla. Relationen mellan länderna var då spänd. Efter freden i Nystad 1721 hade lugnet mellan Danmark och Sverige förvisso bibehållits, men fiendskap och revanschplaner levde vidare på båda sidor Öresund. Politiken i de båda länderna hade pendlat mellan krigs- och alliansplaner. Relationen skulle ytterligare försämrats 1743 när Sverige valde en ny kronprins. Trots bondeståndets påtryckningar om att utse en dansk prins till tronföljare, valde rådet den Vasaättade Adolf Fredrik av Holstein-Gottorp. Adolf Fredrik och hans hustru Lovisa Ulrika motsatte sig sonen Gustavs förlovning med den danska prinsessan, men trots det svenska kungaparets missnöje pressades kronprinsen att gifta sig med henne 1766.²⁶¹

Under Sofia Magdalenas första år i Sverige rådde ännu frihetstidens styrelseskick, i vilket kungahuset politiska makt var kraftigt begränsad.²⁶² Den styrelseform som hade rätt under frihetstiden skulle efter ett drygt halvt sekel avskaffas i och med den statskupp som Sofia Magdalenas make – den nytillträdde Gustav III – genomförde 1772. Kungamakten blev återigen enväldig och formades i likhet med många europeiska monarkier efter idén om den upplysta despoten. Tryck- och yttrandefriheten inskränktes, samtidigt som upplysningens tankar om människovärde ledde till humanitära reformer som avskaffandet av tortyr och en utökad religionsfrihet.²⁶³

261 Bagerius, Henric, "Ménage á rois. Gustav III, Sofia Magdalena och Adolf Fredrik Munck" i Bagerius, Henric & Berglund, Louise (red.), *Politik och passion: svenska kungliga äktenskap under 600 år*, Första utgåvan, Natur & Kultur, Stockholm, 2015, s. 126–131; Bregnsbo, Michael, "Danish absolutism and queenship: Louisa, Caroline Matilda, and Juliana Maria" i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Europe 1660–1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004 s. 349; Rahbek Rasmussen, Jens, 'Arvefjenden: det danske syn på svensk identitet i 1700-tallet' i Karlsson, Åsa & Lindberg, Bo (red.), *Nationalism och nationell identitet i 1700-talets Sverige*, Uppsala, 2002, s. 143–144, 151.

262 Se exempelvis Malmstedt 2003 s. 75–89; Nordin 2009 s. 121–124, 162–164.

263 Se exempelvis Alm 2002 s. 15–35.

I och med upplysningen och sekulariseringsprocessen hade de europeiska monarkierna under 1700-talet i stor utsträckning avsakraliserats. Tankar om folkstyre och maktfördelning skulle tillsammans med missnöjet mot absolutismen få revolutionerna att sprida sig under decennierna kring sekelskiftet 1800. År 1792 mördades Gustav III, men Sverige skulle fortsätta vara en absolut monarki under sonen Gustav IV Adolfs regering. År 1809, efter att Sverige förlorat Finland, avsattes Gustav IV Adolf i en statskupp. Sverige blev en konstitutionell monarki med lagstiftad maktfördelning. Sofia Magdalenas son och hans familj landsförvisades medan hon blev kvar i Sverige. Några år senare, 1813, avled Sofia Magdalena, 67 år gammal.²⁶⁴

Vid Uppsala universitetsbibliotek finns 150 tillfällestryck som är relevanta för att studera representationen av Sofia Magdalena. Trots mängden tryck där Sofia Magdalena är aktuell, är hon relativt anonym. Från hennes ankomst fram tills dess att hennes första barn föddes nästan tio år senare, nämns hon oftast bara i förbifarten. Från de dryga 20 åren mellan hennes makes död och hennes egen bortgång finns inga tillfällestryck riktade till henne. Detta reflekteras i detta kapitel, som framför allt fokuserar på de tillfällen där hon framträder något tydligare. Dessa är Sofia Magdalenas ankomst och bröllop 1766 från vilken det finns 35 tryck, kröningen 1772 från vilken det finns 38 tryck, samt de båda sönernas födlsar och den yngsta sonen död från vilka det finns 12 tryck. Det är värt att notera att det enbart finns sex namns- eller födelsedagstryck till Sofia Magdalena, att jämföra med Lovisa Ulrikas 21 tryck. Detta är ytterligare en indikator på Sofia Magdalenas osynlighet. Resterande 59 tryck fördelas mellan Sofia Magdalenas respektive Gustav III:s bortgång, resor eller andra särskilda händelser – bland dessa kan verser i samband med regeringsförändringen och kriget mot Ryssland särskilt nämnas.

I kapitlets första avsnitt studerar jag hur Sofia Magdalenas danskhet och svenskhet representerades i samband med bröllopet, främst utifrån ett längre tryck av Georg Martin Wallenstråle. Det följande avsnittet handlar om framställningar av Sofia Magdalenas och Gustav III:s äktenskap, och efter det följer ett avsnitt om hennes moderskap. Avslutningsvis för jag en övergripande diskussion om representationen av Sofia Magdalena.²⁶⁵

Ett nytt band mellan Sverige och Danmark

I representationen av Sofia Magdalena diskuterades i stor utsträckning hennes bakgrund. Till viss del handlade tillfällestrycken om hennes danskhet och svensk-

²⁶⁴ Se exempelvis Alm 2002 s. 15–35.

²⁶⁵ Wallenstråle, Martin Georg, *GÖTHEBORGS FÄGNAD VID DERAS KONGLIGA HÖGHETERS* [...] (Göteborg).

het, vilket jag redogör för i slutet av detta avsnitt. Det allra tydligaste ämnet, framför allt i samband med hennes ankomst och vigsel, var dock den historiska relationen mellan Sverige och Danmark. Min utgångspunkt i analysen av detta ämne är ett särskilt belysande tillfällestryck skrivet av Georg Martin Wallenstråle, rektor vid kungliga gymnasiet i Göteborg och tillika adlad hovpredikant.²⁶⁶

Efter de sedvanliga glädjetryttingarna diskuterar Wallenstråle relationen mellan Sverige och Danmark och väljer att tona ner den mångåriga konflikten. Han menar att länderna trots ”all fientlighet” och väpnade konflikter aldrig har ”syftat på varandras undergång”. Wallenstråle framhåller istället att man odlat vänskap och släktskap genom att byta prinsessor med varandra, och menar att ”vår forntid tindrar än” av dem ”som lyckligt parar hop båd folk och kungahus”.²⁶⁷

Prinsessor förklaras vara det kitt som höll samman rikena i vänskap istället för krig, och Wallenstråle menar att Gud nu åter ”till sämja knuter hop vårt och vår grannes land” genom Sofia Magdalena. Wallenstråle hävdar dessutom att det inte bara är de svenska och danska kungahusen som har gemensamma band utan att även de svenska och danska folken delar en gemensam bakgrund. Han förklarar att folken är ”Götska fosterbröder” som tillsammans varit vikingar som väsnats i Europa. Enligt Wallenstråle är svenskar och danskar två folk av samma blod som av naturen skapats att vara ”grannar och vänner”.²⁶⁸ Syftet tycks därmed vara att revidera bilden av länderna som fiender och istället upplysa eller påminna om ländernas gemenskap, framför allt på folklig nivå.

Flera författare gav tyngd åt sina argument om rikenas förbrödring genom att peka på uråldriga blodsband mellan Danmarks och Sveriges kungahus. Wallenstråle berättar att Oden var stamfar till både det danska och svenska kungahuset genom sina söner, den första danske kungen Sköld och den första svenske kungen Yngve. Han följer regentlängderna från mytologi till sagokungar och slutligen till historiska kungar. Hållpunkterna är de kungar och prinsar som gift sig med en prinsessa från det andra riket, och Wallenstråle återkommer till hur lyckade dessa äktenskap varit.²⁶⁹

Föreningen mellan Sofia Magdalena och kronprins Gustav blir i Wallenstråles dikt en länk i en lång kedja. Samtidigt gör fokus på den historiska dansk-svenska relationen och tidigare äktenskap att Sofia Magdalena och Gustav blir bitvis

266 Wallenstråle.

267 Wallenstråle. I en dikt uttrycks till och med en längtan om att åter få förena länderna, och beskriv-
er hoppfulla ögonkast som riktats mot Öresund se, Schvedin, Johan, *DÅ DERAS KONGLIGA
HÖGHETER* [...] (Västerås, Johan, Laur. Hornn, kongl. Gymn. Och consist. Boktr., 1766).

268 Wallenstråle.

269 Wallenstråle. Liknande mytologisering finns också i Öhrwall, Bengt, *Underdånige Tankar wid
Deras KÖngelige Högheters* [...] (”Göteborgske Spionen” nummer 41, tisdag 14 oktober 1766).

anonyma och opersonliga. Det är inte berättelsen om *deras* förening som tar plats i tillfällestrycken, utan Danmarks och Sveriges förening.²⁷⁰

Wallenstråle vandrar i sin skrift från Sköld och Yngve och deras hustrur vidare genom alla svensk-danska kungliga äktenskap fram till samtiden. Den danska prinsessa som får mest uppmärksamhet är den senaste: Ulrika Eleonora. Wallenstråle berättar hur detta senaste äktenskap hade förbytt krig i fred, och att länderna som tidigare agerat som vilddjur blev som lamm. Han förklarar att där Karl XI och Ulrika Eleonora ”tillsammans gingo fram, där måste hatet vika” för när man såg dem ”smältes allas bröst tillsammans uti ett”.

Det Wallenstråle vill förmedla med berättelsen om Ulrika Eleonora och Karl XI är att detta äktenskap skapade en stabil fred och förenade länderna – med indikationen att detta kunde vara möjligt igen. Wallenstråle skapar en uråldrig kontinuitet i vilken han tonar ner de två huvudpersonerna och placerar deras relation i en lång linje av andra äktenskap. Kontinuiteten understryks genom att han förklarar att valet av kronprinsens hustru gått till som brukligt. Wallenstråle säger till kronprins Gustav att ”du sökte och du fann, på dina fäders sätt, en utvald sköldemö av danska kungars ätt”, och att detta äktenskap liksom de tidigare ska resultera i fred.²⁷¹

Sofia Magdalena framställdes, i likhet med Lovisa Ulrika, vid några enstaka tillfällen som en ny Ulrika Eleonora.²⁷² I Sofia Magdalenas fall var referensen bara till den första drottningen med detta namn, hennes landsmaninna Ulrika Eleonora av Danmark. Vid ankomsten menar en anonym författare att ”vi Ulrika Eleonora i sin ättling återfår”.²⁷³ Redan före Sofia Magdalenas ankomst skrevs en födelsedagsskrift till henne, i vilken egentligen Ulrika Eleonora av Danmark står i centrum. Signaturen A.E.U. beskriver den forna drottningens storhet och uttrycker förhoppning om att Sofia Magdalena ska följa i hennes spår, så att riket blir lika lyckligt som det varit då.²⁷⁴

Några författare väljer att hylla den nya alliansen genom att istället påminna om att tidigare relationer mellan länderna inte alltid varit goda. Adjunkten och vice matematiklektorn vid Gävle gymnasium, Gabriel Tybelius, tillägnar

270 Det finns enstaka dynastiska referenser, se exempelvis *EN GAMMAL, AF ET MANUSCRIPT UTRAGEN, PROPHETIA, LÄMPELIG TIL 1766*. (Stockholm, kongl tryckeriet, 1766).

271 Wallenstråle. Ulrika Eleonora nämns också i Borg, Lars Anton, *Då Hennes Kongl. Höghets CRON-PRINSESSAN SOPHIA MAGDALENA, Boren ARF PRINSESSA* [...] (Lund); Öhrwall. Kopplingar till både Lovisa Ulrika och Ulrika Eleonora i A. E. U., *PÅ HENNES KONGLIGA HÖGHETS CRON-PRINCESSANS* [...] (Karlstad, Carl Diedrich Schmidt, Ven. Consist. Och kongl. Gymn. Coktryckare, 1766); Älf, Samuel, *UNDERDÄNIGT TAL, VID HANS KONGL. HÖGHETS* [...] (Biörckegrens änka). Temat om enighet kan också ses i *Underdänigt Fägne-Quäde*. (Stockholm, Carl Stolpe, 1766). Borg [1766].

272 Se föregående not.

273 *Underdänigt Fägne-Quäde*. (Stockholm, Carl Stolpe, 1766).

274 A.E.U. 1766.

sin bröllopsdikt inte bara brudparet utan också Gustav Vasa. Tybelius berättar hur kronprins Gustavs namne och förfader gjorde Sverige fritt från den hemske kung Kristian. Tybelius tar upp exempel på den tidigare dåliga relationen mellan länderna, men tillägger att rikena inte längre orkar vara osams. Istället har Sofia Magdalena ”försont vår harm på Margareta”.²⁷⁵ Sofia Magdalena görs här till en slags förlikning: vad ont länderna tidigare gjort mot varandra kunde gottgöras genom henne. Det är antagligen inte heller en slump att hon ställs mot en annan kvinna, Margareta, där den ena förstör och den andra försonar.

I ett tillfallestryck med titeln *En gammal av ett manuskript utdragen profetia, lämpelig till 1766*, behandlas samma ämne. I skriften möter Gustav Vasa en eremit, och får av denna veta att Kalmarunionen för evigt var upplöst. Istället spås ”mången annan kär förening” varav den bästa ska ske om 250 år. Eremiten berättar för Gustav Vasa hur denna bryter ett olycksband och hur en annan Gustav senare ska knyta samman Norden ”i vänskap”. Knutmetaforen överförs därefter från de båda kungarna till kungliga kvinnor, och eremiten menar att svärdet ska lösa upp ”Margaretas gordske knut” medan Sofia Magdalenas nya knut ger oss ”om evig sämja hopp”.²⁷⁶

Sofia Magdalenas ankomst till Sverige förklarades alltså av den anonyma författaren inte vara en slump eller ett politiskt beslut: redan när unionen mellan Danmark och Sverige upplöstes så fanns vetskapen, hos diktens eremit, om att länderna åter skulle enas, men på ett annat sätt. Berättelsen inger trygghet; de 250 år av återkommande krig sen unionsupplösningen var förutbestämd att lösas genom Sofia Magdalena.

Som nämndes inledningsvis i detta avsnitt finns exempel där det snarare är Sofia Magdalenas främlingskap och svenskhet som diskuteras. I tidningen *Göteborgske spionen*, som Bengt Öhrwall började ge ut samma år som bröllopet, ägnades hela nummer 41 åt en hyllningsdikt till kronprinsparet. Öhrwall gestaltar inte idel glädje utan talar om prinsessans bekymmer i övergången från ett folk till ett annat. Han menar att Sofia Magdalena är ”danskars ögnasten” och att det således måste ha ”kosta[t] på ditt hjärta att med din bortgång dina smärta”, särskilt eftersom Öhrwall konstaterar att ”man vet du älskar var och en”. Men han förklarar att om Sofia Magdalena bara kunde se in i ”våra” hjärtan skulle hon erfa att hon ”uti vart enda låge”.²⁷⁷

275 Tybelius, Gabriel G., *Underdånigt Minne Af Konung GUSTAF Den Förstes* [...] (Gävle, Ernst Peter Sundqvist).

276 *EN GAMMAL, AF ET MANUSKRIFT UTDAGEN, PROPHETIA, LÄMPELIG TIL 1766*. (Stockholm, kongl tryckeriet, 1766). Den antika referensen till en gordisk knut förklaras i en fotnot. Formuleringen om att gå som tvenne bröder tycks snarare eka föreställningar om den messianska tiden, vilket också rimmar med framställningen av att alla vilddjur blev som lamm under Karl XI och Ulrika Eleonoras tid.

277 Öhrwall, 1766.

Sofia Magdalenas övergång från dansk till svensk dramatiseras än mer i topologin Abraham Abrahamsson Hülpers dikt där han menar att det är ”för vår skull” hon måste ”sin släkt och folk försaka” och att det är ”ömt att hon för oss skall födslobyggden lämna”. Hülpers berättar däremot att ”hon går dock oförskräckt, ej räddes böljors hot”.²⁷⁸ I dikten framställs hur Sofia Magdalena nödgas offra sitt hem och sitt folk för det svenska folkets skull. Hon beskrivs göra det orädd och Öresunds tämligen ofarliga vatten får symbolisera en allvarsam övergång.

Genom att hävda att Sofia Magdalena älskar varje enskild dansk, och att hon finns i varje svenskt hjärta, skapades en personlig relation mellan henne och de båda folken. Hennes svenskhet tycks skapas genom den uppoffringen hon är beredd att göra, vilken är för svenskarnas skull. Georg Martin Wallenstråle, som ägnat mycket av sin skrift till att beskriva ländernas förening, framställer på ett mer uttalat sätt än Öhrwall och Hülpers hur Sofia Magdalena inte bara går från Danmark till Sverige, utan också från att vara dansk till att bli svensk. När Wallenstråle ber Sofia Magdalena att få ”dig vår egen kalla” så menar han att hon ”tycks svara oss att du svensk hjärta bar ifrån den första stund du Sverige ämnad var”. Han tillägger att eftersom det var längesen hon fick veta ”Gustavs val” av henne, så gläds hon säkert nu åt att ”aldeles svensk få heta”.

Wallenstråle förklarar alltså att Sofia Magdalena varit svensk ända sedan kronprinsen valde henne till brud två decennier tidigare, då de båda var fyra år gamla. Därför menar Wallenstråle att hon nu gläds att få komma till Sverige och bli ”aldeles svensk”. Begreppet ”aldeles svensk” användes också vid – och tycks ha myntats till – Lovisa Ulrikas ankomst ett par decennier tidigare.²⁷⁹

Det finns exempel där Sofia Magdalena tillskrivs en mer aktiv roll i sitt försvenskande. Carl Magnus Sparrschiöld menar att Sofia Magdalena enligt Guds beslut föddes att bli svensk, men att hon genom dygd och nåd därtill ”vunnit Sverige”.²⁸⁰ I dikten *Underdånigt Fägne-Quäde*, skriven av en anonym författare, är utgångspunkten inte att Sofia Magdalena redan finns i alla svenskars hjärtan. Författaren hälsar istället prinsessan välkommen ”att intaga allas bröst”. Därtill

278 Hülpers, Abraham Abrahamson, *Då Hans Kongl. Höghet/ Sveriges Rikes Cron-Prints GUSTAV, Tillika med Hennes Kongl. Höghet/ Cron-Prinsessan SOPHIA MAGDALENA* [...] (Västerås, Johan Laur. Horrn, kongl. Gymn. Och consist. Boktr., 1766).

279 Wallenstråle. Jämför med Hülpers 1766; Öhrwall, 1766.

280 Sparrschiöld, Carl Magnus, *VID HÄNNES KONGLIGA HÖGHETS KRON-PRINSESSANS SOPHIE MAGDALENE NAMNS-DAG* [...] (Stockholm, Lars Salvius, 1767). Vid kröningen 1772 sägs att hon ”Födder åt oss i Danmark att vara i Sverige”, se Zelling, Olof, *Fröjde-Rop I Norden, Wid HANS Kongl. Maj:ts, Konung GUSTAF Den Tredjes* [...] (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1772). I viss kontrast talas om hennes ”Oldenburgska hjärta”, se Nymanson, Nils Jacob, *TIL ÅMINNELSE DERAÆ, AT HENNES KONGL. HÖGHET* [...] (Stockholm, Lorens Ludvig Grefing).

ställer författaren upp premisserna för hur hon ska bli älskad: hon ska vara som Ulrika Eleonora och uppfylla hennes dygder.²⁸¹

Ett osynligt äktenskap

Som visades i förra avsnittet var Sofia Magdalena och kronprins Gustav relativt anonyma i tillfällestrycken från bröllopet. Berättelsen handlade istället främst om en allians mellan två länder. Deras äktenskap skulle dessutom bli välkänt frostigt och på många sätt misslyckat. Framför allt skulle det ta nästan ett decennium innan äktenskapet fullbordades. Det är antagligen en starkt bidragande orsak till att representationerna av det kungliga äktenskapet i allmänhet och Sofia Magdalena i synnerhet är så anonyma. Det går dock att hitta enstaka exempel i tillfällestrycken som kan användas för att belysa Sofia Magdalenas hustruskap.

I trycken från ankomsten och vigseln anges olika drivkrafter till äktenskapet. I vissa tillfällestryck hävdas att äktenskapet var Guds beslut, i andra att det var Gustavs eget val.²⁸² Abraham Abrahamsson Hülpers väljer ett slags ödesbestämt mellanläge när han menar att Sofia Magdalena var ”född att Gustavs hjärta vinna”.²⁸³

Sofia Magdalena gavs i princip aldrig något eget val: antingen Gud eller Gustav hade bestämt vem hon skulle gifta sig med. De olika utgångspunkterna skapar en ambivalens kring hur äktenskapet ska förstås. Om Gud beslutat om äktenskapet skänkte det en trygghet: föreningen var inte ett potentiellt riskfyllt politiskt beslut utan gudomligt förutbestämd. Om Gustav själv valt sin hustru lyfts istället föreställningarna om den egna viljan och den romantiska kärleken fram, vars ideal vann mark under andra halvan av 1700-talet.²⁸⁴ Att det skulle vara det senare är dock mindre sannolikt eftersom romantiska beskrivningar i tillfällestrycken om paret i övrigt var ytterst få.

Det finns ett fåtal exempel där Gustav III:s och Sofia Magdalenas relation beskrivs. Georg Martin Wallenstråle menar i sin tillfällesskrift att Gustav vinner alla undersåtars hjärtan, men att han ska dela dessa hjärtan med den som rå om hans eget, det vill säga Sofia Magdalena.²⁸⁵ Prästen Samuel Älf, som dessutom var docent i poesi och lektor i latin, skriver i slutet av sin text från Sofia Magdalenas ankomst att han inte vågar uppehålla prinsen mer än med dessa rader, eftersom

281 *Underdånigt Fägne-Quäde*. (Stockholm, Carl Stolpe, 1766).

282 Se exempelvis A. E. U. 1766; Borg [1766]; Älf.

283 Hülpers 1766.

284 Se exempelvis inledningen i Bjurman, Eva Lis, *Catrines intressanta blekhet: unga kvinnors möten med de nya kärlekskraven 1750–1830*, B. Östlings bokförl. Symposion, Eslöv, 1998, framför allt s. 9–17.

285 Wallenstråle.

nu är ”vart ögnblick Sofias”.²⁸⁶ Bengt Öhrwall berättar i sin tillfällesdikt att Sofia Magdalena vid sin ankomst möts av Gustav som räcker henne ”en trogen hand”. Öhrwall fortsätter sedan att förklara att ”vi känne Gustavs ömma sinne, uti hans armar blir du nöjd”.²⁸⁷

Uttrycken som används – trohet, ömhet, och att bli nöjd – signalerar förvisso ett lyckligt men knappast ett romantiskt äktenskap. Avsaknaden av romantisering kan bero på att den nya föreställning om kärleksäktenskap, som skulle komma från det borgerliga idealet, ännu inte slagit rot i retoriken om kungahuset. Ämnet kan också ha undvikits för att det inte skulle verka trovärdigt, eftersom paret förlovats som barn och vigseln knappast kunde ha föranletts av en förälskelse.

Inte heller i senare tryck har äktenskapet någon central betydelse, varken under Sofia Magdalenas tid som kronprinsessa eller i samband med kröningen. I ett anmärkningsvärt tillfällestryck i ämnet, skrivet av Carl Brunkman, förekommer istället ett annat äktenskap. I denna text, där Sofia Magdalena bara nämns som hastigast, förklaras Gustav III vid kröningen gifta sig med sin egen mor, Svea, som då blir hans drottning. Brunkman menar att Svea ”själv dig [Gustav] ammat upp” och att den prins ”hon på armar burit [...] hon till man nu fått”. Brunkman tillägger att Svea ”således drottning blitt”. Texten är en metafor för kröningen, där kung och rike knyts till varandra som i ett äktenskap, men den kan även ses som en höjdpunkt – eller lågvattenmärke – i osynliggörandet av Sofia Magdalena.²⁸⁸

Det dröjde ett decennium innan Sofia Magdalena påtagligt synliggjordes i tillfällestrycken. Det skedde i samband med att kungaparet fick ett fungerande samliv, och mer precist när sonen Gustav (IV) Adolf föddes 1778. H. C. Smitterlöw beskriver samma år kungaparets relation. Som kungens hustru lättar Sofia Magdalena hans ”regeringstyngd” och är en ”vällust för hans hjärta”.²⁸⁹ Johan Brelin, mest känd för sin reseberättelse från Ostindien och Sydamerika, skriver i ett tillfällestryck att hon

som har till Gustavs hjärta rätt
en drottning stor och utan like

286 Älf.

287 Öhrwall 1766.

288 Brunkman, Carl, *Owäldighetens Låf, i Anledning Af Deras Kongl. Majestätets [...]* (Uppsala, Joh. Edman, kongl. Acad. Boktr., 1772). Exemplet är möjligen unikt i svensk kontext men förekom åtminstone i Frankrike, se Sheriff, Mary D., ”The Portrait of the Queen” i Goodman, Dena (red.), *Marie-Antoinette: writings on the body of a queen*, Routledge, New York, 2003, s. 51–52.

289 Schmitterlöw, H. C., *VID HENNES KONGL. MAJ:TS VÅR ALLERNÅDIGSTA DROTTNINGS [...]* (Stockholm, Kumblins änka).

kan göra lyckligt folk och rike
samt kronans börda ganska lätt²⁹⁰

Representationen av Sofia Magdalena skulle skifta ytterligare en gång. År 1792 mördades Gustav III. I tillfällestrycken från hans bortgång har hans hustru och deras äktenskap ingen central plats. De viktiga personerna i berättelserna är då, förutom Gustav III själv, den unge kronprinsen Gustav (IV) Adolf och hertig Karl – Gustav III:s bror som skulle leda förmyndarregeringen. Under förmyndartiden var Sofia Magdalena varken gift med eller mor till den som styrde riket, och hade därmed ingen tydlig roll i monarkin. Detta märks i trycken. Under sina drygt 20 år som änkedrottning i Sverige var Sofia Magdalena näst intill osynlig i tillfällestrycken och det finns i min korpus inte ett enda tryck mellan Gustav III:s bortgång 1792 och hennes egen bortgång 1813 som är riktat till henne.

Även om kronprins Gustav Adolf och hertig Karl står i centrum vid Gustav III:s bortgång så finns det några tillfällestryck som skänker Sofia Magdalena viss uppmärksamhet. I en skrift signerad J. G. A. berättar författaren att drottningen sitter ”helt bestört vid tronen” och ser sin glädje bli förbytt ”i djupa kval”. Hennes ”dyra själ är klämd” och hennes ”hjärteängslan stor”. Sofia Magdalenas tröst förklaras bara kunna komma från himlen, då författaren ber:

O livsens furste, du som själv en kalk erfarit
uti Getsamane, där du i ångest varit
vår änkedrottning styrk i dess bedrövelse
utgjut din andes kraft och sänd hugsvalelse²⁹¹

Bara Kristus kunde hjälpa drottningen. Framställningen är intim, som om Sofia Magdalena och Kristus delvis genomgått samma sorger. I ett annat tryck, av signaturen ”djupt sörjande undersåte”, konstaterar författaren att Sofia Magdalena ”ej så glada dar i Sverige fått erfara”, men att hon ”i himlen har en Far och Han skall dig försvara”.²⁹² Författaren kastar långa skuggor över Sofia Magdalena och menar att hennes tid i Sverige inte alltid var så lycklig som hon vid sin ankomst blev lovad i ett tillfällestryck. Återigen är det endast Gud som kan trösta Sofia Magdalena. Även vid hennes egen bortgång drygt två decennier senare minns en anonym författare bitterljuvt hennes ankomst och berättar hur

290 Brelin, Joh., *Til HENNES KONGL. MAJ:T DROTTNINGEN, Den 27 November 1778*. (Stockholm, Wennberg och Compagnie, 1778).

291 J. G. A., *Sorge-Tankar Wid Konung GUSTAF III:s Graf*. (Stockholm, Johan A. Carlbohm, 1792)

292 *Sannings-Klago- och Tröste Skrift Om och öfver Hans Kongl. Maj:t [...]* (Falun, Pehr Ol. Axmar, 1792).

blygsamt hand i hand så mild hon träder
av sin Gustav förd på tronen opp
rosen lik som ej ett höstligt väder
företser när hon går uti knopp²⁹³

Versen är inte exempel på ett frivilligt offer såsom kan ses i representationen av Lovisa Ulrika. Det är en sorgsam reflektion över Sofia Magdalenas liv. Vid hennes bortgång hade allt förändrats. Hennes make hade mördats. Hennes son avsatts och landsförvisats. Dikten är med andra ord skriven med facit i hand och författaren dramatiserar det tragiska öde som den gustavianska änkedrottningen fått.

Den segrande modern

Förhoppningar och förväntningar på att äktenskapet mellan Gustav III och Sofia Magdalena skulle resultera i barn framställdes redan i samband med deras vigsel. Samuel Älf använde i sin tillfällesskrift kopplingen mellan Sofia Magdalena och både den tidigare danskfödda drottningen Ulrika Eleonora och hennes make Karl XI samt det regerande kungaparet Lovisa Ulrika och Adolf Fredrik.²⁹⁴ Älf berättar att ”Ulrikas avbild” står vid Bälts strand, och genom hennes vinns ”vad Carol fordom vann” och såsom Lovisa Ulrika ”då hon kom till Fredriks kungahus”.

Älfs dikt syftar på de två kungaparens fertilitet i relation till tidigare kungligheter. Han förklarar att med dessa båda par ”rann en sol ur svarta vågor och himlen bredde ut sin nåd i deras kärlekslågor”.²⁹⁵ Före Ulrika Eleonoras och Karl XI:s äktenskap 1680 hade seklet präglats av förmyndarregeringar, skakiga successioner och en abdikation. Före Lovisa Ulrikas och Adolf Fredriks äktenskap 1744 såg det tidiga 1700-talet en ogift kung och sedan ett barnlöst kungapar. Detta ville man inte se upprepas.

Sofia Magdalenas och Gustav III:s äktenskap skulle dock länge bli utan ”kärlekslågor”. Avsaknaden av barn var antagligen ett viktigt skäl till att Sofia Magdalena fick en anonym biroll och ibland var helt osynlig i tillfällestrycken. Utan reproduktionen skapades inte riktigt någon drottningroll. Först kring mitten av 1770-talet inledde kungaparet ett sexuellt samliv och 1778 fick de sonen Gustav (IV) Adolf.²⁹⁶ Det var i samband med barnets födsel som Sofia Magdalena sent omsider gavs tydligare plats i tillfällestrycken.

293 *EN SUCK, HELGAD ÅT HÖGSTSALIG HENNES MAJESTÄT SVEA RIKES ENKE-DROTTNING* [...] (Stockholm, Olof Grahns).

294 Kopplingar till båda finns även i A. E. U. 1766.

295 Älf.

296 Bagerius, ”Ménage á rois. Gustav III, Sofia Magdalena och Adolf Fredrik Munck”, 2015, s. 124–125.

Hyllningarna syns allra tydligast i Johan Brelins tillfallestryck som gavs ut i samband med Gustav Adolfs födelse. Han hälsar "Gustavs maka" välkommen att tillsammans med sitt folk smaka "den glädje [...] som väcktes upp då du blev mor". Brelin väljer inte att formulera glädjen kring när prinsen föddes utan istället när drottningen blev mor.²⁹⁷ Han inbjuder henne att delta i den glädje som hon själv skänkt folket. För kanske första gången i tillfallestrycken beskrivs Sofia Magdalena ha en gemensam grund med sitt folk och inneha en roll för dem. Ett liknande samhörighetstema finns i en dikt skriven av skalden Johan Henrik Kellgren, där han beskriver Sofia Magdalenas relation till folket som att "vår sällhet är dess högsta ära, dess väl vår högsta sällhet gör".²⁹⁸

I Johan Brelins skrift framställs Sofia Magdalena efter sin förlösning som en segrare och en "hjältinna med myrten prydd". Hennes roll för maken och för folket förklaras också mer ingående:

De löften hon till himlen giver
för Gustav, Svea folk och land
inför en allmakt hörde bliver
vår välfärd uti hennes hand
kan största höjd och sällhet vinna
en värdig tronens regentinna²⁹⁹

Temat som segrare syns tydligt också i H. C. Schmitterlöws tillfällesskrift där Sofia Magdalena "syns i segerprakt till tronen återträda" för att där "skåda sin gemåls och svenska folkets fröjd".³⁰⁰ Det är det personliga moderskapet som gör Sofia Magdalena till en synlig drottning. Hon blir folkets hjältinna och försvarare genom att ge dem barn. Hon framstår som en krigshjälte som efter att ha fött barn återvänder i segerprakt. Hennes stora seger är att hon äntligen uppfyllt sin roll och gett folket och tronen en prins. I Brelins dikt framstår det dessutom som att barnet är ett löfte hon gett både sin make och folket, och som hon med Guds hjälp infriat. Brelin understryker också att folkets välfärd genom drottningens reproduktion låg just i hennes hand.³⁰¹

297 Brelin 1778. För liknande formuleringar, se Hülpers, Abraham Abrahamson, *Underdånigt Tal, Uppå Hennes Kongl. Majestäts, DROTTNING SOPHIA MAGDALENAS [...]* (Wästerås, Johan. Laur. Horrn, 1779)

298 Kellgren, J. H., *PROLOG, IANLEDNING AF HENNES KONGL. MAJ:TS DROTTNINGENS Kyrkotagning [...]* (Stockholm, Wennberg och compagnie, 1778) Liknande glädjetema kan ses i *TIL HENNES MAJ:T DROTTNINGEN ÖFVER HÅNS KONGL. HÖGHETS KRON-PRINSENS FÖDELSE*. (Stockholm, Peter Hesselberg, 1778).

299 Brelin 1778.

300 Schmitterlöw.

301 Brelin 1778.

Johan Brelin berättar inte bara om drottningens relation till folket i samband med Gustav Adolfs födelse, utan också om drottningens roll att uppfostra sonen. Till Gud ber han att Sofia Magdalena ”under dygdens fana” ska leda sonens steg så att han redan från vaggan lär sig ”vörda allt ditt [Guds] majestät”.³⁰² Även i Schmitterlöws skrift berättas att ”Gustav Adolfs mor” har upplivat ”den stora hjältens minne”, och att

en prins som av dig fostras opp
som får regenters plikter lära
skall värdigt svenska kronar bära
och härma Vasars hjältelopp³⁰³

Sofia Magdalena görs framför allt till mor för sin son genom att vara den som uppfostrar honom. Hennes modersroll har vissa traditionellt religiösa anspelningar med betoning på fromhet och dygd. Det är inte den ömma borgerliga moderskärleken som ska bli populär under 1800-talet som skildras, men likväl finns tendenser till att skapa ett personligt moderskap och en roll i barnets liv. För undersåtarna betyder det att Sofia Magdalena synliggörs som ansvarig för deras blivande regents uppfostran.

Johan Henrik Kellgren frågar sig om det ”finns en ära mera stor, än den att vara Gustavs maka, och bli en annan Gustavs mor?”. Tanken känns igen från tillfällestryck om Lovisa Ulrika. Kellgren visar därtill hur Sofia Magdalenas minne ska bevaras för all framtid och leker med begreppet ”Vasar” och dess dubbla betydelse:

så länge kornets gröda skördas
och Vasar pryda svenska fält
skall Vasars mor i Norden vördas
och henne minne prisas sällt³⁰⁴

Kungaparet fick 1782 en andra son, Karl Gustav, men lyckan skulle bli kortvarig. Prinsen avled året därpå. I en dikt från hans bortgång, skriven av en anonym författare, tilltalas kungaparet inte gemensamt och ges inget samfällt föräldraskap. Diktens första del dediceras till Gustav III och andra halvan tillägnas Sofia

302 Brelin 1778.

303 Schmitterlöw.

304 Kellgren 1778. En liknande formulering i W***, *BÄSTA PROPOSITIONEN DEN 1. NOVEMBER 1778*. (Norrköping, Joh. Benj. Blume, 1778).

Magdalena. Drottningens del av skriften innehåller två teman: att drottningen ska sluta sörja och att hon är en god förebild för rikets mödrar.³⁰⁵

Den anonyma författaren tilltalar Sofia Magdalena först som ”du sorgsna mor” och ber henne att ”vid din förlust” tänka på sin make, sin levande son och sitt land. Författaren menar att hon som ”drottning, maka, vän och mor” redan fått ”odödlig ära” och ber henne att hon i sorgen inte ska visa sig mindre värdig. När ”kval och saknad” trycker på ombeds Sofia Magdalena att minnas att hon är den ”största skatt som Gustav har”, men också ”det hopp vi hos dig äga kvar”. Det författaren ber om är alltså att drottningen ska samla sig och föda fler barn. För att ytterligare förtydliga budskapet tilltalar Sofia Magdalena som mor. Författaren hänvisar till hennes äldre sons gråt och menar att det borde räcka med att han mist sin bror, och att det som ”hans hjärta dubbelt sårar är sorgen hos hans milda mor”. Det var för kungens, rikets och sonens skull Sofia Magdalena måste stilla sin sorg.³⁰⁶

Vid yngste sonens bortgång syns alltså tendens till oro över drottningens sorg. Möjligen kan Anthony Fletchers påstående, som diskuterades i kapitlet om Ulrika Eleonora, om föreställningen av att en moders sorg över sitt barn kunde leda till hennes egen död, fortfarande förekomma vid 1700-talets slut.³⁰⁷

Oavsett om det fanns en oro för Sofia Magdalenas liv eller inte, fanns säkert en oro över att återigen bara ha en arvinge till tronen. Uppmaningen om en begränsning av sorgen kan därmed tolkas som en önskan att drottningen skulle fortsätta utträta sin viktigaste uppgift: föda barn. Men det främsta argumentet för att hon inte ska försvinna i sin sorg var inte som på 1600-talet folket, utan sonen Gustav Adolf. Författaren talar till modern Sofia Magdalena. Drottningen synliggörs när hon blir mor, och hennes moderlighet syns när hon förlorat ett barn.

I den sista av de tre verserna till Sofia Magdalena framställer den anonyme författaren henne istället som ett exempel för andra kvinnor:

I mödrar, av en drottning lären
att vårda edra dyra kall
den vård för edra barn I bären
då edra minnen pryda skall.
Med egen dygd i ärans tempel
hon lyfter mer än av sin ätt

305 VID HANS KONGL. HÖGHET, HERTIGEN af SMÅLAND, CARL GUSTAFS Tidiga Frånfälle Den 23 Martii, 1783. (Stockholm, Anders Jacobsson Nordström).

306 VID HANS KONGL. HÖGHET, HERTIGEN af SMÅLAND, CARL GUSTAFS Tidiga Frånfälle.

307 Fletcher 2008 s. 81.

och hela världen får exempel
av hennes ömma tankesätt.³⁰⁸

Versen fungerar som en moderspegel och är det tidigaste exemplet i min korpus på drottningens moderlighet som uttalad förebild för andra kvinnor att efterlikna.

Förutom i samband med barnens födslar och den yngste sonens bortgång diskuteras inte Sofia Magdalenas moderskap för barnen. Senare i hennes liv finns istället enstaka exempel på hennes roll som landsmoder, mer precis som förebedjare. Ett mycket handgripligt exempel är ett tillfällestryck av Bengt Lidner med titeln *TIL DROTTNINGEN*. Dikten har varken tryckår eller -ort, men kan rimligtvis dateras till krigsåren 1788–1790. Då hade den tidigare kungliga favoriten Lidner istället börjat engagera sig i oppositionen mot Gustav III som under det ryska kriget skulle växa. I detta politiska tillfällestryck använder Lidner Sofia Magdalena som medlare mellan folk och kung.³⁰⁹

Lidner tecknar en dyster bild av riket. Han beskriver hur människor på grund av hunger begår brott samtidigt som den krigiske kungen inte kan stillas och situationen i Ryssland och det Osmanska riket är orolig. Ord som ”krig” och ”Ryssland” används inte, utan Lidner talar om hur kungen rycker åskviggarna ur molnen och ber att ”Heliospontens vågor” ska mattas och ”Europas monarkinna [Katarina II av Ryssland] somna”.³¹⁰

Efter sin oroväckande inledning vänder sig Lidner till Sofia Magdalena och säger att kungen hör henne till, och att Gustav som är så älskad av både henne och sitt folk ”sina dagar då bör spara”. Lidner uppmanar drottningen att möta kungens ”blixtrar” med ”ömma blickar”, vilket ”till Sveriges fröjd” ska få kungen att istället ”vila på sina lagrar i ditt [Sofia Magdalenas] sköt”.³¹¹

Bengt Lidners förhoppning är att Sofia Magdalena i egenskap av hustru ska få sin make kungen att vända hem och avsluta kriget. Texten skulle kunna förstås som en allmän kritik av kriget i vilken drottningens roll som medlare används metaforiskt. Men texten skulle också kunna tolkas ordagrant: att den är en uppmaning till drottningen att leva upp till sin roll som folkets företrädare gentemot kungen. Hennes funktion för undersåtar är enligt Lidner att föra deras talan.

Det är värt att understryka att trycket i vilket drottningen uppmanas att agera för folket är det enda i sitt slag i hela min korpus.³¹² Däremot finns ytterligare några tryck som benämner drottningens roll som förebedjare, om än i betydligt

308 VID HANS KONGL. HÖGHET, HERTIGEN af SMÅLAND, CARL GUSTAFS Tidiga Frånfälle.

309 Lidner, Bengt, *TIL DROTTNINGEN*, af LIDNER.

310 Lidner, *TIL DROTTNINGEN*.

311 Lidner, *TIL DROTTNINGEN*.

312 Det finns enstaka andra kryptiska texter som tycks ha politiska budskap, men de är ofta svårtolkade och dessutom inte riktade till drottningen och därmed inte i min korpus. Sådana texter visar dock att tillfällesgenren även kunde användas för att driva en politisk agenda.

mer diffusa termer. Vid Sofia Magdalenas bortgång menar en anonym författare att ”kärleken från dig ur ljusets länder” sänder ner hennes välsignelser ”för ditt fordna folks lycksalighet”, en annan anonym författare förklarar att drottningen togs från jorden för att i himlen kunna ”mana gott för Svea bygd”.³¹³ Båda författarna menar att drottningen i himlen agerar för sitt folks väl. Den förebedjarroll som då skapas åt Sofia Magdalena är anonym och ger heller ingen bild av att änkedrottningen har en särskild relation till Gud som underlättar hennes roll, såsom var fallet med Ulrika Eleonora. Istället är det helt enkelt drottningens uppgift att värna sitt folk, och efter sin död fortsätter hon sitt arbete från himlen.

Den upplysta absolutismens bleka drottning

Vid Sofia Magdalenas ankomst handlade tillfällestryckens berättelser inte främst om henne själv eller hennes äktenskap med kronprinsen, utan den historiska relationen mellan Danmark och Sverige. Genom grundliga genomgångar av relationen skapades en uråldrig kontinuitet kring ländernas gemenskap.

Karl XI:s och Ulrika Eleonoras framgångsrika äktenskap användes som förlaga för att dämpa eventuell oro inför den nya dansk-svenska alliansen. Detta äktenskap hade upplösts med Ulrika Eleonoras död 1693, trekvarts sekel före äktenskapet mellan Sofia Magdalena och Gustav. Därmed kan Ulrika Eleonora och hennes äktenskap, som enstaka undersåtar rent av själva kunde minnas, vara ett slags kollektivt minne – en berättelse om en tid då en dansk prinsessa hade garanterat freden samtidigt som Sverige befann sig i en särskilt stabil tid. Karl XI och Ulrika Eleonoras äktenskap framställdes som en svunnen fast närliggande epok som kunde återskapas genom ett nytt äktenskap.

Den koppling som används för att skapa en drottninglängd för Sofia Magdalena var alltså hennes danska bakgrund, fastän detta inte var en självklarhet. Andra kopplingar hade varit möjliga. Sofia Magdalena delade namn med två svenska prinsessor och hade släktband till Kristina, Karl XI, Karl XII samt den regerande Adolf Fredrik.³¹⁴ Istället användes just Ulrika Eleonora och hennes danskhet som exempel, och hennes tid skildras som en närmast messiansk tid som gick att återuppnå.

Att just Sofia Magdalenas danska bakgrund betonades beror antagligen på att det inte fanns en entydig förståelse av ländernas relation. Historikern Jens

313 *EN SUCK, HELGAD ÅT HÖGSTSALIG HENNES MAJESTÄT SVEA RIKES ENKE-DROTTNING* [...] (Stockholm, Olof Grahn); *Ord till Sorg-Musiken vid Hennes Kongl. Maj:ts Enke-Drottningens* [...] (Stockholm, kongl. Tryckeriet, 1813).

314 Namngeneologi användes för Lovisa Ulrika. Sofia Magdalena delade namn med Sofia Eriksdotter Vasa och Hedvig Sofia, och hade släktband till exempelvis de svenska drottningarna Hedvig Eleonora och Maria Eleonora.

Rahbek Rasmussen menar att det under 1700-talet fanns tankar om att länderna inte borde vara fiender utan istället vara broderliga och samarbeta, och att rikenas kungar inte borde påtvinga folken sina krig mot varandra. Men Rasmussen menar också att tankar om förbrödning mellan grannländerna och den tidiga skandinavismen var något som ansågs tillhöra stadsbor och intellektuella. På folklig nivå menar han att mycket tyder på att det fanns en utbredd ovilja mot grannen.³¹⁵ Det är med andra ord sannolikt att det i vissa sammanhang fanns ett motstånd mot en dansk prinsessa och att tillfällesförfattarna hade för avsikt att bemöta detta. Men detta gjordes inte genom att skapa en särskilt tydlig bild av vem den nya danska prinsessan var, eller för den delen av den svenska kronprinsen. Deras äktenskap var istället berättelsen om två rikena.

I tidigare forskning har visats att negativa bilder av Kalmarunionen levde kvar i retoriken och i människors medvetande under den tidigmoderna perioden.³¹⁶ Jonas Nordin menar att det svenska narrativet mot Danmark kring första halvan av 1700-talet ofta handlade om den urgamla svenska friheten som Gustav Vasa hade återupprättat. Sverige sågs som ett frihetligt land och ställdes därmed i kontrast till det absoluta Danmark var befolkning istället var trälar.³¹⁷ Sannolikt är det därför den dansk-svenska relationens historiska skiftningar diskuterades. Istället för att ignorera dem fick de tjäna som ett dåligt exempel i kontrast till det nya, och kunde förklara varför den nya relationen var bättre än det som varit.

Förutom framgångsrika dansk-svenska relationer var Sofia Magdalenas personliga svenskhet viktig. 1700-talets syn på nationell tillhörighet var splittrad. I tidigare forskning menas att det å ena sidan fanns uppfattningar om att olika folk hade olika typiska karaktärsdrag, å andra sidan framställdes den svenska gemenskapen inte som etnisk utan en politisk och territoriell enhet.³¹⁸

Jonas Nordin menar att under 1700-talet skulle föreställningen om att en individs fädernesland var där hon valt att bosätta sig allt mer komma att ersättas av

315 Rasmussen ger flera exempel från slutet av 1600-talet till början av 1800-talet, se Rasmussen 2002 s. 144–151. Vidare se Nordin, Jonas, *Ett fattigt men fritt folk: nationell och politisk självbild i Sverige från sen stormaktstid till slutet av frihetstiden*, B. Östlings bokförl. Symposion, Eslöv, 2000; Walette, Anna, 'Rangordning av relevanta förfäder: i Sven Lagerbring historieskrivning' i Edquist, Samuel, Hermanson, Lars & Johansson, Stefan (red.), *Tankar om ursprung: forntiden och medeltiden i nordisk historiekänning*, Statens historiska museum, Stockholm, 2009, s. 143–157.

316 Rasmussen tar som exempel en dansk man på besök i Sverige 1699 som i brev hem berättade att han var chokad över hur svenskarna höll minnet av Stockholms blodbad vid liv, se Rasmussen 2002 s. 149. Se också Liliequist 2018 s. 100–123.

317 Nordin 2000, bland annat s. 165, 179, 224. Nordin ger också exempel där det istället hävdas att unionen var ett sätt att skapa sämja mellan tre folk med gemensamt ursprung, se s. 225.

318 Se exempelvis Ekedahl, Nils, "Guds och Swea barn": religion och nationell identitet i 1700-talets Sverige' i Karlsson, Åsa & Lindberg, Bo (red.), *Nationalism och nationell identitet i 1700-talets Sverige*, Uppsala, 2002, s. 60; Lerbom, Jens, *Svenskhetens tidigmoderna gränser: folkliga föreställningar om etnicitet och rikstillhörighet i Sverige 1500–1800*, Göteborg, 2017, s. 80; Nordin 2000 s. 235–238.

uppfattningen att det var individens födelseland som avgjorde hennes tillhörighet. Kopplingen mellan födelseort och fädernesland skulle få fullt genomslag under 1700-talets sista decennium och under 1800-talet utvecklas till en självklarhet.³¹⁹ Möjligen är det därför det i flera tillfällestryck betonades att Sofia Magdalena blev svensk redan som barn och att det alltid varit hennes öde.

Efter sin ankomst blev Sofia Magdalena tämligen osynlig i tillfällestrycken, framför allt det första decenniet innan hon födde ett barn. Det finns flera faktorer som kan ha bidragit till hennes anonymitet. En anledning kan ha varit att Sofia Magdalena var mer eller mindre utfrusen av den övriga kungliga familjen och dessutom valde en tillbakadragen roll. Denna impopularitet och osynlighet kan ha speglats i tillfällestrycken. Hur pass utbredd kännedomen kring hennes situation var är oklart, men även de invånare som inte nåddes av hovskvaller kunde likväl notera att åren förflöt utan att någon graviditet tillkännagavs, vilket indikerade att den äktenskapliga relationen inte var välfungerande.³²⁰

En annan faktor till Sofia Magdalenas anonymitet kan ha varit hur hennes närvaro i tillfällestrycken satte ljus på kungens misslyckanden. I tidigare forskning har framhållits att drottningens säng och den sexualitet den representerade var en central del i förståelsen av kungens makt och auktoritet.³²¹ Att Gustav III inte lyckades (eller försökte) göra sin hustru gravid kunde få honom att framstå som en kraftlös kung som inte upprätthöll sin auktoritet. Att osynliggöra Sofia Magdalena i representation så länge hennes närvaro belyste kungens tillkortakommanden kunde fungera som en tillfällig krishantering.³²²

Trots den stora mängden tillfällestryck som gavs ut i samband med kröningen är Sofia Magdalena anonym även där. I ett tryck blir hon till och med ersatt. Vid kröningen hade kungen istället en metaforisk hustru, Svea, vid sin sida. Framställningen av Gustav III och Svea liknar den som skapades för franska kungar. Enligt konsthistorikern Mary D. Sheriff representerades kungarna där ha två

319 Nordin, Jonas, 'Om kärleken till fäderneslandet och dess utövning' i Karlsson, Åsa & Lindberg, Bo (red.), *Nationalism och nationell identitet i 1700-talets Sverige*, Uppsala, 2002

320 Tillkännagivning av graviditeter skedde också tidigt, jämför med Hellsing 2015.

321 Germann 2016 s. 122–123.

322 Jennifer Germann argumenterar för hur den unge Louis XV:s framgångar i den äkta sängen var viktigt för erkännandet av honom som en viril kung och fader för sitt folk. Chantal Thomas menar också att inte minst bilden av just Louis XV:s potens i och utanför äktenskapet användes för att i bjärt kontrast visa på Louis XVI:s sexuella oförmåga och därmed hans regentskaps kraftlöshet. På så vis har Marie Antionettes och Louis XVI:s långa barnlöshet av flera forskare förklarats som den kanske viktigaste grundstenen på vilken kritiken mot dem kunde byggas. Liknande kontraster fanns också i Sverige. Gustav III:s föräldrar hade i rask takt producerat tre söner. Gustav III:s båda yngre bröder hade förvisso inga legitima arvingar men deras utomäktenskapliga affärer var många och åtminstone i hovkretsar välkända. Se Bagerius "Ménage á rois. Gustav III, Sofia Magdalena och Adolf Fredrik Munck" 2015 s. 142; Thomas, Chantal, "The Heroine of the Crime: Marie-Antoinette in Pamphlets" i Goodman, Dena (red.), *Marie-Antoinette: writings on the body of a queen*, Routledge, New York, 2003, s. 103–104; Germann 2016 s. 122–123, 133. Se även Hunt 1992; Parsons 2003.

äktenskap: riket beskrevs som den privilegierade hustrun medan drottningen var den sekundära hustrun. I metaforen föddes kronprinsen i äktenskapet mellan kung och rike och dessa två var därmed hans far och mor. När kronprinsen själv kröntes gifte han sig med sin mor riket.³²³

Genom denna idé förskjuts drottningen från monarkins kärna och blir närmast en surrogatmor som bär det barn som egentligen tillhör riket. Enligt Sheriff skapades denna metafor eftersom drottningar både i praktiken och symboliken var främlingar, och därmed fanns en önskan att förskjuta dem från regentens och tronföljarens närhet. Det utländska skulle vara så långt ifrån monarkins hjärta som möjligt. Att Gustav III framställdes äkta Svea förtydligade därmed också hans drottningens utanförskap.³²⁴

Sheriffs analys om äktenskapet mellan kung och rike som ett sätt att hålla den utländska drottningen borta från blodslinjen och monarkins hjärta är inte nödvändigtvis applicerbar på det dansk-svenska äktenskapet. Redan vid Sofia Magdalenas ankomst använde flera tillfällesförfattare det göticistiska eller skandinavistiska narrativet som kunde visa på styrkan och traditionen i en sådan allians, istället för dess hot. Det sägs exempelvis att länderna genom prinsessbyte delade släktband med varandra. Dessutom var det i någon mån känt att kungen och drottningen inte hade en intim relation. Den traditionella bilden av den inflytelserika utländska gemålen som styrde kungen från sängkammaren var därmed inte trovärdig.

Äktenskapet mellan Gustav III och Svea, som bara förekommer i ett tillfällestryck, bör därmed inte i första hand förstås som en metod för att utesluta Sofia Magdalena ur representationen på grund av hennes utländskhet. Det som Svea däremot gör genom att ta drottningens plats är att utmana föreställningen om rikshushållet. Istället för en slags treenighet där kungen och drottningen genom hierarkisk komplementaritet förestår hushållet och dess barn, blir relationen istället en dualitet. Kungen gifter sig med en personifiering av riket, i någon mån de som i hushållskonstruktionen var hans och drottningens barn. Sofia Magdalena försköts kanske därmed inte för att ta bort det utländska ur kungahuset, utan snarare för att ge nationen en större plats: samhällskonstruktionen beskrevs bättre som ett ömsesidigt förbund mellan kung och folk, än som ett hushåll som kung och drottning förestod.

I samband med barnens födslar blev Sofia Magdalena mer synlig i tillfällestrycken. Hon framställdes närmast som en segrande hjälte som återvände från striden. De krigiska anspelningarna understryker förståelsen av kungabarn som rikets skydd och speglar möjligtvis hennes egen kamp för att fullgöra sin

323 Sheriff 2003 s. 51–52.

324 Sheriff 2003 s. 51–52.

plikt. I någon mån tycks Sofia Magdalena bli till och få ett syfte i tillfällestrycken först när hon får barn; som om moderskapet gör henne till drottning. Detta understryker reproduktionens absoluta centralitet för drottningrollen; utan den fanns kanske inte så mycket drottning att tala om.

Sofia Magdalenas moderskap beskrevs också som ett gott exempel för andra mödrar – om än enbart i ett enda tryck. Utifrån tidigare forskning hade en större vikt vid detta kunnat förväntas. Historikern Kathleen M. Brown menar att kvinnor först under tidigt 1700-tal började fokusera på sina moderliga prestationer som uppfostrare, som en konsekvens av föreställningen om barnet som ett oskrivet blad som kunde präglas, och framöver ofta fick sitt självförtroende och sin status i samhället från denna roll. Kvinnans erkännande kom att kretsa kring moderskapet snarare än husmoderskapet.³²⁵ Detta kan möjligen ses i att drottningens roll som barnens uppfostrare blir viktigare.³²⁶ Liksom Lovisa Ulrika förklarades Sofia Magdalena bli ihågkommen för sitt moderskap, men här finns en nyansskillnad: författaren menar att moderskapet är kvinnors kall och att Sofia Magdalenas i detta sammanhang ska vara en förebild för andra mödrar.

Efter barnens födslar och den yngre sonens död blev Sofia Magdalena återigen anonym i tillfällestrycken. Ett undantag är några tryck som berör hennes roll som förebedjare. Ett mer handgripligt förebedjarskap visas i Bengt Lidners dikt från krigsåren. Den hustruroll som tillskrevs Sofia Magdalena var både ett inflytande över maken och en samhörighet som gjorde att maken skulle välja hennes famn framför att kriga. Dikten är även intressant ur ett landsmodersperspektiv och visar att hushållstanken i vissa sammanhang fortfarande var stark; diktens undersåtar vände sig till drottningen för att hon skulle påverka kungen.³²⁷

Vid sin bortgång gavs Sofia Magdalena en förebedjarroll mellan Gud och folk. Hon förklarades i några tillfällestryck fortsätta be för folket även i himlen. Detta skiljer sig från vad som visats i tidigare forskning, exempelvis menar Anders Jarlert att drottningar beskrevs tystna i sina böner vid sin bortgång. Detta menar han är den typiska protestantiska förebedjarrollen som antagligen skulle stå i kontrast till den katolska traditionen att be genom döda helgon. Att Sofia Magdalenas förebedjarroll gick emot detta kan tolkas som att rollen som förebedjare mellan Gud och folk vid början av 1800-talet inte längre förstods religiöst eller bokstavligt. Istället hade rollen blivit mer av en metafor, vilket antyder en avsakralisering av drottningens roll som förebedjare.³²⁸

325 Brown, Kathleen M, ”The Life Cycle: Motherhood during the Enlightenment” i Pollak, Ellen (red.), *A cultural history of women. Vol. 4, In the age of Enlightenment*, Bloomsbury, London, 2013, s. 37–38. Se också Fletcher 2008 s. 105–108.

326 Albinson & Hallett 2017 s. 77–80, 95–100. Se också Orr 2017 s. 68–72.

327 Lidner, *TIL DROTTNINGEN*.

328 Steuchius & Jarlert 2015 s. 72–79.

Utöver dessa exempel beskrevs Sofia Magdalena i ganska liten utsträckning som landsmor. Under merparten av sin tid i Sverige var hon anmärkningsvärt osynlig i tillfällestrycken. Sofia Magdalena var inte bara anonym genom att färre antal tillfällestryck skrevs om henne jämfört med Lovisa Ulrika – när hon väl omnämndes var det korta, bleka och opersonliga skildringar. Det finns flera bidragande skäl till detta, som i olika utsträckning kan ha bidragit till hennes anonymitet. Sofia Magdalena var periodvis utfrysad och impopulär av hela eller delar av den övriga kungafamiljen, och valde också själv en tillbakadragen roll. Under delar av sitt liv belyste hon dessutom negativa aspekter av monarkin. Hon var ett bevis för, och senare ett minne av, monarkins svaga ställning under frihetstiden, eftersom hon blev kronprinsens gemål trots att kungafamiljen motsatte sig det. Under många år kunde hennes närvaro också belysa kungens ovilja eller oförmåga att göra henne gravid, vilket kunde få honom att framstå som kraftlös och regeringsoduglig. Sina sista år i livet var Sofia Magdalena dessutom en påminnelse om sin avsatta son, som vid tiden inte ens fick nämnas vid namn.

KAPITEL 5

Josefina av Leuchtenberg (1807–1876)

Josefina av Leuchteberg kom till Sverige 1823 för att gifta sig med den svenske kronprinsen Oscar (I). Till skillnad från de tre andra drottningarna i denna avhandling hade hon träffat sin tillkommande make innan hon kom till Sverige. Oscar hade året innan åkt på en friarresa och träffat olika hustrukandidater innan han och den femtonåriga Josefina förlovade sig.³²⁹

Oscar I:s och Josefinas bakgrunder liknande varandra. Båda var födda i södra Europa och deras fäder tillhörde inte de gamla furstestätterna. Oscars far, Karl XIV Johan, hade genom franska revolutionen stigit till furstlig rang. Efter att den svenske kungen avsattes i en statskupp 1809 valdes Karl Johan till svensk kronprins, och med honom grundades den svenska Bernadottedynastin. På liknande sätt hade Josefins far, Eugène de Beauharnais, gjort karriär under sin styvfar Napoléon. Josefina föddes i Milano där hennes far var vicekung, och familjen flyttade senare till modern Augusta av Bayerns hemtrakter. Vid tiden för Josefinas ankomst till Sverige hade Napoléon försvunnit från makten, och ätterna Bernadotte och Beauharnais var de sista så kallade napoleoniderna kvar på Europas troner. Karl XIV Johan sågs av vissa som en uppkomling och han skulle under hela sin regeringstid frukta att de landsförvisade gustavianerna skulle försöka återföra den gamla kungaätten till tronen.³³⁰

Under 1800-talet var Sverige en konstitutionell monarki där makten fördelades mellan kungahus, riksdag och rättsväsende. Kungamakten skulle långsamt

329 Rotbain 2015 s. 163–174. Se också Ulvros, Eva Helen, ”Oscar och Joséphine – ett äktenskap” i Gunnel Becker & Kjell Blücker (red.), *Drottning Josefina av Sverige och Norge*, Veritas, Stockholm 2007, s. 29–68.

330 Se exempelvis von Aretin, Karl Otmar, ”Europa på Napoleons tid” i Antoinette Ramsay Herthelius (red.), *Karl XIV Johan: En europeisk karriär*, Stockholm, 1998, s. 26–39; Desplat, Christian, ”Bernadotte – soldat och härförare” i Antoinette Ramsay Herthelius (red.), *Karl XIV Johan: En europeisk karriär*, Stockholm, 1998, s. 16–25; Josefina, drottning, www.skbl.se/sv/artikel/Josefinadrottning, Svenskt kvinnobiografiskt lexikon (artikel av Avigail Rotbain), hämtad 2019-05-04; Sandin 2011 s. 13–17.

förlora delar av sitt politiska inflytande, och istället få mer av en symbolisk roll. Samhället skulle få mer demokratiska tendenser under Oscar I:s regeringstid, exempelvis infördes lika arvsrätt för män och kvinnor. Även den religiösa toleransen skulle öka, och 1858 avskaffades konventikelplakatet. Josefina, liksom sin svärmor Desirée, levde hela sina liv i Sverige som bekännande katoliker.³³¹

Det finns 158 tryck i Uppsala universitetsbiblioteks samlingar som är relevanta för delstudien av Josefina. Av dessa rör 19 tryck hennes ankomst och vigsel 1823, 35 tryck berör på olika sätt hennes barn, och sex tryck härrör från kröningen 1844. Utöver det finns 18 tryck från Oscar I:s bortgång år 1859 och 5 från Josefinas bortgång 1876. Övriga tryck fördelas relativt jämnt över åren som kronprinsessa och drottning, medan trycken är något färre under hennes tid som änkedrottning.

I det första empiriska avsnittet studerar jag beskrivningar av Josefinas härkomst och bakgrund, med utgångspunkt i ett tillfällestryck av Carl Gustaf Nordfors. Detta följs av ett avsnitt om Josefinas moderskap för sina biologiska barn, och därefter ett avsnitt om hennes regentskap. Det sista empiriska avsnittet berör Josefinas hustruskap och avslutningsvis för jag en övergripande diskussion om representationen av Josefina.³³²

Hjälte-dottern från söderns land

År 1822 åkte kronprins Oscar på friarresa till flera europeiska hov, och friade slutligen till Josefina av Leuchteberg. Året efter kom hon till Sverige. Både före och i samband med vigseln skrevs många tillfällestryck, och de flesta kretsade kring ungdom och vår. Redan vid Oscars hemkomst efter friarresan skrev Esaias Tegnér rader som skulle eka genom tillfällestrycken under hela Josefinas tid i Sverige:

När maj har lövat våra lindar
och vakteln slår på lummig strand
då kommer hon med vårens vindar
med svanorna, till sagans land³³³

331 Se exempelvis Lindqvist, Barbro, *En drottning bikt och andra berättelser om katolskt liv i 1800-talets Sverige*, Fredestad/Catholica, Ängelholm, 2014, s. 91–108.

332 Nordfors, Carl Gustaf: *I ANLEDNING AF DERAS KONGL. HÖGHETER KRONPRINSES OCH KRONPRINSESSANS FÖRMÅLNING. FÖRSÖK TILL EN SÅNG [...]* (Stockholm, 1827, Kongl. Ordens-boktryckeriet).

333 [Tegnér, Esaias], *SKÅLAR, AFSJUNGNA I HELSINGBORG VID H. K. H. KRONPRINSENS ÅTERKOMST FRÅN DESS UTRIKES RESA 1822*. (Lund, Berglinska tryckeriet, 1822). Tegnér citeras i S..., *TILL H. M. DROTTNINGEN, D. 14 MARS 1857. Vid Stads-busets i Wisby Invignings-fest*. (Visby, Theodor Norrby, 1857); *TILL H. M. DROTTNINGEN PÅ JOSEFINA-DAGEN 1857. I UNDERDÅNIGHET AF SÄRÖ BADGÄSTER*. (Göteborg, Hedlund & Lindskog, 1857).

I en tillfällesskrift med den ödmjuka titeln *Försök till en sång* berör översten och kulturmångsysslaren Carl Gustaf Nordforss dessa teman med en särskilt dramatisk förmåga. Han börjar med att beskriva själva friarresan. Vid denna hade kronprins Oscar varit lika ”kraftfull, modig och varm, som de hjältar han följer i spåren”. Men till skillnad från tidigare hjältar ”erövrade [han] dock ej land och städer men hjärtan”.³³⁴

Nordforss går därefter vidare till att beskriva Josefinas avfärd mot Sverige, och det är den enda gången han egentligen berör hennes bakgrund. Hennes hemort görs vag och benämns bara som ett gråtande ”Teutonia”. Denna svävande beskrivning är dock tydligare än de flesta andra tillfällesförfattares benämningar av Josefinas härkomst, där hon helt enkelt beskrivs komma från ”söder”.³³⁵

Först vid Josefinas bortgång återfinns en något tydligare precisering av hennes hemland. I trycket *Drottning Josefinas sagodrapa* berättar den anonyma författaren förvisso diffust att hon är ”en tropisk telning” av hjältestam, men tillägger mer konkret att hon som barn sprang ”i Monzas lunder och vid Isars stränder” – platser som går att finna på en karta.³³⁶

Josefinas hemland nämns alltså inte uttryckligen i tillfällesskrifterna. Hon var prinsessa av Eichstätt och hertiginna av Leuchtenberg, och dessa små furstendömen låg i Bayern där hennes morfar regerade. Hon var dessutom hertiginna av Galleria och prinsessa av Bologna. Istället för att koppla Josefina till dessa kallar Nordforss hennes hemland för Teutonia, ett historiskt begrepp som i olika sammanhang använts för Centraleuropa.³³⁷ Men han gör också Josefinas bakgrund anpassningsbar genom att beskriva henne som en blomma som kan lyftas upp och planteras om någon annanstans, när han berättar hur hon var ”lik den skönaste ros som tjsade parken men utav vårdarens hand uti andra parker förflyttas”.³³⁸

I en tillfällesskrift av en anonym författare, tryckt i *Fablu Tidning*, användes plantmetaforen för att ge Josefina och Oscar en likartad bakgrund. Författaren säger till Oscar att dennes hustru är ”som du, en söderns planta lik” när ”hon flyttad blev till svenska jorden” och att hon liksom honom trivs i Sverige. Författaren lägger betoningen på att de båda kom till Sverige som unga, att Josefina liksom

334 Nordforss 1827.

335 Nordforss 1827. För mer om användning av begreppet *Teutonia* för tyskättade prinsessor, se Purdue, A. W., ”Queen Adelaide: malign influence or consort maligned?” i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Britain 1660–1837: royal patronage, court culture and dynastic politics*, Manchester University Press, Manchester, 2002, s. 267–287.

336 -s., *DROTTNING JOSEFINAS SAGODRAPA*.

337 Rotbain ”Josefina, drottning” 2018.

338 Nordforss 1827.

Oscar ”i livets första vår” sträckte ”sin rot till fjällens dalar”.³³⁹ Därmed verkar det viktigt dels att de kommit till Sverige som unga, dels att deras berättelser är lika.

I Nordforss dikt, såväl som många andra tillfällesskrifter, användes ett hjälte-tema för att beskriva Josefinas härstamning. Josefinas far, Eugène de Beauharnais, var liksom Oscars far inte av kunglig börd utan framställs som en krigshjälte som på egna meriter avancerat. I dikten i *Fahlu Tidning* användes hjältesymboliken dessutom för att binda samman Oscar och Josefina. Den anonyme författaren ger dem en gemensam bakgrund, och menar att Sverige är tryggt för framtiden. Tronen ska aldrig mer kunna kuvas av stormar eftersom ”dess gamla krona bäres opp av tvenne hjältars knutna ätter”. Detta förtydligades ytterligare genom att förklara att ”Karl Johan lever i Oscar och Eugen i Josefina”. De manliga hjälte-linjerna lever vidare i kronprinsparet, vilket garanterar rikets trygghet.³⁴⁰

Den bakgrund som Josefina nästan uteslutande tillskrivs är med andra ord den diffusa södern samt hennes fädernelinje. På mödernet kom Josefina istället från en av Europas äldsta fursteätter, Wittelsbach, och hade dessutom påbrå från Vasaätten. Detta är nästan helt osynligt i tillfällstrycken. Före Josefinas ankomst gavs ett tryck ut som tydligt redogör för hennes släktskap till Vasaätten och Gustav Vasa själv.³⁴¹ Från hennes tid i Sverige har jag däremot bara hittat ett enda exempel där hon personligen knyts till Vasaätten. I denna skrift kallas den då åldrade änkedrottningen för ”hjältars dotter, Vasaättling”.³⁴² Inte heller några andra mer generella hyllningar av Josefinas kungliga arv förekommer. Tillfällesförfattarna lägger klart tyngden vid Josefina som dotter till en hjältefar och inte en dynastisk mor.

Efter beskrivningarna av kronprinsparet som sydliga plantor låter Nordforss den varma sagolika dekoren ersättas av ett kargt sceneri. Diktens Josefina uppfylls ”av de mest allvarliga tankar” då hon närmar sig ”männers och bragders hem” och de svenskarna klippornas ”manliga” min. Det som beskrivs är en nervös prinsessa som inser innebörden av sin resa och förväntningarna på henne. Prinsessan närmar sig det land som enligt Nordforss störtat tyranner och där nu en hjälte för människors rätt och frihet är kung. Nordforss berättar att denna hjälte har en son, och diktens Josefina inser att

339 *Wid Tidningen om H. K. H. Kronprinsens och H. K. H. Kronprinsessans höga Biläger*. (Fahlu Tidning n:o27, onsdagen den 2 Juli 1823).

340 *Wid Tidningen om H. K. H. Kronprinsens och H. K. H. Kronprinsessans höga Biläger 1823*. Samma tema kan också ses i *FREYAS HÖGTID, PROLOG i En Akt*. (Stockholm, 1825, Olof Grahn).

341 *Hennes kongl. höghet kron-prinsessan Josephina Maximiliana Eugenia Napoleonas härkomst från det kongl. wasa-huset*. (Mariefred, tryckt hos Johan Fredrik Edman, 1823.) Trycket har en gång funnits på UUB, men går nu inte att hitta.

342 S..., *Till HENNES KONGLIGA MAJESTÄT ENKE-DROTTNINGEN, då OSCARS-STENEN vid Visby aftäcktes den 8 juni 1861*. (Visby, J. A. Lindbom, 1861).

Här han andas, den prins, som, älskvärd, manlig och själsstor
föddes för Skandiens lycka och min, och vid vilken allena
hela min själ är oupplösligt fäst, och hela mitt öde³⁴³

Diktens Josefina ber sedan till Gud att hon ska bli värdig ”att göra hans [Oscars] lycka” och värdig det rum dit Gud nu lyfter henne, och att hennes själ ska bli lika upphöjd som hennes öde. Skandinaviens ängel svarar henne att det är möjligt men att allt beror på hennes själv. Hon måste själv våga vara stor, och diktens Josefina svarar att hon vågar.³⁴⁴

Även om diktens Josefina samtalar med Skandinaviens ängel framställer scenen mänskliga och trovärdiga känslor hos en 16-årig prinsessa. Varken ängeln eller diktens Josefina förutsätter att hon kommer att lyckas. Att leva upp till förväntningarna är inte något Josefina gör per automatik utan genom sina egna insatser. Diktens Josefina ifrågasätter sin egen förmåga och ängeln understryker att ”allt beror på dig själv”. En monarki av Guds nåde styrd av fullkomliga kungligheter tycks vara långt borta. Josefina gör sig själv värdig sin position liksom hon gör sig svensk.

Det är värt att notera de maskulina beskrivningarna av Sverige och svenskarna. Nordforss talar om Sverige som ”männers och bragders hem” där den manliga prinsen väntar, och inte minst de svenska klipporna med manlig min. I den patriotiska diskursen under 1800-talet var det inte ovanligt att beskriva Sverige och dess natur som manlig, framför allt berg och klippor.³⁴⁵ Någon metaforisk sammansmältning mellan den kvinnliga och den manliga naturen har däremot inte påvisats i tidigare forskning, och i Nordforss skrift förekommer inte heller skildringar av det slaget. Likväl vilar det en sensualism över hans naturbeskrivningar. Han berättar om hur sommarens rika dräkt har ”lägrat jorden” och utsöndrar ”balsamlukt”, om ”böljans kysar”, vindens ”viskning i dallrande löv” och det ”lena behaget av fåglars sång”.³⁴⁶ Nordforss beskriver hur det vid Josefinas ankomst finns en ”brusande fröjd uti skarornas själ, på skarornas tunga” när prinsessan sluts ”i kärlekens famn”.³⁴⁷

Efter det varma mottagandet skildrar Nordforss hur kungaparet, Karl XIV Johan och Désirée, tillsammans med Oscar och Josefina söker sig en mer privat plats bortom folkets blickar. Där kan de ”lämna sig fritt åt hjärtats ljuvaste kän-

343 Nordforss 1827.

344 Nordforss 1827.

345 Enefalk 2018 s. 112–114.

346 Enefalk 2008 s. 112–114.

347 Nordforss 1827.

lor” och ”den unga, den sköna, nykomna bruden” kan vila ”som hon är van, uti hjältars och konungars boning”.³⁴⁸

Äktenskapet beskrivs knyta undersåtarna närmare kronprinsparet – och närmare varandra. Nordforss berättar hur förälskade par identifierar sig med Oscar och Josefina och delar deras kärlek. Unga par i parkerna tänker inte bara på den egen lyckan som uppfyller deras hjärtan, utan även på Josefina och Oscar. Nordforss skildrar dessutom hur något som kan förstås som de ömma, förälskade parens motpol – de hårt arbetade karlarna klädda i vikingametaforer – även de fylls av glädje över kronprinsparet. ”Desse kraftfulla män” som är ”starka som kämpar i Valhall” kastar ”för dagen hammarn, yxan, seglen och ploget” för att hastigt samlas. Tillsammans leker de ”karlalek”, sjunger om ”bragder och älskog” och skålar i ”skummande horn för Josefina och Oscar”.³⁴⁹

Det särskilt intressanta i Nordforss beskrivning av hur folket tar del av bröllopsglädjen är inte de olika grupper som stämmer in, utan hur folket enas och förenas i glädjen. När han skildrar Josefinas ankomst menar han att ”dessa tusende skådares blick och lyckliga suckar, allt är förent till ett enda sällhetsönskande väsen, till en gemensam bön för henne”. När Nordforss når själva vigselstunden menar han att

Allas väsen är glädje och frid, och alla i famnen
sluta varann, som broder en broder, som syster en syster
kärlek till fosterlandet och kärlek till konungahuset
sammansmält sig till *ett* uti alla de skandiska hjärtan³⁵⁰

Josefinas ankomst framställdes i sin samtid nästan som en saga. Berättelsen om hennes ankomst, ungdomen och våren skulle inte vissna utan vara ett återkommande tema som skapar en slags mytologi kring henne.³⁵¹

Vid jubiléet av Josefinas 50 år i Sverige tillägnades hon en dikt av Svenska Akademien, där författaren minns tillbaka på hennes ankomst och förhoppningarna som då funnits, och jämför detta med hur hennes tid i Sverige faktiskt blev. Det berättas hur ”vi” i Josefina sett ”en söderns ros” som i sin vår och ungdom flyttades ”till vår nord”. Författaren minns hur de första svenska ord hon hördes tala var bröllopseden hon svor sin ”älskling”. Sedan bekräftas att hon faktiskt blev

348 Nordforss 1827.

349 Nordforss 1827.

350 Nordforss 1827.

351 Exempelvis är Josefina en ersättning för våren som värmer landet, se *Wid H. M. DROTTNINGENS och DEN YNGRE KONGL. FAMILJENS Ankomst till Westerås Den 31 Januari 1845.* (Västerås, D. Torsell). Josefina beskrivs ha kommit som ”en fe från sagornas land”, se *13 Juni 1823–13 Juni 1873, TILL H. M. ENKEDROTTNINGEN PÅ FEMTIONDE ÅRSDAGEN AF HENNES ANKOMST TILL SVERIGE.* (Stockholm, 1873, J. W. Svenssons boktryckeri).

”vad skalden drömt, vad Norden velat”. Hon ”led vår sorg”, delade vår glädje och ”blev så svensk som någon infödd var”.³⁵²

Josefina förklaras därmed inte svensk av naturen. Istället delar hon svenskarnas glädje och sorg och blev därmed lika svensk som de som fötts i landet. Josefina blev svensk i tillfällestrycken genom att framställa hur hon själv *gjorde sig* svensk. Ansatser till svenskhet kan också ses i tillfällestryck från Josefinas första tid i Sverige. I den tidigare nämnda anonyma dikten från *Fablu Tidning* kopplar författaren svenskheten till språket, och menar att Josefina förstår ”svears lynne” eftersom hon tillsammans med Oscar talar ”deras språk”.³⁵³ Författaren förklarar alltså inte bara att Josefina kan tala svenska, utan att det är det språk hon och maken talar med varandra.

I *Drottning Josefinas sagodrapa* berättas om hennes resa till sina hemtrakter några år före sin bortgång. Med tacksamhet understryks att Josefina på ålderns höst inte stannade i sitt barndomshem utan återvände till Sverige. Detta förklaras genom hennes kärlek till Stockholm, för trots all söderns skönhet glömde hon aldrig ”Birgers stad och strand”. Författaren menar att Stockholm var hennes första anhalt i Sverige, att ”där byggde hon sig ju familjehärden”, och tillägger att det kanske var där hon blev mest älskad på jorden. Josefina förklaras därmed inte bara svensk utan har dessutom tendenser till en regional identitet som stockholmare. Möjligen som ett eko från Richard Dybecks blivande nationalsång, som börjat spridas i tryckt form ett decennium tidigare, menar författaren att Josefina ville ”dö i höga Norden”.³⁵⁴

Modershjärtat

Redan till vigseln mellan Josefina och kronprins Oscar skrevs tillfällestryck med diskreta förhoppningar om att äktenskapet skulle resultera i barn. Mellan åren 1826 och 1831 fick paret fem barn: Karl (XV), Gustav, Oscar (II), Eugénie och August. Det skrevs framför allt många hyllningstryck vid det första barnet Karls födsel. I en dikt som gavs ut som ett separat tryck men också trycktes i tidningen *Granskaren*, menar den anonyme författaren att all den glädje Josefina medförde några år tidigare nu hade förökats. Hon hade varit ”kär för folkets hjärtan” redan från den första stund de såg henne, men nu var hon ”dubbelt kär och dyrkad” eftersom hon ”hållit” vad hon ”lovade”.³⁵⁵ En liknande formulering kan ses i

352 TILL HENNES MAJESTÄT ENKE-DROTTNING JOSEPHINA DEN TRETTONDE JUNI 1873. AF SVENSKA AKADEMIEN. (Stockholm, 1873, P. A. Norstedt & söner).

353 *Wid Tidningen om H. K. H. Kronprinsens och H. K. H. Kronprinsessans höga Biläger 1823.*

354 -s., *DROTTNING JOSEFINAS SAGODRAPA.*

355 TILL HENNES KONGL. HÖGHET KRON-PRINSESSAN. *Den 11 Maj 1826.* (Stockholm, 1826, Fr. B. Nestius och Granskaren N_o 36, Stockholm den 12 Maj 1826. Fredag). Detta kan också ses i *SVEA TILL JOSEPHINA MAXIMILIANA EUGENIA. DEN 3 MAJ 1826.* (Stockholm,

ett tryck med verser som sjungits på en middag för ”Göteborgs stads handlande”. Den anonyme författaren menar att vid Josefinas ankomst hade ”vi” svurit att ”älska och vörda” henne, och att detta löfte givetvis nu skulle hållas då hon skänkt en prins.³⁵⁶

I dikten från *Granskaren* är det Josefina som lovat något – av allt att döma att hon ska föda barn – medan det i dikten från Göteborg hävdas att det var ”vi” som har lovat henne något när hon kom. Det är värt att dröja ett ögonblick vid ordvalen: folkets löfte framställs nästan som en ed de svurit henne, medan Josefinas löfte skulle kunna tolkas som att hennes uppsyn lovade något, snarare än att hon själv uttalade ett löfte. Oavsett nyanserna i formuleringen framstår det som att Josefina och undersåtarna vid hennes ankomst åtagit sig något gentemot varandra, något som infriats och stärkts i och med att Josefina födde en son.

Den anonyma författaren i *Granskaren* fortsätter med att berätta om den oro folket känt under Josefinas graviditet, och hon framstår som en enande faktor för riket. Författaren berättar om långa månader av väntan där man försökt förutspå ödet, och när tiden var inne slöts andäktigt ”hjärtan intill hjärtan” för att be till himlen om att ”lindra dina kval”.³⁵⁷

I dikten i *Granskaren* diskuteras främst Josefinas moderskap för sina barn i relation till folket, men det finns flera andra tillfälleskrifter som visar på drottningens personliga lycka i moderskapet. I den anonyma dikten *Glädje-sång* berättas om den moderskärlek som väcks hos diktens Josefina när hon får se sin son. När hon trycker honom ”till sitt hjärta” så glömmet modern ”all sin smärta”. I skriften beskrivs hur både Oscar och Josefina får smaka den ”ljuva sällhet” det innebär ”att vara lycklig far och mor”. Den lille prinsens ska ”åt fosterlandet sällhet giva, åt far och mor på samma gång”. Föräldrarnas lycka är inte mindre viktig än folkets.³⁵⁸

I tillfällestrycket *Svea till Josephina Maximiliana Eugenia* berättar den anonyma författaren att ”Allfader själv har valt ett modershjärta, till sin oändliga kärleks bild”.³⁵⁹ Josefinas moderskap är således den representation Gud valt att låta symbolisera sin kärlek. Även om det sannolikt ska förstås som en metafor visar den hur central bilden av Josefinas moderskap var, och bilden av hennes *moderskärlek*. Gudskärleken synliggjordes i hennes relation till sitt barn, inte i

1826, Fr. B. Nestius).

356 *VERSAR, afsjunge vid Skålar under den middag Göteborgs Stads Handlande [...]* (Göteborg, 1826, Geo. Löwegren).

357 *TILL HENNES KONGL. HÖGHET KRON-PRINSESSAN*, 1826. Liknande formulering kan ses i *SVEA TILL JOSEPHINA*, 1826.

358 *GLÄDJE-SÅNG VID HENNES KONGL. HÖGHET KRON-PRINSESSANS LYCKLIGA NEDKOMST MED EN PRINS [...]* (Stockholm, 1826, Elméns och Granbergs tryckeri).

359 *SVEA TILL JOSEPHINA*, 1826. För liknande exempel, se *FOLKET SÖRJER – FOLKET BEDER! SÅNG PÅ OSCARSDAGEN 1852*. (Stockholm, N. Marcus lilla Nygatan 19, 1852); *HELSNING den 16 October 1852*. (Stockholm, P. A. Norstedt & söner, 1852).

första hand i relationen till Gud. Drottningen var inte heller en symbol för Guds makt på jorden, utan en symbol för hans kärlek.

Moderskapet skulle vara centralt i representationen av Josefina även efter att barnen vuxit upp, och är ett återkommande tema i tillfällestrycken. Till den äldste sonen Karls femtonårsdag skrevs en dikt tillägnad Josefina. Den anonyma författaren förklarar att den här dagen för Josefinas del inte handlar om pompa och ståt, som för så många andra, utan att hon i denna situation enbart var mor. I ”glädjesorlets vimmel” förklaras diktens Josefina inte se ”purpurns glans”, utan för henne fanns en ”högre njutning” där ”modershjärtat såg sin himmel”. Författaren tackar sedan Josefina för ”den modersvård ni övat” som gjort prinsen värdig sin börd och sitt kall.³⁶⁰

Precis som Josefina vid sin ankomst beskrivs göra sig värdig sitt uppdrag, förklaras hon här uppfostra sin son att bli värdig sin position. Det skildras en intimitet mellan modern och hennes snart vuxne son. Författaren förklarar att Josefina går mot att skörda lönen för sitt arbete, då Karl ”tacksamt, hjärtligt, omsorgsfullt och ömt” ska visa att ”prinsen aldrig glömt hur sonen bör er älska och vörda”.³⁶¹ Josefinas kall, ära och inte minst belöning finner hon i moderskapet.

Moderskapet kunde inte enbart beskrivas som glädjefullt. Josefina skulle överleva tre av sina fem barn: Gustav avled 1852, 25 år gammal, äldste sonen Karl XV och yngste sonen August avled i början på 1870-talet. I en dikt från den unge Gustavs bortgång kallad *FOLKET SÖRJER – FOLKET BEDER!* skrev den anonyma författaren att ”av sorgen tärs den höga fadrens hjärta”. Författaren menar att alla i riket oroar sig för Oscar I:s mående, till synes en kombination av den sorg han drabbats av och hans långvariga sjukdom. Josefina framställs starkare. Hon beskrivs sitta trofast och änglalik ”vid de k äras plågeb ädd” och sedan ”lika stark invid de k äras b ä r”. Författaren menar att även om hon säkert gråter, låter hon aldrig någon se det. Josefina förklaras vara modig i sin sorg och ”ödmjukt from och i sin fromhet stark”.³⁶²

Temat kring värdigt lidande blir än tydligare i de anonyma verser som sjöngs vid det Musikaliska Sällskapet i Linköping i samband med prins Gustavs bortgång. Där kopplas lidandet direkt till Josefina som kvinna och författaren menar att hon ”äger kvinnans sköna konst att ödmjukt lida, och le, fast törnet sticker i din sida”.³⁶³ I en dikt från senare år sägs till och med till Josefina att hon är ”en

360 *TILL HENNES KONGL. HÖGHET KRON-PRINSESSAN, PÅ H. K. H. HERTIGENS AF SKÅNE FEMTONDE FÖDELSEDAG.* (Kongl. Ordens-boktryckeri, 1841).

361 *TILL HENNES KONGL. HÖGHET KRON-PRINSESSAN, PÅ H. K. H. HERTIGENS AF SKÅNE FEMTONDE FÖDELSEDAG,* 1841. Vidare om relationen mellan Josefina och hennes vuxna barn, se exempelvis O—a, *Till H. K. H. Prinsessan EUGENIE. Vid afresan från Wisby den 30 Aug. 1860.* (Gottlands Tidning 1860, nummer 36).

362 *FOLKET SÖRJER – FOLKET BEDER!* 1852.

363 *VERSER DEKLAMERADE OCH AFSJUNGNE VID SORGEFESTEN [...]* (Linköping, C. F.

drottning även i din sorg”.³⁶⁴ Josefins initiala moderskärlek förbyts i skörd och belöning, och slutligen en hyllning för hennes stilla, fromma sorg.

Med en liljestängel som spira

Josefina är framträdande i kröningsdikterna, men hon och Oscar tilltalas sällan gemensamt. Josefinas drottningroll formuleras skild från och många gånger i kontrast till Oscars roll som kung. En av de viktiga aspekterna i representationen av Josefina är hennes funktion för den kvinnliga delen av befolkningen.

I en tillfällesskrift skriven till Stockholms magistrat och borgerskaps fest i samband med kröningen presenterar en anonym författare Josefina som en spegel för kvinnor, och på ett metaforiskt plan hennes drottningroll i relation till Oscars roll som kung. Josefina tilltalas som hon som ”vid Oscars sida behagens blomsterkrans om hans spira slår”. Hon förklaras alltså inte ha en egen spira eller dela sin makes, istället är hon behaglighetens blommor runt hans. Varför förklarar författaren i nästa vers:

Det högsta lov som tolkar kvinnans värde
vad hon som maka och som moder är
ditt ädla hjärta Nordens döttrar lärde
hav tack därför, den läran frukter bär³⁶⁵

Efter att först förtydliga Josefinas roll att förljuva spiran, en typisk symbol för regentskapet och dess politiska makt, betonas att en kvinna värderas utifrån sin roll som maka och mor. Liknande teman förekom både före och efter kröningen. I ett tryck med skålar utgivet till en middag för riksdagsmän och invånare i Uppland talar författaren till Josefina och Oscar var för sig, och skillnaderna i beskrivningen är slående. Oscar framställs vara:

En riddarbild från fordna dagar
med hugen ren, som brynjans stål
för frihetens och ärans lagar
han går till fädrens kända mål.
Men vid hans arm syns fridens ängel
det växer rosor i dess fjät

Ridderstad, 1852).

364 *Till Hennes Majestät ENKE-DROTTNINGEN. Vid en festmiddag i Göteborg den 2 Augusti 1861.*

365 *TILL DERAS MAJESTÄTER KONUNGEN OCH DROTTNINGEN, VID DEN FEST [...]* (Stockholm, 1844, Norstedt et söner).

dess spira är en liljestängel
en vänlig blick dess majestät.³⁶⁶

Oscar är den manliga krigiskheten och Josefina den kvinnliga freden. Han beskrivs med ord som riddare, brynja, stål och ära, hon med ord som ängel, vänlig, rosor och liljor. Beskrivningen av Josefinas spira som en liljestängel är nästan överdrivet tydlig: Josefina regerar med en blomma. Josefina traditionella femininet är en tydlig kontrast till Oscars maskulinitet.

Feminisering kan å ena sidan tyckas ge Josefina en försvagad roll inlindad i intetsägande berättelser om rosor och liljor, å andra sidan synliggörs hon genom att feminiseras: Josefina står i tydlig kontrast till Oscar och har därmed en egen identitet och funktion. Denna tankegång kan också ses i en tillfällesskrift signerad K. K-g, där Josefina tillskrivs ett eget välde som bottnar i hennes kvinnlighet:

Ja, redan som furstinna
du ärad är och stor
men störst likväl som kvinna
och ärad mest som mor.
Se där ditt välde styrka
din tjuskrafts hemlighet
ty helst vill mänskan dyrka
det godas majestät.³⁶⁷

Josefina representerar därmed en annan form av makt och regera ett annat slags rike, baserat på hennes kvinnliga egenskaper. Genom sitt moderskap och sin kvinnlighet, och den godhet och kärlek detta tillskrivs, regerar hon inte bara sin del av riket utan skapar ett exempel att följa. I en anonym dikt från kröningsåret menas på ett liknande sätt att liksom mindre stjärnor ser upp mot Freja så ser "landets mödrar" upp "till dig [Josefina], du alla mödrars mönster". Författaren berättar sedan hur alla tänker att om "vi" kunde "bilda oss i ditt exempel" så skulle landet bli ett Eden och "varje hydda bli ett tempel". Alla hustrur riktar enligt författaren en bön till Josefina att hon ska lära dem "en kärlek, ren och varm, och helig".³⁶⁸ Josefina framstår som ouppnåelig – hade alla kvinnor, hustrur och mödrar kunnat följa hennes exempel hade Sverige redan varit ett Eden.

366 *Skålar vid en måltid, gifven af Riksdagsmän och Invånare af Upland till firande af [...]* (Stockholm, 1829, Johan Hörberg). Skålarerna trycktes också i Stockholms Tidning no 47 1829.

367 K. K-g, *VERSER FÖR DD. MM. KONUNG OSCAR OCH DROTTNING JOSEPHINA*.

368 *DROTTNING JOSEPHINA* (Sth. 1844) För liknande exempel, se *SVEA TILL JOSEPHINA, 1826; TILL HENNES MAJESTÄT ENKE-DROTTNING JOSEPHINA DEN TRETTONDE JUNI 1873. AF SVENSKA AKADEMIEN* (Stockholm, 1873, P. A. Norstedt & söner); *Till Hennes Majestät ENKE-DROTTNINGEN. Vid en festmiddag i Göteborg den 2 Augusti 1861*.

Som drottning är Josefina inte bara en förebild för kvinnor, hon är den ideala kvinnligheten genom vilken paradiset på jorden kan byggas.

Hustruhjärtat

Josefinas och Oscars äktenskap beskrivs i många tryck som en kärlekssaga. En anonym författare påpekar i en tillfällesskrift att Oscar ”vid valet av maka blott frågade dig” och att Josefina besvarade denna fråga med sitt hjärta.³⁶⁹ Äktenskapet var därmed inte ett gudomligt eller politiskt arrangemang utan ett val gjort av paret. Att Oscar bara frågade Josefina och att hon besvarade hans fråga med hjärtat framställer också föreningen som en romantisk allians snarare än ett resonemangsäktenskap. I nästa vers utvecklar författaren den romantiska inramningen, och beskriver det som kärlek vid första ögonkastet. Författaren menar att Josefina genom ”kärlekens tillit och mod” vågar följa sitt heliga kall. Från den söderländska solen och från sörjande far och mor ser diktens Josefina ”tårögd, men längtansfull[t]” mot norr där ”Oscar den älskade bor”.³⁷⁰

Liksom i beskrivningar av tidigare drottningar finns det ett mått av ödesbestämmdhet i äktenskapet. Men Josefinas heliga kallelse knyts inte till Gud utan är baserad på kärleken: i det ögonblick hon ser Oscar blir hon förälskad och följer kärlekens kall. Dessa beskrivningar stämmer väl överens med det romantiska kärleksideal som på bred front slår igenom under 1800-talet.³⁷¹

Redan vid ankomsten blickar den anonyme författaren framåt och föreställer sig det unga paret relation. Tyngdpunkten ligger vid vad Josefina ska vara för Oscar. När fursteplikten ger ”oro och tvång” ska ”den husligas frihet och ro” göra hans liv trivsamt och långt.³⁷² Ett återkommande tema är Josefina som Oscars lön, exempelvis i en anonym dikt i vilken menas att Josefina ska ”med sin trohet ljuvt belöna hans höga väg bland plikterne”.³⁷³ Josefina ska belöna sin make trohet – ett begrepp som återkommer vid flera tillfällen. Det är alltid Josefinas trohet mot sin make som hyllas, aldrig tvärt om.

I ett annat tillfällestryck visar en anonym författare att kärleken mellan kronprinsparet inte ska förstås med den romantiska självklarhet som andra tillfällesförfattare menar. Istället framställs Josefina ha haft den stora turen att få ett lyckligt äktenskap, att hennes lott är ljuv för att hon sin ”sällhet i kärleken finna”, och för att hon inte enbart är ämnad till lydnad i äktenskapet utan också

369 DEN 19 JUNI 1823.

370 DEN 19 JUNI 1823.

371 Planck 2014.

372 DEN 19 JUNI 1823.

373 GLÄDJE-SÅNG VID HENNES KONGL. HÖGHET KRON-PRINSESSANS, 1826.

är ”önsknigarnes härskarinna”.³⁷⁴ Josefinas glädje förklaras komma från kärleken men versen visar även exempel av Oscars roll gentemot sin hustru: han var inte äktenskapets styrande despot utan lyssnade på sin hustrus vilja.³⁷⁵

Ett annat exempel på kungens roll gentemot sin hustru går att se i *Drottning Josefinas sagodrapa*, utgivet i samband med hennes bortgång. Där framställs en tydlig gemenskap:

Hans sorger delar hon, han hennes känner
och kronans börda blev då strax mer lätt
han hennes tro gav skydd bland svenska männer
hon stred med honom för allt ”sant och rätt”³⁷⁶

Josefina och Oscar delar varandras sorger och genom detta klarar de sina uppgifter på ett bättre sätt. Att Oscar skyddat hennes tro syftar på att Josefina var och tilläts förbli katolik, medan formuleringen att Josefina stred med Oscar för allt sant och rätt antyder en del i ett regentskap, eftersom ”rätt och sanning” var Oscars valspråk.

Liksom under 1700-talet framställs Josefinas och Oscars kröning som ett äktenskap. På två centrala punkter skiljer sig dessa formuleringar från motsvarande framställningar vid Gustav III och Sofia Magdalenas kröning 1772. För det första beskrivs inte äktenskapet med Svea vara ett äktenskap mellan mor och son: Svea är en brud utan något släktband till kungahuset. För det andra döljer inte författarna Josefina i metaforen, istället framställs även hon vara en del av äktenskapet. I en skrift jämförs Oscars kröningsäktenskap med äktenskapet med Josefina, att det är ”skönt som mellan dig och henne”.³⁷⁷ I trycket *Sång vid en fest* på Västerås läroverk heter det istället att ”Oscar, med Josefine vid handen till Sveas altar går”.³⁷⁸ I en annan kröningsdikt sägs istället att ”vid dig [Josefina] vi oss fästa med heliga band”.³⁷⁹ Kröningsäktenskapet är inte enbart mellan kungen och folket – istället framställs äktenskapet som något folket ingår med både kung och drottning, var för sig eller tillsammans.

Efter många års sjukdom avled Oscar I, och flera av tillfällestrycken som gavs ut i samband med bortgången tillägnas Josefina. I en skrift av Octavia Carlén

374 *VERSAR, afsjunge vid Skålar under den middag Götheborgs Stads Handlande*, 1826.

375 Formuleringen påminner om en dikt till Ulrika Eleonora nästan 150 år tidigare, se Holmström 1693.

376 -s., *DROTTNING JOSEFINAS SAGODRAPA*.

377 T-N, *SÅNG I ANLEDNING AF DERAS MAJESTÄTER KONUNG OSCARS OCH DROTTNING JOSEPHINAS KRÖNING*. [...] (Lund, 1844, Berlingska boktryckeriet).

378 *SÅNG Vid den Fest, Som, Med anledning af DD. MM. Konung OSCAR I:s och Drottning JOSEPHINAS* [...] (Västerås, 1845, T. R. Björkbom).

379 *Vid HANS MAJ:T Konung OSCAR I:s och HENNES MAJ:T Drottning JOSEPHINA MAXIMILIANA EUGENIAS HÖGA KRÖNING, den 28 September 1844*. (Stockholm, 1844, P. E. Norman).

skärskådas Josefinas sorg. Drottningen skildras fromt och kärleksfullt offra allt för att vaka vid sin makes sida, något Carlén menar borde tjäna som en spegel för andra. Carlén menar att drottningen ”lärde oss från kungaborgen” att sorg och lidande ska bäras ”med tåligt sinne, ödmjukt, utan knot”. Hon berättar att Josefina i årtal vakat vid sjukbädden och sin ”egen vila kärleksfullt försakat” samtidigt som hon hämtat styrkan för detta ”vid korsets fot”. Men Carlén verkar inte helt nöjd med sin egen förklaring om att Josefinas styrka kom från hennes tro. Istället fortsätter hon att fråga sig:

Vad gav dig kraft att så ståndaktigt lida?
Var fick du mod att utan svikten strida?
Och bliva segrare mot kvalens här?³⁸⁰

Carlén besvarar återigen sin fråga med tro, men också hopp och kärlek. Hon menar att:

kärleken dig givit kraft att lida
och hoppet gav dig mod att ädelt strida
och genom tron behöll du segern kvar³⁸¹

Tro, hopp och kärlek gav Josefina kraft, mod och segern. Josefina förklaras flera gånger ha stridit och segrat, detta trots att Oscar slutligen avled av sin sjukdom. Josefinas roll – och roten till hennes slutgiltiga seger – var att tappert och outröttligt vaka över sin make så länge han levde. På så vis blev hans sjukdom hennes strid och hans död i någon mån det slutliga beviset på hennes seger. Carlén berättar att ju mörkare det blev på slottet och ju mer Oscars kval begränsades i riket, desto tydligare framträdde Josefinas storhet.³⁸²

Det är intressant att Carlén, liksom flera andra tillfällesförfattare, återkommande skildrar drottningens tro, trots att Josefina var katolik och aldrig övergick till den protestantiska läran. Oscar I skulle förvisso underlätta för katoliker och andra icke-lutheraner att leva i Sverige, men kring mitten av 1800-talet skulle likväl misstron mot katoliker vara stor. Att representera Josefinas tro i allmänhet, och som en del av hennes styrka i synnerhet, var därmed varken självklart eller oproblematiskt.³⁸³ Katolicismen nämns heller inte uttryckligen i tillfälsskrifterna. Carlén resonerar likväl kring ämnet och förklarar att Josefinas ”hjärtas Eden” är

380 Carlén, Octavia, *TILL ENKEDROTTNINGEN JOSEFINA Den 14 Augusti 1859*. (Stockholm, N. Marcus, 1859).

381 Carlén 1859.

382 Carlén 1859.

383 Lindqvist 2014 s. 91–108.

härjat av sorg, men att drottningen ändock har lyckats bärga ”den bästa skatten” från ”levnadshavet”. Skatten är ”Ordets tröst” som ska lisa drottningens själ från ”sorgens tunga törnekrona” – en krona Josefina bär ”stark och hög, men ödmjuk”. Det största en drottning kan finna i livet är tro, även om det är den katolska.³⁸⁴

Även i en tillfälleskrift av Herman Bjursten, skriven i samband med Oscars bortgång, hyllas Josefinas uppoffringar. Han berättar hur Josefina troget satt vid Oscars sida, hans ”kärleks fagra ungdomsdröm, en vårdarinna, älskande och öm”. Bjursten kopplar Josefinas självuppoffring till kvinnorollen i stort, och säger att ”under purpurns glans, i dödens smärta, förnekar du dig ej, O kvinnohjärta!”³⁸⁵ Precis som det i samband med Josefinas barnafödande förklaras finnas ett särskilt modershjärta, visar det sig vid makens bortgång finnas ett särskilt kvinnohjärta. Under den kungliga glansen, vid de älskades bår, levde Josefina upp till förväntningarna på henne som kvinna. Bjursten kopplar Josefina till en tidigare svensk drottning och menar att:

med Ulrikas skall din stjärna brinna
så länge Nordens män ej glömt att vörda
en kärlek, som ej skyr sin egen börda³⁸⁶

Josefina och Ulrika Eleonora är de drottningar som ska minnas längst eftersom deras lidande och deras kärlek var störst. Det är specifikt männen som ska minas dem för deras kvinnliga egenskaper.³⁸⁷

Medborgarmonarkins kvinnohjärta

Berättelsen om Josefina – vem hon var och var hon kom ifrån – vävdes vid hennes ankomst samman med berättelsen om Oscar. Återkommande ämnen var att båda hade hjältefäder och att de kom från ett odefinierat ”södern” men anlände till Sverige som unga och därmed kunde rota sig väl. Referenserna till södern indikerar att det inte var särskilt problematiskt att peka på Josefinas främlingskap.

384 Carlén 1859.

385 Bjursten, Herman, *EPILOG PÅ OSCARSDAGEN 1859. AF HERMAN BJURSTEN. (Uppläst å Kongl. Teatern.)* (Stockholm, Högbergiska boktryckeriet, 1859). Mycket snarlika formuleringar kan ses i *TILL HENNES MAJ: T ENKEDROTTNING JOSEFINA*. (Post- och inrikes tidningar. Onsdag 3 augusti 1859, nummer 180); *MINNESRUNA ÖFVER KONUNG OSCAR DEN FÖRSTE*. (Stockholm, Isaac Marcus, 1859).

386 Bjursten, *EPILOG PÅ OSCARSDAGEN*, 1859.

387 ”Ulrika” skulle rent hypotetiskt kunna syfta på tre olika drottningar, men den tveklöst rimligaste tolkningen är att det är Ulrika Eleonora av Danmark som åsyftas. De lyckades både representera harmoniska äktenskap och fick många barn och inte minst flera söner. Liksom för Ulrika Eleonora den äldre var representationen av Josefinas fromhet central vid hennes bortgång.

Tvärt om tycks tillfällesförfattarna vältra sig i hennes exotiska bakgrund, vilket därtill förtydligade hennes likhet med Oscar.

Södern kopplades samman med den vår och ungdomlighet som Josefina beskrevs föra med sig. Samtidigt valde författarna att inte närmare precisera hennes nationella tillhörighet eller geografiska härkomst. Först vid Josefinas bortgång gavs hennes barndomshem namn som går att hitta på en karta.

Det ska dock tilläggas att Josefinas ursprung i själva verket var något diffust, på så sätt att hon liksom Oscar hade bott på mer än en plats och hennes far hade liksom Oscars far haft mer än en furstetitel. Mest troligt, utan att det behöver utesluta ovan nämnda möjligheter, är att de diffusa benämningarna av södern går hand i hand med beskrivningen av Josefinas och Oscars hjältefäder. De bedrifter som hyllades genom fäderna var inte platsbundna, och plats är inte relevant i berättelsen av deras bedrifter. Eftersom Josefinas släktskap definierades av hennes far, definierades inte heller hennes nationella härkomst närmare. Att använda ämnen som södern och hjältefäder var också två av ganska få möjligheter för tillfällesförfattarna att ge kronprinsparet en gemensam berättelse. Oscar hade till skillnad från Josefina inga anrika dynastiska rötter.

Att Oscar slog rot och trivdes i Sverige indikerade att Josefina hade alla förutsättningar att göra samma sak. Vikt lades just vid att de båda kom till Sverige som unga – Oscar när han var elva år och Josefina när hon var sexton år. Genom den återkommande plantmetaforen ville tillfällesförfattarna antagligen visa att det faktum att de båda kom unga gjorde att de hade lättare att anpassa sig och trivas i riket. Detta kan även kopplas till att 1800-talets förståelse av hemland alltmer baserades på födelseort snarare än var en människa valt att bosätta sig.³⁸⁸ Att påtala att Josefina och Oscar kom till Sverige som unga gjorde det lättare att framställa dem som nästan infödda.

Fördelen med att beskriva Josefina och Oscar som ett par med stora likheter är att det ger bilden av en god grund för ett starkt och harmoniskt äktenskap och kortar ett retoriskt och fysiskt avstånd mellan dem. Genom Oscars framgång i Sverige gavs dessutom ett löfte om Josefinas acklimatisering och välgång.

Representationen av Josefina och Oscar som en enhet har paralleller till tillfällesförfattarnas berättelser om Lovisa Ulrika och Adolf Fredrik, som även de beskrevs gemensamt. Den gemensamma nämnaren för dessa båda par är att de utgjorde en del av nya dynastier och unga kronprinspar som i någon mån framställdes i kontrast till något tidigare, mindre lyckat.

Josefina förklaras i en dikt redan vid ankomsten förstå svenskarnas lynne eftersom hon lärt sig deras språk. Dessutom kan hon inte bara språket utan svenska

388 Nordin, Jonas, 'Om kärleken till fäderneslandet och dess utövning' i Karlsson, Åsa & Lindberg, Bo (red.), *Nationalism och nationell identitet i 1700-talets Sverige*, Uppsala, 2002, s. 114–115.

är det språk hon talar med Oscar. Svenskheten och kronprinsessans relation till svenskarna och till sin make tycks därmed nära kopplat till språket. Det skapas en försvenskad bild av det unga kronprinsparet som, trots att båda hade franska som modersmål, i hemmets vrå sägs konversera på svenska.

Historikern Alice Freifeld har visat hur kronprinsessan av Österrike-Ungern och tillika Josefinas kusin, Elisabet i Bayern, vann popularitet och legitimitet hos det ungerska folket genom att lära sig språket.³⁸⁹ Även Charlotte Tornbjær visar hur kunskaper i språket var centralt i minnesskrifter om Josefinas svärdotter, den svenska drottningen Sofia, som avled 1913.³⁹⁰ Språket var med andra ord viktigt för en drottningens popularitet. Att visa att Josefina redan vid ankomsten talade svenska och att hon och Oscar dessutom valde svenskan som sitt gemensamma konversationsspråk var ett sätt att legitimera och försvenska Josefina. Samtidigt är det en försvenskning hon uppnår på egen hand genom aktiv handling och sannolikt hårt arbete.

Josefinas och Oscars samhörighet skapar en gemenskap invånare emellan, där alla smälter samman till en. Carl Gustaf Nordforss talar i sin dikt uttryckligen om en sammansmältning av kärleken till kungahuset och fosterlandet. Temat att försöka smälta ihop patriotism eller nationalkänsla med kungahuset förekom även i andra delar av Europa vid samma tid.³⁹¹ I Nordforss text är Josefina och Oscar också skälet till att folket sammansmälte till ett väsen. Kronprinsparets äktenskap skapade därmed en nationell gemenskap.

Något av det tydligaste i berättelsen om Josefinas bakgrund är viljan att skapa något nytt. Detta kan belysas genom att diskutera det som saknas i representationen: i tillfallestryckens berättelser om Josefina fattas nämligen en sett utifrån tidigare forskning förväntad komponent. Josefina var på mödernets från den uråldriga fursteätten Wittelsbach, och dessutom ättling till Gustav Vasa och släkt med den karolinska Pfalzdyanstin. Konstvetaren Göran Alm hävdar att Josefina valdes eftersom en äktenskapsallians med ett av Europas äldre kungahus ”var närmast ett överlevnadsvillkor för ätten Bernadotte”. Han menar att Josefinas nackdelar, det vill säga hennes napoleonska koppling genom sin far samt att hon var katolik, vägde lätt mot det faktum att hennes mor var av ätten Wittelsbach. På ämnet Josefinas släktskap till huset Pfalz menar Alm att vad ”en släktgemen-

389 Freifeld 2007 s. 143–148.

390 Tornbjær 2002 s. 126–129.

391 Bland annat visar Amerigo Caruso hur den nya monarkin i Piedmonte-Sardinien på 1840-talet försökte skapa en hybrid mellan å ena sidan en traditionell och modern förståelse av politisk legitimitet och å andra sidan den nya nationstanken, se Caruso, Amerigo, ”Resilient in Adversity: The Monarchical State in Prussia and Sardinia-Piedmont, 1847–51” i Banerjee, Milinda, Backerra, Charlotte & Sarti, Cathleen (red.), *Transnational histories of the ‘royal nation’*, Pagrave Macmillan, Cham, Switzerland, 2017.

skap av detta slag betydde för den unga svenska dynastin är lätt att förstå”.³⁹² Trots detta skapades alltså inte någon berättelse om Josefinas – enligt Alm helt avgörande – modernearv i tillfällestrycken.

Att Josefinas furstliga anor och inte minst Vasaarv saknas står inte bara i kontrast till Göran Alms resonemang, utan kunskapen om Bernadotternas representation i stort. I tidigare studier visas att de tidiga Bernadotterna försökte koppla sin representation till Vasaätten. Flera exempel har påvisats i antologin *En dynasti blir till*.³⁹³ Att vilja knyta an till Vasaätten var dessutom inte specifikt för de tidiga Bernadotterna utan greppet användes både före och efter Karl XIV Johan, vilket jag också visar i denna avhandling. Den valde svenske tronföljaren Adolf Fredrik av Holstein-Gottorp använde sina Vasarötter för att få en svenskare framtoning under 1740-talet, och hans son Gustav III skulle göra samma sak.³⁹⁴ Där Vasaarv saknades användes andra länkar: Adolf Fredriks företrädare Fredrik I knöts istället till Ynglingaätten medan Lovisa Ulrika knöts till allt från Magog till Karl XII.³⁹⁵ Dessutom visar Charlotte Tornbjer hur den kring sekelskiftet 1900 etablerade ätten Bernadotte framhöll de ingifta drottningarnas härstamning från Vasaätten, med betoning på att de genom denna hade en svensk bakgrund.³⁹⁶

Josefina bör därmed, utifrån tidigare forskning, förstås som ett undantag från representationen av svenska kungligheter. Det är anmärkningsvärt att hennes modernearv till Vasa, karolinerna eller de gamla europeiska furstehusen i stort inte uppmärksammades. Till detta kan läggas att Josefina, till skillnad från både Lovisa Ulrika och Sofia Magdalena, inte knöts till tidigare gemåler i drottninglängden. Förutom vid ett enda tillfälle, en begravningsskrift där Josefina sägs vara lika from som Ulrika Eleonora, så liknas hon inte vid tidigare svenska drottningar.³⁹⁷ Jämförelsen med Ulrika Eleonora användes inte heller för att legitimera en

392 Alm, Göran, ‘Tre noggrant examinerade drottningkandidater’ i Dahlberg, AnneMarie & Bursell, Barbro (red.), *Drottningar: kvinnlighet och makt*, Livrustkammaren, Stockholm, 1999 s. 111–124. Se också Ekedahl, Nils (red.), *En dynasti blir till: medier, myter och makt kring Karl XIV Johan och familjen Bernadotte*, Norstedt, Stockholm, 2010, s. 28–29.

393 Exempelvis visar historikern Mikael Alm hur Josefinas svärfar, Karl XIV Johan i samband med kröningen kallades för Karl XIII:s son och en telning sprungen ur Vasastammen, trots att Karl XIV Johan i själva verket i vuxen ålder adopterades av Karl XIII, se Alm 2010 s. 55. Karin Hallgren ger exempel på hur Karl Johan under sin tid som kronprins drog paralleller mellan sig själv och Gustav Vasa, se Hallgren, Karin, ‘Kungafamiljen i Stockholms musikliv’ i Ekedahl, Nils (red.), *En dynasti blir till: medier, myter och makt kring Karl XIV Johan och familjen Bernadotte*, 2010, s. 163.

394 Laine 2002 s. 101–112.

395 Laine 2002 s. 101–112.

396 Det kan ses i exempelvis minnesalbum och i pressen för Victoria av Baden, Margareta av Connaught, Louise Mountbatten och Sibylla av Sachsen-Coburg-Gotha, se Tornbjer 2002 s. 124–125.

397 ”Ulrika” skulle rent hypotetiskt kunna syfta på tre olika drottningar, men den tveklöst rimligaste tolkningen är att det är Ulrika Eleonora av Danmark som åsyftas. De lyckades både representera harmoniska äktenskap och fick många barn och inte minst flera söner. Liksom för Ulrika Eleonora den äldre var representationen av Josefinas fromhet central vid hennes bortgång.

nyanländ och främmande prinsessa, som oftast var fallet med tidigare nämnda drottningar, utan som en del i att skapa Josefinas eftermäle vid hennes bortgång.

Avsaknaden av jämförelser med tidigare drottningar kan inte avskrivas som enbart historisk förändring. I tidigare forskning visas till exempel att den samtida Elisabet i Bayern i stor utsträckning kopplades till tidigare ungerska drottningar med samma namn, liksom till helgonet Elisabet av Ungern.³⁹⁸ Avsaknaden av en drottninglängd bör istället sättas i relation till avsaknaden av representation av modernearvet.

Det kan ha funnits politiska skäl till varför Josefinas modernearv inte uppmärksammades. Josefinas nästan tusenåriga dynastiska rötter kunde belysa Bernadotternas avsaknad av sådana. Möjligen fanns bland tillfällesförfattarna en rädsla för att påtala Josefinas Vasaarv eftersom hon hade blodsband till den avsatta kungafamiljen, och närmast till drottning Fredrika.³⁹⁹ Avsaknaden av jämförelsen med tidigare drottningar antyder dock att det inte bara är de dynastiska aspekterna som är mindre relevanta, utan kontinuiteten i stort. Den tydliga betoningen på vår, ungdom och förnyring som finns i beskrivningarna av Josefina och det unga kronprinsparet tyder på att tillfällesförfattarna ville skapa en annan berättelse än den om kontinuitet, tradition och dynasti.

Josefinas och Oscars bakgrund beskrivs framför allt vid ankomsten gemensamt. Men Josefina gavs också en egen och tydligt särskild roll. Hennes mångfacetterat drottningsskap kretsade kring moderskapet och hustruskapet – och den sorg men också tro och styrka som detta förklarades kräva – samt ett feminint regentskap.

Josefinas moderskap var centralt i representationen på ett annat sätt än för de tidigare drottningarna. Josefina fick liksom tidigare drottningar sin ära genom att föda barn, men också genom hennes livslånga moderskap för dessa barn. När Josefina fick barn beskrevs miljoner människor förenas i hennes glädje, och moderskapet beskrevs som hennes kall. Även i tidigare forskning menas att modersinstinkten under 1800-talet sades vara en frälsning, och moderskapet beskrevs som kvinnas kall.⁴⁰⁰ I Sveas vers till Josefina förenas dessutom dessa två tankar i formuleringen att moderskärleken är ett uttryck för Guds oändliga kärlek. Josefina gavs rollen som en slags medlare, men inte som folkets förebedjare inför Gud utan som Guds förmedlare eller förebild av den mest gudomliga kärleken: moderskärleken.

Liksom moderskapet beskrevs hustruskapet i mer kärleksfulla termer än tidigare och äktenskapet framstod dessutom som romantiskt. Detta gick i linje

398 Freifeld 2007 s. 148.

399 Före förlovningsen hade också internationell skvallerpress sagt att bröllopet mellan dem var otänkbart på grund av Josefinas släktskap till den avsatta drottningen, se Ulvros 2007 s. 89–90.

400 Ulvros, Eva Helen, *Fruar och mamseller: kvinnor inom sydvensk borgerlighet 1790–1870*, Lund, 1996, s. 39.

med tidens nya ideal, inte bara om romantisk kärlek som något eftersträvansvärt i allmänhet, utan vikten av kärlek i just kungliga äktenskap eftersom dessa skulle vara förebilder för folket.⁴⁰¹

Senare i Josefinas liv vändes representationen av moders- och hustrukärleken istället till uppoffring och sorg. Likt en Florence Nightingale, som efter Krimkriget var en förebild, vårdade dikternas Josefina sin sjuka make och barn. Hon var inte heller ensam bland 1800-talets furstinnor om att hyllas för sin sorg. Enligt Alice Freifeld möjliggjorde Elisabet i Bayerns dotters död i mitten av 1800-talet för folket att se henne som en sörjande mor och känna sig delaktiga i sorgen, vilket populariserade kungahuset genom en ny, mjukare framtoning.⁴⁰²

Josefina framstår inte bara som sorgfylld utan också modig, stark och sammanbiten som i strid: en sorgens segrande drottning. Sorgen kopplas till Josefina som kvinna och satte exempel för hur uppoffring och sorg tålmodigt skulle utvärldas. Eva Helen Ulvros menar att under 1800-talet fanns en uppfattning om att kvinnans väsen på ett annat sätt än mannens var förbundet med känslösheten. Därmed hade kvinnor en närmare relation till Gud och en särskild förmåga till kärlek och trohet men också till offer.⁴⁰³ Josefina är en tydlig reflektion av detta och sätter ett närmast ouppnåeligt ideal. I Octavia Carléns dikt är det rent av genom och tack vare alla sorger som Josefina kan ses i all sin storhet.⁴⁰⁴

Nils Ekedahl noterar en slags spänning mellan upphöjdhet och närhet i representationen av Josefina. Han menar att hon framställdes både som ett husligt dygdemönster och som upphöjd till en slags himmelsk sfär där hon likt en Madonna välvilligt blickar ner på undersåtarna.⁴⁰⁵ Jag tolkar det snarare som att Josefina framställs upphöjd i *sin huslighet*; ett mönster för hustrur och mödrar att sträva efter – om än aldrig kunna uppnå. Hon förenar upphöjdhet och närhet snarare än att balansera dem.

Josefinas kvinnlighet förtydligas i skildringarna av regentskapet. Josefina har inte en egen spira – symbolen för rikets styre – och delar inte heller sin makes. Istället förklaras hennes spira i en dikt vara en blomma, i en annan att Josefina själv är en blomma runt sin makes spira. Hennes roll är att förljuva och underlätta makens tunga regeringsbörda. Det ansluter till representationen av Josefina i stort som utgår från hennes änglalik godhet i berättelser ständigt kantade av

401 Exempelvis ska Wilhelm av Württemberg på 1880-talet förklarat att den egna kärleken och äktenskapet som förebild för riket var viktigare än att säkra dynastin och tronföljden, se Müller, Frank Lorenz, *Royal heirs in imperial Germany: the future of monarchy in nineteenth-century Bavaria, Saxony and Württemberg*, London, 2017, s. 52.

402 Freifeld 2007 s. 145–146, 155–156. Se också Purdue 2002 s. 277.

403 Ulvros 1996 s. 38–39.

404 Carlén.

405 Ekedahl 2010 s. 228–229.

rosor och liljor. Josefina beskrivs som tydligt feminin och blir en kontrast till Oscars maskulinitet.

KAPITEL 6

Könets krona

Den här avhandlingen behandlar representationen av svenska drottningar i tillfällestryck. Representationer av monarkin har varit föremål för många undersökningar, men fokus har i första hand legat på kungen. En sådan utgångspunkt grundar sig på att kungen har den politiska makten vilket har tolkats som att kungen är monarkins egentliga subjekt. Jag hävdar däremot att kungen och drottningen under tidigmodern tid besatt ett gemensamt regentskap med komplementära roller. I denna struktur var drottningen nödvändig för att i regentskapet skapa jämvikt mellan traditionellt maskulina och feminina egenskaper och för att kungaparet skulle kunna uppvisa ett idealt äktenskap. Därför finns det anledning att utreda på vilket sätt drottningen bidrog till representationen av monarkin. Jag studerar vilken bild av drottningar som konstruerades i tillfällestrycken, och därmed är det inte drottningarnas livsberättelser som står i fokus. Syftet med avhandlingen är att förklara hur representationen av drottningar konstruerades och förhandlades samt analysera kontinuitet och förändring i representationen.

Jag utgår från Peter Burkes resonemang om att representationen av monarkin var en dialog mellan styrande och underlydande där parterna kontinuerligt förhandlar om förståelsen av deras relationen. Jag har valt att studera representationen av drottningar i tillfällestryck eftersom det är ett material där många olika röster kommer till tals och formar den allmänna förståelsen av drottningen. Utifrån Burkes resonemang ser jag på tillfällestrycken som en slags förhandling eller ett möte mellan undersåtar och kungahus. Som jag ser det finns det en inbyggd dialogicitet, för att använda Michail Bachtins begrepp, i materialet.⁴⁰⁶

Tidigare forskning har lyft fram tre funktioner för kungliga äktenskap: de skulle skapa nya allianser eller bekräfta gamla relationer, säkra tronföljden samt förtydliga normer.⁴⁰⁷ Hur dessa aspekter av det kungliga äktenskapet och drottningen framställdes och användes spelade en central roll för förståelsen av

406 Bachtin 1991; Burke 1992.

407 Bagerius "Ett samhällsäktenskap" 2015.

monarkins roll i samhället. Med utgångspunkt i tidigare forskning har jag renodlat tre teman av drottningsskapet: drottningen som hustru, mor och främling. Utifrån dessa teman har jag formulerat följande frågor: Hur representerades drottningens hustruskap respektive moderskap, och hur förhåller sig de olika nivåerna av dessa roller till varandra? Hur representerades drottningens främlingskap och hur relaterades det till hustruskapet och moderskapet?

Undersökningen sträcker sig över en tidsperiod om 200 år, från stormaktsenvælde till medborgarsamhälle, med nedslag i fyra drottningar från skilda politiska kontexter – detta för att undvika att ge en ögonblicksbild av en specifik politisk kontext eller en enskild förändringsprocess. Istället vill jag kunna dra långa linjer kring kontinuitet och se vilka förändringar som bryter denna kontinuitet. Jag har framför allt studerat övergången i olika livsfaser: ankomst, kröning, barnafödande, bortgång samt i tre fall makens bortgång. Materielmängden består av 597 tillfällestryck.

I det följande sammanställer och analyserar jag resultaten av min undersökning gällande drottningens främlingskap, hustruskap och moderskap. Medan de empiriska kapitlen strukturerats kronologiskt gör jag här en fördjupad tematisk diskussion. De tre tematiska avsnitten följs av en slutdiskussion där jag diskuterar resultaten i relation till avhandlingens problemformulering.

Främlingskap

Genom kungliga äktenskap kunde en fiende göras till en vän. Samtidigt kunde en sådan allians skapa oro eftersom det gav den forna fienden en farlig position i styrets centrum. Den nya drottningen var många gånger dotter eller syster till den svenske kungens motståndare, men skulle dela kungens säng, vara hans förtrogna och samarbetspartner, och därtill föda och ofta uppfostra den framtida regenten. Främlingskapet var en förutsättning men också en potentiell risk. I tidigare forskning har det därför hävdats att utländska drottningar representerades som mer inhemska, så att de skulle uppfattas som mindre av ett hot.

Drottningens främlingskap har alltså beskrivits som ett både reellt och retoriskt problem. I tillfällestrycket framstår emellertid drottningens främlingskap mer som en självklar förutsättning än ett problem. Ibland lyfts det främmande hos drottningen rentav fram som en tillgång för den svenska monarkin.

Även om det på olika sätt betonades att drottningarna var, blev eller gjorde sig svenska, tycks främlingskapet i sig inte ha varit oroande så länge drottningen själv inte uppfattades vara problematisk. Detta är påtagligt i representationen av Lovisa Ulrika (1720–1782); hennes politiska agerande följt av kriget mellan Sverige och hennes hemland Preussen skavde märkbart. Det tycks ha blivit omöjligt att föra en dialog i tillfällestrycken och istället tystnade förhandlingen.

Först många år senare, och gradvis, kunde ämnet om hur drottningens två länder krigade beröras.

Främlingskapet var en särskilt viktig del av representationen i samband med drottningarnas ankomst. I tillfällestrycken finns återkommande och sammanhållna berättelser av hur drottningarnas bakgrund ska förklaras. Vid de tre första drottningarnas ankomst låg fokus på styrkan i den nya alliansen och relationerna mellan drottningens hemland och det svenska riket. Betoningen lades på enande och gemenskap mellan rikena. Hos Ulrika Eleonora (1656–1693) framhölls den starka freden mellan Danmark och Sverige, vilket äktenskapet var en viktig del av. I representationen av Lovisa Ulrika var det Preussens storhet och militära stöd som stod i fokus. Hos Sofia Magdalena (1746–1813) var berättelsen att grannländerna, Sverige och Danmark, alltid haft och framgent måste ha en relation, och att kungliga äktenskap var den bästa formen.

Hos dessa drottningar underströks inte bara fördelarna med alliansen utan också den gemenskap den på olika sätt skapade mellan länderna. Exempelvis nämndes vid flera tillfällen att länderna enades i kärlek till drottningen, eller i sorg vid hennes bortgång. Berättelsen om styrkan i den nya alliansen, som kom till stånd genom det kungliga äktenskapet, var ett sätt att förankra drottningens plats i sitt nya rike och i monarkin, och påvisa en av de tre centrala funktionerna med hennes närvaro i Sverige: alliansbygget. I detta syfte var drottningens främlingskap en förutsättning.

För den fjärde drottningen, Josefina (1807–1876), beskrevs gemenskapen annorlunda. I källmaterialet syns inget tal om ett nationsöverskridande enande utan snarare ett nationellt enande. Josefinas hemland tillskrevs inte någon betydelse i äktenskapsalliansen och gavs inte någon relation till Sverige. Detta beror troligen till viss del på verkliga omständigheter: Josefinas hemland var på sätt och vis otydligt och inte en likvärdig part till det svensk-norska riket. Josefina far hade haft flera olika furstetitlar varav den sista, hertig av Leuchtenberg och furste av Eichstätt, egentligen var mer av en hedersbetygelse. Äktenskapet mellan Josefina och Oscar var inte heller en politisk uppgörelse mellan två rikena utan i någon mån ett kärleksäktenskap. Detta torde ha gjort berättelsen om den starka alliansen mellan länderna långsökt; det skulle ha varit svårt att hävda att äktenskapet gav det svenska riket en viktig allianspartner.

Även tidigare forskning har visat på ett skifte i representationen av monarkin från nationsöverskridande till nationell gemenskap, vilket förklaras ligga i linje med samhällsutvecklingen och nationstanken i stort. Gemenskap mellan rikena trädde tillbaka till förmån för gemenskap inom riket, och då blev nationsöverskridande relationer mindre viktiga. Flera forskare menar att kungligheter därmed i högre grad blev nationella symboler. Det är sannolikt att även dessa tendenser påverkade representationen av Josefina och Oscars äktenskapsallians och möjli-

gen kan relateras till det som i forskningen kallas för *sambällsägtenskap*, där den centrala relationen är den mellan kungahus och folk, inte mellan två rikena.⁴⁰⁸

Ett annat sätt att integrera en främmande drottning i ett svenskt sammanhang var att i tillfällestrycken skapa kontinuitet genom vad jag kallar *drottninglängd*, det vill säga att den nya drottningen på olika sätt knöts till tidigare svenska drottningar och skrevs in i en längre berättelse. Även detta förekom framför allt i samband med drottningarnas ankomst. Det finns därmed ett anspråk om att omförhandla drottningens initialt nödvändiga främlingskap till efterfrågade kvaliteter i monarkin som också kunde kopplas bakåt i tiden och därigenom stärka monarkins kontinuitet.

Hos Ulrika Eleonora och Josefina gjordes kopplingar till tidigare drottningar bara vid något enskilt tillfälle. Hos Sofia Magdalena och än mer hos Lovisa Ulrika var det istället återkommande ämnen. För Sofia Magdalena uttrycktes förhoppningar om att hon skulle bli lika framgångsrik som Ulrika Eleonora av Danmark, som var svensk drottning drygt ett sekel tidigare. Ulrika Eleonora benämndes som Sofia Magdalenas landsmaninna, deras faktiska släktskap omtalades dock inte. Vid några tillfällen nämndes svärmodern Lovisa Ulrika som förebild för Sofia Magdalena, och det finns exempel där Sofia Magdalena jämfördes med både Ulrika Eleonora och Lovisa Ulrika – då med förhoppning om att hon skulle följa i deras mönster och föda många barn.

Lovisa Ulrika knöts främst till den senaste svenska drottningen Ulrika Eleonora den yngre, som var både regent och senare regentgemål, men också till dennas mor Ulrika Eleonora av Danmark. Kopplingen gjordes inte genom en nationell gemenskap, som hos Sofia Magdalena, utan framför allt genom en slags namngenealogi. Det var i representationen av Lovisa Ulrika som berättelserna utifrån drottninglängden verkligen gavs utrymme, och de båda Ulrika Eleonora användes som goda förebilder för hustrulig underdånighet och fromhet.

Att skapa en kontinuitet mellan Lovisa Ulrika och den tidigare drottningen förefaller ha varit mycket viktigt. Lovisa Ulrika framställdes exempelvis som Ulrika Eleonora i ny kropp uppstigen ur graven för att återvända till sitt folk. Även gudmoderskapet användes i en tillfällesskrift för att skapa en kontinuitet och förutbestämmdhet i Lovisa Ulrikas drottningenskap. Genom fadderskapet bands Lovisa Ulrika och Ulrika Eleonora den yngre samman i ett andligt släktskap, vilket gav bilden av att drottningens tron gått i arv från gudmor till guddotter.

Möjligheten att skapa representation genom en drottninglängd har inte uppmärksamats i någon större utsträckning i tidigare forskning. Jag tolkar sådana representationer som ett försök att skapa en kontinuitet i vilken den nya drottningen kunde integreras i monarkin genom att vara en länk i en lång kedja.

408 Bagerius "Ett samhällsägtenskap" 2015; Nordin 2009; Tornbjørn 2002.

Kontinuiteten konstruerades genom de möjligheter som fanns att tillgå – må det vara namngeneologi hos Lovisa Ulrika eller nationalitet hos Sofia Magdalena.

Att drottninglängden användes i större utsträckning hos Lovisa Ulrika beror enligt min mening på att även hennes make Adolf Fredrik och den regerande kungen Fredrik I var utländska och därmed hade en svagare ställning. Representationen av Lovisa Ulrika kunde då vara ytterligare en del i att bygga kontinuitet för hela kungahuset. Det indikerar att det inte i första hand var Lovisa Ulrikas främlingskap som skulle botas med den omfattande namngeneologin, utan kungens och kronprinsens. Denna tes stärks av att Lovisa Ulrika senare i livet, när ätten var mer etablerad i Sverige, istället liknades vid Hedvig Eleonora och regenten Kristina. Kopplingen som lyftes fram mellan Lovisa Ulrika och dessa två drottningarna var inte blods- och dynastiband, genom vilka ätten kunde förankras och legitimeras, utan de tre kvinnornas engagemang för vitterheten. Hyllningen var individanpassad snarare än dynastisk.

Representationen av Lovisa Ulrika kan jämföras med representationen av Josefinas, då även ätten Bernadotte var ny och i en delvis otrugg ställning. Där skapades inte kontinuitet genom drottninglängden. En förklaring till detta bottnar sannolikt i att det i Josefinas fall fanns en vilja att bygga på något nytt. Tematiken kring vår och ungdom, som är genomgående i berättelsen om Josefina, samt att hennes dynastiska modernearv och svenska släktskap knappt nämndes, tyder på detta.

Användningen eller avsaknaden av drottninglängder kan också förstås utifrån ett pragmatiskt förhållningssätt: när det fanns möjligheter att med exempelvis namn eller nationell tillhörighet skapa kontinuitet bakåt gjordes detta. Men det kunde även vara olika viktigt att visa på kontinuitet. Hos Lovisa Ulrika syns det tydligt eftersom det var både *viktigt* – eftersom hela kungahuset behövde förankras i Sverige – och *möjligt* – tack vare namn, andligt släktskap och blodsband. Hos Ulrika Eleonora finns inte samma goda möjligheter, men framför allt var behovet inte lika stort hos den tämligen väletablerade karolinska dynastin. Hos Josefina var det kanske inte ens önskvärt att skapa kontinuitet och förankring – varken för henne själv eller den nya dynastin – genom tidigare drottningar; då ville man hellre blicka framåt.

Resultaten tyder på att representationen av drottningar framför allt förändrades vid 1800-talets början. I representationen av Josefina blickas inte bakåt: inga dynastiska länkar eller drottninglängder användes och inget nationsöverskridande enande gestaltades. När föreställningarna om kunglig särart och betoningen på dynastin bleknade blev ändlösa linjer till tidigare drottningar eller släktband mindre relevanta.

I diskussionen om drottningars integrering i monarkin ska också nämnas att de i tillfällestrycken på olika sätt beskrevs vara, bli eller göra sig svenska. Exempelvis

berättades i en dikt att Sofia Magdalena blev svensk när den svenske kronprinsen valde henne till sin hustru, medan Josefina snarare blev svensk genom sina egna handlingar, såsom att tala svenska. Det går möjligen att skönja en tendens till att det egna agerandet över tid blev allt viktigare för att framställas som svensk, men materialet är alltför knapphändigt på denna punkt för en säker slutsats. Berättelsen om drottningens svenskhet – hur den än beskrevs – tycks dock inte ha stått i konkurrens med eller varit motpol till främlingskapet: de båda framställningarna om drottningens hemmahörande kunde existera sida vid sida.⁴⁰⁹

Sammantaget visar min undersökning att drottningarna i tillfällestryck skrevs in i berättelsen om den svenska monarkin och integrerades. Det gjordes på liknande sätt hos alla fyra drottningar, men med en del avvikelser i representationen av Josefina. En drottning behövde bli svensk för att kunna axla rollen som husmor i det svenska riket och landsmor åt de svenska undersåtarna. Samtidigt framställdes det främmande som en förutsättning för hennes position. Drottningens främlingskap var ett villkor för att hon skulle kunna bli drottning. Hon behövde skrivas in i den svenska kontexten, men hennes *raison d'être* – främlingskapet – fick inte osynliggöras.

Hustruskap

Drottningen var både kungens gemål och sin makes hustru. Dessa båda roller sammanföll ofta och är svåra att skilja åt. Likväl var den hierarkiska komplementariteten viktig: det kungliga äktenskapet skulle vara ett spegeläktenskap – ett exempel för rikets alla äktenskap och en förlaga för att strukturera och skapa ordning i samhället.

Drottningarnas integrering i monarkin kan ses i framställningar av äktenskapet. De beskrevs framför allt vid sin ankomst som ett perfekt val, eftersom drottningen och kungen hade en gemensam bakgrund eller en gemensam berättelse som på olika sätt gjorde dem kompatibla. Berättelserna är också i stor utsträckning sammanhållna: i samtliga fall framstår det tydligt vad parets samhörighet bottnar i och få avvikelser förekommer.

I Ulrika Eleonoras fall handlade berättelsen om den fred och det lugn som byggdes genom hennes äktenskap med Karl XI. I detta fall gled berättelsen samman med den om styrkan i alliansen, som diskuterades i det förra avsnittet. I tillfällestrycken om Lovisa Ulrika var ämnet att hon liksom Adolf Fredrik var tyskfödd men svenskättad, och hur de tillsammans återupplivade gammal

409 Det går också möjligen att se en förändring i att Lovisa Ulrika förutsätts vara lojal med Sverige under kriget med hennes hemland. Josefina hyllas istället för att hon i slutet av sitt liv trots sin resa till sina barndomstrakter inte stannar där utan kommer tillbaka till Sverige. Men även här är materialet något knapphändigt.

storhet. I Sofia Magdalenas fall kretsade berättelsen kring den långa tradition av dansk-svenska äktenskap som sträcker sig tillbaka till Odens dagar. I tillfällestrycken om Josefina berättades om hur hon och Oscar båda var unga, sydländska plantor och barn till hjältefäder.

Berättelserna lyfte fram att den aktuella prinsessan var det perfekta valet till rikets drottning och kungens hustru, kanske rent av det enda valet – som läsare kan det i vissa fall vara svårt att föreställa sig en bättre matchning. En sådan motivering till valet av drottning var en förlängning eller specificering av berättelsen om styrkan i alliansen, som diskuterades i förra avsnittet. Genom den berättelsen kunde val av allianspartner underbyggas, och genom berättelser om kungens och drottningens kompabilitet kunde den specifika prinsessan motiveras: varför hon och ingen annan skulle bli Sveriges drottning.

Med andra ord fanns det en vilja att motivera den nya drottningen och förklara varför en främling, en ny och okänd person, skulle inkluderas i det svenska kungahuset. Strategin för att lösa denna situation var inte att dölja främlingskapet genom att ignorera drottningarnas bakgrund i tillfällestrycken. En sådan lösning var kanske inte heller möjlig; enligt Burke måste representationen vara tillräckligt förankrad i de underlydandes uppfattning av verkligheten för att vinna legitimitet, och det torde vara svårt att helt bortse från drottningens utländskhet.⁴¹⁰ Istället berättade trycken om likheterna mellan kung och drottning.

Snarare än att försöka dölja drottningens främlingskap medförde berättelserna om det perfekta valet av drottning att det synliggjordes (möjligen bör Lovisa Ulrika och Adolf Fredrik förstås som en viss variation på detta, eftersom deras berättelse främst bottnar i deras svenska rötter). Det kan förstås som att främlingskapet var just en förutsättning, drottningen *måste* beskrivas som en främling. Trycken syftade istället till att förklara varför främlingskapet inte behövde upplevas som en fara.

Berättelserna om drottningen som den perfekta kandidaten att bli kungens hustru belyser som nämnts drottningens främlingskap, men gör samtidigt drottningen till mindre av en främling eftersom det skapades en gemenskap mellan henne och kungen. Ytterligare ett möjligt skäl till denna form av representation är att just drottningens avstånd till kungen kan ha uppfattats som besvärligt – det var trots allt i hans säng som denna främling skulle sova – och överbryggas genom berättelsen om deras kompabilitet.

Drottningens integrering och förankring i monarkin var ett viktigt motiv i representationen. Skälet till detta borde delvis vara att hon förstods som en del av regentskapet, tillsammans med sin make, och hade en viktig roll för sina

410 Burke 1992.

undersåtar. Drottningens plats i regentskapet är dock en av de aspekter av drottningens roll som genomgick tydligast förändring under undersökningsperioden.

Under de tidigare nedslagen, främst i representationen av Ulrika Eleonora och Lovisa Ulrika, talades det i stor utsträckning om ett gemensamt regentskap mellan kung och drottning. Många gånger påpekades förvisso skillnaderna i dessa roller, men det gavs sällan något större utrymme. I representationen av Sofia Magdalenas äktenskap går det att se tendenser till det som under Josefinas tid skulle få ett tydligt genomslag: regentskapet låg hos kungen, och drottningens roll var att på olika sätt stödja, lätta och förljuva hans regeringsbörda. När Josefina tillerkändes någon slags regentskap fanns en oförtäckt betoning på att det var just en *kvinnlig* form av makt, att det var något annorlunda och särskilt från kungens.

Kungen och drottningen kan, något generaliserat, sägas gå från att ha ett mer gemensamt regentskap och vara mer lika, till att bli mer olika. De tidigare drottningarna beskrevs i större utsträckning i samma ordalag som kungen och delade regentskapet med honom. Skillnaderna i deras roller skrevs inte alltid ut och var sällan centrala. De senare drottningarna, framför allt Josefina, framställdes i större utsträckning som *kvinnor*, och det fanns en markant vilja att feminisera henne och göra henne och Oscar till ett motsatspar. I och med monarkins förborgerligande tycks alltså en tydligare könsdualitet uppstå.

Begreppet *feminisering* har använts i tidigare forskning för att beskriva den förändring som monarkin genomgick under senare delen av 1700- och framför allt 1800-talet. Monarkins feminisering förklaras av såväl Linda Colley som Nils Ekedahl som en ökad exponering av de kungliga kvinnorna i en särskilt idealiserad form, som en ersättning av Mariakulten. Clarissa Campbell Orr menar istället att feminiseringen av monarkin innebar att kungen, som en konsekvens av förlusten av militär och politisk makt, intog samma eller en liknande representativ roll som drottningen.⁴¹¹

Jag kan utifrån mitt material inte se att drottningen under den undersökta perioden fick en allt mer framträdande position. Min undersökning tyder istället på att drottningens tillskrivna betydelse i tillfällestrycken var personbundet snarare än en utveckling över tid. Exempelvis gavs Lovisa Ulrika och Josefina betydligt mer utrymme än Sofia Magdalena. Däremot visar materialet på en ökad kvinnlig idealisering: exempelvis hyllades Lovisa Ulrika för sin vitterhet som flera gånger kopplas till manlighet, medan Josefina prisades som den perfekta kvinnan, hustrun och modern. Jag kan däremot inte se några spår av huruvida

411 Colley 1992; Ekedahl 2010; Orr 2007.

denna idealisering på något sätt kan kopplas till en tidigare Mariakult, såsom både Colley och Ekedahl menar.⁴¹²

Mina resultat motsäger också Orrs slutsats att feminiseringen av monarkinska förstås som att kungen gled in i samma roll som drottningen och monarkins könande därmed blev mer likriktat.⁴¹³ I de tidigare nedslagen beskrevs kung och drottning oftare gemensamt och i liknande termer. Det talades exempelvis om ett samfällt regentskap och dubbla uppsättningar regalier. Gränserna mellan Ulrika Eleonora och Karl XI samt Lovisa Ulrika och Adolf Fredrik var vagare än vad de blev senare, och i representationen av Josefina och Oscar var könsskillnaderna som mest distinkta. Jag menar därför att det varken är kungen eller monarkin som feminiseras, utan drottningen.

Att könsskillnaderna blev större kan kopplas till samhällsutvecklingen i stort, och kan därmed förstås utifrån samma förklaringsmodell som för andra forskare har gett motsatt resultat. Medborgsamhällets nya ideal om kvinnligt och manligt växte fram i en tid där kungen förlorade mycket av sin politiska och militära funktion. Samhällsidealet gick således i en riktning och kungahusets funktion i en annan. Därför måste kungens och drottningens förhållande till varandra omförhandlas och dras längre ifrån varandra. Det kan förklara varför kungen, som i realiteten mer och mer klev in i och delade drottningens roll, inte i representationen blev mer lik drottningen, utan att kungens och drottningens olikheter snarare förtydligades. Monarkins avsakralisering och konstitutionalisering gjorde det viktigare att framhålla kung och drottning som man och kvinna – den främste mannen och den främsta kvinnan – och det skulle, i linje med det borgerliga familjeidealet, placera dem i ett slags motsatsförhållande till varandra.

En grundpremiss tycks vara att riket måste ha en drottning, och att kung och drottning måste komplettera varandra. Hur denna komplementaritet beskrevs skiljer sig åt beroende på samhällskontext. I det karolinska stormaktsenväldet var det ett samverkande regentskap mellan kung och drottning som rikets far och mor. När monarkin inte längre hade en lika tydlig politisk och militär funktion förändrades komplementariteten och könade ideal blev tydligare. I medborgarmonarkin framträdde en könsidealiserad kung och drottning, som beskrevs som varandras motsatser. Det fanns med andra ord genomgående en komplementaritetstanke i regentskapet, men den förändrades beroende på samhällssystem.

412 Colley 1992; Ekedahl 2010.

413 Orr 2007.

Moderskap

Det finns i tidigare forskning en enighet kring att reproduktionen var drottningens viktigaste uppgift. Utöver barnafödandet och det personliga moderskapet hade drottningen dessutom ett moderskap för folket. I rikshushållet skulle hon vara undersåtarnas mor och sörja för dem genom välgörenhet, böner och genom att skydda dem från kungens fadersvrede.

En tydlig kontinuitet i representationen av drottningarna är att moderskapet genomgående var centralt. Däremot fanns skillnader i vilket moderskap som stod i centrum. Relationen mellan drottningens landsmoderskap och det personliga moderskapet skiftade tydligt karaktär under min undersökningsperiod.

Hos de tidiga drottningarna, framför allt Ulrika Eleonora, var landsmoderskapet den väsentliga funktionen. I tillfällestrycken beskrevs hon framför allt ägna sig åt välgörenhet och skydda folket från både kungens och Guds vrede. Drottningens barnafödande var främst till för folket. Exempelvis skrev en anonym tillfällesförfattare att Sveriges fienden fruktlöst skulle vässa sina vapen, eftersom det fanns söner att ta över tronen efter kungen Adolf Fredriks död. Utöver själva födandet verkar dock moderskapet för de egna barnen inte ha varit relevant i de tidigare nedslagen, och framför allt inte i representationen av Ulrika Eleonora. Det var inte en avgörande del i förståelsen av drottningen och hennes uppgift för folket.

I tillfälleskrifterna om Ulrika Eleonora synliggjordes hennes moderlighet för de egna barnen först när fyra av sönerna avlidit inom loppet av ett par år. Sönernas död och Ulrika Eleonoras sorg hotade då successionen. Det är just i representationen av sorgen som det framkommer att drottningens båda moderskap står i relation till varandra. Tillfällesförfattarna gestaltade förvisso ett medlidande för Ulrika Eleonoras sorg, men budskapet var tydligt: drottningen måste sluta sörja, fullgöra sin roll som landsmoder och fortsätta att skydda riket genom att föda fler söner. Drottningens moderskap för sina barn fick inte stå i vägen för moderskapet för riket.

Josefinas barnafödande hade, i kontrast till de tidigare drottningarna, mycket lite att göra med hennes funktion för undersåtarna. Det var inte i första hand för undersåtarnas skull barnen föddes, utan det beskrevs som en personlig lycka för Josefina och Oscar – som de visserligen delade med folket. Medan de första drottningarna i undersökningen, och framför allt Ulrika Eleonora, främst skildrades som barnaföderskor, så tillskrevs Josefina ett livslångt moderskap. I en tillfällesdikt till den äldste sonens femtonårsdag sägs att Josefinas modershjärta denna dag såg sin himmel. Författaren förklarar att sonen genom hela sitt liv med ömhet och tacksamt ska visa hur en son ska älska och värda sin mor. Josefinas kall, ära och belöning fanns i moderskapet för hennes barn, som varade livet ut.

Även Sofia Magdalena förlorade ett barn, och i representationen av hennes sorg syns vissa tendenser till den form av personligt moderskap som tydligare ska framträda i representationen av Josefina. Det är nämligen framför allt representationen av Josefinas sorg som skiljer sig åt från de tre andra drottningarnas. Hos henne fanns inga uppmaningar om att mildra sorgen, snarare vältrade sig författarna i den, och hon sågs vara en drottning även i sin sorg. Josefinas sorg kopplades, till skillnad från de tidigare drottningarna, tydligt till henne som kvinna. Det talades uttryckligen om kvinnors goda förmåga till att sörja. Josefina framstår som modig, stark och sammanbiten i sin sorg, och hon förklarades sätta exempel för hur uppoffring och motgångar skulle uthärdas av rikets kvinnor.

Hos de tre första drottningarna är det personliga moderskapet underordnat landsmoderskapet – de blev goda landsmödrar genom att bli mödrar till sina egna barn – medan det hos Josefina var det personliga moderskapet som var överordnat moderskapet för folket. Jag tolkar detta som att det skedde ett skifte från en dynastiskt motiverad representation till en mer individuellt motiverad representation. Skillnaden låter sig svårligen förklaras utifrån vare sig en strikt politisk eller personspecifik kontext. Snarare menar jag att den främst beror på nya samhällsideal.

Under 1800-talet stärktes uppfattningen att kvinnans väsen var förenat med känslösfären på ett helt annat sätt en mannens. Eva Helen Ulvros menar att kvinnor därmed ansågs ha en särskild förmåga till kärlek, trohet och offer.⁴¹⁴ Josefina framstår som en perfekt och närmast ouppnåelig bild av detta ideal. Drottningens moderlighet kan antagligen också kopplas till andra strömningar i medborgarsamhället. Den främsta av dessa är förborgerligandet. Ett kungahus av Guds nåde var inte längre ett önskvärt ideal i ett allt mer sekulariserat samhälle med en konstitutionell monarki. Det var den framväxande borgerligheten och dess ideal som kungahuset anpassade sig till; i tidigare forskning har visats hur kungafamiljen framställdes som en borgerlig familj. Medborgarmonarkier strävade efter ett nytt existensberättigande som inte baserades på gudomlig utvaldhet eller biologisk särart. Representationen visade på en balans mellan upphöjdhet och närhet.

Förändring utifrån medborgarsamhällets framväxt och förborgerligandet av monarkin kan även ses i landsmoderskapet. Den tidiga drottningrollen var förankrad i rikshushållet och baserades på dynamiken mellan landsfader och landsmoder, eller snarare mellan det manliga och kvinnliga. Drottningens uppgift var att vårda och skydda folket och ett av de viktigaste sätten att göra det var att trygga successionen genom att få barn, men också genom välgörenhet och

414 Ulvros 1996 s. 39.

förebedjarskapet. Senare framställdes drottningen snarare som ett exempel att följa än en mor att lyda eller söka hjälp hos.

För Ulrika Eleonora är förebedjarrollen tvådelad; hon medlar mellan folket och de två faderliga makterna: kungen och Gud. Ulrika Eleonora är det kvinnliga förmildrandet av den manliga domen, eller den feminina kontrahenten till den faderliga auktoriteten. Hon är folkets beskyddare och för dess talan inför den yttersta världsliga och gudomliga makten.

Drottningens funktion som förebedjare fanns kvar även senare i undersökningsperioden men var då mindre framträdande. Vid Sofia Magdalenas bortgång kan den närmast förstås som en avsakraliserad metafor, eftersom den inte längre följde den protestantiska struktur som var drottningförebedjarskapets kärna. Drottningen som förebedjare inför Gud var, enligt Anders Jarlert, en återkommande tanke i den lutherska ortodoxin, och förstods som ett slags motsatskoncept till katolicismens sätt att be genom döda helgon. Därför sades vid drottningars bortgångar att deras böner hade tystat, i motsats till helgons.⁴¹⁵ Att Sofia Magdalena i ett par dikter förklaras be för folket i himlen tyder på att föreställningen om förebedjarskapet mot Gud avsakraliserats till en metafor.

I representationen av Josefina kan jag inte se några spår av ett förebedjarskap. Josefina kan närmast förklaras vårda folket genom att vara en förebild och ett ideal, framför allt för rikets kvinnor. Detta ideal skulle skapa ett paradiset på jorden, om alla kvinnor följde hennes exempel. Med andra ord verkade hon för folkets väl genom sitt föredöme. Drottningens uppgift att vårda och sörja för folket tycks därmed gå från förebedjare till förebild.

Genom att förebedjarskapets dynamik bleknade, liksom drottningens reella eller symboliska moderlighet för folket, finns anledning att tro att föreställningen om rikshushållet vid Josefinas tid tonat ut. Även om hushållskonstruktionen kan ha levt starkt på annat håll är det tydligt att Josefina var mor i sitt eget hem och maka till sin egen make. Hon var istället den ideala och mest perfekta varianten av detta.

Kronans beständighet

Rikshushållet – där en gudomlig kungamakt vakat över sina undersåtar som två omhändertagande men lydnadskrävande föräldrar – förändrades under min undersökningsperiod. Rikshushållet kan sägas bli en riksfamilj. Med monarkins förborgerligande gick kungaparet från att vara folkets föräldrar till att vara ideala förebilder; perfekta exempel på moder- och faderskap att eftersträva och känna igen sig i. Medialiseringen kunde tillgängliggöra denna förståelse och flytta den

415 Steuchius & Jarlert 2015 s. 72–83.

till undersåtarnas hem, vilket gav en upplevelse av en mer personlig relation till kungligheterna. Det blev svårt att hålla kungligheterna kvar på ett gudomligt plan och istället blev de förebilder snarare än skrämmande föräldrar i en av Gud bestämd världsordning.

Övergången från ett rikshushåll till en riksfamilj påverkade framställningen av drottningen och hennes funktion i monarkin och samhället. I rikshushållet var drottningen kungens arbetspartner, jämlik i värdighet om än inte i formell maktutövning. Som folkets mor i rikshushållet förväntades hon agera för deras välfärd både genom välgörenhet och genom att mildra riksfaderns vrede mot dem. I den ideala borgerliga familjen var fokus på en idealiserad kvinnlighet, och moderlighet för de egna barnen.

Med den idealiserade kvinnligheten blev drottningen en förebild för rikets kvinnor. Historikern Catherine Brice menar att det just i samband med framväxten av de moderna monarkierna blev möjligt, och för första gången önskvärt från kungahusens sida, för rikets kvinnor att identifiera sig med drottningen.⁴¹⁶ Denna idé kan måhända nyanseras. Identifikation med drottningen finns i alla tider, men ser olika ut. Drottningen var under hela min undersökningsperiod *könets krona*, men innebörden av detta förändrades när författare återanvände och vidareutvecklade begrepp och idéer. Drottningen var rikets främsta kvinna, men först i undersökningen senare del ska och kan kvinnor eftersträva att följa hennes (likväl ouppnåeliga) exempel.

Den centrala förändringslinjen går mellan Josefina och de tre andra drottningarna. Även i tidigare forskning har visats att den stora skiljelinjen i monarkins roll i samhället och dess representation går mellan ancien régime och medborgarmonarki. Däremot är det anmärkningsvärt att representationen av de tre tidigare drottningarna tycks påverkas så lite av skiftande politiska styren. Det går sällan att tillskriva representationen av drottningarna element som specifikt kan knytas till monarkins politiska förutsättningar, vare sig under stormaktsenväldet, frihetstidens rådsvalde eller den gustavianska absolutismen. Istället framträder en stark kontinuitet i representationen av drottningarna. En av dessa är nödvändigheten att integrera och förankra drottningen i monarkin. Utgångspunkten för hur detta görs har också stora likheter över tid. En annan central kontinuitet som framkommit i denna avhandling är moderskapet. Det är genom hela undersökningen en av de mest vitala skildringarna av drottningen, samtidigt som den justeras till samhällsutvecklingen och nya ideal, och därmed tar sig skilda uttryck över tid. Det som i första hand orsakar förändring i representationen av drottningarna i tillfällestrycken är med andra ord inte enskilda

416 Brice, Catherine, "Queen Margherita (1851–1926): 'The Only Man in the House of Savoy'" i Schulte, Regina (red.), *The body of the queen: gender and rule in the courtly world, 1500–2000*, Berghahn Books, New York, 2005, s. 206.

politiska styrelseskick. Istället menar jag att det finns två viktiga faktorer som ger de större variationerna i representationen: dels drottningens individuella förutsättningar, dels de stora samhällsförändringarna som går bortom enskilda politiska maktskiften.

Att drottningarnas individuella förutsättningar hade ett väsentligt inflytande kan ses genom att representationen byggdes kring individanpassade teman. Varje drottning hade, trots många gemensamma teman, egna tydliga ledord. Något generaliserat kan sägas att Ulrika Eleonoras representation byggdes kring fromhet, Lovisa Ulrikas kring vitterhet, och Josefinas kring kvinnlighet. En möjlig förklaring till att drottningen gavs karaktäristiska ledord och berättelser är att tillfällestryckens dialogicitet gjorde att ett begrepp brukades, upprepades och i någon mån blev standardiserade. Därmed skapades en distinkt image för den enskilda drottningen, som inte stod i konkurrens med den övergripande kontinuiteten mellan drottninggenerationerna.

Tillfällesförfattarna kunde alltså inte säga vad som helst, utan representationen behövde reflektera drottningens individuella förutsättningar. Det tydliggörs framför allt i samband med Lovisa Ulrikas statskufförsök, där produktionen av tillfällestryck upphörde för att sedan långsamt återkomma. Situationen var så känslig att det till synes inte gick att säga någonting alls. En liknande tystnad framträdde under långa perioder hos Sofia Magdalena. Till skillnad från de andra drottningarna har Sofia Magdalena inte något ledord och det finns ingen distinkt och återkommande berättelse om henne. Det visar på att det var svårt att skapa en tydlig bild av en otydlig och anonym drottning.

Förståelsen av drottningen som en blank projektyta för representation – en slags marmorbyster – bör antagligen nyanseras. Ovanstående resonemang tyder på att representationen av drottningarna var mer personbundet. Detta kan botten i Burkes resonemang om att representationen behövde vara förankrad i undersåtarnas förståelse av verkligheten. En representation som sipprade utanför dialogens gränser riskerade istället att få negativa konsekvenser. Då var en anonym representation, eller ingen representation alls, bättre.

De stora omvandlingarna som skedde runt sekelskiftet 1800 var, tillsammans med de individuella förutsättningarna, centrala påverkansfaktorer på representationen av drottningen. De enskilda politiska maktskiftena under 1600- och 1700-talen tycks däremot inte vara betydande för representationen av monarkin. Istället är det mer genomgripande processer som sekularisering, förborgerligande och medialisering som skapar förändring.

Andra forskare har hävdade att föreställningen om monarkin under frihetstiden på många sätt var beständig och att monarkins försvagade position inte i större

utsträckning speglades i representationen.⁴¹⁷ Mitt resultat stärker men utvecklar också denna konklusion. Politiska system förändras – men monarkin är ett system bortom enskilda politiska styren och maktförskjutningar. Monarkin har en kontinuitet som bygger på andra, mer svårubbade värden. I representationen av drottningen skapas ett värde bortom den renodlade politiska strukturen, och detta kan förklara den starka kontinuitet som inte tycks påverkas av det aktuella politiska styret. Det förefaller som om drottningen sågs som en tillgång för nationen och samhället snarare än en representant för monarkin. Paralleller finns till dagens monarkier, vars existensberättigande ibland tycks svårförklarat men vars existens är tämligen ohotad. Monarkins existensberättigande är förankrat bortom det enskilda politiska styret.

417 Nordin 2009.

SUMMARY

The Crown of Her Sex Representations of Swedish queen consorts

This thesis deals with the representation of Swedish queen consorts in occasion poetry. Representations of the monarchy have been the subject of many previous studies; however, these studies have almost exclusively focused on the king. The reason for this is that the king as a single individual wielded political power and has thus been perceived as the sole subject of the monarchy.

However, my approach, based on previous research, is that the king and queen during the early modern period were understood to have a common rulership with complementary roles. In this structure, both king and queen were necessary to create the royal equilibrium between traditionally masculine and feminine characteristics, and to be able to present an example of an ideal marriage.

Therefore, it is relevant to pay attention to how the queen contributed to the representation of the monarchy, and not necessarily the life stories of the queens themselves. The purpose of this thesis is to explain how the representation of queens was constructed and negotiated and to analyze continuity and change in that representation.

I take my starting point in Peter Burke's reasoning that the representation of the monarchy can be viewed as a dialogue between the ruler and the subordinates, where the parties negotiate until both sides accept the understanding of their relationship. I have chosen to study the representation of queens in occasion poetry because it is a medium where many different voices are able to contribute and shape the general understanding of the queen. Based on Burke's argument, I view occasion poetry as specifically clear example of this negotiation between the monarchy and its subjects.

Previous research has highlighted three functions of the royal marriage, and these functions have formed the basis for my study of the representation of Swedish queen consorts in occasion poetry. The three functions are to create new alliances or confirm old relationships, secure the succession of the throne, and make an example of the norms of society. I believe that the portrayal of these

aspects of the royal marriage and the queen consort played an important part in defining the monarchy's role in society. I have also developed the functions of the royal marriage into three central themes of queenship: the queen as wife, mother, and stranger.

The queen was both the king's consort and her husband's wife. These two roles often coincided and are difficult to distinguish from each other. Nevertheless, the hierarchical complementarity between them was important: the royal marriage was to set an example for the kingdom and was a model for the structure and order of society. The same kind of duality can be seen in the queen's motherhood. She is both mother to her own children, and to her subjects. The king and queen were understood as parents of their subjects, and the queen's role in this construction was to have a maternal care for them through charity, prayers, and by interceding on their behalf in the face of the king's fatherly wrath.

The queen's wifeness and motherhood also relates to her being a stranger. Through royal marriage, an enemy could become a friend. At the same time, such an alliance could create anxiety because it gave the former enemy a dangerous position. The new queen was often the daughter or sister of the Swedish king's enemy, but would share the king's bed, be his confidant, and birth and often raise the future ruler. My research questions are based on these themes and how the queen's wifeness, motherhood and "strangerhood" were represented, and how these parts of queenship were related to each other and to the different levels of these roles.

The survey covers a period of 200 years. It starts in the late 17th century when the monarchy had an absolute rule and the Swedish empire was at its height, and ends in the late 19th century constitutional monarchy when the power was divided between monarchy, parliament, and the law. From these 200 years I have chosen four queens for my study. They all come from different political contexts and therefore give a great variety.

The first queen is Ulrika Eleonora of Denmark who was queen during the absolute Caroline rule and the height of the Swedish Empire. The second queen is Lovisa Ulrika of Prussia, who was queen during the Age of Liberty when the monarchy's power was limited, and dowager queen during the reinstated Gustavian absolute rule. The third queen is Sofia Magdalena of Denmark who was crown princess during the Age of Liberty. During the rule of her husband and later her son, Sweden was again an absolute state. In her last years, after the forced abdication of her son, Sweden became a constitutional monarchy. The fourth and last queen, Josefina of Leuchtenberg, lived in Sweden during the 19th century's constitutional monarchy.

I have mainly studied the representation of these queens through transition in their life phases, that is their arrival, coronation, childbirth, death, and in

three cases their spouse's death. The source material used in this study consists of 596 printed occasion poems.

The queen being a stranger has in previous research been described as both a real and rhetorical problem. Although it was emphasized in various ways that the queens were, became, or made themselves Swedish, the alienation in itself does not seem to be problematic as long as the queen herself was not problematic. Sometimes the queen's background was even lifted as an asset for the Swedish monarchy.

The alienation was a central part of the representation of the queens, especially at the time of their arrival. There are also several similarities in how a new queen was portrayed and how her alienation was described. There is a quite coherent story in how the background of the queens were presented. There is a need to assimilate the queen into the story of the Swedish monarchy, and this integration is done in a similar way with all four queens. The queen must be foreign, it is even a condition for her to be queen, but at the same time, she must in one way or another become Swedish if she is to act as a mother for the Swedish subjects. She must be written into a Swedish context, while her *raison d'être* – strangerhood - must not be made invisible.

The queen's integration into the monarchy can also be seen in the representations of the royal marriage. The queen was first and foremost described as a perfect choice, since she and the king had a common background or a common story that made them compatible. This serves as a way to justify the choice of queen: why she and no one else should be queen of Sweden.

In other words, there is a need to motivate the new queen, to explain why a stranger should be included in the royal family. The strategy to do this was not to hide the reality of the queen being a stranger by ignoring her background, but rather to show why her being a stranger isn't negative. The queen's integration in the monarchy is likely an important part of the representation because she was understood as part of the rulership, and had an important role for her subjects.

The queen's place in the rulership, however, is one of the aspects of the queenship that is most clearly changing during the period of this study. The king and the queen can be said to go from having a common rulership in which they are more similar to each other, to becoming more different. The first queens are to a greater extent described in the same terms as the king and share the rulership with him, while the later queens are more specifically presented as *women* and are feminized, thus presenting the queen and king as opposites. Therefore, I argue that neither the king nor the monarchy becomes feminized in the 19th century, as have been claimed in previous research, but rather that the queen becomes more feminized.

A strong continuity in the representation of the queens is that the motherhood is consistently central and important, but there are differences in which motherhood is important. The relationship between the queen's role as mother for her children and for her subjects shifts decisively in the period of my study. For the first three queens, the motherhood for her children is subordinate to the motherhood for her subjects - while later the motherhood for the children is superior to the motherhood for the subjects. This can be interpreted as a shift from a dynastically motivated representation to a more individually motivated representation.

The early queen's role seems to be based around the idea of the kingdom as a household and the dynamics between the king and queen as father and mother to their subjects. The queen's role was to nurture and protect the people. One of the most important ways to do this was to secure the succession by having children, but she also supported the people through charity and in her role as intercessor. As the dynamics of the queen as intercessor faded, as well as the queen's motherhood for her subjects, so did the idea of the kingdom as a household. The royal couple developed from being the people's parents to being ideal role models and perfect examples of motherhood and fatherhood that the subjects could strive towards or recognize themselves in. This transition influenced the representation of the queen and her function in the monarchy and society. In the idea of the kingdom as a household, the queen was the king's partner in the rulership. As the mother of her subjects she was expected to act for their welfare. In the ideal bourgeois-inspired royal family the focus was on idealized femininity and the queen's motherhood for her own children.

With the idealized femininity, the queen also became a model for the women of the kingdom. Throughout my study, the queen is *the crown of her sex*, but the meaning of this changes. The queen is the kingdom's foremost woman, but only in the later part of the study period should women strive to follow her (quite unattainable) example.

In my research, the most significant change comes between the last Queen, Josefina, and the three earlier queens. Previous research has also shown that the large dividing line in the role of the monarchy in society and its representation comes between the *ancien régime* and the constitutional monarchies.

However, it is noteworthy that the representation of the three first queens seems to be so little affected by the changing political contexts. Instead, there is a great continuity in the representation of the queens even though the monarchy's position differs a lot. What primarily creates change in the representation of the queen is not the political context, instead I argue that there are two other important factors that create the larger variations in the representation.

The first factor is the queen's individual circumstances. The fact that the queen's individual conditions have an influence can be seen by the representation being built around individualized themes. Each queen, despite many common themes, also has her own clear theme or story. This created a distinct image for the individual queen. The representation must reflect the queen's individual circumstances. This can be linked back to Peter Burke's reasoning that the representation must be based on the subjects understanding of reality.

The second factor are greater social changes, such as secularization and mediatization, that go beyond or lie outside of specific political shifts. In the representation of the queen, a value is created regardless of the monarchy's statutory power, and this can explain the strong continuity that does not seem to be affected by major political fluctuations: the monarchial system is anchored beyond the political context.

Källor och litteratur

Tryckta källor i samling

Kungliga biblioteket

Före 1700 1 Ib Vitterhet Svensk Verser Kungl. Carl XI:s barn

Före 1700 1 Ib Vitterhet Svensk Verser Kungl. Ulrika Eleonora d. ä.

Uppsala universitetsbibliotek

Verser och tal rörande svenska kungliga personer: Adolf Fredrik och hans gemål

Verser och tal rörande svenska kungliga personer: Gustav III och hans gemål

Verser och tal rörande svenska kungliga personer: Karl XI och hans gemål

Verser och tal rörande svenska kungliga personer: Oscar I och hans gemål

Tryckt litteratur

Albinson, Cassandra A. & Hallett, Mark, "Cornucopia: Royal Female Portraiture and the Imperatives of Reproduction" i Marschner, Joanna, Bindman, David & Ford, Lisa L. (red.), *Enlightened princesses: Caroline, Augusta, Charlotte, and the shaping of the modern world*, Yale Center for British Art, New Haven, 2017

Alm, Göran & Millhagen Adelswärd, Rebecka (red.), *Drottningholms slott. Bd 1, Från Hedvig Eleonora till Lovisa Ulrika*, Byggförl./Kultur, Stockholm, 2004

Alm, Göran & Millhagen Adelswärd, Rebecka (red.), *Drottningholms slott Bd 2 Från Gustav III till Carl XVI Gustaf*, Votum i samarbete med Kungl. hovstaterna och Statens fastighetsverk, Karlstad, 2010

Alm, Göran, "Tre noggrant examinerade drottningkandidater" i Dahlberg, AnneMarie & Bursell, Barbro (red.), *Drottningar: kvinnlighet och makt*, Livrustkammaren, Stockholm, 1999

Alm, Mikael, *Kungsord i elfte timmen: språk och självbild i det gustavianska enväldets legitimitetskamp 1772–1809*, Atlantis, Stockholm, 2002

- Alm, Mikael, "Riter och ceremonier kring Karl XIV Johan" i Ekedahl, Nils (red.), *En dynasti blir till: medier, myter och makt kring Karl XIV Johan och familjen Bernadotte*, Norstedt, Stockholm, 2010
- Amussen, Susan Dwyer, *An ordered society: gender and class in early modern England*, Columbia Univ. Press, New York, 1993[1988]
- von Aretin, Karl Otmar, "Europa på Napoleons tid" i Antoinette Ramsay Herthelius (red.), *Karl XIV Johan: En europeisk karriär*, Kungl. Husgerådskammaren, Stockholm, 1998
- Bachtin, Michail, *Dostojevskijs poetik*, Anthropos, Gräbo, 1991
- Bagerius, Henric, "Ett samhällsäktenskap" i Bagerius, Henric & Berglund, Louise (red.), *Politik och passion: svenska kungliga äktenskap under 600 år*, Första utgåvan, Natur & Kultur, Stockholm, 2015
- Bagerius, Henric, "Historikern och skönlitteraturen" i Bagerius, Henric & Lagerlöf Nilsson, Ulrika, *Moderna historier: skönlitteratur i det moderna samhällets framväxt*, Nordic Academic Press, Lund, 2011
- Bagerius, Henric, "Ménage á rois. Gustav III, Sofia Magdalena och Adolf Fredrik Munck" i Bagerius, Henric & Berglund, Louise (red.), *Politik och passion: svenska kungliga äktenskap under 600 år*, Första utgåvan, Natur & Kultur, Stockholm, 2015
- Bagerius, Henric & Ekholst, Christine, "The Unruly Queen: Blanche av Namur and Dysfunctional Rulership in Medieval Sweden" i Rohr, Zita Eva. & Benz, Lisa. (red.), *Queenship, gender, and reputation in the medieval and early modern west, 1060–1600: queenship and power*, 1st edition., Springer Berlin Heidelberg, New York, 2016
- Beem, Charles & Taylor, Miles (red.), *The man behind the queen: male consorts in history*, First edition, Palgrave Macmillan, New York, 2014
- Bencard, Mogens, Elmqvist Söderlund, Inga & Johnsson, Ulf G. (red.), *Drottning i fiendeland: Ulrika Eleonora d ä 1656–1693: Strömsholms slott 20 maj-27 augusti 1995*, Nationalmuseum, Stockholm, 1995
- Bennich-Björkman, Bo, *Författaren i ämbetet: studier i funktion och organisation av författarämbeten vid svenska hovet och kansliet 1550–1850*, Svenska bokförlag, Stockholm, 1970
- Bepler, Jill, "Posterity and the Body of the Princess in German Court Funeral Books" i Schulte, Regina (red.), *The body of the queen: gender and rule in the courtly world, 1500–2000*, Berghahn Books, New York, 2005
- Biskup, Thomas, "Four weddings and five funerals: Dynastic integration and cultural transfer between the houses of Braunschweig and Brandenburg in the 18th century" i Watanabe-O'Kelly, Helen & Morton, Adam (red.),

- Queens consort, cultural transfer and European politics, c. 1500–1800*, Routledge, London, 2017
- Bjurman, Eva Lis, *Catrines intressanta blekhet: unga kvinnors möten med de nya kärlekskraven 1750–1830*, B. Östlings bokförl. Symposion, Eslöv, 1998
- Bregnsbo, Michael, "Danish absolutism and queenship: Louisa, Caroline Matilda, and Juliana Maria" i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Europe 1660–1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004
- Brice, Catherine, "Queen Margherita (1851–1926): 'The Only Man in the House of Savoy'" i Schulte, Regina (red.), *The body of the queen: gender and rule in the courtly world, 1500–2000*, Berghahn Books, New York, 2005
- Brock, Claire, *The feminization of fame, 1750–1830*, Palgrave Macmillan, Basingstoke, 2006
- Brodd, Sven-Erik & Härdelin, Alf (red.), *Maria i Sverige under tusen år: föredrag vid symposiet i Vadstena 6–10 oktober 1994*, Artos, Skellefteå, 1996.
- Brogan, Stephen, *The royal touch in early modern England: politics, medicine and sin*, The Boydell Press, Woodbridge, Suffolk, 2015
- Brown, Kathleen M, "The Life Cycle: Motherhood during the Enlightenment" i Pollak, Ellen (red.), *A cultural history of women. Vol. 4, In the age of Enlightenment*, Bloomsbury, London, 2013
- Burke, Peter, *Folkelig kultur i Europa 1500–1800*, Författarförl., Stockholm, 1983
- Burke, Peter, *The fabrication of Louis XIV*, Yale University Press, New Haven, 1992
- Carls, Lina, *Våp eller nucka?: kvinnors högre studier och genusdiskursen 1930–1970*, Nordic Academic Press, Lund, 2004
- Caruso, Amerigo, "Resilient in Adversity: The Monarchical State in Prussia and Sardinia-Piedmont, 1847–51" i Banerjee, Milinda, Backerra, Charlotte & Sarti, Cathleen (red.), *Transnational histories of the 'royal nation'*, Palgrave Macmillan, Cham, 2017
- Colley, Linda, *Britons: forging the nation, 1707–1837*, Yale University Press, New Haven, 1992
- Crawford, Anne (red.), *Letters of the queens of England*, Sutton, Stroud, 1994
- Crawford, Katherine, Constructing Evil Foreign Queens. *Journal of Medieval and Early Modern Studies* 1 May 2007; 37 (2): 393–418.
- Dahlberg, AnneMarie & Bursell, Barbro (red.), *Drottningar: kvinnlighet och makt*, Livrustkammaren, Stockholm, 1999
- Dermineur, Elise M., *Gender and politics in eighteenth-century Sweden: Queen Louisa Ulrika (1720–1782)*, Routledge, New York, 2017

- Dermineur, Elise & Norrhem, Svante, 'Luise Ulrike of Prussia, Queen of Sweden, and the search for political space' i Watanabe-O'Kelly, Helen & Morton, Adam (red.), *Queens consort, cultural transfer and European politics, c. 1500–1800*, Routledge, New York, 2017
- Desplat, Christian, "Bernadotte – soldat och härförare" i Antoinette Ramsay Herthelius (red.), *Karl XIV Johan: En europeisk karriär*, Kungl. Husgerådskammaren, Stockholm, 1998
- Ekedahl, Nils (red.), *En dynasti blir till: medier, myter och makt kring Karl XIV Johan och familjen Bernadotte*, Norstedt, Stockholm, 2010
- Ekedahl, Nils, *Det svenska Israel: myt och retorik i Haquin Spegels predikokost*, Gidlund, Uppsala, 1999
- Ekedahl, Nils, "Kungens skulder och folkets" i Nils Ekedahl (red.), *En dynasti blir till: Medier, myter och makt kring Karl XIV Johan och familjen Bernadotte*, Norstedt, Stockholm, 2010
- Ekedahl, Nils, "Guds och Swea barn": religion och nationell identitet i 1700-talets Sverige' i Karlsson, Åsa & Lindberg, Bo (red.), *Nationalism och nationell identitet i 1700-talets Sverige*, Uppsala, 2002
- Ellenius, Allan, *Karolinska bildidéer*, A & W, Uppsala, 1966
- Enefalk, Hanna, *En patriotisk drömvärld: musik, nationalism och genus under det långa 1800-talet*, Uppsala, 2008
- Ericsson, Peter, *Stora nordiska kriget förklarar: Karl XII och det ideologiska tilltalet*, Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala, 2002
- Fletcher, Anthony, *Growing up in England: the experience of childhood, 1600–1914*, Yale University Press, New Haven 2008
- Freifeld, Alice, "Empress Elisabeth as Hungarian Queen: The Uses of Celebrity Monarchism" i Cole, Laurence & Unowsky, Daniel L. (red.), *The limits of loyalty: imperial symbolism, popular allegiances, and state patriotism in the late Habsburg monarchy*, Berghahn Books, New York, 2007
- Forsberg, Anna Maria, *Att hålla folket på gott humör: informationspridning, krigspropaganda och mobilisering i Sverige 1655–1680*, Acta Universitatis Stockholmiensis, Stockholm, 2005
- Germann, Jennifer G., 'Sexing sovereignty: the material culture and sexual politics of Queen Marie Leszczyńska's bed' i Germann, Jennifer Grant & Strobel, Heidi A. (red.), *Materializing gender in eighteenth-century Europe*, Ashgate, Burlington, 2016
- Goodman, Dena (red.), *Marie-Antoinette: writings on the body of a queen*, Routledge, New York, 2003

- Grundberg, Malin, *Ceremoniernas makt: maktöverföring och genus i Vasatidens kungliga ceremonier*, Nordic Academic Press, Lund, 2005
- Habermas, Jürgen, *Borgerlig offentlighet: kategorierna "privat" och "offentligt" i det moderna samhället*, 4., översedda uppl., Arkiv, Lund, 2003
- Hallgren, Karin, 'Kungafamiljen i Stockholms musikliv' i Ekedahl, Nils (red.), *En dynasti blir till: medier, myter och makt kring Karl XIV Johan och familjen Bernadotte*, Norstedt, Stockholm, 2010
- Hanman, Andrew, "Caroline of Brandenburg-Ansbach and the 'anglicanization' of the House of Hanover" i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Europe 1660–1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004
- Hansen, Anna, 'Att välja den rätta: förväntningar på äktenskapet i 1600-talets Jämtland' i Rosenbeck, Bente & Sanders, Hanne (red.), *Det politiska äktenskapet: 400 års historia om familj och reproduktion*, Makadam i samarbete med Centrum för Danmarksstudier vid Lunds universitet, Stockholm, 2010
- Hansen, Anna, *Ordnade hushåll: genus och kontroll i Jämtland under 1600-talet*, Acta Universitatis Upsaliensis (AUU), Uppsala, 2006
- Hansson, Stina, *Svensk bröllopsdiktning under 1600- och 1700-talen: renässansrepertoarernas framväxt, blomstring och tillbakagång*, Litteratur, idéhistoria och religion, Göteborgs universitet, Göteborg, 2011
- Harris, Carolyn, *Queenship and revolution in early modern Europe: Henrietta Maria and Marie Antoinette*, 1. ed., Palgrave Macmillan, Basingstoke, Hampshire, 2016
- Hartman, Mary S., *The household and the making of history: a subversive view of the Western past*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004
- Helsing, My, *Hedvig Elisabeth Charlotte: hertiginna vid det gustavianska hovet*, Atlantis, Stockholm, 2015
- Helsing, My, *Hovpolitik: Hedvig Elisabeth Charlotte som politisk aktör vid det gustavianska hovet*, Örebro, 2013
- Herman, Peter C., *Royal poeetrie: monarchic verse and the political imaginary of early modern England*, Cornell University Press, Ithaca, 2010
- Herrup, Cynthia, "The King's Two Genders". *Journal of British Studies*, 45(3), 493–510.
- Homans, Margaret, *Royal representations: Queen Victoria and British culture, 1837–1876*, University of Chicago Press, Chicago, 1998
- Hopkins, Lisa, "The words of a queen: Elizabeth I on stage and page" i Oakley-Brown, Liz. & Wilkinson, Louise J. (red.), *The rituals and rhetoric of queenship: medieval to early modern*, Four Courts, Dublin, 2009

- Hunt, Lynn, "The many bodies of Marie Antoinette: political pornography and the problem of the feminine in the French revolution" i Hunt, Lynn Avery (red.), *Eroticism and the body politic*, Johns Hopkins University Press, Baltimore, 1991
- Håkansson, Håkan, *Vid tidens ände: om stormaktstidens vidunderliga drömvärld och en profet vid dess yttersta rand*, Makadam, Göteborg, 2014
- Hættner Aurelius, Eva, *Inför lagen: kvinnliga svenska självbiografier från Agneta Horn till Fredrika Bremer*, Lund, 1996
- Jarlert, Anders, "Rikets trogna mor och amma – Hedvig Eleonoras kristna värld" i Laine, Merit (red.), *Hedvig Eleonora: den svenska barockens drottning*, Kungl. Husgerådskammaren, Stockholm, 2015
- Jarrick, Arne, *Den himmelske älskaren: herrnhutisk väckelse, vantro och sekularisering i 1700-talets Sverige*, 1. uppl., Ordfront, Stockholm, 1987
- Jespersen, Leon (red.), *A revolution from above: the power state of 16th and 17th century Scandinavia*, Odense University Press, Odense, 2000
- Johannesson, Kurt, *I polstjärnans tecken: studier i svensk barock*, Almqvist & Wiksell (distr.), Stockholm, 1968
- Johannesson, Lena, "Om bilder som inte syns. Våldets efterbilder" i Österberg, Eva & Lindstedt Cronberg, Marie (red.), *Våld: representation och verklighet*, Nordic Academic Press, Lund, 2006
- Jönsson, Mats & Lundell, Patrik (red.), *Media and monarchy in Sweden*, Nordicom, Göteborg, 2009
- Kantorowicz, Ernst Hartwig, *The King's two bodies: a study in mediaeval political theology*, 7. pr., Princeton University Press, Princeton, 1997[1957]
- Karlsson, Åsa, 'Hyllningar till en drottning: retoriken kring Hedvig Eleonora' i Lennersand, Marie, Karlsson, Åsa & Klackenbergh, Henrik (red.), *Fragment ur arkiven: festskrift till Jan Brunius*, Riksarkivet, Stockholm, 2013
- Karlsson Sjögren, Åsa, 'Från giftermål till vigsel - från ett till två kött?: om äktenskapet och förståelsen av kön, ca 1650–1800', *Scandia (Lund)*., 2003(69):1, 149, 2003
- Kjellgren, Martin, *Taming the prophets: astrology, orthodoxy and the word of God in early modern Sweden*, Sekel, Lund, 2011
- Knoppers, Laura Lunger., *Politicizing domesticity from Henrietta Maria to Milton's Eve*, Cambridge University Press, Cambridge, 2011
- Laine, Merit, "En Minerva för vår Nord": *Lovisa Ulrika som samlare, uppdragsgivare och byggherre*, Stockholm, 1998

- Laine, Merit (red.), *Hedvig Eleonora: den svenska barockens drottning*, Kungl. Husgerådskammaren, Stockholm, 2015
- Laine, Merit, 'Kungliga slott som nationella byggnader under frihetstiden' i Karlsson, Åsa & Lindberg, Bo (red.), *Nationalism och nationell identitet i 1700-talets Sverige*, Uppsala, 2002
- Laynesmith, J. L., *The last medieval queens: English queenship 1445–1503*, Oxford University Press, Oxford, 2004
- Lennartsson, Malin, *I säng och säte: relationer mellan kvinnor och män i 1600-talets Småland*, Lund, 1999
- Lerbom, Jens, *Svenskhetens tidigmoderna gränser: folkliga föreställningar om etnicitet och rikstillhörighet i Sverige 1500–1800*, Göteborg, 2017
- Levin, Carole, Carney, Jo Eldridge & Barrett-Graves, Debra. (red.), *"High and mighty queens" of early modern England: realities and representations*, Palgrave Macmillan, New York, 2003
- Liliequist, Jonas, 'Berättelsen om drottning Margaretas märke: känsla, kön och politik i den svenska propagandan mot Danmark under 1500- och 1600-talen', *Temp (Århus. Print)*, 2018
- Liliequist, Jonas, 'Kvinnor i manskläder och åtrå mellan kvinnor: kulturella förväntningar och kvinnliga strategier i det tidigmoderna Sverige och Finland' i Borgström, Eva (red.), *Makalösa kvinnor: könsöverskridare i myt och verklighet*, Alfabeta/Anamma, Stockholm, 2002
- Lilti, Antoine, *The invention of celebrity: 1750–1850*, Polity, Cambridge, 2017
- Lindgärde, Valborg, 'Att ha sin fröjd hos Gud: Sophia Elisabet Brenner och fromhetens poesi' i Lindgärde, Valborg, Jönsson, Arne & Göransson, Elisabet (red.), *Wår lärda skalde-fru: Sophia Elisabet Brenner och hennes tid*, Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet, Lund, 2011
- Lindgärde, Valborg, *Jesu Christi Pijnos Historia rijmwijs betrachtad: svenska passionsdikter under 1600- och 1700-talet*, Lund, 1996
- Lindgärde, Valborg, "Kring ett par nyårsdikter till riksänkedrottningen" i Laine, Merit (red.), *Hedvig Eleonora: den svenska barockens drottning*, Kungl. Husgerådskammaren, Stockholm, 2015
- Lindgärde, Valborg, Jönsson, Arne & Göransson, Elisabet (red.), *Wår lärda skalde-fru: Sophia Elisabet Brenner och hennes tid*, Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet, Lund, 2011
- Lindström, Peter & Norrhem, Svante, *Flattering alliances: Scandinavia, diplomacy, and the Austrian-French balance of power, 1648–1740*, Nordic Academic Press, Lund, 2013
- Lindqvist, Barbro, *En drottningens bikt och andra berättelser om katolskt liv i 1800-talets Sverige*, Fredestad/Catholica, Ängelholm, 2014

- Malmstedt, Göran, "Frihetidens karismatiska kungar" i Harnesk, Börje (red.), *Maktens skiftande skepnader: studier i makt, legitimitet och inflytande i det tidigmoderna Sverige*, Institutionen för historiska studier, Umeå universitet, Umeå, 2003
- Marschner, Joanna, Bindman, David & Ford, Lisa L. (red.), *Enlightened princesses: Caroline, Augusta, Charlotte, and the shaping of the modern world*, Yale Center for British Art, New Haven 2017
- Merrick, Jeffrey, "Impotence in Court and at Court", *Studies in Eighteenth-Century Culture*, vol. 25, 1996
- Møller Jensen, Elisabeth, Mai, Anne-Marie & Høettner Aurelius, Eva (red.), *Nordisk kvinnohistoria. Bd 1, I Guds namn: 1000-1800*, Wiken, Höganäs, 1993
- Müller, Frank Lorenz, *Royal heirs in imperial Germany: the future of monarchy in nineteenth-century Bavaria, Saxony and Württemberg*, Palgrave Macmillan, London, 2017
- Müller, Sabine Lucia, "Ageing out Catholicism: representing Mary Tudor's body" i Oakley-Brown, Liz. & Wilkinson, Louise J. (red.), *The rituals and rhetoric of queenship: medieval to early modern*, Four Courts, Dublin, 2009
- Möller, Daniel, *Fänad i helgade grifter: svensk djurgravpoesi 1670–1760*, Ellerström, Lund, 2011
- Nauman, Sari, *Ordens kraft: politiska eder i Sverige 1520–1718*, Nordic academic press, Göteborg, 2017
- Nell, Jennie, *Vivat vår monark: Carl Michael Bellmans panegyrik över Gustaf III 1771–1792*, Ellerström, Lund, 2011
- Noel, Charles C., "'Bárbara succeeds Elizabeth...': the feminization and domestication of politics in the spanish monarchy 1701–1759" i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Europe 1660–1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004
- Nordin, Jonas, *Ett fattigt men fritt folk: nationell och politisk självbild i Sverige från sen stormaktstid till slutet av frihetstiden*, B. Östlings bokförl. Symposium, Eslöv, 2000
- Nordin, Jonas, *Frihetstidens monarki: konungamakt och offentlighet i 1700-talets Sverige*, Atlantis, Stockholm, 2009
- Nordin, Jonas, 'Om kärleken till fäderneslandet och dess utövning' i Karlsson, Åsa & Lindberg, Bo (red.), *Nationalism och nationell identitet i 1700-talets Sverige*, Uppsala, 2002
- Norrhem, Svante, *Kvinnor vid maktens sida: 1632–1772*, Nordic Academic Press, Lund, 2007

- Oakley-Brown, Liz. & Wilkinson, Louise J. (red.), *The rituals and rhetoric of queenship: medieval to early modern*, Four Courts, Dublin, 2009
- Olin, Martin, *Det karolinska porträttet: ideologi, ikonografi, identitet*, Raster, Stockholm, 2000
- Olden-Jørgensen, Sebastian, *Poesi og politik: lejlighedsdigtningen ved enevældens indførelse 1660*, Museum Tusulanum, København, 1996
- Ormrod, W. A., "Monarchy, martyrdom, and masculinity: England in the later Middle Ages" i Cullum, Patricia H. & Lewis, Katherine J. (red.), *Holiness and masculinity in the Middle Ages*, University of Toronto Press, Toronto, 2005
- Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Britain 1660–1837: royal patronage, court culture and dynastic politics*, Manchester University Press, Manchester, 2002
- Orr, Clarissa Campbell, "Introduction: court studies, gender and women's history 1660–1837" i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Britain 1660–1837: royal patronage, court culture and dynastic politics*, Manchester University Press, Manchester, 2002
- Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Europe 1660–1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004
- Orr, Clarissa Campbell, "The femininization of the monarchy 1780–1910: royal masculinity and female empowerment", i Olechnowicz, Andrzej. (red.), *The monarchy and the British nation, 1780 to the present*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007
- Palos, Joan-Lluís & Sánchez, Magdalena S. (red.), *Early modern dynastic marriages and cultural transfer*, Ashgate Publishing Company, Farnham, Surrey, England, 2016
- Parsons, John Carmi, *Damned if she did and damned if she didn't: Bodies, Babies, and Bastards in the Lives of Two Queens of France*, i Wheeler & Parsons (red.) *Eleanor of Aquitaine: Lord and Lady*, 2003
- Persson, Fabian, 'From ruler in the shadows to the Shadow King: Frederick I of Sweden' i Beem, Charles & Taylor, Miles (red.), *The man behind the queen: male consorts in history*, First edition, Palgrave Macmillan, New York, 2014
- Planck, Brita, *Kärlekens språk: adel, kärlek och äktenskap 1750–1900*, Göteborg, 2014
- Pleijel, Hilding, *Hustavlans värld: kyrkligt folkliv i äldre tiders Sverige*, Verbum, Stockholm, 1970
- Prochaska, Frans, "Charity and Social Work" i Marschner, Joanna, Bindman, David & Ford, Lisa L. (red.), *Enlightened princesses: Caroline, Augusta,*

- Charlotte, and the shaping of the modern world*, Yale University Press, New Haven, 2017
- Prochaska, F. K., *Royal bounty: making of a welfare monarchy*, Yale University Press, New Haven, 1995
- Purdue, A. W., "Queen Adelaide: malign influence or consort maligned?" i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Britain 166–1837: royal patronage, court culture and dynastic politics*, Manchester University Press, Manchester, 2002
- Rahbek Rasmussen, Jens, 'Arvefjenden: det danske syn på svensk identitet i 1700-tallet' i Karlsson, Åsa & Lindberg, Bo (red.), *Nationalism och nationell identitet i 1700-talets Sverige*, Uppsala, 2002
- Ridderstad, Per S., 'Vad är tillfällesdiktning?: en kort översikt', *Personhistorisk tidskrift.*, 1980 (76), 1981
- Rivière, Marc Serge, "'The Pallas of Stockholm': Louisa Ulrica of Prussia and the Swedish crown" i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Europe 1660–1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004
- Rosengren, Cecilia, 'Kungahuset i pressens sken' i Ekedahl, Nils (red.), *En dynasti blir till: medier, myter och makt kring Karl XIV Johan och familjen Bernadotte*, Norstedt, Stockholm, 2010
- Rotbain, Avigail, "'Tvenne hjältars knuta ätter'. Oscar I och Josefina" i Bagerius, Henric & Berglund, Louise, *Politik och passion: svenska kungliga äktenskap under 600 år*, Natur & Kultur, Stockholm, 2015
- Rotbain, Avigail, "Döden som förlust och seger", i Sjöberg, Maria, *Allvarligt talat: berättelser om livet*, Makadam, Göteborg, 2018
- Sabir, Adam, 'Dygden speglas: furstinne- och drottningideal i likpredikan under 1600-talet' i Ågren, Henrik (red), *Goda exempel: värderingar och världsbild i tidigmodern svensk sakprosa och tillfällesdikt*, Uppsala, 2010
- Samuelian, Kristin Flieger, *Royal romances: sex, scandal, and monarchy in print, 1780–1821*, 1st ed., Palgrave Macmillan, New York, 2010
- Sandin, Per, *Ett kungahus i tiden: den Bernadotteska dynastins möte med medborgarsamhället c:a 1810–1860*, Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala, 2011
- Schama, Simon, "The Domestication of Majesty: Royal Family Portraiture, 1500–1850." *The Journal of Interdisciplinary History*, vol. 17, no. 1, 1986
- Sheriff, Mary D., "The Portrait of the Queen" i Goodman, Dena (red.), *Marie-Antoinette: writings on the body of a queen*, Routledge, New York, 2003
- Sidén, Karin, 'Stanna och lääs dödlige wandringz-mann: en betraktelse över sorgemanifestationerna kring prinsarna Ulrik, Gustav, Fredrik och Karl

- Gustav i Bencard, Mogens, Elmquist Söderlund, Inga & Johnsson, Ulf G. (red.), *Drottning i fiendeland: Ulrika Eleonora d ä 1656-1693 : Strömsbolms slott 20 maj-27 augusti 1995*, Nationalmuseum, Stockholm, 1995
- Sjöberg, Maria, "Drottningar och mätresser i ram" i Sjöberg, Maria, *Bildligt talat: kvinnligt, manligt i 3,2 miljoner år*, Makadam, Göteborg, 2012
- Skogh, Lisa, "Dynastic representation: a book collection of Queen Hedwig Eleonora (1636–1715) and her role as a patron of the arts", *Konsthistorisk tidskrift (Print)*., 2011(80):2, 2011
- Skogh, Lisa, *Material worlds: queen Hedwig Eleonora as collector and patron of the arts*, Center for the History of Science at the Royal Swedish Academy of Sciences, Stockholm, 2013
- Skogh, Lisa, *The Konstkabinett of Swedish dowager Queen Hedwig Eleonora of Schleswig-Holstein-Gottorp (1636–1715): a reconstruction of its idea and content*, The Bard Graduate Center, New York, 2005
- Skuncke, Marie-Christine, *Gustaf III: det offentliga barnet: en prins retoriska och politiska fostran*, Atlantis, Stockholm, 1993
- Snickare, Mårten, *Enväldets riter: kungliga fester och ceremonier i gestaltning av Nicodemus Tessin den yngre*, Raster, Stockholm, 1999
- Stadin, Kekke, *Stånd och genus i stormaktstidens Sverige*, Nordic Academic Press, Lund, 2004
- Stenberg, Göran, *Döden dikterar: en studie av likpredikningar och gravtal från 1600- och 1700-talen*, Atlantis, Stockholm, 1998
- Steuchius, Matthias, *"I dag konung, i morgon död": Matthias Steuchius likpredikan över riksänkedrottningen Hedvig Eleonora och änkehertiginnan Hedvig Sofia / utgiven med inledning och kommentar av Anders Jarlert*, Lunds universitets kyrkohistoriska arkiv, Lund, 2015
- Storey, Matthew, "Portraits of the Princesses" i Marschner, Joanna, Bindman, David & Ford, Lisa L. (red.), *Enlightened princesses: Caroline, Augusta, Charlotte, and the shaping of the modern world*, Yale Center for British Art, New Haven, 2017
- Tassi, Marguerite A. "Tears of Hecuba: Empathy and maternal Bereavement in Golding's Translation of Ovid's *Metamorphoses*" i Levin, Carole. & Stewart-Nuñez, Christine. (red.), *Scholars and Poets Talk about Queens*, Palgrave Macmillan US, New York, 2015
- Tegenborg Falkdalen, Karin, *Kungen är en kvinna: retorik och praktik kring kvinnliga monarker under tidigmodern tid*, Institutionen för historiska studier, Umeå, 2003
- Tegenborg Falkdalen, Karin, *Vasadöttrarna*, Historiska media, Lund, 2010

- Thomas, Chantal, "The Heroine of the Crime: Marie-Antoinette in Pamphlets" i Goodman, Dena (red.), *Marie-Antoinette: writings on the body of a queen*, Routledge, New York, 2003
- Tornbjer, Charlotte, *Den nationella modern: moderskap i konstruktioner av svensk nationell gemenskap under 1900-talets första hälft*, Nordic Academic Press, Lund, 2002
- Ulvros, Eva Helen, *Fruar och mamseller: kvinnor inom sydsvensk borgerlighet 1790–1870*, Lund, 1996
- Ulvros, Eva Helen, "Oscar och Joséphine – ett äktenskap" i Gunnel Becker & Kjell Blücker (red.), *Drottning Josefina av Sverige och Norge*, Veritas, Stockholm, 2007
- Vitis, Mark de, "The Queen of France and the Capital of Cultural Heritage" i Palos, Joan-Lluís & Sánchez, Magdalena S. (red.), *Early modern dynastic marriages and cultural transfers*, Farnham, Surrey, England, 2016
- Walette, Anna, 'Rangordning av relevanta förfäder: i Sven Lagerbring historie-skrivning' i Edquist, Samuel, Hermanson, Lars & Johansson, Stefan (red.), *Tankar om ursprung: forntiden och medeltiden i nordisk historieanvändning*, Statens historiska museum, Stockholm, 2009
- Watanabe-O'Kelly, Helen, "The consort in the theatre of power: Maria Amalia of Saxony, Queen of the Two Sicilies, Queen of Spain" i Watanabe-O'Kelly, Helen & Morton, Adam (red.), *Queens consort, cultural transfer and European politics, c. 1500–1800*, Routledge, London, 2017
- Watanabe-O'Kelly, Helen, "Religion and the consort: two Electresses of Saxony and Queens of Poland (1697–1757)" i Orr, Clarissa Campbell (red.), *Queenship in Europe 1660–1815: the role of the consort*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004
- Watanabe-O'Kelly, Helen & Morton, Adam (red.), *Queens consort, cultural transfer and European politics, c. 1500-1800*, Routledge, London, 2017
- Zanger, Abby E., *Scenes from the marriage of Louis XIV: nuptial fictions and the making of absolutist power*, Stanford University Press, Stanford, 1997
- Zanger, Abby E., "What the King Saw in the Belly of the Beast or How the Lion Got in the Queen: Allegories of Royal Procreation in the 1622 Royal Entry into Lyon" i Schulte, Regina (red.), *The body of the queen: gender and rule in the courtly world, 1500–2000*, Berghahn Books, New York, 2005
- Åse, Cecilia, *Monarkins makt: nationell gemenskap i svensk demokrati*, Ordfront, Stockholm, 2009

Öhrberg, Ann, "'Gif spenabarnen hulda mor; En droppa af din källa stor': manlig och kvinnlig moderlighet i 1700-talets Sverige" i Borg, Alexandra (red.), *Konstellationer: festskrift till Anna Williams*, Gidlunds förlag, Möklinta, 2017

Öhrberg, Ann, *Vittra fruntimmer: författarroll och retorik hos frihetstidens kvinnliga författare*, Gidlund, Hedemora, 2001

Digitalt publicerad litteratur

Josefina, drottning, www.skbl.se/sv/artikel/Josefinadrottning, Svenskt kvinno-biografiskt lexikon (artikel av Avigail Rotbain), hämtad 2019-05-04

Appendix

Kungliga biblioteket, Ulrika Eleonora

- Alatagarius, Nicolau, *Enär Hennes Kongl. May:tt vår Allernågigste Dråning Den Högborne Furstinna och Fru ULRICA ELEONORA åhr 1686 den 16 Decembr. Klockan 6 om Morgonen hijt til Werlden fødte En ARF-PRINTZ/ som Christnades samma Dag och undfick i Dopet det Nampnet; CARL GUSTAF då fögnade sigh en ringa Undersåte på föllande sätt.* (Stockholm, Joh. Eberdt)
- Dijkman, Johan, *Sweriges Tärar Opoffrade Ewigheten Då Den Stormächtigste Högborne Förstinna och Fru Högst Saligst Fru ULRICA ELEONORA/ Sweriges/ Göthes och Wendes Drottning [...] Beledsagades med högsta Kongl. Prydnad uti sin SofweCammar som skedde i Stockholm den 28. Nov. Åhr 1693. Uthi AllerUnderdån-skyldigst Tancka Tecknat Aff Johann Dijkman Danielsson.* (Stockholm, David Kämpe)
- Dijkman, Ludert, *Swea Rijkets Stora Förlust, uti sin Nåd-Gudinna Den Stormächtigste Allernådigste Dråttning VLRICA ELEONORA Sweriges/ Göthes och Wändes Drottning [...] Då Hennes Högst-salige Kongl. Maij:tt Sin jordiska Scepter uti himmelska palmer förwäxlade på Carl-Berg den 26 Julii Åhr 1693. Och dess Jordiska Deel med Kongl. Åhre-Pracht/ uti Ridderholms Kyrckian i sin Griffitt nedsattes samma Åhr den 28 Novemb. I aldradiupeste Underdånigheet enfaligt utrånkat af* (Stockholm, Johann Biligsley)
- Dijkman, Ludert, *Swea Inbyggiares Samhällige Klagan och Sorge-Stämman/ Då Dhe Twennel til alla Furstelige Dygder Högstartadel Durchleuchtigste och högborne PRINTZER/ Sweriges Rijkets Arff-Förstar / Printss GUSTAF, Sampt Prins ULRICK, Under sin spädaste ålder/ dätta usla Jordiska Rijket uti dät Ewiga Härlighetens förwäxlade. På Dehras HöghFurstlige Jordefärd/ Som skiedde i Stockholm den 10 Julij 1685. Den sennare Wårlden til Påminnelse och Åtancka/ med en wördsam Fiäder enfalldigt sammasett/ och Allerunderdånigst uthsungen af Ludert Dijkman.* (Stockholm, Johann Georg Eberdt)
- Forsenius, Johan, *Underdån DEVOTIONS Plicht/ Afflagd wedh dhe Högborne Arff-PRINSERS til Swea Rijke/ PRINS GUSTAFS Och PRINS ULRICKS GRAAF/ Då Deras Högborenheters Salige och Spåde Lekamen med Hög- och*

- Konungzlig Pomp i Riddarholms Kyrkia nedsattes den 10. Julii Åhr efter Christi Börd 1685. Men sedermehe på papperet aldraödmuikeligast fattar och öfwersände AF Johan Forsenio. (Åbo, Johan Winter/ Kongl. Booktr., 1685).*
- Herlinus, Petrus, *Underdånigst Plicht/ Då Kongl. Maj:ss wår allernådigste konungs och Herres/ KONUNG CARL den XItes Högtälskelige Gemål/ Wår aldranådigste Drottning/ ULRICA ELEONORA, Sweriges/ Giöthes och Wändes Drottning [...] Till des Kongl. Hwilo-Kammar/ uti Riddareholms Kyrkjan i Stockholm den 28 Novembris Anno 1693/ med Hög-konglig Solennitet och Pomp beledsagades: Enfaldigast upwist Af PETRO HERLINO, Swänsk Kyrkio-Herde uti Rewel. (Stockholm, Lars Walls änka)*
- Holmström, Israel, *Underdånig PARENTATION öfver Den Stormächtigste Drottning/ Drottning ULRICA ELEONORA Sweriges/ Götes och Wendes Drottning [...] Högstbem. Hennes Mayestät till en underdånig åminelse hållen/ uti deras höggrest. Excellentiers, Kongl. Rådens/ jemte andre Kongl- Mayestätz höga Ministrers, samt Ständernas närwarul Uppå Riddarhuset i Stockholm den 1. Decembris Ao. M DC XCIII. af Isräel Holmström. (Stockholm, kongl. May:ss privilegerade Buchardi tryckeri, år 1693).*
- I. N. J. C., *Wethen j icke att på dhenna Dag är een förste och stoor Man fallen i Jsrael: 2. Sam. 3,38. Ja Wethen j icke att på dhenna Dag den 28 Octobris Begrafwes een furstinna och stoor Qwinna i Swerie: Fördhetta Gudz Nåde Rijkzens-Drotning/ Sweriges Giöthes och Wendes &c. &c. &c. DROTNING ULRICA ELEONORA Den Stormächt: Regerande Swer: &c. &c. &c. Konungens/ Konungs CARLS XItes Högt-älskelige Gemähl/ Alles wår Trognal/ Huldal/ Omisteliga och wijdt Nampnkunniga milda Landzens MODER; Nu i Sahl: Kongl: Åhremminnel/ Oss till Allmen Ogemeen och Solemn afsaknadtt warandes: Altså Tu Sorge-Swarta-och Hwijt-Klädda Swea Giötha Allmoga Låt och Hiertat skoda Dhes Sahl: Högtbemelte Kongl. Stoor På lijtet Pappeer/ med mindre Konstwärdigt Maneer, aff fast störrer Plicktigheet/ uti underdånigst Eenfaldigheet/ efter Eenfaldigaste Wijset Till GUdz Ähra allenast uptecknadtt Gladelig Rijkss-Intog. Men sorgerliga BegrafningzUthtog. den 25 Octobr: Anno 1680. Den 28 Octobr: Anno 1693 (Henrich Keyser/ kongl. May:tz och Upsala Acad. Booktryckeri)*
- Jhering, L., *Underdånig Klage-Skriff wijd Hennes Högst-Sahl. May:tz Den Fordom Stormächtigste Drottning ULRICAE ELEONORAE, Sweriges/ Göthes och Wändes Drottning [...] Wår Allernådigste Drottning / Högstbedröfwelige Begraffnings Act/ Som förättades uti Ridderholms Kyrckian i Stockholm den 28. Novembr. 1693. I diueste Wyrdnadt af L. Jhering. (Kongl. Booktryckeriet/ hos Sahl. Wankijfs änckia)*
- KLAGAN Öfver det At Döden alt för tidigt har borttryckt Den Stormächtigste Drottning och Frw/ Frw ULRICA ELEONORA, Sweriges/ Göthes och Wän-*

- des Drottning [...] Då Hennes May:ss högst-Salige Lekamen med dess höga Kungl. Person anständige Ceremonier blef nedsatt uti sin hwijlokammar i Kongl. Ridderholms Kyrckian den 28. Novemn. Åhr 1693. Giord af Innerlig Trohertigheet/ Med Önskan för det Kongl. Husets långwarige Wälgång och Lycksaligheet. (kongl. Boktryckeriet/ Wanlijfs änka)*
- Liljenstedt, Johan Paulin, *Frögde-Dicht Öfver Den i Swea nylig opgångne Glädie-Solen/ Den Durchleuchtigste och Höghörne PRINCESSE HEDEWIG SOPHIA, Sweriges / Göthes och Wendes ArffFustinna [...] Hwilkens Hugnefulla Födelse sig tildrog På Stockholms Slätt Den 26 Junij Klock. 9. 45. Min. E. M. A. 1681. (Stockholm, J, Gorg Eberdt.)*
- [Lindsköld, Erik], *Sorgen i Glädie Förwänd. Då Den Höghörne och durchleuchtigste Herre och Furstel Prins Fredrich/ Swäriges/ Göthes och Wändes Arf-Furstel Blef född på Stockholms Slätt den 27 Septembris 1685.*
- Lybecker, *Underdånige Sorgetanckar Då Den Höghörne Sweriges Arf-furste HER: CARL GUSTAF Blefbegrafwen i Stockholm den 8. Aprilis, År 1687. (Stockholm, Niclas Wankijf/Kongl.- Booktryckiare)*
- Lybecker, G., *Underdånigste Täre-Rägn I Öfwerflöd nederfält Af Hwar redlig Svensk Untersätares Hierta Uppå Den Stormächtigste och öförlikeligste Drottningz/ ULRICÆ ELEONORÆ, Sweriges/ Giötes och Wendes &c. Drottningz Graf Som skedde den 28. Novembris 1693. (Stockholm, kongl maytt. Privilege-rade Burchardi tryckeri)*
- Muur, Petrus A., *BONA NOVA SVEONUM Eller The Swenske Mäns Hugeliga Tjendender/ Som allmänneligen med outsäyelig glädie hördes och afffröjdfullt hierta annammades den 18. Junik/ hwilken war HERranom Alzmechtig för hans Nädawälgärning en wälberamat Tacksägelse Dag Åhr/ 1682. Om Hennes Kongl. May:ss Dhen Stormächtige Sweriges/ Giöthes och Wändes Drottningz/ D. ULRICÆ ELEONORÆ, Önskelige förlossning aff en wälsignad Barnsbördh/ hwaro medelst hijt til Werlden föddes Åhr 1682. den 17 Junij. Hans Kongl. May:ss Sweriges/ Giöthes/ och Wändes Stormächtigste KONungz/ K CARL den XItes, Högtälskelige Lijffz Arfwinge och heela Sweriges Rijkets wälkomne hugnad/ tröst och glädie Dhen Höghörne Prinz och Herrel CAROLUS, Sweriges/ Giöthes och Wändes Arffurste [...] Hwilken alle dheras Kongl. Mayz:ters Troplichtigaste Underdätare och Sweriges Rijkets Inbyggjare önska tillwära i wijsdom/ ålder och nåde för Gud oc Menniskiom/ at hans Åhr wara ifrån Slächte och til Slächte och han må Ewinnerliga för Gud sittande blifwa. [...] Underdånigast förkunnade genom Petrum A. Muur Holmenfem. Gudz Ordz Tiänare wijd S. Oloff.*
- Norander, Nicolaus, *Du Dödeliga Menniska/ som ljetet eller intet täncker på then oundwijklige Döden/ Töfwa/ Stat stilla och märck sljteligen; Ach! Sorgeliga Tjendender Hans Kongelige Höghheet Carl Gustaf Sweriges/ Göthes och Wändes*

Högborne Arf-Prinss [...] Uthi sine spåde Dagar/ och bekommer ett saligt Afskeed/ förmedlest en stilla Dödsömpn/ emellan den 3. och 4. Februarij om Nateen Anno 1687. Förwäxlandes thetta jämmer/ dödelig/ usla och jordiska Lefwernel/ uthi ett glädiefult/ odödeligt/ saligt och himmelskt Umgänge. Och blef sedemehra den 8 Aprilis samma Åhr/ medh Kongelig Stååt/ samt Sweriges Inbyggiares af Rijkens Ständer ymniga Tärar/ uthi sin Roo-Cammar/ til sine högst Salige Glorwyrdigste Förfäder/ the Stoormächtigste framledne Swea Konungar/ uthi then Kongl. Kyrckian på Ridderholmen i Stockholm/ införd; hwarest then Sal. Siälennes Kropp/ medh Frögd förbljdar Jesu Christi Mayesteteliga och hugneliga Uppenbarelse til Domen/ tå han med sin Sal. Siäl sammanfogas skall/ och uthi Gudz Härligheess Rjikel til outhsäyelig Æhra ingå. (Stockholm, Johann Georg Eberdt)

Nordens Tröst vänd i Sorg/ Widh Den Durchleuchtigste Högborne Furstes och Herres/ Printss CARL GUSTAFS Sweriges/ Giöthes och Wendes. etc. etc. Arff-Furstes Dödeliga Hädanfärd/ som i en saligh stund skedde i Stockholm / Klockan 12. om Natten emellan den 3. och 4. de Febr. (Stockholm, Henrich Keyser/ Kongl. May:ss och Ups. Acad. Booktr.)

Nordisk Glädie Skall Wijd Den Maijestetelige Chröningz Fäst/ som skedde i Stockholm den 25 Nov. åhr 1680.

P. G., Himmelsk Lycksalighetz Syyn Den Fordom Stormächtigst/ Swea och Götha samt där underliggiande Landskappers Konung/ nu mehr Gudz store Helgon i Himmelen och här på Jorden lofwyrdigst i Åminnelse Konung CARL GUSTAF Uppenbarat Anno 1655/ Otte Dager för änn des Herr Son/ wår Aldranädigste nu högstberömligen Regerandel/ Sweriges/ Göthes och Wändes. Etc. etc. Store Konung K. CARL den Ellofte Födder blef hwilken Uppenbarelse til många sine deelar allerede fullbordat/ bland hwilka och är een stoor Lycksaligheets Deel Den Durchleuchtigstes och Högborne/ Swea Rijkets Arf-furstes och Herres Hr. CARL GUSTAFS Födelse/ som skedde i Stockholm den 17 Decemb. ANNO 1686. I störste Underdånigheet författat af en i döden trooplichtigste Undersåtel där med/ wijd detta gladelige Tilfället/ jämppte ander rättsinnige Patrioter/ at betyga sin Hiärtans Frögd och Hugnat. (Uppsala, tryckt av Henrich Keyser/ Kongl May:z och Acadmiæ Booktryckare)

Petreaus, Johan: TORAR Öfwer Hennes Kongl. Maij:z Den fordom Stoormächtigst/ Numehra Hoos Gudh ewinnerligen Högst-Salige Fru/ Fr. ULRICA ELEONORAS Sweriges/ Giöthes och Wendes Drottningz [...] Altfortidiga och högstbeklageliga Dödeliga Fränfälle / Hwilkens Kongl. Lekamen / medh förträfligh och Kongl. Pomp, uthi deras Kongl. Maijseteters/ Kongl. Högheters/ och samptl. Rijkens Ständers enhälligt och högstbedröfweliga Bijwistan/ Kongl. Jordades den 28. Novemb. Åhr 1693. I underdånigheet ytrade och öfwersände ifrån Norden af JOHAN PETRÆO. (Åbo, Johan Winter/Kongl. Booktr.)

- Renner, Michael, *Post nubila Phoebus Wedh Dheres Kongl. Högheeters/ Dhe Durchleuchtigste och Högborne Förstars och Herrars/ Prins Gustaff Och Prins Ulrichs / Sweriges / Göthes och Wendes Arff-Prinssars [...] nu mehra hoos Gudh Ewinnerligen Saliges/ Solenne Jordsättning som skiedde med hög Kongl. Pracht A. 1685. D. 10 Julij Underdånigst med en hastig Pänna yttradt.*
- Renner, Michael, *Till Den StoorMächtigste/ Högborne Furstinna och Fru/ F: Ulrica Eleonora Sweriges/ Giöthes och Wändes medh GUDZ Nåde Regerande Drottning [...] Då dhen Durchleuchtigste och Högborne Furste och Herrel Nu Mehra hoos Gudh Ewinnerligen Salige/ Hennes Kongl. May:ss Högäskelige Herr Son/ Prins Carl Gustaf Sweriges/ Giöthes och Wändes Arf-Prinsse [...] Medh Hög Kongelig Pracht jordsattes uthi Kongl. Riddarholms Kyrckian i Stockholm Åhr 1687 den 8 April. Til all underdånig Wördnadss betygan wed detta högstbedröfweliga Tillstånd framgifwit af Hennes Kongl. May:ss allerunderdånigste Undersåtare (Stockholm, Joh. Goerg. Eberdt.)*
- Riddermarck, Andreas, *Den Carolinske Academiens Sorgfulle och Bittre TÅRAR Öfwer Den Stoor-Mächtige Drottningz/ Drottningz ULRICÆ ELEONORÆ, Swäriges/ Göthes och Wendes Drottningz [...] Högst-Sal. Frånfälle/ Som i 5 hela Dager/ från den 28 Novemb: till den 4 Decemb: här i Lund År 1693. Hiert-innerligen och Allment beklagades. (Lund, Abraham Haberegger/ Ac.Car. Booktr.)*
- Rudbeck, Olof d.y., *PARENTALIA Öfwer Den Stormächtigaste Drotning/ Drotning ULRIKA ELEONORA Swerjes / Göthes och Wendes DROTNING [...] Hennes Högst-salige Majestet Till ewig Åminnelse Dagen efter des präktige begrafning/ med diupaste wördnad hållne i Stockholm uppå Riddarhuset af OLF RUDBECK Sonen Upsala den 29 Novembr. Åhr 1693. Innehåller också: Det Höga Konga-Huus/ Och Ridderskapets Wäna: Att Del/ samt flere Lius Mig gunstlig öron läna; [titellös] ”Siu Ewiggt grönskande Cypresser [...]”*
- Salan, Peter, *Efwichetens Rune-häll/ Sorgligast uthuggen/ Då Den Stormächtigste Furstinnan och Frun/ Fru ULRIKA ELEONORA Swerjes/ Göthes och Wändes Drottning [...] Wår Allernådigste Drottning och Fru/ Efter en helig Wandell/ lemnade sin rene Siäl at besitta Dhe afledne Dygd-kiäres Ewige Lustfålder/ den 26 Julii 1693. Och dess högstsaknade Konglige Efter Råster/ med en Majestätelig Pracht/ blefwe samblade till Dess Egne Salige/ i Riddarhols Kyrkia/ den 28. November samma åhr. Af dhen underdånigste och troplichtigste Petter Salan. [Uppsala, Hnerich Keyser/ kongl. Mat:ss och acad. Booktryckeri]*
- Salmonius, Abraham, *Sorge- och Klageliud öfwer Wår fordom allernådigstel nu mehra hoos Gudh högst Sahl. Drottningz Den Stormächtigste/ Högborne Furstinnas och Frus ULRICÆ ELEONORÆ Sweriges/ Göthes och Wändes Drottningz/ [...] Högstbeklagelige dödeliga Frånfälle: Då Hennes May:ss Begrafningz Dag med Kongl. Pracht och Heder fjirades i Stockholms Rid-*

- dare-holms Kyrkia den 28. Novemb. åhr 1693. Phil. I. v. 21. Christus är mitt Lijf- och Döden är mi Winning. Uthi diupeste Underdånigheet och wyrdrnat/ särdeles at upwäckia sine Åhörare til närmare behiertande af detta fast sorgeliga Dödsfallet/ framsedt aff Abraham Salmonius. Past. Och P. i Fellensbro. (Västerås, Boëtium Hagen)*
- Schafer, Johan H., *Sorge-Förwäxling i Glädie Som sigh haar yppat af Den Durchleuchtigste Sweriges Rikes Arfförstes Prins Fredrichz Hugneliga Födelse/ som skedde i Stockholm den 26 Septemb. Anno 1685.*
- Sebeckius, Petter, *Swäries Tilrande Tärar uppå dän Stormächtigtes Högbornes Furstinns äck Fruus Fru ULRICA ELEONORAS, Swäries/ Götes äck wändes Drätninghz [...] Kungliga graf Den 28. Novembr. Anno 1693. Särgligast nedslutne. (Dorpt, Johan Brendcken/ Acad. Booktr.)*
- Spegel, Haquin: *Sorgelig Tystna Utaff een Som ej nogsampt kunde beklaga the Högstbeklageliga dödzfall/ Genom hwilka Theras Kongl. Majesteter Wår Allernådigste Konung och Drotning/ Sampt alle Sweriges Rijkets Inbyggjare/ sig til stoor afsaknad och Hiertans Sorg/ hafwa på en kort tijd twenne Högtälskelige Arf-Prinsar/ Theras Durchleuchtigheet S. Prins GUSTAV Och Sal. Prins ULRIC Sweriges / Göthes och Wendes Arf-Furstar/ etc. Hwilkas meenlösa Siälär äre i Himmelen med oförgängligh herligheet Kröntel Men theras späda kroppar uthi Stockholm med een almen sorg begrafne Anno 1685. den 10. Jul. (Stockholm, Henrich Keyser Kongl. Booktr.)*
- Stanna och lääs Dödlige Wandringz-Mann. Ach! Hans Kongl. Högheet GUSTAVUS Dhen Tredie igenom Gudz Näder aff den Kongliga Hielte-Nampnet i dhen Stoor Gustavianiske linien; Sweriges/ Göthes och Wändes Högborne Arff-Prins [...] Dhen särdeles Stoor all Nordens Fägnad och Förhoppning / Ligger nu mehra här! i Sina Högst-Salige Glorwördigsta Förfäders/ Dhe StoorMächtigste framfahrne Swea-Konungars / Härlige hwijlostadh. Hwarest medh een Mayestetligh Pracht och Solennitet, sampt hela Nordens bittra och bedröfwlige Tärar / ofwanhögstbemälte Hans Kongl Högheetz jordiska Öfwerlefwor Christeligen äro blefne nehrsänckta och jordade den 10. Dagen i Julij Månad/ Åhr 1685. Jagh stummar aff Sorg och Grämelse / WandringzMan! En innerligh Wördnad/ och underdånigst Beskedligheet lär för öfrigt gifwa dig wed handen hwad intet Tab! inga Tärar! ingen Klagan! ingen Gråth! Förmå at uthtryckia; Ach! Gråt! och öfwa jämbte mig en ogemeen Wee-klagan! wetandes at medh detta altförtijdige och Ewärdeligen afsakneliga Frånfall inga Enkle och medelmättiga Tärar antingen spijsa eller gälla. Lysna!*
- Starling, Johan, *Then Fordom Stoormächtigste nu hoos Gudh Ewinnerligen Högst Salige DROTTNING DROTTNING UDALRICA ELEONORA/ Swergies/ Götes och Wändes Drottning [...] Som til wårt käre Fäderneslandz och Swergies Rijkets Sorgligaste och högstbeklaglige afsaknad/ detta Timmeligel*

- men högstbeprijslige förde Jordiske Lefwerne uthi en Ewig och outhöjelig Himmelsk Sällhet förväxladel/ på det Åbret efter Wärs Herres och Frälsarers Börd Ett Tusend Sexhundrade Nijotijone och Tredie den 26. Julii och uthi alla Rijksens Ständers Närwarelse medh Konungzlig Herlighet uthbars til des Maj:ss Konungliga Graf och Hwijlo-Cammar uthi Ridderholms Kyrkian i Stockholm den 28. Novembris samma Åhr. Til Aldraunderdånigste och outhörige Sorge-Minne och Tänckie-Teckn. Äro dessa fåå och enfaldigste Rader i Diupaste Underdånigheet lemnade Af Een Aldraringast doch i Döden trognast Undersäter JOHAN STARLING. (Stockholm, Hennrich Keyser/ kongl. May:ss och Upsala Acadmiæ boktryckeri)*
- Swea Innerliga Klage-Sång/ öfwer Den Stormächtigte Allernädigste/ Sweriges/ Göthes och Wändes uthkorade Drottningis Drottningis ULRICÆ ELEONORÆ Högstbeklagligeste Dödzfall/ som skedde på CARLBerg den 16 Julii 1693. Siunges som: Ach! Ach mig älendig Qwinnal etc. (tryckt i Wästeråhs samma Åhr)*
- Swea Rijkes Tilbörlige frögd och önskan på den 17 Junii 1682. Då GUDh den aldradhögste Den Stormechtigste och allernädigste Swea Rijkes Konung CARL den XI. Uthaf des högälskelige Kongl. Gemåhl och Drotning Ulrika Eleonora/ Medh een ung Prinss CARL den XII. Nådeligen och mildeligen wälsignat.*
- Söderholm, J., Klage-Dickt, Öfwer Den Stormächtigte Furstinna och FRU/ Fru ULRICA ELEONORA, Sweriges/ göthes och Wändes Drottning [...] Som med kongl. Ceremonier nedsattes i sin Hwilokammar uti Riddarholms Kyrkian den 28 Novemb. 1693. (Stockholm, tryckt hos Sahl. Lars Walls Enckia)*
- Tayardh, Andreas Simonis, Sorge-Liudh Wijd Hennes Högst-Sahl. May:tz Den Fordom Stoormächtigte Drottningis/ ULRICAE ELEONORAE Sweriges/ Göthes och Wändes Drottningis [...] Wär Allernädigste Drottningis / Hiertans bedröflige Begrafning/ Som firades med Kongl. Pracht och Prydna / i Stockholm och Ridderholms Kyrckian den 28 Novemb. 1693. Instembd med ett bedröfwat Mod i all Underdånighet af Andrea Tayardh, Past. & præpof. In Munketorp. (Kongl. Booktryckerijet/ hoos Sahl. Wankijffs änckia).*
- Thingwall, L., Dhen Stormächtigte och Durchleuchtigste / För detta Regerande Drottning Ulrica Eleonora / Sweriges/ Göthes och Wendes Drottning [...] blifwa desse Täre-Blomster Igenom de fåå fölliande enfaldigste/ dock alderunderdånigste wälmeente Rader Strödde wid des Glorwyrdigste Maj:ss Högst-Salige Jordefärd/ Som efter nyligst lyckeligen fulländat Rijkszsdag/ utaf samtl. Sweriges Rijkes Ständer/ efter underdånigst Plickt och Skyldigheet/ behedrades/ i Stockholm den 28 Novembr 1693.*
- [Trenckner, Johann Heinric], Den Högst-Salige Hwijlan i Grafwen/ Som blef betrachtad När Den Stormächtigte Drottningis ULRICÆ ELEONORÆ, Sweriges/ Göthes och Wändes Drottningis [...] Kongl. Lekamen/ uthi Ridderholms Kyrckian i Stockholml med wederbördig Konglig Sollennitet Jordsattes/*

- som i samptl. Rijksens Ständers närwaro skedde den 28 Novembris Anno 1693. med en sorgelig MUSIC af J. H. T. [Stockholm, Johann Billingsley]*
 Törnesköld, Carl, *RYCHTET Ödmiukeligst och Tienstbereddwilligast fägnas åt Dhen Curchleuchtigste Högorne Sweriges Rijkes Arf-Printz och Herres Her: ULRICHS Hugneliga och alla Sweriges Rijkes Inwånarom Glädefulla Födelse-Dag Som inföll den 21. Julij 1684. På Jacobs Dahl. (Stockholm, tryckt hos Wankijff/ kongl. Booktr.)*
- Underdånigt Fägne Rop Öfwer En återfången Glädie i Norden/ Då Den Högorne Sweriges Rikes Arf Furste FREDERICUS Blef född på Stockholms Slätt den 27 Septembris År 1685.*
- Lagerlöf, Petrus: *Dhen Himmelske Sällheeten och dhen Jordiske Fåfångligheteen förestälde wijd dhen Durchleuchtigste nu hoos Gud högst-salige Prinsens och Herres Her: GUSTAFFS/ Sweriges Göthes och Wendes Arffurstes &c. Dödelige afgång som skedde den 16 April Åhr 1685.*
- Warnmark, Petter Olufsson, *Sweriges Tärar okk odödeliga Loford Öfwer den aldrig tillfyllest beprjliga Landzens Moder/ Fordom Stormächtigste/ Högorne Drottning/ F: ULRICA ELEONORA, Swerikes/ Giöthes okk Wändes Drottning [...] DÅ HON Igenom den timmeliga Döden blef hädan-kallat uppå Carls-Berg den 26 Julii 1693 okk sedermera den [blankslag] Nov. samma År uti Riddarholms Kyrkia medelst Kongl. Prakt okk Anseende Grafsatt. (Lund, Abraham Haberegger/ Aca. Carl. Booktr.)*
- Welt, Lars, *Swea Rijkes Sorgeliud Öfwer Den Högorne och Durchleuchtigste I Himmelen Högt-Sahlige Prinsens och Herrens Her: CARL GUSTAFS Swerijkes/ Göthers och Wendes Arf-Furstes Aldrig nogsam beklagelige Dödz-Fall Med bittere Tärar uthgutit den 8. April 1687. (Stockholm, Niclas Wankijf/kongl. Booktr.)*
- Wexonius, Olof d. y., *Aller-Underdånigst Oppwachtningh Medh Nordens innerliga Frögd- och Fägne- stämmal öfwer dhen högstönskeliga födelse Aff Dhen Durchleuchtigste Högorne Sweriges Rijkes Arf-PRINCESSE och FRÖKEN ULRICA ELEONORA Sweriges/ Giöthes och Wändes igenom Gudz Näder/ Högorne [...] Som efter Himblarnas lycklige omlopp/ och til heela Sweriges Rijkes innerlige hugnad/ gamman och Glädie lyckligast inföll på den 23 dagen i Januarij Månad/ Åhr 1688. (Stockholm hos Lars Wall)*
- Ängla Syn Och Samtaal Föreställt wid Dhen Durchleuchtigste Högorne Furstes och Herres Prins Ulrichs Sweriges Göthes och Wendes [...] Arf-Furstes Dödelige Hädanfärd/ Som i en Salig Stund skedde här i Stockholm. Den 29 Maji 1685.*
- Örnhielm, Johan, *Hvad Himlens egit är till himlen hafwa farit/ Men lämnat wara hwad af Jordan lånt har warit/ Besannat är då wist på den sorgfulla Dagen/ Då frå den sorge Nord till Himlens Frögd är tagen Den Fordom Durchleuchtigste och Stormächtigste nu mehra hoos Gud Högst Salige Drättning/*

Drått: ULRICA ELEONORA, Sweriges/ Giöthes och Wändes Dråttning [...] Den Allerdurchleuchtigste och Stormächtigste Konungs/ Konung CARLS den XI. tes Sweriges/ Giötes och Wändes Konung [...] Högstälskelige Gemähl och Dråttning/ hwars Konglige och Salige Lekamen med störste Prakt och Solennitet uti Riddarholms Kyrckian/ till sitt Hwilorum i samptl. Sweriges Rijkets Ständers Närwaro beledsagades / som skedde uti Stockholm den 28 Novembr. Åhr 1693. (Kongl. Booktryckeriet/ hoos Sahl. Wankijfs änckia)

Uppsala universitetsbibliotek, Ulrika Eleonora

- Arrenius, Jacob, *Then Stora Jubel-Fäst/ Hwilken til åminnelse af VPSALA CONCILIO, CAROLUS XI Sweriges/ Giöthes och Wändes Konung/ Gudeligen och Nädeligen påbudt öfwer hela sit Rikel/ Och i egen Konglig Person/ med sit Hov/ firande och och begick Åhr 1693 i Bönemånadt och Mars, uti UPSALA.*
- Columbo, Johanne, *CARMEN PASTORALE IN NATALEM XXV SERENISSIMI AC POTENTISSIMI PRINCIPIS, CAROLI XI, Suecorum, Gothorum, ac Vandalorum Regis [...] ET IN REGIA CORONATIONIS SOLEMNIA SERENISSIMÆ AC POTENTISSIMÆ PRINCIPIS, UDALRICÆ ELEONORÆ, Suecorum, Gothorum ac Vandalorum Reginæ [...] Suljetissima devotionu causa feriptum a JOHANNE COLUMBO Poëf. Prof. Upsal.*
- Hadorph, Daniel Joh., *Allerunderdånigste Lyckönskan Uppå Wår Stormächtigste Konungz Och Allernådigste Herres Konung CARLS den Ellofftes/ Trettionde och Tredie Födelses-Dag/ Som inföll den 24 Novemb. Anno 1688.*
- En Frögdefull Ihugkommelse af det Frija Upsala Mötetz Lyckeliga Sluth; Då Den stora Jubel-Fäst Af CARL den Elfftel/ Sweries/ Giöthes och Wendes Konung/ Sampt des höga Föllje Fijrads med ett Oförljkeligit Roligt Sinne; I Upsala/ Åhret efter Christi Börd/ Ett tusend Sexhundrade Nittijonde och Tridie.*
- [*Ett wälmeent Kärlekz Tahl och Swar Hällit widh Hallandz Åsar Som Cupido tyst tilhördt har Inom två starcka Låsar/ Och sprijdt dhets sedan allstädz kring Dhet dällda uppenbarat; Hwad håls nu hembligt Ingen Ting Alt spörs som lönt har warit.*]
- Korn, Valentin, *JEHOVA Konungarnas Konungh Befäste Wår aldranådigste Konungh then Durchleuchtigste Stormechtigste Konungh och Herre CARL then Elfftes Sweriges / Giöthes och Wendes Konung och Arff-Förste [...] Hans Kongzligt May:tes Arffwe-Stsoll igiönnum dess Hög-Älskelige Gemahl och Drottningz then Durchleuchtigste Höyboren Kongl. PRINCESS WLRICA ELEONORA nu mehra Sweriges Giöthes och Wendes Stormechtigste Drottning [...] Wår aldranådigste Drottningh och Frwel/ Theras Mayest:ters Aff Gudh then aldrabhögstes synnerlige Providenz och aldranådigst beskickade höigh-Kongzlige Bijläger och Echtenskap högstönskt-och berömligst anträdande medh*

påföljande Hög:kong:lige Hennes May:tes Solenne Drottnlige Cronungs Acts höghärlige CelebrationsFullbordant/ och till en höglycksaligst Tijmoligh och Ewigh hög Wästand och Wälsignelse. Ao: 1680. (Malmö, tryckt hos Bitus Haberegger/ Gen, Gov. Bockt).

Ne fis nefcius Viator, Cur CAROLUS UNDECIMUS Rex Sveonum Gothorumq; Augustissimus, HEDWIGIS ELEONORA Regina Mater Serenissima Regia utriusq; fexus Proles Celsissima, Augusta Domus Et Patria Universa Atra pullaq; veste Et lugubri syrmate Non ac scenam compositum, Sed pectoribus imis conditum dolorem Luctu ac lacrymis testentur. Causas ex angusta Numinis, Fastis Sveo-Gothicis sacrandae die VI. mensis Maji, Anno M. DC LXXX. prope urbem Hallandiae Halmstadium Augustissimo Regi CAROLO UNDECIMO, Dedit vitæ toriq; fociam Lectissiman, Regno Reginam Optimam, Sveonum Gothorumq; Populis Matrem Benignissimam, ULRICAM ELEONORAM Regnorum [...].

Spegel, Haquin, *Magnis Virtutibus, Quæis AUGUSTÆ HEROINÆ, DN. ULRICÆ ELEONORÆ, Sveconum, Gothorum, Vandalarumq; &c. REGINÆ OPTIMÆ, & quod Ipsi tot Regnis potius erat, POTENTISSIMI MONARCHÆ, CAROLI UNDECIMI CONJUGIS EXOPTATISSIMÆ Vita intergerrima in DEI gloriam, hominum exemplum, SVECIÆ felicitatem, nominisque Christianid ecus mirifice resplenduit, exiguum hoc & umbratile monumentum, quia dignius non potuit, humillima ac devottissima veneratione confecrare debuit Hq. Sp. E. L. (Stockholm, Nicolai Wankiwii, 1693)*

Undersåternes Lyckönskan Uppå dheras Allernädigste Konung CARL dhen ELloff Tiugu och siuende Födelse Dagh Åhr 1682. dhen 25 November (Stockholm, niclas Wankijff/kongl. Booktr.)

Uppsala universitetsbibliotek, Lovisa Ulrika

1751 års Svenska Jule-Lek, Under Melod [papper skrynklad och går inte helt att utläsa] (Stockholm, Peter Jöransson Nyström)

A. J. T., Några späda Qwistar, Strödde på Wägen Emellan Ulrichsdahl Och Stockholms Kongahus Den 4 Octobris 1744.

Alla GJÖTHARS Fegne-Liud, Tå Sweriges, Giöthes och Wändes utkorade och hyllade ARF-FURSTE, Hans Kongl. Höghet HERTIG ADOLPH FRIEDRICH Samma Lanskap med sin Nådiga närwarelse bewerdigade, UnderDån-öd-Mjukast yttrad. (Skara, Herman Arnold Moeller)

ALLERUNDERDÅNIGST LYCKÖNSKAN, TIL HENNES KONGL. MAJ:T DROTTNINGEN, LOVISA ULRICA, PÅ DES DYRA NAMNS-DAG D. 4 JULII 1764, YTTRAD AF STOCKHOLMS STADS BORGERSKAP TIL HÄST OCH FOT, SOM DÅ FINGO DEN NÅDEN AT VISA SIG

- PÅ CARLBERG I FULL MÖNTER-UNIFORM.* (Stockholm, Nyström och Stolpe)
- Allernådigsta Drottning! LOVISA ULRICA*
Allerunderdånigste Frögde-Betygelser Öfver THERAS KONGL. MAY:TT:S
ÅTEKROMST D. 20 Septembr. 1754. (Stockholm, Peter Jöransson Nyström)
- ALLERUNDERÅNIGSTE TANKAR, ÖFVER DEN 24 JULII 1754.* (Stockholm, Lars Salvius)
- Alin, Nils, *GRUNDEN Til Undersåtarenas ogemena frögd, när the få se sin Nådiga Öfwerhet, Wid det tillfället, då ADOLPH FRIEDRICH [...] Och LOVISA ULRICA [...] Wexjö med Sin högstefterlängtade närwaru d. 7. Sept. 1754. Benådade, Allraunderdånigst wisat, på större Läro-Salen i Wexjö Gymnasio, i mycket och Förnämt Folcks närwaru/ Af Nils Alin, S:Th: Lector och Pastor i Öjaby och Herlöf.* (Växjö, J. C. Merckell, 1755)
- Americanus, Andreas Hesselius, *Underdånigt Skalde-Offet, Då Hennes Kongl. Höghets Swerges Rikes Kron-Prinsessas LOVISÆ ULRICÆ Högst hugneliga Namns-Dag firades den 4 Julii 1747. Framburit Af Andreas Hesselius Americanus, Kongl. Acad. Ups. Engelsk Språkmästare.* (Stockholm, Peter Jöransson Nyström)
- Americanus, Andreas Hesselius, *Undersåtelig Plikt På Den för Sverige Högst-hugneliga Krönings-Dagen, Den 26 November 1751. Aldra underdånigast yttrad Af ANDREAS HESSELIUS AMERICANUS Kongl. Acad. Engl. Språkmästare.* (Stockholm, Peter Jöransson Nyström)
- Amnell, Johan J., *PÅ HENNES KUNGL. HÖGHETS, KRON-PRINSESSANS NAMNS-DAG, DEN 4 JULII, 1747. I DJUPESTA UNDERDÅNIGHET* (Stockholm, Lars Salvius)
- Amnell, Johan J., *VID HANS KUNGL. HÖGHETS, RIKSENS UTKÅRADA ARFFÖRSTES HÖGSTFÅGNESAMA ANKOMST TILL UPSALA, XIII MAJI, MDCCXLVIII.*
- Amnell, Johan J., *VID SVERIGES, GÖTHES OCH VENDES BORNA KUNGL. PRINTS OCH ARFFÖRSTES, PRINTS GUSTAFS HÖGSTEFTERLÄNGTADA FÖDELSE, THEN 13 JANUARI, 1746.* (Stockholm, Lars Salvius)
- ANTHEM VID DERAS KONGL. MAJESTÄTERS KONUNG ADOLPH FRIEDRICHS OCH DROTTNING LOVISA ULRICAS HÖGA KRÖNINGSFÄST.* (Stockholm, Lars Salvius, 1751)
- Apellöf, Eric, *Undersåtelig Glädje, Wid Hans Kongl. Maj:ts, Wär Stormäktigste och Allernådigste Konungs och Herres ADOLPH FRIDRICS, Sweriges Göthes och Wändes Konungs [...] Krönings-FEST, Som af Åbo Stads Borgerskap i underdånighet firades, Den. 26. November, 1751. Å Bemålte Borgerskaps*

- wägnar Aldraunderdånigast Yttrad Af ERIC APELLÖF, Phil. Mag. (Åbo, Jacob Merckell)*
- ARIA Wid Hennes Kongl. Höghets Prinsessan LOUISA ULRICAS Intog Uti Kongl. Residence Staden Stockholm d. OCTOBER 1744 Siungen På Äreporten wid Norre-Malms Torg. (Stockholm, Lars Salvius, 1744)*
- Avelin, G. E., POST NUBILA PHOEBUS. Wid Theras Kongl. Majjestäters ADOLPH FRIEDRICHS Sweriges, Göthes och Wendes Konungs etc. etc. etc. Samt LOVISA ULRICAS Sweriges, Göthes och Wendes Drottning etc. etc. etc. Krönings-Fäst, Som med alla Undersåtares glädie, i underdåniga Frögde-Betygelser firades den 26 November 1751. I diupesta underdånighet framstälde af G. E. AVELIN. Dalekarl: (Norrköping)*
- B-----m, W----m, Tr----- & M---m, UNDERDÅNIGA TANKAR DEN 8DE OCTOBER 1753. (Stockholm, Lorentz Ludwig Grefing)*
- Bælter, Lars, VERSER PÅ DEN STORA ÄREPORTEN VID HANS KONGL. MAJ:TS NÅDIGSTA ANKOMST TIL SÖDERHAMN, DEN 6 AUGUSTI 1752. (Stockholm, Lars Salvius)*
- Bechstadius, L. D., Af glädie Svenska hiertan röras/ I glädie Svenska tungor höras/ öfwer Deras Kongeliga Högheters/ Sweriges Rikes utkårade Arf-Furstes ADOLPH FRIDRICHS, och Dess Högtälskelige Gemåls/ Cron-Prinsessans LOUISE ULRICAS, Förste herr-Son Prints GUSTAF, Som/ Til alla Rikens Undersåtares hiertliga hugnad och stora glädie/ Föddes til Werlden/ Uti Huwudstaden Stockholm, den 13. Januarii, År 1746. (Stockholm, Jacob Schneidlers)*
- Bechstadius, L. D., Då Deras Kongeliga Majestäter, Sweriges, Göthes och Wändes Allernådigste Konung och Allernådigsta Drottning. Konung ADOLPH FRIEDRICH Och Drottning LOVISA ULRICA, Smordes och Kröntes; Som skedde i Stockholm, den 26 November, År 1751. (Stockholm, Lars Salvius)*
- Bechstadius, L. D., FLOREAT! VIGEAT! vivant!! Tå Hans Kongl. Höghet/ ADOLPH FRIDRICH, Sweriges Rikes utkårade Arf-Furste, hertig af Hollstein, etc. Tilika med Hennes Kongl. Höghet/ LOUISE ULRICA, Sweriges Rikes Arf-Furstinnal Prinsessa af Preussen/ etc. Höllo Sit Prächtiga Intåg i then Kongl. Residence-Staden Stockholm, Then 4 Octobr 1744. (Stockholm, kongl. Tryckeriet hos direktör Pet. Momma.)*
- Bergendorf, Pet., Då Hans Kongl. Höghet Sweriges Rikes Arf-Furst Den Durchleuchtigste Furste och Herre Herr ADOLPH FRIEDRIC, Samt Hans Manliga Bröst-Arfwingar Wid Kongl. LUNDska ACADEMIEN Med underdånig Trohets Ed Hyllades åhr 1747. Betygade å följande sätt Sin underdånigsta wördnad PET. BERGENDORF Stud. Philos. SMOL. (Lund, Carl Gustaf Berling)*

- Bergman, Johan, *Påskrifter Å Silfwerkärilet, som bär Glas-skålen, hwarutur Deras Kongl. Majestäter, Kron-Prinsen, Kongl. Prinsarne Och kongl. Prinsessan, Allernådigst tåkts spisa Smör wid Loka Hälso-Brun Den 5 Julii År 1761.* (Karlstad, Carl Diedrich Schmidt)
- Bockberg, Adolph Carl, *VID VÅR ALLERNÅDIGSTE KONUNGS AFRESA TIL RIKSDAGEN UTI NORRKÖPING SOM SKJEDDE d. 10 APRILIS 1769. ALLERUNDRDÅNIGAST AF ADOLPH CARL BOCKBERG.* (Stockholm, Lars Salvius)
- Borg, Lars Anton, *Då Hans. Kongl. Höghet. Den Durchleuchtigste HERTIG Och Svea-Rikes Hyllade Arf-Förste Herr ADOLPH FRIEDRICH, Andra gången Som var den 3. Augusti år 1749. Med Sin HÖGA Närvaro Nådigst Behedrade Denna Malmö Stad Betygade Uti följande Fägne-Quad Sin underdåniga vördnad LARS ANTON BORG.* (Carl Gustav Berling)
- Borg, Lars Anton, *Underdånig-Vördnad Vid Sverges-Rikes borne Arf-Prints Durchleuchtigste Prints CARLS Högsthugneliga Födelse Uti bundit tal Yttrad På St. Knuts Salen I Malmö d. 10 Octobr år 1748. Af LARS ANTON BORG.* (Carl Gustav Berling, direktör över kongl. Privilegerade tryckeriet i Lund)
- Brauner, Birger Johan, *Åminnelse-Fägnad Af DERAS KONGL. MAJESTÄTERS Höga Kröning, Som skedde den 26 Novemb. 1751. Öfver Samma Dag följande året Underdånigst yttrad Af BIRGER JOHAN BRAUNER.* (Stockholm, Peter Jöransson Nyström, 1752)
- Brunckman, Carl, *NORDENS UNDERSÅTELIGA FÄGNE-LJUD, På HÄNNES KONGL. MAJESTÄTS LOVISA ULRICAS, SVERIGES, GÖTHES OCH VÄNDES DROTTNINGS HÖGE NAMNS-DAG Den 25 Augusti 1760.* (Stockholm, Lars Salvius)
- Burman, O. A., *NORDENS GLÄDJE-SÅNG På HÄNNES KONGL. HÖGHETS, SVEA-RIKES UTVALDASTE OCH DURCHLEUCHTIGSTE CRON-PRINCESSAS, LOVISA ULRICAS, FÖRSTA FRÖGDEFULLA KYRKJOGÅNGS-DAG, D. 2 Mart. 1746. EFTER SVEA-RIKES ARF-FÖRSTES, PRINS GUSTAFS GLÄDJERIKA FÖDELSE D. 13 Januar. I STORA RIDDAR-HUS-SALEN, UNDERDÅNIGST AF O. A. BURMAN.* (Stockholm, Lorentz Ludwig Grefing)
- Busser, Johan B., *Den stormächtigste Nu hos GUD Högstsalige, KONUNG ADOLPH FRIEDRICH DEN MILDE, Sverges, Göthes och Vändes KONUNG &c. &c. &c. [...] Underdånigste Sorgetal, På Linköpings Stifts, Consistorii och Gymnasii vägnar Hällit den 19. Sept. 1771. I Kongl. Gymnasii större Lärosal, Och I underdånighet utgifvet Af JOHAN B. BUSSER, Lector i Histor. Och Moral.*
- Bång, Jonas, *SWEA BARNAS GLÄDIE WID HENNES KONGL. HÖGHETS, CRON-PRINSESSANS Af Sverige LOVISÆ ULRICÆ Högtideliga Intåg*

- uti Kongl Residence och Hufwudstaden STOCKHOLM, Then 4. October 1744. I diupaste underdånighet Yttradt Af JONAS BÅNG.* (Stockholm, kongl, tryckeriet, hos direktören Pet. Momma.)
- CANTAT Öfver Hännets Kongl. Maj:ts ENKE-DROTNINGENS Af SVERIGE Samt Deras Kongl Högheters PRINS CARLS OCH PRINSESSAN SOPHIA ALBERTINAS Ankomst til Götheborg den 13 Sept. 1772.* (Göteborg, Immanuel Smitt, 1772)
- C. F. M., *Det Ur sin sorge-natt upwaknande Finnlands Glädierop, Til Hans Kongl. Höghet, Den Durchleuchtigste Fursten och Herren ADOLPH FRIDRICH Sweriges Rikes Utkorade Arffurste [...] Då dess högstthugneliga Födelsedag Högtideligen firades/ den 3. Maji 1744. Underdånigt frambragt Af Dess wid Kongl. Academien i Åbo studerande Söner; Som samma dag aflade sin tro och hyllnings ed.* (Åbo, Joh Kiæmpe)
- C. I., *SVERIGES TÅRAR VID HÖGSTSALIG HANS MAJ:TS ADOLPH FRIEDRICHS HÖGA BISÄTTNING, I STOCKHOLM den 7 Martii 1771.* (Stockholm, Peter Hesselberg, 1771)
- C. M. B., *öfwer Hans Kongl. Maj:ts wår Allernådigste Konungs Höga Födelse-Dag, den 14 Maji, är följande underdåniga Lyckönskan insänd: ("Lärda Tidningar" nummer 38, 14 maj 1759, Stockholm)*
- C. M. K., *Frögde Qwäden Sugne, När deras Kongl. Majestäters Höga Sillfwerbröllop Firades Uti Sjö och Stapelstaden Norköping d. 18 Augusti 1769, I ett ganska nögt, muntert Och Ungt Lag; Sångwis författade Af C. M. K. Och Til Trycket beforade Af E. Ö.* (Norrköping, Joh. Benj. Blume)
- C. M. S. S., *UNDERDÅNIG FÄGNADS-BETYGELSE ÖFVER DEN TJUGONDE FJERDE JULII 1769. AF C. M. S. S.* (Stockholm, Lars Wennberg, 1769)
- Clewberg, Carl Abraham, *Nytan Af Lärdoms upmuntran och belöning i samhällen, Anmärckt, Då Wid åminnelse fästen Af Hans Kongl. Majestets Wår allernådigste Konungs och Herres, KONUNG ADOLPH FREDRICS, Allernådigste besöks i dess Academie här i Finland, Såsom ock Då Wår allernådigste Drottning, DROTTNING, LOVISÆ ULRICÆ Högsthugneliga Födelse dag, den 25. Julii, Firades Med Hans Excellences, Swea Rikes, Högstbetrodde Mans och Råds, Præsidentens, Öfwerste Marskalkens, Hans Kongl. Höghet Prins GUSTAVS Gouverneursm Kungl. Academiens i Åbo Cancellers, Riddarens af Kungl. Preussiska Swarta Örnen, Högwålborne Grefwens Herr CARL GUSTAV TESSINS Nådiga tilstädielse, L. L. O. O. PROFESSOREN och PROMOTOREN herr Mag. CARL ABRAHAM CLEWBERG, på andra sidan upteknade Höglärde Herrar Candidater i Åbo Kungl. Lärosätes öfre Sal, deras Magister Cransar, til Wärtekn af Dygd och Lärdom, tildelade År 1754.* (Åbo, Jacob Merckell)

- Clewberg, Abraham Niclas, *SORGE-TAL, ÖFVER HÖGSTSALIG HENNES KONGL. MAJESTÄT ENKE-DROTTNINGEN LOVISA ULRICA, HÅLLIT I ÅBO ACADEMIED ÖFRE LÄROSAL DEN 30 OCTOB. 1782. AF ABRAHAM NICLAS CLEWBERG.* (Åbo, kongl. Acad. Boktr. Joh. C. Frenckells änka, på kongl. Academiens bekostnad)
- Colling, Lars Johan, *Litet Minnes Märke Wid Et Stort Tillfälle, Som war Kongl. CAROLINska och Götha Rikes ACADEMIED JUBEL-FEST, och ännu större genom underdånigst firande Af Hans Kongl. Maj:s Höga Namns-Dag then 23. Junii 1768. På kongl. Academiens åstundan framlagt Af LARS JOHAN COLLING.* (Lund, Carl Gustav Berling)
- Colling, Lars, *Swea Barnas Tårar och Glädje Den 12 och 13 Februarii, 1771. Yttradt af den blinde LARS COLLING.* (Joh. Lindh, 1771)
- Colling, Lars, *Underdånig Fägnad, öfwer Hennes Kongl. Maj:ts Enke-Drottningens Höga Namns-Dag Den 25 Augustii År 1773. Samt äfwen öfwer Hans Kongl. Maj:ts Wär Allernådigste Konungs konung GUSTAF den III:s Lyckeliga hemkomst Från Hälso-Brunnen Loka Den 23 Aug. 1773.* (Stockholm, Lars Wennberg)
- Colling, Lars, *Underdånigst Fägnequwad Upfördt, Då Öfwer Hans Kongl. Höghets, Prints FREDRICH ADOLPHS, Högst hugneliga Födelse-Dag Lundska Academien, den 27 Julii 1750, Sin underdåniga Fägnad betygade Och Juris Adjuncten Samt Vice Secreteraren, Herr LARS JOHAN COLLING. Orerade, Til Musiquen Af Friedrich Kraus. Direct. Music. Academ. Carolin.* (Carl Gustav Berling)
- Colling, Lars, *Underdåniga Tankar, Wid Hennes Kongl. Maj:ts Enke-Drottningens, Och Princessans Resa Til Berlin d. 4 November 1771. Af LARS COLLING.* (Stockholm, Wennberg och Nordström)
- Corlyander, J., *Vid Hans Kongl. Höghets. Sverges, Giöthes och Vendes utkorade PRINTS och ARF-FURSTES [...] Herr ADOLPH FREDRICHS, Resa igenom Lund uti Augusti Månad 1749.* (Carl Gustav Berling)
- Cronacker, Carl Fredrich, (med tillägg av Lars Johan Colling) *Underdånig Fägnad öfwer Hennes Kongl. Höghets Kron-Prinssessan LOVISA ULRICAS Högsthugneliga Födelse-Dag, then 14. Julii 1746. på Stora Läro Salen i LUND med Diupaste Wördnad enfaldigt Tolkad af CARL FREDRICH CRONACKER.* (Carl Gustav Berling, directeur kongl. Priviligierade tryckeriet i Lund)
- Cronander, Samuel, *Underdånigst Fägne-Quwäde, Då Öfwer Hnas Kongl. Höghets, Prints FREDRICH ADOLPHS, Högst hugneliga Födelse, Kongl. CAROLINska ACADEMIENS Undersäteliga glädie, den 27 Julii 1750, Tolckades Af Samuel Cronander, Mag. Doc. Och Bibl. Aman. Hwar till Musiquen är upsatt Af FRIEDRICH KRAUS Direct. Music. Academ. Carolin.* (Carl Gustav Belring)

- Cronander, Samuel, *Underdånigste Lof- och Frägde-Quåde, Då Then Aller durchleuchtigste Furstens, Then Stormäktigste Allernädigste KONUNGS och HERRES, ADOLPH FRIEDRICHS Sweriges, Göthes och Wändes Konungs [...] Högsthugneliga Födelse-fest Firades Af Carolinska Läro sätet, d. 14. Maji 1765. Framgifwit, Å Smäländska Samhældets wägnar, Af Dess curator, SAMUEL CRONANDER.* (Lund, 1765)
- DE, SOM TALA HVAD RÄTT ÄR; DE ÄRO KONUNGENS, RIKETS OCH FOLKETS VÄNNER.* (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1769)
- Den Femtonde December, År 1768.* (Stockholm, Grefingska tryckeriet, 1771)
- Den fjerde Julii, Som war Hennes Kongl. Höghets Namns-Dag Och högtideligen Firades Wid Kongl. Djurgårds Hälsobrun År 1747.*
- Den Tionde APRIL Sjuttonhundrade Sextionie.* (Stockholm, Peter Hesselberg, 1769)
- Då Deras Kongl. Majestäter, Den Stormäktigste KONUNG och HERRE, ADOLPH FRIEDRICH Sweriges, Giöthes och wändes KONUNG/ Samt Den Stormäktigsta DROTTNING, LOVISA ULRICA, Sweriges, Giöthes och Wändes DROTTNING, Benådade WEXIÖ-Stad, med Sin Höga närvarelse, d. 6. September 1754. Yttrades denna undersätelige Glädie betygelse Allerunderdånigst Af Gymnasi och Scholæ-Staten therstädes.* (Växjö, kongl. Gymnaist boktryckaren J. C. Merckell)
- Eklund, Carl, *Fägneliud Öfwer Sweriges Rikes Arf-Prints Prints GUSTAFS Höga Födelse d. 13 Jan. 1746. i underdånighet framställdt Af Carl Eklund.* (Ephraim Koch, Historiographi tegni tryckeri)
- Ekman, Petr., *Wimmerby-Stads Underdåniga Fägnad och Glädje, När Swea- och Götha-Rikes ARF-PRINTS, Then DURCHLEUCHTIGSTE, PRINTS GUSTAVS Födelse, Som skedt i Stockholm d. 13 Jan. 1746, Med solennité frades i Wimmerby d. 2 Febr. samma år, Utropad På Rådhuset therstädes Af Magr. PETR. EKMAN, Stads Capellan; Men nu sedermera til Trycket befordat på Wimmerby Borgerskaps begäran och med thes bekostnad Hos GABRIEL BJÖRCKEGREN I LINKÖPING.* (Gabriel Björkegren, Linköping)
- En Trogen Swensks Tankar Uti en Lyck-Önskan, Öfwer Hennes Kongl. Höghet, cron-Printsessan LOVISA ULRICA, Som Lyckeligen anlände til Carls-Crona den 28 Julii, samt til allas Hugnad ankom til Drottningholm den 17 Aug. 1744. Siunges som: Nu tacker GUD alt Folck etc.*
- En ödmuik, Böne-Suck til Gud/ För Swea Konunga-Hus Och Ständer/ Som I hiertans enfaldighet Och under en enslig lefnad Yttrat Wid et wälsignat Nyårs anträde 1753.* (Joh. Laur. Horrn)
- Enbom, Gustav, *Twenne Högtlysande Stiernors Uppgång i Norden, Beskådad; Då Hans Kongl. Höghet/ Den Durchleuchtigste Furstel/ Hertig ADOLPH FRIEDRICH, Sweriges Rikes Utkorade och Hyllade Arf-Furste etc. etc. Samt*

- Hennes Kongl. Höghet, Den Durchleuchtigsta Printsessa/ LOVISA ULRICA, Sweriges Rikes Arf-Furstinna etc. etc. Med Sin Höga Kungliga närwarelse benådade Enekiöpings Stad/ den [blankslag] Aug. 1744. I diupaste underdånighet Af (Uppsala)*
- Eugelke, O. F., *Tå Hans Kongl. Höghet, Then Durchleuchtigste och högborne FURSTE Hertig ADOLPH FRIEDRICH, Sweriges, Göthes och Wendes utkorade och Hyllade Printz och Arf-Furste etc. etc. etc. Samt Hennes Kongl. Höghet, Then Durchleuchtigsta och Högborna PRINSTESEA, Prinsessan LOUISA ULRICA, Sweiges, Göthes och Wendes Cron-Prinsessa etc. etc. etc. Then 18. Aug. 1744 uppå Kongl. Lust-Slottet Drottningholm, emottogo Wälsignelsen til THERAS HÖGA FÖRMÄLNING [...]* (Stockholm, Pet. Momma)
- F. L., *HEROISK Fägne-Dikt Öfwer Hennes Kongl. Höghets Cron-Printsissan LOUISE ULRICAS Högtönskeliga Intåg til Kongl. Residence-Staden Stockholm, then 4 October 1744. I udnerdånighet framtedt Af F. L.* (Stockholm, Pet. Momma)
- Frögde Sång Öfwer PRINTS GUSTAFS Sweriges Rikes Borne Arf-Furstes Hugneliga Födelse Och Höga Döpelse ACT, Som firades, then 22 Januarii år 1746, På Högbo Bruk.* (Stockholm, Kongl. Tryckeriet)
- Frögde-Sång, öfwer Den Kongl. Familiens Lyckeliga Återkomst, Från Norrköping til Stockholm, Den 26 Junii 1769.* (Stockholm, Wennberg och nordström, 1769)
- Frögdefulle Fägne-Qwäden På Deras Kongl. Maj:ters ADOLPH FRIEDRICHS Och LOUISA ULRICAS Wär allernådigste Konungs och Drottninges Höga Krönings-Fest Den 26. Novemb. 1751.*
- Frögderop Til Herrar CAVALLERISTERNA I Wästerås, På Hennes Kongl. Maj:ts Drottningens Höga Namns Dag/ Den 25 Augusti 1766, Fattad i pennan af den, som hyser mycken aktning för Wästerås hederwärda Cavallerie-Corps och tilönskar Den samma, af et upriktigt hjerta, all sällhet och wälgång.* (Wästerås, Johan Laur. Horrn, 1766)
- Fröling, M. S., *ALLERUNDERDÅNIGSTE FÄGNAD UPPÅ VÅR STÅRMÄGTIGSTE ALLERNDIGSTE ADOLPH FRIEDRICHS SVERIGES, GÖTHES OCH VENDES KONUNGS [...]* HÖGA FÖDELSE-DAG d. XIV. Maji MDCCLXV. YTTRAD Å ÖST-GÖTHA SAMHÄLLES VÄGNAR AF M. S. FRÖLING. (Lund, 1765)
- FULLKOMLIGHETEN AF SVEA DROTTNINGS, LOVISA ULRICAS NAMN, OFULLKOMLIGEN FÖRESTÄLD, PÅ HÄNNES KONGL. MAJ:TS DYRA FÖDELSE-DAG, D. 24 JULII 1764.* (Stockholm, Nyström och Stolpe)
- FÄGNE-QVÄDEN VID DET TAL, SOM TIL UNDERSÅTELIGT FIRANDE AF VÅR NÅDIGA ARF-PRINSESSAS SOPHIA ALBERTINAS HUGNELIGA*

FÖDELSE DEN 8 OCT. 1753. I UNDERDÅNIGHET BLEF HÅLLET
På KONGL. GYMNASII BIBLIOTHEKS SALEN i GÖTHEBORG DEN
22 OCTOBR. 1753. (Göteborg, Johan Goerg Lange)

Gadd, Pehr Adrian, *En dygdig Enighet, Anmärkt Såsom medlet il Swea Rikes Beständiga Wälmågo, Då öfwer Deras Konglige Majestäters Högst hugneliga Kröning, Som I Stockholm högtideligen Firades den 26 Novemb. 1751. En Allmän underdånig fögnad blef wid Kongl. Lärosätet i Åbo uttolkad Af PEHR ADRIAN GADD. Phil. Mag. Hist. Nat. Och Oecon. Docens.* (Stockholm, Lars Salvius, 1752)

Gadd, Pehr Adrian, *Undersåtelig frögd och wördnad; Då Hans Kongl. Maj:t wår Allernådigste HERRE och KONUNG ADOLPH FRIEDRICH, Under des högsteftierlångtade kringresami Finland, vistades i Åbo Stapel-Stad, och samma tid den 13. Julii inföll, Hennes kongl. Maj:ts wår allernådigste DROTNING LOVISÆ ULRICÆ Högsthugneliga Födelse-Dag at firas, Allerunderdånigst uttolkad Af PEHR ADRIAN GADD, Hist. Nat. Och Oecon. Mag. Docenc.* (Åbo. Tryckt hos direktör och kongl boktr., Jacou Merckell, 1752)

Geijer, Brita, *PÅ DEN STORMÄGTIGSTE, ALLERNÅDIGSTE KONUNGENS, KONUNG ADOLPH FRIDERICHS, OCH DEN STORMÄGTIGSTE, ALLERNÅDIGSTE DROTTNINGS, DROTTNING LOVISA ULRICAS HÖGA KRÖNINGS-DAG, Den 26 November 1751. I djupaste underdånighet framgifvit Af BRITA GEIJER.* (Stockholm, Lars Salvius)

Glad upmuntran Uti Följande Höga Skålar. (Nyköping, E. Haseirot, 1769)

Gyllenpamp, Lorentz Benedict, *Underdånig Fägnad Öfwer Swea Rikes Arf-Printss Prins Prins GUSTAFS Hugneliga Födelse, Som skiedde den 13 Januarii 1746. Med undersåtelig plickt och innerlig glädie yttrat af LORENTZ BENEDICT GYLLENPAMP Capitain wid Hamiltonska Regementet.* (Lund, Carl Gustav Belring)

Haglin, Jonas, *Underdånig och Trogen Önskan I Begynnelsen Af Året 1752. Med Nitfult Hjerta och wårdsam Hand Öfwelemnad Af JONAS HAGLIN.* (Stockholm, Jacob Merckell)

Hallman, Carl Gustaf, *Kungens Nåd, Lyckans Båd: Folckets Lydna, Landets Prydna, Til beständig åtancka Tå Then Stormächtigste Allernådigste KONUNG ADOLPH FRIEDRICH, Sweriges, Göthes och Wendes Konung [...] Lyckligen Lansteg på Degerby uti Åland och Föglö Sockn den 15 Junii År 1752. Allerunderdånigst upsatt och lemnadt Af MAG. CARL GUSTAF HALLMAN, KyrckjoHerde och Prost samt Insector Schole.* (Stockholm, Peter Jöranson Nyström)

Hallman, Johan Göstaf (den yngre), *ÖFVER HANS KONGL. HÖGHETS SVERIGES UTKÅRADE ARFFURSTES HERTIG ADOLPH FREDRIKS*

- FÖDELSEDAG UTI UPSALA ACADEMIE UNDERDÅNIGST AF JOHAN GÖSTAF HALLMAN SONEN. (Stockholm, Lars Salvius, 1747)
- Hamberg, Pet., *Swithiods Sorg i allmän glädie förbytt, Då Hans Kongl. Höghet, Den Durchleuchtigste Furste och Herre, Hertig ADOLPH FRIDRICH, Sweriges Rikes utkorade och hyllade Arf-Furste etc. etc. Med Hennes Kongl. Höghet/ Den Durchleuchtigsta Prinsessal LOVISA ULRICA, Kongl. Prinsessa af Preussen etc. etc. Hölt sin Höga Förmälning, den 6. Julii, 1744. I diupaste underdånighet ef erfinnet och framgifwit Af PET. HAMBERG.*
- Hanell, Caspar Christopher, *Wid HÄNNES KONGL. MAJESTÄTS Wår Allernådigsta DROTTNINGS, LOVISA ULRICAS HÖGA NAMNS-DAG, Som I Allerdjupaste Underdånighet, Firades, Med Ett Svenskt FRÖGDE-TAL, På KNUTS-SALEN I Malmö, den 25. Augusti 1767. Af CASPAR CHRISTOPHER HANELL.* (Lund)
- Harmens, Gustav & Colling, Lars Johan, *Undersätelig Fägnad Öfwer Theras Kongelige Majestäters Konungliga Kröning Then 26. Novemb. År 1751. Tå Academia Carolie RECTOR PROFESSOREN GUSTAV HARMENS På Kongl. Acadmiens Wägnar Tolkade alles wår undersäteliga Wördnad Underdånigst Yttrad Af LARS JOHAN COLLING* (Lund, Carl Gustav Berling)
- Harmens, Gustaf; Lagercreutz, Jacob & Benzelius, Carl Jesper, *Wid Theras Majestäters Then Stormäktigste KONUNG ADOLPH FREDRICHS Sweriges, Göthes och Wändes Konung [...] Och Then Stormäktigste DROTTNING, LOVISA ULRICAS Sweriges, Göthes och Wändes Drottning [...] Högst Hugneliga Krönings Fäst, På Kongl. Carolinska Academiens Wägnar, Rector Magnificus och Professoren GUSTAF HARMENS, General Auditenren JACOB LAGERCREUTZ, Theologie Doctoren och Professoren CARL JESPER BENZELIUS, Genom offentliga TAL den 26, 27, och 28 Novembr. 1751. betygade Universitetets och deras egen undersäteliga hierteliga glädie, Afsönges under instrumental Musique Följande Versar, Upsatte af FREDRICH KRAUS, Dir. Mus. Acad. Carol.* (Lund, Carl Gustav Berling)
- Hasselquist, Fredric, *DÅ HANS KONGL. HÖGHET, SWERIGES RIKES UTKORADE OCH HYLLADE ARF-FURSTE THEN DURCHLEUCHTIGSTE HERTIG, ADOLPH FRIEDRICH, SÅSOM CANCELLER, TÄNKTES TAGA KONGL. ACADEMIEN I UPSALA UTI SIN NÅDIGA HÄGN, YTRADES FÖLJANDE UNDERDÅNIGE FÄGNAD.* (Uppsala)
- Heldmann, Anders, *Swea Rikets Höglofliga Ständers ZELE Och Underdåniga Wördsamhet, För Sin Höga Kungliga Öfwerhet, Å daga lagd igenom Det Präcktiga och Makalösa Kungliga Wäningsätets Uprättande och Förfärdigande, I Stockholm, Samt medelst denna djupeste ödmiukhet meddelta, Ny-Års. Gåfwan, Allmänneligen tilkänna gifwen på Nyårs-dagen 1756. Af en Allerrunderdånigste Undersäte ANDERS HELDMANN.* (Wildiska tryckeriet)

- Hellman, Andreas, *Undersåtelig Fägnad, Då Swea Rikes Store Prins Den Durchleuchtigste Herrens Prins CARLS Högsthugneliga Födelse, Som skedde i Stockholm d. 26 Septemb. 1748. Firades uti Lund d. 10 Octobr. samma Åhr Af Biskopen och pro-Cancellarien Högwärdige H:r Doct. JOHAN ENGESTRÖM, framgifwen af ANDREAS HELLMAN Guds Ords Tienare wid Dom-kyrkan i LUND.* (Lund, Carl Gustaf Berling)
- Hellman, Thure, *Underdånig Fägnad På Hennes Kongelige Höghets Swea Rikes ARF-FÖRSTINNAS, Princessa LOVISA ULRICAS Högsthugneliga Födelse-Dag, Then 13 Juli 1746. på Stora Läro Salen i LUND underdånigst yttrad Af THURE HELLMAN Magist. Philos.* (Carl Gustaf Berling)
- Hjälmar, *Konungens Lyckliga Resa Från Stockholm öfwer Ålands Haf, Genom Nyland, Tavastehus, Åbo- och Biörneborgs Län; Som ock Öster- Nor- och Westerbotn, Ångermanland, Medelpad, Heldinge-Gestrike- och Upland, till Drottningholm. Börjad den 12 Junii, fulländad d. 10 Aug. 1752. Qwäden Af Hjälmar. Sjunges som: Rest hafwer jag öfwer watten etc.* (1752).
- HERDE-SPEL I TRE ÖPNINGAR VID HANS MAJ:TS ÅTERKOMST FRÅN SIN FINSKA RESA, TIL DROTTNINGHOLM; PÅ HENNES MAJ:TS BEFALLNING FÖRESTÄLDT I TRÄDGÅRDEN VID BEMÄLTE KONGL. LUST-SLOTT, D. 11. AUG. 1752.* (Stockholm, Lars Salvius)
- Hermonius, Michael (den yngre), *Fägne-Qwäde Öfwer Hennes Kongl. Höghets Sweriges Rikes Cron Prinsessas Den Durchleuctigsta Frus Fru LOVISA ULRICAS Dyra återwundna Hälsa, Och Sweriges Rikes Borna Arf-Furstes Prins GUSTAFS Höga Födelse Yttradt På Stora Riddarehus-Salen, den 3. Martii Anno 1746, Underdånigst Af MICHAEL HERMONIUS Sonen.* (Stockholm, Lorentz Ludwig Grefing)
- Hoffmeister, Anthon, *Underdånig Fägnad öfwer Den Kongleliga Arf-Printzens Printz GUSTAFS Högst hugneliga Födelse Tolkad på Christianstads Rådhus den 27. Januarii 1746. af ANTHON HOFFMEISTER Notarius wid Hall- och Manufactur-Rätten derstädes.* (Lund, Carl Gustav Berling)
- Hydén, Laurent, *TIL THERAS KONGL. MAJESTETER.*
- Hülpers, Abraham Abrahamson, *Då, Hans Kongl. Höghet, Swea Rikes Arf-Furste, Hertig af Östergöthland, Prins FREDRIC ADOLPH Efter lycklig fulländad Utrikes resa, ankom til Westerås den 18 Octob. 1777.* (Wästerås, Johan Laur. Horrn, 1777)
- Hülpers, Abraham Abrahamson, *Swea konunga Längd/ På en tid af Ettusende Sexhundrade år, med Konunga Thronens märkeliga skiften, ifrån Oden til närwarande dag, uti Underdånigste Skalde-Tal, Uppå Den Femtonde Åra Minnes-Dag, Af Deras Kongl. Majestäters Högst Glädjefulla Krönings-Fest/ Som Firades i Wästerås den 26 Novembr. 1766. Sammanfattadt och hållit*

- uppå bemälte Stads Rådhus Af ABRAH. ABR:SON HÜLPERS.* (Västerås, Johan Laur. Horrn, 1767)
- Hülpers, Abraham, Abrahamson, *Underdånigaste Fågnads-betygelse Då Hans Kongl. Majestät, Den Stormågtigste Allernådigste Konung ADOLPH FRIEDRICH, Tillika med Hans. Kongl. Höghet, Sweriges Arf-Förste Och Stor-Amiral Prints CARL, Til Wåsterås anlände den 26 Junii 1768, at derstädes mönstra Wästmanlands Infanterie-Regemente. Yttrad I djupaste Underdånighet, Uppå Handlande Borgerskapets wågnar, Af ABRAHAM ABR:SON HÜLPERS.* (Västerås, Johan Laur. HORRN, KONGL GYMS. OCH CONSIST. BOK-TR., 1768)
- Humble, Christopher, *Til Deras Kongliga Majestäter På Deras Höga Krönings-Fäst, Som Högtideligen Firades I Stockholm Den 26 November 1751. Underdånigsta Lyckönskan, Hörd och Förd i Roslags Bygden, och upteknad Af En Gammal Landt-Präst.* (Stockholm, Lars Salvius)
- Hydrén, Laurent, *ALLERUNDERÅNIGST TAL, IN FÖR THERAS KONG-LIGA MAJESTÄTER HÅLLIT I THEN CAROLINSKA LÄRO-SALEN UTI UPSALA, D. 9. AUGUSTI, 1752. OCH, PÅ ALLERNÅDIGSTA BEFALNING, TIL TRYCKET LEMNADT AF LAURENT HYDRÉN, ACAD. UPS. H. T. RECTOR.* (Uppsala, L. M. Höjer)
- Hydrén, Eric L., *TAL ÖFVER HENNES KONGL. HÖGHETS, PRINSESSANS SOPHIA ALBERTINAS HÖGSTHUGNELIGA FÖDELSE; HÅLLET, I THEN VID KONGL. ACAD. I UPSALA STUDERANDE SÖDERMANLANDS NATIONS SAMMANKOMST D. 18 OCTOBR. 1753. AF ERIC L. HYDRÉN.* (Uppsala, Laur. M. Höjer, kongl. Acad. Boktr.)
- i. –e. –r., *Den 16 September 1781. Qwäde.* (Dag-bladet nummer 53, 8 november 1781, Stockholm)
- Inscriptioner Och Sinne-Bilder VID HÖGST-SALIG HENNES KONGL. MAJ:TS ENKE-DROTNINGENS BEGRAFNING I Riddareholms Kyrkan, Den 31 Julii 1782.* (Stockholm, kongl. Tryckeriet)
- Israelsson, Ioseph, *UNDERDÅNIGE FÆGNERIM Wid ILLUMINATIONEN Uppå KRÖNINGS-DAGEN, Hvilken med högtidelighet firades På Mæsings-Bruket uti Norrköping, den 26 Novemb. 1751.* (Norrköping)
- J. B., *Swea och Götha Glädie, Wid Wår Nya Arf-Prints, Hans Kongl. Höghets, Prints CARLS Hugnerika Döpelse-ACT. Then 28:de September 1748.* (Stockholm, kungliga tryckeriet)
- J. D. W., *UPPÅ ÅMINNELSE-FÄSTEM, AF VÅR ALLERNÅDIGSTE ÖFVERHETS, KONUNG ADOLPH FRIEDRICHS, OCH DROTTNING LOVISA ULRICAS, HÖGST-HUGNELIGA BILGERS DAG DEN 18 AUGUSTI 1744. Gamla Stilen, SOM ALLERUNDERDÅNIGST FIRADES, DEN 29 AUGUSTI, Nya Stilen, 1769.* (Stockholm, kungliga tryckeriet)

- Jeansson, Benct Leijer, *Si glädje höres upp i sky, Från största Stad och minsta By. Då Hennes Kongl. Höghet Kron-Printsessan LOUVISA ULLRICA Lyckligen wardt förlossad Med en wälskapad PRINCE, Som skedde til hela Swea Rikes obeskrifweliga glädje den 13 Januarii År 1746. Allerunderdånigst Af Benct Leijer Jeansson.* (Stockholm, Peter Jöransson Nyström)
- Johansson, Johan Montin, *UNDERDÅNIG FÄGNAD Öfwer HENNES KONG-LIGA HÖGHETS, VÅR NÅDIGSTA KRON-PRINCESSAS, LOVISA ULRICAS Återvundne hälsa efter PRINS CARLS Hugneliga Födelse, och derpå hållne KYRKO GÅNG, Som skedde i Stockholm, den 6 Novem. 1748. Yttrad På Vintrosa Församlings vägnar i Nerike Af JOHAN MONTIN JOHANSSON.* Den 20 November År 1748. (Stockholm, Lars Salvius)
- Johnsen, Hinr. Phil., *TEXT til MUSIQUEN Öfwer Hennes Kongl. Höghets CRON-PRINTSESSANS Lyckeliga förlossning, Som skedde then 13. Jan. 1746. Thenne Musique sker i S. CLARÆ Kyrka nästkommande Söndag then 19 Januarii. Upställd Af HINR. PHIL. KOHNSEN. Hans Kongl. Höghets Kammar Musicus, så ock Directuer öfwer Musiquen och Organist wid St. CLARA i Stockholm. Exemplaret här af säljes för Et öre G:nt.*
- JUBILATE. VID HENNES KONGL. HÖGHETS CRON-PRINCESSANS AF SVERIGE LOVISE ULRICÆ KYRCKIO-GÅNG. UPPÅ DEN 3 SÖNDAGEN I FASTON ÅR 1746.* (Stockholm, Lars Salvius)
- Kiellin, Carl, *Underdånigste Fägnad Då Prints GUSTAV Sweriges, Göthes och Wendes Borne Arf-Furste Til alla Swea Inbyggares högsta glädje, den 13. Januarii 1746, på Stockholms Slätt lyckeligen föddes. Allerunderdånigst Yttrad I et Tal, hållit på Stora Riddare-bus-Salen den 18. i samma Månad och År Af CARL KIELLIN.* (Stockholm, Lorentz Ludwig Grefing)
- Kihlgren, Zachar. Aron, *Underdånig Fägnad PÅ DERAS KONGL. MAJESTÄTES KRÖNINGS-DAG, DEN 26 NOVEMBER 1751. BETYGAD CHRISTIANSTADS RÅDHUS AF ZACHAR. ARON KIHLGREN. Rect. Sch. Christ:sis.* (Stockholm Peter Jöransson Nyström 1752)
- Kihlmarck, Andreas, *UNDERDÅNIG LYCKÖNSKAN UPPÅ HENNES KONG-LIGA MAJESTÄT AF SVERIGET DROTNING LOVISÆ ULRICÆ HÖGA NAMNS-DAG, SOM FIRADES DEN 25 AUGUSTI ÅR 1753. YTTRAD AF ANDREAS KIHLMARCK.* (Stockholm, Lars Salvius, 1753)
- Kirchring, Joh. And., *WID SWERGES, GÖTES OCK WENDES BORNE ARF-FURSTES, PRINTS GUSTAVS HÖGSTLYCKELIGE FÖDELSE, DEN 13. JANUARI 1746. YTTRADES FÖLJANDE UNDERDÅNIGSTE LYCKÖNSKAN.* (Stockholm, Lorentz Ludwig Grefing)
- Kolmodin, O., *Lands-Bygdens Underådliga Fägnad Öfwer HANS KONGL. HÖGHETS PRINTS GUSTAFS SWEA RIKES BORNA ARF-FURSTES*

- HÖGST-HUGNELIGA FÖDELSE D. 13 Januarii, År 1746. (Stockholm, Lorentz Ludwig Grefing)
- Konst, Anders, *Underdånigste Fägnad Öfwer Hans Kongl. Höghets Til Swea och Götha Rike Den Durchleuchtigaste Arf-Prinssens GUSTAFVI Högsthugneliga Födelse, Som skiedde i Stockholm den 13 Januari 1746. I diupaste wördnad wid den der öfwer i Jacobstads Församling hålna Tacksägelse yttrad och å samma stads Rådhus framstedd Af ANDERS KONST Rådman och Postmästare i Jacobstad.* (Åbo, Joh. Kjämpe)
- Köhler, Jacob Israel, *UNDERDÅNIGSTE MINNE AF HÖGSTSALIG HANS MAJESTÄT KONUNG ADOLPH FRIEDRIC; YTTRADT I ETT SORGETAL PÅ GYMNASII LÄROSALEN I LINKÖPING DEN 20. SEPTEM. 1771 AF JACON ISR. KÖHLER.* (Uppsala, Joh. Adman, 1772)
- L. C., *Underdåniga Tankar, Med Undersätelig Fägnad, I Djupaste Wördnad Författade, Då Hennes Kongl. Maj:t, Wår Allernådigste Enke-Drottning LOVISA ULRICA Med Hennes Kongl Höghet Arf-Prinssessan SOPHIA ALBERTINA, Efter lycklig fulländad Resa åter Glädde Swea Undersätare Meoldie: Hur' olikt delas våra dagar etc.* L. C. (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1772)
- L. S. H., *Swerjes updagande Sällhet/ Besinnad/ då Deras Kongl. Majestäter/ ADOLPH FRIEDRICH och LOWISA ULRICA kröntes til Konung och Drottning öfwer Swea och Götha Landom, med dess underliggande Provincier, i hufvudstaden Stockholm den 26. Novemb. 1751. Och under den allmenna frögdebetygelsen i Götheborg. I enslighet författadt af l. s. h.* (Göteborg, Immanuel Smitt)
- Lagerlöf, Erland, *Allraunderdånigste Fägnebetygelse, Wid Deras Kongl. Maj:stters, Swea Rikes Stormäktigste och Allernådigste KONUNG ADOLPH FRIDRICH, Samt Allranådigste Huldaste Drottning LOVISA ULRICAS Högsthugneliga Ankomst Til Christiehamn i Werlmeland den [blankslag] Sept. 1754. I diupaste underdånighet och renaste Undersätelig wälmening yttrad, Af ERLAND LAGERLÖF.* (Kalrstad, Georg Died. Warning)
- Lanerius, Gabriel, *Underdånigast Lyckönskings- och Fägne-Quäd, Yttrad af Barnhus-Barnen Under Hennes Kongl. Höghets Arf-Pr. LOVISA ULRICAS Intåg I Kongl. Residence-Staden Stockholm, Då Hon beledsagad af Sin Herre och Gemähl, Hans Kongl. Höghet, Sweriges Utkorade Arf-Furste, Hertig ADOLPH FRIEDRICH, Med all underrådnig Fägnad och Årebetygelse emottogs 1744. På Barnhus-Barnens wägnar I djupaste underdånighet upsatt Af GABRIEL LANERIUS Ad. Schol. Orph.* (Stockholm, Lorentz Ludewig Grefing)
- L. C., *Underdåniga Tankar Med Undersätelig Fägnad, I Djupaste Wördnad Författade Då Hennes Kongl. Maj:t, Wår Allernådigste Enke-Drottning LOVISA ULRICA Med Hennes Kongl. Höghet Arf-Prinssessan SOPHIA ALBERTINA,*

- Efter lycklig fulländad Resa åter Glädde Swea Undersåtare Melodi: Hur oliket delas våra dagar etc.* L. C. (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1772)
- Leijonhufvud, Axel Gabriel, *Witterhet. Til Hennes Kongl. Maj:t Drottning LOVISA ULRICA, på Des födelse-Dag, d. 24 Jul. 1768.* (tryckt i ”Almäna Tidningar” nummer 229, torsdag 15 oktober 1772, Stockholm)
- Lennigh, Carl, *CANTATA Wid Musiquen, Då Hans Konglige Höghets Til Swerige [...] Hert. ADOLPH FRIDRICS Höga Födelse-Dag, Den 3. Majj, 1744. I underådignhet högtideloigen firades på Kongl. Academien i ÅBO. Opford af CARL LENNIGH. Direct. Mus. & Org. Aboens.* (Åbo, Joh Kiæmpe)
- Lennigh, Carl, *CANTATA Wid Musiquen, Då Sweriges Rikes Arf-Prints GUSTAVS Högst efterlängtda Födelse Åminnelse. Som skedde den 13. Jan. 1746. Firades Högtideligen af Kongl. Academien I ÅBO På Hans Kongl. Höghets Födelse-Dag. den 3. Maji samma Åhr. Som opfördes af CARL LENNINGH. Direct. Mus. & Org. Aboens.* (Åbo, Koh. Kiæmpe)
- Leuchovius, Erich, *Undersätelige Tankar På Then, för Swerige, besynnerlige Glädjefulla Högtids-Dagen, Då ADOLPH FRIEDRICH, Til Konung/ Och LOVISA ULRICA, Til DROTTNING Öfwer Swea och Giöta Riken etc. Uti Cron-Prinsens GUSTAFS asyn/ Med Wälsignelse, och Kunga-Ståt, Kröntes I Stockholm Stads Stor-Kyrka den 26. Novembr. År 1751. Alldraunderdånigast yttrade af ERICH LEUCHOVIUS.* (Stockholm, Lars Salvius)
- Lohman, Johan Albrecht, *FÄGNE-QVÄDE ÖFVER DEN STORMÄGTIGSTE OCH ALLERNÄGIGSTE KONUNGS, KONUNG ADOLPH FREDRICHS, För alla DES undersåtare högst-glädje-fulla hemkomst ifrå Finland, D. [blankslag] Anno 1752. I diupaste underdånighet framgifvit.* (Stockholm, Lars Salvius, 1752)
- Lundeen, Friedrich, *FRÖGDE-ROP Hördt, På Then allmänna Glädje-Dagen Then 13. Januarii 1746. Tå HENNES KONGL. HÖGHET, Swea Rikes utkorade ARF-FURSTES Högstälskeliga Gemål, CRON-PRINTZESSAN LOVISA ULRICA, Af Gud then Högte, til hela thet Kongl. Husets samt hwar undersåtares innerliga fågnad och gkädie, med en dyr ARF-PRINTS lyckeligen och wäl blefförlossad, som then 16. Therpå följande uti thet heliga Dopet blef kallad GUSTAF* (kongl. Tryckeriet)
- Lundeen, Friedrich, *SVEA RIKES ALLMÄNNA FRÖGDEROP, VID THE-RAS KONGLIGE MAJESTÄTERS THEN STORMÄGTIGSTE KONUNG ADOLPH FRIEDRICHS [...] SAMT THEN STORMÄGTIGSTA DROTTNING LOVISÆ ULRICÆ [...] HÖGA KRÖNINGS-FÄST* Then 26 November 1751. (kungl. tryckeriet)
- Lyding, Eric, *STOCKHOLMS Frögde-Dag, Som Firades/ Då Hennes Kongl. Höghet, Prinsessan LOUISA ULRICA Hölt Sitt Intog/ den 4 OCTOBER, 1744. Underdånigst Förestält Af ERIC LYDING.* (Stockholm, Lars Salvius)

- Maurin, Eric G., *Tre Cronors Tre-dubbla Stöd, Uti, Swears, Giöthers och Wendes Tredje borne Arffurste, Hans Kongl. Höghet Prins FRIDRIK ADOLPH, Hwars högrälskeliga Födelse skedde på Kongl. Lust-Slottet Drottningeholm den 7. Julii kl. wid pass 10 om aftonen A:o 1750, och heliga döpelse d. 11 därpåföljande hujus; Allerunderdänigst å Westerwicks Stads Rådhus föreställt, Tacksägelse-Dagen d. 29 Julii efter sluten Gudstienst, tredie gången, wid detta tredje högst hugneliga tilfälle, af ERIC G. MAURIN. Comminister Westervicensis.* (Norrköping)
- M. C. R., *Sång-Stycken Wid Det Åminnelse-Tal, som uti S. Haralds Frimurare-Loge Hölst öfver Högstsalig vår Allernådigste KONUNG och HERRE Glorvyrdigst i åminnelse ADOLPH FRIEDRICH Uti Carlscrona d. 30 Augusti 1771.* (kongl. Amiralettets boktryckeri)
- Melander, Haqv. Cornelius, *Konunga. Frögd. Öfwer. Swea. Rikes. Wälsignelse. Bewist. [...]* (Stockholm, Henrich C. Merckells änka)
- Metz, Anna Dorothea, *UNDERSÅTELIG LYCKÖNSKAN, WID DERAS KONGL. MAJESTÄTERS DEN STORMÄGTIGSTE KONUNGENS ADOLPH FRIEDRICHS SAMT DEN STORMÄGTIGSTA DROTTNINGENS, LOVISA ULRICAS HÖGA KRÖNINGS-ACT, UTI STOCKHOLM Den 16. November 1751.* (kungliga tryckeriet)
- Moeller, Herman Arnold, *Underdänigste Fägne-Rim, Tå hans Kongl. Maj:t Then Stormäktigste Konung, KONUNG ADOLPH FRIEDRICH, Sveriges, Göthes och Wendes Konung [...]* Med alla Undersätares Hierteliga glädie, Kröntes i Stockholm, then 26 Nov. 1751. (eders kongl. Maj:ts boktryckare i Skara)
- M. H., *Wid HERCULIS waggå En Ropande Röst Om Nåde anhåller i hopp och i Tröst Tå Hans Kongl. Höghets GUSTAVI Wår Nådigste Arf-Prinsses Första JUBEL-Fäst och Födelse-Dag, Til allas högsta fägnad, firades then 13 Janarii 1747. Wid närwarande Riks-Dag, underdänigst insinueradt på Landscrona Stads wäggar. Af M. H.* (Stockholm, kungl. tryckeriet)
- Möller, Herman A., *Wästgötharnas Och AXEWALLA-Hedens Frögdeskall; Wid Hans. Kongl. Höghets, Sveriges, Göthes och Wändes utkorade och hyllade Arf-Förstas, HERTIG ADOLPH FREDRICHS Högstönskade Ankomst til thenne Mönsterplats den 5. Septembris Åhr 1749.* (Skara, 1749)
- Mörk, J. H. & J.G., *Samling Af de Underdäniga Lyckönskningar, Som Igenom Trycket utkommit, wid Deras Kongelige Majestäters KONUNG ADOLPH FRIEDRICHS Och DROTTNING LOVISA ULRICAS Höga Krönings-Fäst, Den 26. Novemb. 1751.* (Stockholm, Lars Salvius)
- N. S., *ECHO, FRÅN DROTTNINGHOLM OCH SVARTSJÖ, AF STOCKHOLMS KLAGOROP, ÖFVER HÖGSTSALIG HANS MAJESTÄT KONUNG ADOLPH FRIEDRICHS HÖGSTBEKLAGELIGA DÖD;*

- SAMLADT OCH FRAMFÖRDT, AF N. S. (Stockholm, f d Grefingska tryckeriet, 1771)
- Norberg, Johan Edvard, *Undersätlig Fägnad, Lydna och lyckönskan, Som, efter Theras Kongliga Majestäters Och Theras Kongliga Högheters, Öfwer 10:de Söndagen efter Trinitatis 1761, Höga Wistande i norrköping Och Afresa therifrån Blef följande dagen, th. 28. Julii samma år, kl 3. e.m. På Rådhuset thersammastädes I underdånighet afskildrad Uti ett bundet TAL, hwilket sedemra, på then Wällofliga Magistratets wälbehag och begäran, til Trycket lemnades, Af Auctore, M. JOHAN EDVARD NORBERG, Vice Past. I Dagsbergs och Krokeks Församlingar.* (Norrköping Johan Edman, 1761)
- Nordenflycht, Hedvig Charlotta, *HERDA-QWÄDE På Then 25 Augusti 1750.* (Stockholm, kungliga tryckeriet)
- Nordenflycht, Hedvig Charlotta, *SWENSKA HJERTANS FRÖGD Och LYCKÖNSKAN, WID DEN STORMÄGTIGSTE KONUNGENS ADOLPH FRIEDRICHS SWERIGES, GÖTHES OCH WENDES KONUNGS [...] SAMT DEN STORMÄGTIGSTA DROTNINGENS, LOVISA ULRICAS SWERIGES, GÖTHES OCH WENDES DROTNINGENS [...] HÖGA KRÖNING, SOM SKEDDE I STOCKHOLM Den 26. November 1751.* (kongl. Tryckeriet)
- Nordenflycht, Hevig Charlotta (under pseudonymen ”herdinna i nordén”), *Wid Deras Kongl. Högheters HERTIG Adolph Fridrics Och PRINTSESSAN Louisa Ulricas Höga Bilägar På Drottningholm den 17 AUGUSTI 1744. Underdånigst Af en Herdinna i Norden.* (Stockholm, Lars Salvius)
- Nordenflycht, Hevig Charlotta, *ÖFVER DERAS KONGL. MAJESTÄTER, OM SOMMAREN 1762.* (Stockholm, kungliga tryckeriet)
- Nordenflycht, Hevig Charlotta, *ÖFVER HENNES KONGL. HÖGHETS PRINTSESSANS SOPHIA ALBERTINAS LYCKSÄLLA FÖDELSE, DEN 8 OCTOB. 1753. Underdånigst af HEDWIG CHARLOTTE NORDENFLYCHT.* (Kongl. Tryckeriet)
- Nordenflycht, Hevig Charlotta, *ÖFVER HENNES KONGL. MAJ:T DROTNINGENS Helsas Högstönskade Återwinnande.* (Kongl. tryckeriet, 1753)
- Nordenflycht, Hevig Charlotta, *ÖFVER PRINS CARLS LYCKELIGA FÖDELSE DEN 26 SEPTEMBER 1748. I DJUPASTE UNDERDÅNIGHET AF HEDVIG CHARLOTTA NORDENFLYCHT.* (Stockholm, Lars Salvius)
- Nordstedt Gustafson, Gustaf, *FRÖGDE-LJUD DÅ HANS KUNGLIGA HÖGHET, SVERIGES RIKES NÅDIGSTE ARFFÖRSTE, PRINS ADOLPH FRIEDRICH, TILL DEN KUNGLIGA ACADEMIEN I UPSALA, SÅSOM DES HÖGE CANCELLER, FÖRSTA GÅNGEN ANLÄNDE, DEN 14. MAJI. 1748.* (Uppsala)

- O. D.; Rudbeck; Humble; Waselius; Americanus; Bechstadius; Geijer; Kymell; J.E.; Plantin; J. G. (samt flera anonyma författare), *Samling Af de Underdåniga Kyckönsknningar, som Igenom Trycket utkommit, wid Deras Konglige Majestäters KONUNG ADOLPH FRIEDRICHS Och DROTTNINGS LOVISA ULRICAS Höga Krönings-Fäst, Den 26. Novemb. 1751.* (Stockholm, Lars Salvius)
- O. R. H., *ALLERUNDERDÅNIGSTE FÄGNADSBETYGELSE, ÖFWER THERAS KONGL. MAJESTÄTERS HÖGA KRÖNINGS FÄST, SOM FIRADES I STOCKHOLM DEN 26 NOVEMBR. 1751.* (Uppsala)
- ODE VID HENNES KONGL. MAJ:TS ENKEDROTTNINGENS Död.* (tryckt i "Stockholms posten" nummer 172, onsdag 31 juli 1782, Stockholm, Carl Stolpe)
- ODE ÖFWER HENNES KONGL. HÖGHETS PRINSESSAN SOPHIÆ ALBERTINÆ FÖDELSE Den 8 Octob. 1753.* (Stockholm, Lars Salvius)
- ODE ÖFWER HENNES KONGL. MAJ:TS VÅR ALLERNÅDIGSTA DROTTNINGS ÅTERVUNDNA HÄLSA.* (Stockholm, Lars Salvius, 1752)
- ODE, ÖFVER KONUNGA-ÄNDRINGEN DEN 12 FEBR. 1771.* (Stockholm, förre detta Grefingska tryckeriet)
- Ord Til Musiquen I St. Catharinæ Kyrko-Torn Wid Hans Kongl. Maj:ts Och Den Höga kongl. Familiens Ärefulla återkomst til Stockholm, ifrån Riksdagen i Norrköping. Den 26 Junii 1769.* (Stockholm, Grefingska tryckeriet)
- ORD, AFSJUGNE VID HÖGST SALIG HENNES KONGL. MAJ:TS ENKE-DROTTNINGENS LOVISA ULRICAS BEGRAFNING, UTI KONGL. RIDDAREHOLMS KYRKAN DEN 31 JULII 1782.* (Stockholm, kongl. Tryckeriet)
- ORD, Til en SORG-MUSIQUE Öfver KONUNGENS DÖD, Lämpade efter en Mottetto af PERGOLESE.*
- P. B., *Fägne-Rim Öfver Sweriges Rikes Arf-Furstes/ PRINTS GUSTAVS Högst önskade Födelse, Som skedde I Stockholm den 13 Janarii 1746.* (Västerås, Pet. Devall)
- Pihlgreen, Magnus, *TANKAR PÅ DERAS KONGLIGE MAJESTÄTERS, VÅR ALLERNÅDIGSTE KONUNGS ADOLPH FRIEDRICHS, SAMT VÅR ALLERNÅDIGSTA DROTTNINGS LOVISA ULRICAS HÖGA KRÖNINGS-FÄST, MED KONGLIG PRAKT, HÖGTIDELIGEN FIRAD, Uti Stockholm den 26 November 1751.* (kongl. Tryckeriet)
- PRINS. GUSTAFS. FYRA. ÅLDRAR. IGENOMÖGNADE. PÅ. DESS. FEMTE. FÖDELSE-DAG. ÅR. 1751. DEN. 13. JANARII.* (Stockholm, Lars Salvius)
- På ADOLFS DAG, Den 23. Junii 1752.*
- Qvensel, Conrad, *UNDERDÅNIGST FÄGNE-TAL PÅ St. KNUTS-SALEN I MALMÖ d. 26te Augusti 1754. WID THERAS KONGL. MAYESTÄTERS*

DEN STORMÄCKTIGSTE SWEA och GIÖTA DROTTNINGS LOVISA ULRICAS HÖGSTHUGNELIGA NÄRWARELSE PÅ St. KNUTS LAGETS WÄGNAR HÅLLIT AF EN UNDERDÅNIGSTE TROPLOCKTIGSTE UNDERSÅTE CONRAD QVENSEL. (Lund, direktör Carl Gustaf Berling)

- Reimersson, Diedrich, *Aller-Underdånigste Frögde-Betygelse Uppå Hennes Kongl. Höghets Sweriges Rikes Arf-Printsessas ULRICAS Höga, Dyra och för Swenske Undersåtare högst hugneliga Namns-Dag, Som inföll den 4 Julii 1749. Aller-Underdånigst och med diupaste devotion Uti en ARIA enfaldigt Insinuerat Af DIEDRICH REIMERSSON, På sitt 14:de åhr antagen til Organist af det Ädle Politia Collegio wid Danwiks Färsamling.* (Stockholm, Peter Jöransson Nyström)
- Ring, Severin, *Tå uppå HANS KONGL. HÖGHETS RIKSENS ARFFURSTES Nådige Befallning, AMIRALITETET I GÖTHEBORG Enhälligt war församlat til underdånigast afhörande Af HANS KONGL. MAJ:TS Aldrahuldaste och Nådige Kallelse-Bref, Daterat den 28 September, Åhr 1748. För HANS KONGL. HÖGHET PRINTZ CARL, At under sin Höga Herr Faders högsta Inseende, Såsom STOR-AMIRAL, FÖRA STYRELSEN ÖFWER HELA KONGL. MAJ:TS och RIKSENS SIÖMACHT. Blefwo wid samma frögdefulla Tillfälle följande undersäteliga FÄGNE-TANCKAR Framgifne Af Ammiralitetets Predikanten therstädes, SEVERIN RING.* (Göteborg, Johan Georg Lange)
- Ristell, C. F., *PÅ HANS KONGL. MAJ:TS ADOLPH FRIDRICHS Sverjes, Göthes och Vendes KONUNG, &c. &c. &c. NAMNS-DAG, Som firades den 23 Junii 1757.* (Uppsala, L. M. Höjer, kongl. Acad. Boktr.)
- Roswall, Alexander, *Smålands Underdåniga Frögde-Liud, Wid Theras Konglige Majestäters, Swerges, Göthes och Wändes Stormächtigste Konungs, ADOLPH FRIEDRICHS, Samt Wär Allernågisgta Drottning, LOVISA ULRICAS, Högstönskeliga och lyckeliga ankomst til Jönkiöpings-Stad then 7. Septembris, Åhr 1754.* (Jönköping, Sal. Falcrs änka)
- Rosén, Jan, *EPIGRAMMA, IN Festum Natalitium SERENISSIMI PRINCIPIS CAROLI, PRINCIOIS HEREDITARII. Eller VERSAR, Wid DEN DURCHLEUCHTIGSTE ARF-FURSTENS, PRINTS CARLS Födelse Fest.* (Lund)
- Rudbeck, Johan Olof, *PÅ VÅR STORA DROTTNINGS DYRA FÖDELSE-DAG Den 13 Julii 1752.* (Stockholm, Lars Salvius, 1752)
- Rudbeck, Johan Olof [m fl?], *ÖFWER HANS KONGLIGA HÖGHETS SVEA RIKES BORNA ARF-FURSTES PRINTS GUSTAFS HÖGST ÖNKE-FULLA FÖDELSE DEM 13 JAN. 1746.* (Stockholm, Lars Salvius)

- Rudbeck, J. O., *ÖFVER HANS KONGELIGA HÖGHETS SVEA RIKES BORNA ARF-FURSTES PRINTS GUSTAFS HÖGST ÖNSKE-FULLA FÖDELSE DEN 13 JAN. 1746.* (Stockholm, Lars Salvius)
- Rudbeck, Johan Olof, *ÖFVER HENNES KONGL. HÖGHETS PRINCESSAN SOPHIA ALBERTINAS HOGA FÖDELSE Den 8. Octobr. 1753.* (Stockholm: Lars Salvius)
- Rundberg, Barthold, *Frögd och Önskan På Then Stormächtigste Allernädigste KONUNGS Samt then Stormächtigsta Allernädigsta DROTTNINGS LOVISA ULRICAS, Höga Körnings-Fest, Som firades i Stockholm, then 26 nov. 1751. På Hoborgs-Tings wägnar, I diupaste underdånighet fattad, och uttald Af BARTHOLD RUNDBERG. Guds Ords Medhjelpare wid Oijar och Hambre på Gothland.* (Stockholm, Peter Jöransson Nyström, 1752)
- Samtal, Emellan Konung GUSTAF Den Förste Och Konung ADOLPH FRIEDRICH, Uti Den andra Werlden.* (Norrköping, Joh. Benj. Blume, efter tryckt original från Stockholm, 1771)
- Scharff, Florentinus, *Tå Twänne NYA STJERNOR I Söder Uppgångne, På Svenska Regemnets-Himmelen Blefwo ståndande I Förening, Och Af allom med innerlig Wördnad Same Obeskrifwelig Glädie Beskådades Uti Augusti Månad, På Åhret 1744. Betygade sin undersäteliga plikt och wördnad, Theras Underdånigste tiänare och förebediare FLORENTINUS SCHARFFE, Kyrkioherde i Torpa och Carls Kyrkia.* (Stockholm, Peter Jöransson Nyström)
- Scherping, Jacob, *Seu FILLA VOCIS, Thet är ECHO, Ifrån de namnkunnige Bergen Kinnekulla och Billingen, Tå Hans Kongl. Höghet, Sweriges, Göth. Och Wend. Utkorade och hyllade Arf-Furste, ADOLPH FREDRICH, Med sin höga närwarelse, thenna orten behedrade, på mösterplatsen wid Billingen, Axewalla-Hed, den 5. och följande Septembris åhr 1749. Hördt och framfördt på fembanda ljud i djupesta underdånighet Af JACOBO SCHERPING, P. & P. i källby Wid Kinnekulla.* (Skara, Herman Arnold Moeller, kongl. Gymasii privil. Boktryckare)
- Schick, J., *Underdånig Fägnad, Yttrad Wid Hans Kongl. Höghets, Sweriges utkorade Arf-Furstes, Och Hertigs af Holsten, ADOLPH FRIDERIKS, högst-Hugneliga första ankomst til UPSALA; den 25 Januarii 1744.* (Uppsala)
- Schilling, Olof, *UNDERSÅTLIG LYCKÖNSKAN TILL HENNES KONGLIGA MAJESTÄT, DEN STORMÄGTIGSTA SVERGES, GÖTHES och VÄNDES DROTTNING, &c. &c. &c. LOVISA ULRICA, PÅ HENNES HÖGTIDELIGA NAMNS-DAG, DEN 25 AUGUSTI, ÅR 1769.* (Gävle, Ernst Peter Sundquist)
- Serlachius, Carl, *Anmärckning På Krönings-Dagen Then 26. Novemb. 1751. Under thet Rheras Konunglige Majestäter, Alles Wår Allra-Nädigste KONUNG Och DROTTNING, uti Kyrckjan Kröntes: Af en trogen undersäte,*

- Som, för Lahm- och bräcklighet, ej förmätte utgå, At, med andra, Något af KröningsHärligheten skåda; Tå, Hem i Huset, allraunderdånigast upptecknad.* (Stockholm, Jacob Merckell, 1751)
- S. H., *På Hans Kongl. Höghets, Prints GVSTAVS, Swea Rikes Borna Arf-Förstes Namns-Dag, den 6. Novembris, för hwilken Gustavus i Almanachan finnes antecknad; År 1746. följande SONNET I underdånighet upsatt/ och sedemera utgifwen.* (Skara, Herman Arnold Moeller)
- Simming, J, *Skalde-Bref Til Hr Prof. Formey i Berlin; i anledning af dess Loford öfwer Kgl. Swenska Huset, upläst i Kgl. Preuss. Wet. Och Wit. Acadmien, d. 27 Jan. 1772.* ("Almänna Tidningar" nummer 46, tisdag 25 februari 1772, Stockholm)
- Simmingssköld, J., *ÖFVER DENAF HENNES KONGL. MAJESTÄT ENKE-DROTTNINGEN FÖRNYADE WITTERHETS-ACADEMIEN.* (Stockholm, förre detta kongl. Tryckeriet hos assessoren Johan Pfeiffer, 1773)
- SKALDE-QUÄDE PÅ VÅR ALLERNÅDIGSTE DROTTNINGS, DROTTNING LOVISA ULRICAS HÖGA NAMNS-DAG den 4 Julii 1753.* (Göteborg, IM. Smitt. K. G. Boktr.)
- STRENGNÆS Stadz Underdåniga och hiertinnerliga Lyck-Önskan, Tå Hennes kongl. Höghet Cron-Printsessan LOVISA ULRICA Hölt Sit lyckeliga Intog Uti Kongl. Residence Staden Stockholm den 4 October 1744.* (Strängnäs, Lars Arvidsson Collin, Kongl. Gymn. Boktr.)
- Sundia, Lisa, *Fägne-Tanckar, Wid Theras Kongl. Högheters, Printz ADOLPH FRIEDRICHS, Swerjes Rikes Arf-furstes [...] Samt Printsessan LOVISA ULRICAS, Swerjes Rikes Arf-furstinnas [...] Höga Förmälning, I så diup underdånighet, som Enfäld Ytrade Af LISA SUNDIA.* (Stockholm, Peter Jöransson Nyström)
- SVERIGES SÄLLHET, EFTER DESS OLIKA SKIFTEN AF LYCKA OCH OLYCKA, UTI ETT TAL PÅ HANS KONGLIGE MAJESTÄTS, VÅR ALLERNÅDIGSTE KONUNGS. ADOLPH FREDRICS HUGNERIKA FÖDELSE-DAG, DEN 14 MAJI 1759. FÖRESTÄLLD VID KONGLIGA ACADEMIEN I UPSALA.* (Uppsala, kungliga akademiska boktryckeriet)
- Swea Hopp och Fägnad, Öfwer Then blomstrande Telning af WASARNE, Prints GUSTAF, Boren Arf-Förste til Swerige, Som föddes then 13 Januarii 1746. Allerunderdånigast betygad af Boktryckare-SOCIETETENS Ledamöter.* (Stockholm, 1746)
- Swedenstierna, Lars N., *Underdånig Fägnad, Öfwer Hennes Kongl. Höghets, Den Durchleuchtigsta Förstinnas, LOUISA ULRICAS, Sweges Utkorade Arf-Printsessas/ Högst Eferlängtrade Intog, I Kongliga Residence Staden STOCKHOLM;*

- På stora Riddarhus-Salen/ den 6 October 1744. I all underdånighet betygad Af LARS N: SWEDENSTIERNA.* (Stockholm, Lars Salvius)
- Sångstycken Wid Underdånigt Tal, Under Deras Kongel. Majestäters Nådiga wistande I Götheborg, Hollit På Kongl Gymnasium; Den [blankslag] Augusti 1754.* (Göteborg, Johan Georg Lange)
- Tack- Och Böne-Offër, Upsändt Til GUD i högdene Tå Hennes kongl. Höghet, Cron-Prinsessassan LOVISA ULRICA Hölt sitt Höga Intog i Stockholm then 4 Octob. 1744. Siunges Som: Hur kan och skal jag tig, etc. Eller: O Gud, O Gud, så from, etc.*
- TANKAR WID DERAS KONGL. MAJESTÄTERS, VÅR ALLERNÅDIGSTE KONUNGS OCH DROTTNINGS FIRADE SILFVER-BRÖLLOP, I NORRKÖPING, DEN 18 AUGUSTI 1769.* (Norrköping, Johan B. Blume)
- Tegnæus, Johan, Swar Til Wästerås Stads Cavallerie-Corps, som paraderade wid Kongl. Slottet Uppå Hennes Maj:ts DROTTNINGENS Höga Namns Dag/ Den 25 Augusti 1766, Af Lands-Secreteraren JOHAN TEGNÆUS.* (Wästerås, Johan laur. Horrn, 1766)
- TANKAR WID DERAS KONGL. MAJESTÄTERS, VÅR ALLERNÅDIGSTE KONUNGS OCH DROTTNINGS FIRADE SILFVER-BRÖLLOP, I NORRKÖPING, DEN 18 AUGUSTI 1769.* (Norrköping, Johan B. Blume)
- Tankar, Tå Sweriges Högtönskade Arf-Prints PRINTS GUSTAF Föddes På STOCKHOLM Slott then 13. Januarii 1746.* (Kongl. Tryckeriet)
- Then Högstberömlige Gustawianske Konunga-Familien Uti Swea-Rike, Rimwis betraktad, Wid Hans Kongl. Höghets, Prints GUSTAFS Sweriges, Giöthes och Wändes Borna Arffurstes Högst hugneliga Födelse, Som skedde På Stockholms Slott den 13 Januarii 1746. S. som: Thenne är then store Dagen, etc.*
- Thunius, Hindric, ALLERUNDERDÅNIGST ÖNSKAN, TIL HENNES KONGL. MAJ:T DROTTNINGEN, LOVISA ULRICA, PÅ DES DYRA NAMNS-DAG SOM INFÖLL D. 25 AUGUSTI 1764. YTTRAD AF BORGERSKAPETS MEDLEM HINDRIC THUNIUS.* (Stockholm, Peter Hesselberg)
- TIL DERAS KONGL. MAJESTÄTER Underdånigast. Den 29 Maji 1769.* (Norrköping, Joh. B. Blume)
- Til en Wän, Uti Julii Månad, 1768.* (stockholm, Lorens Ludvig Grefling)
- TIL HENNES KONGL. MAJ:T ENKE-DROTTNINGEN.*
- TIL HENNES KONGL. MAJ:T ÄNKE-DROTTNINGEN. I De Regimenters Namn, Som Campera på Ladugårds-Gärdet.* (Stockholm, Henr. Fougt, 1773)
- TIL HENNES MAJESTÄT ENKE-DROTTNINGEN.* (Stockholm, kongl. Finska boktryckeriet hos Johan Arvid Carlbohm, 1771)
- TREFALT WÄLKOMME Til THEN NYFÖDDA SVEA PRINTS GUSTAF Uppå Thess Högt efterlängtrade och dyra FÖDELSE och DÖPELSE DAGAR*

- Then 13. och 16. Jan. 1746. I diupaste underdånighet Önskat* (Stockholm, kungliga tryckeriet)
- Troilius, Peter, *VID HENNES KONGL. HÖGHETS, VÅR MYCKET VÄLKOMNA KONGL. PRINSESSAS SOPHIA ALBERTINAS HÖGA SKÅL UTI BISKOPS HUSET I WESTERÅS, THEN 19 NOVEMBER, 1753.* (Västerås, Joh. L. Horrn, kongl. Consist. Och gymn. Boktr.)
- Trägård, Peter L. [& Kraus, Friedrich?], *ARIA Underdånigast Afsungen, Då Hans Kongl. Höghets, Prints FREDRICH ADOLPHS, Högst hugneliga Födelse-Dag Af Kongl. Carolinska Acadmien Firades Och Mag. Doc. Herr PETER L. TRÄDGÅRD, Öfwer samma Höga Ämne den 28 Julii 1750, Oerade, Af FRIEDRICH KRAUS Direct. Music. Academ. Carolin.* (direktör Carl Gustav Berling)
- Trägård, Samuel, *ODE, ÖFVER DERAS KONGL. MAJESTÄTERS, OCH SAMTELIGE DERAS KONGL. HÖGHETERS, HÖGST-GLÄDJEFULLA ÅTERKOMST IFRÅN NORRKÖPING TIL STOCKHOLM DEN 26 JUNII, 1769. AF SAMUEL TRÆGÅRD.* (Stockholm, Joh. Georg Lange)
- Twist, Peter, *Tre KRONORS glans; Wid Hans Kongl. Maj:ts ADOLPH FRIEDRICHS, Sweriges, Giöthes och Wändes Stormäktigste Konungs, etc. etc. Arfwinges till Norrige och hertig til Sleswig Hollstein etc. etc. Samt Hennes Kongl. Maj:ts LOVISA ULRICAS, Sweriges, Giöthes och Wändes Stromäktigsta Drottning, etc. etc. Och Arf-Prinsessas til Preussen, etc. etc. Höga Kongl. Krönings-Fäst/ I Stockholm den 26. Novemb. 1751. I Skugg-Målning allerunderdånigst framwist Af PETER TWIST.* (Stockholm, direktör och kongl. Boktr. Uti storfurstendömer Finland Jacob Merckell)
- Twist, Peter, *Underdånig Lyck-önskan, Öfwer Hans Kongl. Höghets och Arf-Furstens Prints CARLS Hugnerika Födelse, Den 26 Septembr. 1748. Af PETER TWIST Andra gången uplagdt.* (Stockholm, Jacob Merckell)
- Twist, Peter, *Underdånig Nyårs-Önskan Til Swea Konunga-Huset, Den 1. Januarii 1753. Af PETER TWIST.* (Stockholm, historiogr. Regni tryckeriet)
- Tybelius, Gabriel G., *UNDERDÅNIG FÄGNAD, Öfwer PRINSESSANS, SOPHIA ALBERTINAS HÖGST HUGNELIGA FÖDELSE, Uti ET TAL, På samteliga Ledamöters wägnar af den wid Upsala Studerande FIERDHUNDRENSISKA NATION, Yttrad Af GABRIEL G. Tybelius. Den 15. Octob. 1753.* (Uppsala, L. M. Höjer, Kongl. Acad. Bocktr.)
- Tå *THERAS KONGLIGE MAJESTÄTER Samt THERAS KONGLIGE HÖGHETER Reste igenom Östergötaland uti Julii Månad 1761. Söng thetta en Gammal HERDE i Sunnanskog.* (Norrköping, Johan Edman)
- Uggla, Samuel, *År 1761 den 21 Julii, under Resan ifrån Loka Brunn, Hafwa Deras Kongl. Majestäter, Sweriges Rikes Stormäktigste och Allernådigste Konung och Drottning, ADOLPH FRIEDRICH Och LOVISA ULRICA, Med Hela den*

Höga Kongl. FAMILLIEN, Hans Kongl. Höghet Kron-Printsen GUSTAF Och De Kongl. Arf-Printsarne, CARL och FRIEDRICH ADOLPH, Samt Den Kongl. Printsessan SOPHIA ALBERTINA I Näder behagat, uti denne Tingsal, spisa Middag; Hwaröfwer Ortens Domare, Assessoren och Härads-föfdingen SAMUEL UGLA, å detta Härads wägnar, betygat sin underdåniga fägnad på följande sätt: (Norrköping, Johan Edman)

UNDERDÅNIG FRÖGDE-SÅNG WID DERAS KONGELIGE MAJESTÄTERS LYCKELIGA ANKOMST TIL GÖTEBORG DEN 10. AUGUSTI 1754. (Göteborg, Johan Georg Lange)

Underdånig Fägnad, Tå Then Stormäktigste KONUNGS och HERRES ADOLPH FREDRICHS Sweriges, Giöthes och Wändes KONUNGS [...] Högst hugneliga Födelsedag Firades i Lund d. 14. Maj. 1765. Betygad af thet thår Studerande Blekingska Samhället. (Lund, 1765)

Underdånig Ihugkommelse Af Hennes Kongl. Höghets Swerges Hulda Kron-Prinsessas LOVISA ULRICAS Högst-Frögdefulla Namns-Dag Och Lyckeliga ändade Bruns-Cur wid Diur-Gårds Hälso-Brun den 4 Julii 1747. (Stockholm, Peter Jöransson Nyström)

Underdånig Lyckönskan, Til Hans Kongl. Höghet PRINTS GUSTAF Sweriges Rikes Borne Arf-Furste, På Thes Höga Namns-Dag, Som första gången begicks, under warande Riksdag, i Stockholm, then 6. November, År 1746. (Stockholm)

UNDERDÅNIG ÖNSKAN VID HENNES KONGL. MAJ:TS ÄNKE-DROTTNINGENS LOVISA ULRICAS MED ARF-PRINSESSAN SOPHIA ALBERTINAS AF-RESA til BERLIN DEN 4 NOVEMB. 1771. Sjunges som: Rest hafver jag öfver vattn och land etc. (Stockholm, Peter Hesselberg, 1771)

Underdåniga Fägne-Qwäden på Theras Kongl. Maj:ters Höga Krönings-Fäst then 26. Novemb. 1751. afsjungne Uti kongl. Gymnasio i Götheborg. (Göteborg, Johan Georg Lange)

UNDERDÅNIGSTE FÄGNAD ÖFVER DERAS KONGL. MAJESTÄTERS, Den Stormäktigste Allernädigste KONUNG ADOLPH FRIEDRICHS, OCH Stormäktigsta Allernädigsta DROTTNING LOVISA ULRICAS LYCKELIGA ANKOMST Till Arboga Stad den [blankslag] Junii 1762, hvarifrån resan till Loka Hälso-brunn fortsattes. YTTRAD I DJUPASTE UNDERDÅNIGHET AF ARBOGA STADS MAGISTRAT OCH BORGERSKAP. (Västerås, Johan Laur. Horn, 1762)

Undersätelig Fägnebetygelse Wid Deras Kongl. Majestäters, Konungens och Drottningens Samt Deras Konglige Högheters Kron-Printsens, de Kongl. Arf-Printsarnes, Tillika med den Kongl. Printsessans, Resa igenom Örebro Stad, ifrån Loka Hälso-Brunn, den 18 Julii År 1761. (Örebro, L. Lindh)

- Undersåteligt Sorge-Qwäde Wid Högst-Saliga Hennes Kongl. Maj:ts, Swea Rikes Stormächtigsta Enke-Drottning LOVISA ULRICAS Graf, Den 31 Julii 1782.* (Stockholm, commissarien P. A. Brodin, 1782)
- UPMUNTRAN TILL ALLMÄN GLÄDJE, Under Musique YTRAD PÅ NÅ-ÅRET 1752.* (Stockholm, Peter Jöransson Nyström)
- Uppå Hennes Kongl. Maj:ts Vår Allernådigsta Drottning HÖGA NAMNS-DAG, Den 25 Aug. 1755.* (Stockholm, Peter Jöransson Nyström)
- Victorin, Wilhelm Carl, *Underdånigt Tal, Wid Hans Kongl. Höghets, Prints GUSTAFS, Swea Rikes Borna Arf-Förstes, högst ömsefulla Födelse, den 13. Januarii 1746. Efter CONSISTORII förordnade Uti SKARA GYMNASIO den 26. i samma månad hållit, och genom trycket allment gjordt.* (Skara, Herm. A. Moeller)
- VID DERAS KONGL. MAJ:TERS HÖGST-HUGNELIGA ÅTEKROMST TILL KONGL. RESIDENCE-SATDEN, DEN 26 JUNII 1769. ALLERUNDERDÅNIGST YTTRADT AF STOCKHOLMS SAMTEL. BORGERSKAP.* (Stockholm, Georg Lange)
- VID HENNES KONGL. MAJ:TS ENKE-DROTTNINGENS AFRESA, DEN 4 NOV. 1771.* (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1771)
- VID HENNES KONGL. MAJ:TS ENKE-DROTTNINGENS och HENNES KONGL. HÖGHETS ARF-PRINSESSANS EFTERLÄNGTANDE ÅTERKOMST.* (Stockholm, Johan Pfeiffer, 1772)
- VID HENNES KONGL. MAJESTÄTS ÄNKE-DROTTNINGEN LOVISÆ ULRICÆ MED KONGL. PRINSESSAN SOPHÆ ALBERTINÆ LYCKELIGA RESA TIL BERLIN ÅR 1771.* (Stockholm, Lars Wennberg, 1774)
- VID HÖGSTSALIG HANS MAJ:TS KONUNG ADOLPH FRIEDRICHS HÖGA BEGRAFNING, DEN 30 JULII 1771.* (Stockholm, Peter Hasselberg, 1771)
- Wahlborg, Jonas J., *Trogen Lyckönskings-ODE, Tå Hans Kongl. Höghet, Then Durchleuchtigste och Fridsamme Nordiske Försten och Herren, Prints ADOLPH FRIEDRICH, Sweriges, Göthes och Wendes utkorade och hyllade Arf-Förste [...] Med Sin Högst glädjefulla Ankomst Fägnade Göthernas gamla Stad UDDEWALLA, Then 22 August. År 1749.* (Göteborg, Johan Georg Lange)
- Wahlman, Abraham, *Fägne-Qwäde Öfwer Hans Kongl. Höghets, PRINTS GUSTAFS, Swea Rikes Borna Arf-Förstes Högstönskeliga Födelse, Sungit På Söderhamns Stora Rådhus-Sal, den 26. Januarii, År 1746. Af ABRAHAM WAHLMAN, Adjunkt wid församlingen dersammastädes.* (Stockholm, Lars Salvius)
- Walcke, Christ. Willh., *Allerunderdånigst Frögde-Liud, Öfwer Den Glorwyrdigste Svenska GUDS-STAFVEN, Då Inwånarne uti Siö- och Stapel-Staden Uddevalla, den 26. Januarii År 1746, upoffrade sina Tack- och Lof.Offer til*

- den Allswäldige Guden, som bor i Högden och Helgedomen, För Den Nöd och Barmhertighet han Swea Barnom låtit tilflyta, Genom Den Durchleuchtigste Arf-Printsen Prints GUSTAF, Som den 13. i samma Månad och År blifwit Dem, såsom en Dyr Clenod, gneom Dess Lyckeliga Födelse af Himmelen nådeligen gifwen. I Allerdiupaste underdånig wörndnad yttradt Af CHRIST. WILLH. WALCKE. (Stockholm, Lorentz Ludwig Grefing)*
- Waldius, Johan, *Wid Hans Kongl. Höghets, Then Durchleuchtigste Furstes och Herres HERTIG ADOLPH FREDRICHS [...] Högst efterlångtade och lyckeliga ankomst på Svensk bottn, samt vidare til Kongl. Residence- och Stapelstaden Stockholm, den 16 innewarande Octobris Månad, Sedan Högstbemelte Hans Kongl. Höghet dörut den 23 förledne Junii Månad af Sweriges Rikes Högl. Ständer endrächteligen blifwit korad och utwald til Efterträdare på den Kongl. Svenska Thronen, är Denna Trogna frögde-betygelse uti all underdånighet och wälmänt framgifwen af Johan Waldius. (Göteborg, Johann Ernst Kallmeyer)*
- Wallin, Martin Georg, *Til Thet Underdåniga Tals Afhörande, hwilket Til Undersätlig Wörndads-fult Minne Af Theras Kongl. Maj:ters, Wår Allernådigste Konungs och Herres KONUNG ADOLPH FRIEDRICHS, Och Thes Högtälskeliga Gemäls, Wår Allernådigsta Drottning DROTNING LOUISÆ VLRICÆ Höga Kröning Den 26 Novembr. 1752. På samma Dag af innewarande nästa År efter Högstbemälte Kröning, I bunden Svenska Blifwer hållet, på Kongl. Gymnasii Bibliotheket, Af Herr MARTIN GEROG WALLIN, Warda Samteliga Götheborgs Stads Förnäme Inbyggare utaf alla Stånd och Båda Könen Med tilbörlig Heder härmedels sammanbudne Af Kongl. Gymnasii Rector MAGNUS ROEMPKE. (Göteborg, Johan Georg Lange junior)*
- Waselius, Jonas, *Genljud Från 1744 års Underdånigsta Lyckönskan, Med Undersätlig Fägnads Betygelse, Then Stormächtigste Allernådigste Konung och Furstes, ADOLPH FRIEDRICHS, Samt Stormächtigsta Allernådigsta Drottning och Furstinnas, LOVISA ULRICAS, För Swea Rike Högst hugneliga Krönings-Fäst, Som skedde i STOCKHOLM den 26 November År 1751. Uti djupesta underdånighet framgifwen, Af JONAS WASELIUS, Handlande Borgare i Köpings Stad. (Stockholm, Lars Salvius)*
- Wennerdahl, Wilhelm Anders, *Öst-Giötha Helicons Fägne-Quäde Öfwer Hans Kongl. Höghets, Prins CARLS, Sweriges, Giöthes och Wendes ARF-PRINSES Höga Födelse på Stockholms Slott then 26 Septembris år 1748, Underdånigst Yttradt Wid Hennes kongl. Höghets, CRON-Prinsessans, LOVISA ULRICAS, Wår nådigste Arf-Furstinnas, ther på följande Höga Kyrkiogång then 6 Novembris, Genom ett Tal på Kongl. Gymnasium uti Linköping Af WILHELM ANDERS WENNERDAHL, Lector Eloq. & Poët. (Linköping, upplagt och tryckt av Gabriel Biörckegren)*

Westberg, Magnus, *Fägne-Quäden Uppå Theras Kungl. Majestäters ADOLPH FRIEDRICS Sweriges Göthes och Wändes Konungs, etc. etc. etc. Samt LOVISA ULRICAS Sweriges Göthes och Wendes Drottningens etc. etc. etc. Höga Krönings Dag, den 26 NOV. 1751. Allerunderdånigst yttrade af MAGNUS WESTBERG, Gothoburgensis.* (Norrköping)

Wid Den Stormägtishte Konungs Konung ADOLPH FRIEDRICHS Högst beklageliga Dödsfall, Som Timade d. 12 Februarii år 1771 Kl. half Nijo om Aftonen. Yttradt Af Uppriktig Swensk. Kan sjungas, Under Melodie: Solen går nu åter neder etc. (Norrköping, Joh. Benj. Blume, 1771, "Efter tryckt original, ifrån Stockholm")

WID DET STORMÄGTIGSTE PARETS KONUNG ADOLPH FREDRICS OCH DROTTNING LOVISA ULRICAS HÖGA KRÖNINGS-FÄST. (Stockholm, Lorents Ludwig Grefing)

Wid Hennes Kongl. Majestäts ENKE-DROTTNINGENS LOVISA ULRICAS Dödeliga Fränfälle den 16 Julii 1782 (Stockholm, Anders Jacobson Nordström, 1782)

Wid Konungens och Drottningens Af Sverige Kröning, Den 26. November 1751. (Stockholm, Lars Salvius)

Wrangel, C. M., *Öfwer den 6 Februarii År 1756.*

Wälkomme Til Then Kongl. Printsen/ PRINTS GUSTAV Swea Rikes Borne Arf-Furstel/ Som Föddes uti STOCKHOLM den 13. Jan. Åhr 1746. (Västerås, Pet. Devall)

Älf, Samuel, *På HENNES KONGELIGA MAJESTÄTS, Wär Allernådigsta DROTTNINGENS, LOVISA ULRICAS HÖGA FÖDELSEDAG, Som firades på Sturefors 1761.*

ÖFVER KONUNGENS DÖD, DEN 12 FEBR. 1771. (Stockholm, förre detta Grefingska tryckeriet, 1771)

Uppsala universitetsbibliotek, Sofia Magdalena

A. C. M., *PÅ HENNES KONGL. MAJ:TS VÅR ALLERNADIGSTA DROTTNINGENS, SOPHIA MAGDALENAS HÖGA NAMNS-DAG, DEN 15 MAJI ÅR 1771.* (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1771)

A. E. U., *PÅ HENNES KONGLIGA HÖGHETS CRON-PRINCESSANS AF DANMARK, SOPHIA MAGDALENAS HÖGA NAMNS-DAG Den 22 Julii 1766.* (Karlstad, Carl Diedrich Schmidt, Ven. Consist. Och kongl. Gymn. Coktryckare, 1766)

Aller-underdånigste Tankar och Lyck-Önskan, Wid Den Stormäktigste Allernådigste Konungs, Konung GUSTAF den III:djes, Och Den Stormäktigsta Allernådigsta Drottningens, Drottning SOPHIA MAGDALENÆ Höga Kröning, Firades

- uti Kongl. Residens-Staden Stockholm den 29 Maji 1772.* (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1772)
- A. M., *De Stores stora möda, Förestäld På KONUNG GUSTAF Den III:djes Höga Krönings-Dag. Den 29 Maji 1772.* (Stockholm, Carl Stolpe)
- Artillerie WASA.* (Stockholm, Henr. Foug, 1772)
- Bergström, Hans, *SWERJES RIKES SÄLLHET, Grunddad, WID VÅR ALLERNÅDIGSTE KONUNGS OCH HERRES GUSTAF DEN III:DJES HÖGSTHUGNELIGA KRÖNING, Som SKEDDE I STOCKHOLM DEN 29 MAJI 1772. I DJUPESTA UNDERDÅNIGHET TOLKAS PÅ KRÖNINGSDAGEN Uti Kongl. Cadet Corpsen I CARLSKRONA. AF HANS BERGENSTRÖM. Theologiae Doctor och Lector.* (Karlskrona, kongl. Am:ts boktryckeri)
- Bergman, J. P., *Underånigste Fägne-Ljud Wid Hans Kongl. Maj:ts GUSTAF Den III:djes [...] Samt Hennes Kongl Maj:ts SOPHLE MAGDALENÆ [...] Höga Kongl. Krönings Fäst I Stockholm den 29 Maji 1772. Underdånigst af J. P. Bergman.* (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1772)
- Björk, Abraham, *TAL, Hållne för Örby och Kinna Färsamlingar På 1771 och 1772 års Store-Dagar Af ABRAHAM BJÖRK, Wice Pastor och Extraord. Reg. Prest wid Kongl. Elfsborgs-Regemente.* (Stockholm, Foug, 1774)
- B. L., L. B., J. C. & J. I. H., *En fattig Änkas och Twå des Små Fadelösa Döttrars Enfaldige dock Hjert-innelige Frögde-Sång, Öfwer Deras Kongl. Maj:ters och Deras Kongl. Högheters, Såsom Deras och hela Fädernes-Landets Höga Föräldrars och Stormäktigste Gynnars Länge efterlängtrade, och nu i synnerhet den 28 och 29 Octob. 1774, Gudi Låf Lyckeligen skedde Återkomst til Sine Kongl. Residencer wid och uti Stockholms Stad. Sjunges som: N:o 84 i Sw. Psalmb.* (Stockholm, Lars Wennberg, 1774)
- Boberg, Johan, *SKÅLAR. PÅ THEN HÖGA KRÖNINGSDAGEN DEN 29 Maji 1772. Författade och började Af Borgmästaren JOHAN BOBERG i Hudicksvall.* (Gävle, Ernst Peter Sundquist, 1772)
- Borg, Lars Anton, *Då Hennes Kongl. Höghets CRON-PRINSESSAN SOPHIA MAGDALENA, Boren ARF PRINSESSA till Dannemark &c. Lyckeligen anlände till Helsingsborgs Stad den 8 Octobris 1766. Och Därstädes emotogs af Hans Kongelige Höghet PRINS GUSTAF Swea Rikes Högtälskeliga CRON-PRINS, Blef Till underdånigste fagnads betygelse följande Qwäde I diupaste underdånighet öfwerlemnadt Af LARS ANTON BORG. Kongl. Hof-Predikant.* (Lund)
- Brag, Carl Joh., *ODE ÖFVER DERAS KONGLIGA HÖGHETERS HÖGA FÖRMÄLNINGS-DAG DEN 4 NOVEMBER 1766.* (Göteborg, Langiska tryckeriet)

- Brelm, Joh., *Til HENNES KONGL. MAJ:T DROTTNINGEN, Den 27 November 1778.* (Stockholm, Wennberg och Compagnie, 1778)
- Brunjeansson, Carl Jan, *DERAS KONGL. MAJESTÄTERS, KONUNG GUSTAV IIIIS, OCH DROTTNING SOPHIA MAGDALENAS, HÖGA KRÖNINGS-DAG DEN 29 MAJI, 1772, AFSJUNGOS FÖLJANDE SÅNG-STYCKEN, VID ET UNDERDÅNIGT TAL, SOM HÖLT'S PÅ STORA RÅDHUS-SALEN I GÖTHEBORG.* (Göteborg, Eric Stakberg, 1772)
- Brunjeansson, Carl Jan, *PÅ DERAS KONGL. MAJESTÄTERS, KONUNG GUSTAV IIIIS, OCH DROTTNING SOPHIA MAGDALENAS, HÖGA KRÖNINGS-DAG, I STOCKHOLM, DEN 29 MAJI 1772, UNDERDÅNIG ODE.*
- Brunkman, Carl, *KÄRLEKENS ALTARE, VID DERAS KONGL. HÖGHETER, KRON-PRINSENS AF SVEARIKE, HANS KONGL. HÖGHETS, PRINS GUSTAFS, OCH KRON-PRINSESSANS AD DANMARK, HÄNNES KONGL. HÖGHETS, PRINSESSANS SOPHIA MAGDALENAS, FRÖJD-RIKA ÄGTA-FÖRENING, I STOCKHOLM. UNDERDÅNIGAST UPPREST Af CARL BRUNKMAN.* (Stockholm, Carl Stolpe, 1766)
- Brunkman, Carl, *Owäldighetens Läuf, i Anledning Af Deras Kongl. Majestäters, Wår Nådigste Konungs, GUSTAV den Tredjes, Och Wår Nådigsta Drottning, SOPHIA MAGDALENAS Höga Ägenskaper, Wid Deras Högtidliga Cröning, den 29. Maji, Och Glada Hyllning, den 1. 2. Och 3. Junii, På den Större Riddar-hus, Salen den 3. Junii år 1772, Underdånigast Sjunget, Af CARL BRUNKMAN.* (Uppsala, Joh. Edman, kongl. Acad. Boktr., 1772)
- CANON På DROTTNINGENS Höga Namnsdag, Sungen af en Svensk Besättning på Ulricksdahls redd.* (Stockholm, Kongl. Ordenstryckeriet, 1788)
- Colling, Lars, *Underdånigt Fägne-Ljud, Wid Hans Kongl. Maj:ts Konung GUSTAF Den III:djes Och Hennes Kongl. Maj:ts, Drottning SOPHIA MAGDALENAS Höga Krönings-Ackt I Kongl. Residents Staden Stockholm Den 29 Maji 1772* (Stockholm, Wennberg och Nordström)
- Cronander, Sam., *Underdånigst Lof-Tal Öfwer Deras Kongl. Maj:ters Wår Allernådigste Konungs Konung GUSTAF den III:s Och Wår Allernådigsta Drottning SOPHIA MAGDALENAS Höga Högsthugneliga Kröning, Hållit På Stora Riddarhus-Salen I Stockholm, Den 4 Junii 1772. Af Dr. Sam. Cronander, Lector wid Kongl. Gymn. i Wexiö.* (Stockholm, Henr. Foug, 1772)
- DEN XIX AUGUSTI MDCCLXXXVI, OM MORGONEN.* (Stockholm, kungliga tryckeriet, 1786)
- EN GAMMAL, AF ET MANUSCRIPT UTDRAGEN, PROPHETIA, LÄMPELIG TIL 1766.* (Stockholm, kongl tryckeriet, 1766)

- Engberg, Olof, *De Enfaldigas Fägnad i Landena, Öfver Hans Kongl. Höghet Svea Rikes Kron-Prins GUSTAVS Höga Förmälning Med Hennes Kongl. Höghet, Kron-Prinsessan af Dannemark, SOPHIA MAGDALENA, Som skedde i Stockholm den 4 November 1766.* (Carl Stolpe)
- Et Dousin Pråktiga Skålar, Som På den Instundande Stora Förmälning-Dagen. Emellan Deras Konglige Högheter, Den Durchleuchtigste Kron-Prinsen af Sverige GUSTAV Och Den Durchleuchtigsta Kron-Prinsessan af Dannemarck SOPHIA MAGDALENA Utaf hwar Redelig Svensk Gladeligen Drickas, Den [blankslag] Nov. 1766.* (Stockholm, Joh. Georg Lange)
- EN SUCK, HELGAD ÅT HÖGSTSALIG HENNES MAJESTÄT SVEA RIKES ENKE-DROTTNING, GLORVÖRDIG I ÅMINNELSE, SOPHIA MAGDALENAS STOFT, ÅR 1813.* (Stockholm, Olof Grahn)
- Flintberg, C. H., *Öfver Den 25 Augusti 1773, Af C. H. FLINTBERG.* (Stockholm, Carl Stolpe)
- Fragment af Rim-Krönikan öfwer Krigs-Oroligheterna med Ryssland och Dannemark År 1788. Sjunges som: Rest hafwer jag öfwer watten etc.* (Stockholm, Joh. Christoff. Holmberg)
- Frögde-Qwåde, Wid Theras Kongl. Majestäters, Swea Rikes Allernådigste Konungs, GUSTAF Then III:djes Och Allernådigsta Drottningis SOPHIA MAGDALENAS Högtidleiga Kröning, Som skedde i Stockholm then 29 Maji 1772, Allerunderdånigst Sjungit Af Alt Hjerta.* (Stockholm, Peter Hesselberg, 1772)
- Frögde-quåden til De Höga Skålar, som Til allmän Glädjebetygelse, wid Firandet af Den Höga Bilägers Festen, Den [blankslag] Nov. 1766. Under Stycke-skott, Sång och Trompeteklang Underdånigst druckos Af Cavalleriet i Norrköping. Fägnads Betygelse, Öfver Hans Kongl. Höghets Kron-Prinsen GUSTAFS, Hännens Kongl. Höghet Kron-Prinsessan SOPHIA MAGDALENA, Samt Deras Kongl. Högheters Prins CARLS, Prins FREDRIC ADOLPHS, Och Hännens Kongl. Höghet Prinsessan SOPHIA ALBERTINAS, Efter Koppymningen lyckel. Återställda helsa; I Underdånighet Yttrad d. 18. April. 1769. af Östgötha Nation.* (Uppsala, Johan Edman, kungliga akademiska boktryckeriet)
- För den Kongelige Kröningen, Den 29 Maji, 1772. Blef följande sjungit under Musique, Vid Den Nya Informations Inrättningen Uti Stockholm.* (Stockholm, Carl Stolpe)
- G. G. L., *Öfwer. Den. Stormägtige. Wår. Allernådigste. KONUNG. GUSTAF DEN. 3DJES. Höga. Krönings. Fäst. Som. Skedde. Den. 29. Maji. 1772. Uti. Stockholm. Och. Med. Undersätelig. Högtideligen. Firades. Uti. Jönköpings. Stad. Af. Dess. Trogne. Undersätare.* (Jönköping, Niclas Falck, 1772)
- Glädje-Betyg, Wid Deras Kongl. Majestäters [...] GUSTAF den III:djes Tillika med Wår Allernådigsta Drottningis SOPHIA MAGDALENAS Högst-Hugneliga*

- Krönings-Fäst, I Stockholm den 29 Maji 1772.* (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1772)
- Gråå, J. G., *SVEA FOLKS KLAGAN VID GLORVÖRDIGST I ÅMINNELSE HÖGSTSALIG KONUNG ADOLPH FRIEDRICHS [...] sorgerliga Från-fälle, som timade den 12 Februarii 1771. OCH SVEA FOLKS TRÖST AF VÅR NU VARANDE ALLERNÅDIGSTE KONUNGS, DEN STORMÄG-TIGSTE KONUNG GUSTAVS Dagen därpå skedde Solenna Uphöjelse på Svenska Konunga-Thronen. Underdånigst tolkadt Af J. G. GRÅÅ, K. S.* (Stockholm, Lars Salvius, 1771)
- Hallman, Carl Gustaf, *Frögde-Sång Wid Hennes Kongliga Höghets Cron-Prin-sessans af Danemark och Norrige, Prinsessan SOPHIA MAGDALENAS Frögderika Intåg uti Kongliga Residence- och Hufwud-Staden Stockholm en 4 November, och den derpå följande Högtideliga Illumination den 5 i samma Månad 1766, Trohjärteligen och allerundersäteligast framtedd Af Theologia Professoren, Prosten ochKyrkoherden, Magister CARL GUSTAF HALLMAN Samuels-Son.* (Stockholm, Carl Stolpe)
- Hallman, Carl Gustaf, *Undersäteligt Frögde-Quäde, Då Hans Kongl. Höghet Cron-Prinsen af Sverige Prins GUSTAF Samt Hennes Kongliga Höghet Cron-Prinsessan af Dannemark Prinsessan SOPHIA MAGDALENA Under allmän glädje och all uptänklig Frögde-Betygelse höllo sitt Högt-Prydeliga intåg uti Kongl. Residence-Staden Stocckholm den 4 November, År 1766.* (Stockholm, Carl Stolpe)
- Hennel, Daniel Cristopher Samuelsson, *Svea-Rikes Frögde-Fest, Vid Deras Kongl. Högheters, Durchleuchtigste och Nädigste Kron-Prinsen GUSTAFS, Och Kongl. Kron-Prinsessan af Dannemark, Durchleuchtigsta, Nädigaste Prin-sessan, SOPHIA MAGDALENAS, Höga Förmälning, Högtideligast firad i Stockholm den 4 November 1766, I största hast betraktad, sedan Den blifvit sedd, och uti djupaste underdånighet omnämnd, Af DANIEL CHRISTOP-HER HENNAL, Afskedad Fält-Notarius.* (Stockholm, Carl Stolpe)
- Hülpers, Abraham Abrahamson, *Då Hans Kongl. Höghet/ Sveriges Rikes Cron-Prints GUSTAV, Tillika med Hennes Kongl. Höghet/ Cron-Prinsessan SOPHIA MAGDALENA Ifrån Danmark/ Under upresan til Deras Höga Biläger, luckeligen anlände til Wästerås den 24 October 1766. Öfwerlemnades detta underdånigast Af ABRAHAM ABRAH:SOM HÜLPERS.* (Wästerås, Johan. Laur. Horrn, kongl. Gymn. Och consist. Boktr., 1766)
- Hülpers, Abraham Abrahamson, *Då Hans Kongl. Majestät, Wår Stormägtigste Allernädigste KONUNG GUSTAF, Med Sin Höga Kongl. Svite, Til Wästerås förwäntas, at möta Hennes Kongl. Majestät Änke-Drottningen LOVISA UL-RICA, Och Hennes Kongl Höghet Prinsessan SOPHIA ALBERTINA, Wid Deras lyckeliga åtekromst ifrån Preussen Den 20 Septemb. 1772. Öfwerlämnas*

- detta allerunderdånigst Af ABRAHAM ABR:SSON HÜLPERS.* (Västerås, Johan Laur. Horrn, 1772)
- Hülpers, Abraham Abrahamson, *Underdånigt Tal, Uppå Hennes Kongl. Majestäts, DROTTNING SOPHIA MAGDALENAS Namns.Dag, Den 22 Julii 1779, Hållit Wid Sättra i Westmanland, för då warande Brunns-Sälskap, Af ABRAH. ABR:SON HÜLPERS.* (Västerås, Johan. Laur. Horrn, 1779)
- Hülpers, Abraham Abrahamson, *Uppå Hans Kongl. Majestäts, Den Stormägtigste Konungs/ KONUNG GUSTAF Den IIIjes Höga Namns-Dag Den 6 Julii 1772, Blef Följande Underdånigast yttradt för det då samlade Brunns-Sällskapet wid Sättra Hälso-Brunn, Af En dess Ledamot, ABRAH. ABR:SON HÜLPERS.* (Västerås, Johan Laur. Horrn, 1772)
- Hülpers, Abraham Abrahamson, *Wid Hans Kongl. Majestäts, Den Stormägtigste Allernådigste KONUNG GUSTAF Den IIIIdjes Högst efterlängtade ankomst til Westerås d. 9 Nov. 1772. Allerunderdånigst Af ABRAHAM ABR:SOM HÜLPERS.* (Västerås, Joh. Laur. Horrn, 1772)
- Hülpers, Abraham Abrahamson, *Wid Hennes Kongl. Maj:ts Wär Allernådigste DROTTNING SOPHIA MAGDALENAS Kyrko-gång, Den 27 December 1778. Allerunderdånigst Af ABRAH. ABR:SON HÜLPERS.* (Västerås, Johan Laur. Horrn, 1778)
- I BACHERLORS CLUBB, DEN 3 OCTOBER 1790.* (Göteborg, Lars Wahlström)
- J. H., *PALMQVISTAR VID ENNES [sic!] KONGL. HÖGHE [sic!] KRON-PRINCESSAN SOPHLÆ MAGDALENÆ HÖGSTHUGNELIGA INTOG I STOCKHOLM DEN 4 NOVEMBER 1766. Underdånigst Utströdde Af J. H.* (Stockholm, kongl. Finska boktryckeriet)
- J. G. A., *Sorge-Tankar Wid Konung GUSTAF III:s Graf.* (Stockholm, Johan A. Carlbohm, 1792)
- J. P. B., *Heroisk Fägne-Dickt Wid Hennes Kongl. Maj:t Drottningens SOPHIA MAGDALENAS Lyckliga Förlossning med en KRON-PRINTS, All Helgona Dagen, den I November 1778. Allerunderdånigst af J. P. B.* (Stockholm, Wennberg och Compagnie)
- J. P. B., *Wid Hans Kongl. Höghets Sweriges Rikes Arf-Furstes Hertig af Småland Prints CARLS Höga Döpelse Act Den 5 September 1782. Allerunderdånigst Af J. P. B.* (Stockholm, P. A. Brodin, 1782)
- J. S., *TIL DERAS KONGL. MAJESTÄTER PÅ KRÖNINGS-DAGEN DEN 29. MAJI 1772.* (Stockholm, Lars Salvius, 1772)
- J. S., *Öfwer H:s Maj:ts Konungens Tal til Riksens Ständer wid Dess Hyllning, d. I Jun. 1772.* ("Almäna tidningar", nummer 123, torsdag 4 juni 1772, Stockholm)
- Juringius, Paul, *TAL, Om Konung GUSTAF den III, Och Drottning SOPHIA MAGDALENAS Kröning; Hållit För Sällskapet UTILE DULCI Den 11*

- Junii 1772. Af PAUL JURINGIUS.* (Stockholm, Henric Fougt kungliga tryckeriet, 1772)
- Kellgren, J. H., *PROLOG, I ANLEDNING AF HENNES KONGL. MAJ:TS DROTTNINGENS Kyrkotagning. UPFÖRD PÅ KONGL. THEATREN d. 28 Decembr. 1778.* (Stockholm, Wennberg och compagnie, 1778)
- Klingenberg, G., *Glädje-Betyg, Wid Deras Kongliga Majestäters, Sweriges, Göthes och Wendes Konungs [...] GUSTAF Den Tredjes, Tillika med Wär Allernådigste Drottning SOPHIA MAGDALENAS Högstungeliga Krönings-Fest, Den 29 Maji 1772. I underdånigsta Nit och Pligt af G. KLINGENBERG.* (Stockholm, Andreas Holmerus, 1772)
- KRÖNINGSGÅRD PÅ DEN 29 MAJI 1772. AF EN LANDT-BO.* (Stockholm, gamla kungliga tryckeriet, 1772)
- Lidner, [Bengt], *GUSTAF DEN TREDJE FÖRLÅTER OCH DÖR. AF LIDNER.* (Stockholm, controlleuren Carl Gustav Cronland, 1792)
- Lidner, [Bengt], *TIL DROTTNINGEN, af LIDNER.*
- Liliestråle, Joach. Wilh., *Ode Til HENNES KONGL. MAJ:T DROTTNINGEN. Den 22 Julii 1778.* (kungliga tryckeriet)
- Liliestråle, Joach. Wilh., *Underdånig Huldhets-Ed, d. I Jun. 1772.* ("Almäna Tidningar" nummer 137 fredag 26 juni 1772, Stockholm)
- Lindblom, Jacob Ax., *TAL Wid Deras Kongliga Majestäters, konung GUSTAF III, Samt Drottning SOPHIA MAGDALENAS Höga Kröning, Den 29 Maji 1772. Hållit i Upsala, På Witterhets Samfundets wägnar, Af Dess Ledamot JACOB AX. LINDBLOM.* (Stockholm, Heneric Fougt, 1772)
- Lundstedt, Gustaf Eric, *SCANÖNS FÄGDA-QVÄDE PÅ DERAS KONGLIGE HÖGHETERS, KRON-PRINSENS AF SVERIGE GUSTAVS, OCH KRON-PRINSESSANS AF DANNEMARK SOPHIE MAGDALENÆ HUGNERIKA FÖRMÄLNINGS-HELGD PÅ STOCKHOLMS SLOTT, DEN [blankslag] NOV. 1766.* (Stockholm, Joh. Georg Lange)
- L. W., *Trogne Undersätars Hjärteliga Klagan Wid Högstsalig Hans Kongl. Maj:ts Konung GUSTAF den 3:djes Död Den 29 Martii År 1792.* (Stockholm, Joh. P. Lindh, 1792)
- Maure, Marcus, *Klago-Sång Öfwer Konung GUSTAF III, För Samtelige Judiske Synagogorne i Riket, Til Stora Klago-Dagen, Den 6 Junii 1792. Författadt Af MARCUS MAURE På anmodan Af ARON ISAAC, Judarnas hufwudman, samt deöfrige Äldste. Öfwersättning från Ebräiskan.* (Stockholm, Johan A. Carlbohm, 1792)
- Maure, Marcus, *Lofsång, För judiska Församlingen i Stockholm, i anledning af Hans Kongl. Maj:ts Återkomst Den 19 December 1788. Författad på Hebräiska uti vers Af MARCUS MAURE, Och nu på Svenska öwersatt.* (Stockholm, Joh. Christ. Holmberg, 1788)

- Maure, Marcus & Josephsson, D., *ORD, HÖGTIDELIGEN AFSUNGNE UTI JUDISKA SYNAGOGAN I STOCKHOLM, VID TILFÄLLE AF HENNES KONGL. MAJ:TS DROTTNINGENS LYCKELIGA NEDKOMST, DEN 25 AUGUSTI 1782. PÅ ANMODAN AF NATIONENS ÄLDSTE FÖRFATTADE OCH ÖFVERSATTE AF MARCUS MAURE OCH D. JOSEPHSSON.* (Stockholm, kungliga tryckeriet, 1782)
- Melin, Axel Er., *Verser Til MUSIQUEN, Wid ORATIONERNE Öfwer Hans Kongl. Maj:ts, KONUNG GUSTAF Den III:djes, HÖGA KRÖNING och HYLLNING. Upförd På Kongl. Gymnasium i Strengnäs Den I Junii 1772. Af AXEL ER. MELIN. Dir. Musices.* (Strängnäs, Lars Arvids. Collin)
- Miklin, Joh., *ORD TIL MUSIQUEN PÅ DEN STORMÄGTIGSTE HERRES OCH KONUNGS KONUNG GUSTAV III:S HÖGA KRÖNINGS FEST, DEN 29 MAJI 1772. Underdånigst Af JOH. MIKLIN.* (Linköping)
- MINNE AF Den 19 AUGUSTI, 1772.* (Göteborg, Immanuel Smitt)
- Minne Af et Sällskaps glädje i November Månad 1778.* (Västerås, Joh. Laur. Horn, 1778)
- Munthe, Berent, *TAL Öfver THERAS KONGELIGA MAJESTÄTERS Höga KRÖNING Den 29 Maji, 1772. Hållit På Knuts-Salen uti Malmö, I all underdånighet Af En Knuts-Lagets Medbroder BERENT MUNTHE.* (Stockholm, Carl Stolpe)
- Neuman, A. F., *Sång-Stycken, Til Åminnelse Öfwer den 19 och 21 Aug. 1772, Afsjungne Uti Kongl- Humlegården Den 25 Augusti 1773, Och författade af A. F. NEUMAN.* (Stockholm, Joh. A. Carlbohm, kongl. Finska voktryckeriet, 1773)
- Norberg, Johan Edvard, *UNDERSÅTELIG LYCKÖNSKAN, VID HANS KONGL. HÖGHETS, SVERIGES DURCHLEUCHTIGSTA ALLERNÅDIGSTA CRONPRINS, PRINS GUSTAFS HUGNELIGASTA RESA GENOM WIKBOLANDET I ÖSTERGÖTHLAND, TIL ET HÖGTIDELIGET HENNES KONGL. HÖGHETS, DURCHLEUCHTIGSTA ALLERNÅDIGSTA CRONPRINSESSANS AF DANNEMARK, PRINSESSANS SOPHIA MAGDALENAS LJUFVASTA MÖTE I [blankslag] ÅR 1766, UNDERDÅN-ÖDMJUKAST AF JOHAN EDVARD NORBERG, VICE PASTOR I DAGSBERG OCH KROKEK.* (Norrköping, Johan Edman)
- Nymanson, Nils Jacob, *TIL ÅMINNELSE DERAf, AT HENNES KONGL. HÖGHET, SVEA RIKES KRON-PRINSESSA, SOPHIA MAGDALENA, MED SIN HÖGA NÄRVARELSE, HEDRADE KONGL. DJURGÅRDS HÄLSO-BRUNNEN DEN 2. AUGUSTI 1767, BLEF DETTA, PÅ BRUNS-SÄLLSKAPETS VÄGNAR, UNDERDÅNIGAST YTTRAT DEN 5. DERPÅ FÖLJANDE, AF EN DESS LEDAMOT MAG. NILS*

JACOB NYMANSON STOCKHOLMS CONSISTIRII NONARIUS.
(Stockholm, Lorens Ludvig Grefing)

Nyren, Carl, *Wid Deras Kongl. Högheters, Cron-Prinsens af Swea Rike, Den Högborne Allernådigste Förstes och Herres, Prins GUSTAFS, Och CronPrincessans af Sverige och Danmark, Den Durchleuchtigsta Allernådigsta Princessas, SOPHIA MAGDALENAS Höga Bilägers-Fest Den 4 Nov. 1766. Underdånigaste glädjebetygelse Af Cavalleriet i Norrköping. Efter åstundan upsatt Af CARL NYREN, Grac. Ling. Lector och Plant. Directeur.* (Norrköping, Johan Edman kongl. Acad boktryckare i Uppsala)

Nyström, B., *VID DERAS KONGL MAJESTÄTERS, DEN STORMÄKTIGSTE ALLERNÅDIGSTE KONUNG GUSTAFS SAMT DEN STORMÖKTIGSTA ALLERNÅDIGSTA DROTTNING SOPHIA MAGDALENAS HÖGA KRÖNING UTI STOCKHOLM DEN 29 MAJI 1772.* (Grefingka tryckeriet)

ORD, AFSUNGNE VID HANS KONGL. HÖGHETS HERTIGENS AF SMÅLAND DÖPELSE-ACT, UTI KONGL. SLOTS-CAPELLET, DEN 5 SEPTEMBER 1782. (Stockholm, kungliga tryckeriet)

Ord Til MUSIQUEN I S:t CATHARINÆ Kyrko-Törn, Wid Hennes Kongl. Höghets Kron-Prinsessans SOPHIA MAGDALENAS Glädjefulla Intåg I STOCKHOLM, Den [blankslag] November 1766. (Carl Stolpe)

ORD TIL MUSIQUEN, VID HANS KONGL. HÖGHETS HERTIGENS AF SMÅLAND CARL GUSTAFS, SVEA RIKES ARF-FURSTES, BEGRAFNING I KONGL. RIDDAREHOLMS KYRKAN, DEN 26 MARTII 1783. (Stockholm, kungliga tryckeriet)

Ord till Sorg-Musiken vid Hennes Kongl. Maj:ts Enke-Drottningens SOPHIA MAGDALENAS Begrafning. (Stockholm, kongl. Tryckeriet, 1813)

Palmér, Johan Govert, *Underdånigste Skalde-Tal, Uppå Deras Kongl. Majestäters Wår Allernådigste Konungs Konung GUSTAF III:s Och Wår Allernådigste Drottning Drottning SOPHIA MAGDALENAS Högst hugneliga Krönings-Dag, den 29 Maji 1772. Hållit på stora Rådhus-Salen i Nylöping Af Johan Govert Palmér.* (Nyköping, E. Hasselrot)

Pehrson, Knut, *Blekingeska Almogens Sorge-Röst Öfver Hans Kongl. Maj:ts Glorvördigst i Åminnelse Konung GUSTAF III:s Död, Yttradt af deras Medbroder KNUT PEHRSSON.* (Karlskrona, kongl. Amilrailitetstryckeriet, 1792)

Petersson, Peter Sohm, *ALLERUNDERDÅNIGSTE GLÄDJE-OFFER, PÅ HÄNNES KONGL. MAJESTÄTS, SVERIGES, GÖTHES OCH VENDES STORMÄGTIGSTA, ALLERN. DROTTNINGS, DROTTNING SOPHIA MAGDALENAS, HÖGA OCH DYRA NAMNS-DAG, DEN 15 MAJI, 1774.* (Stockholm, Holmeri tryckeri)

- Plantin, Esaias, *Ode Vid Hennes Kongelige Höghets Cron-Prinsessans SOPHIAE MAGDALENÆ Intåg I Stockholm den 4 Novembris 1766. På Vesterbottniske Nationens Vägnar Underdånigst yttrad Af ESAIAS PLANTIN.* (Stockholm, Carl Stolpe)
- På den 24 Jan. 1772.* ("Almäna Tidningar" nummer 21, måndag 27 januari 1772, Stockholm)
- På HANS MAJ:TS KONUNGENS HÖGA KRÖNINGS-FEST UNDERDÅNIGST AF SÄLLSKAPET UTILE DULCI.* (Stockholm, Henr. Fougte, 1772)
- Rebren, Lars, *MANHEIMS UNDERDÅNIGASTE GLÄDJE, DÅ SVEA OCH GÖTA CRON.PRINTS HANS KONGELIGE HÖGHET PRINTS GUSTAV FÖRMÄLTES MED HENNES KONGLIGA HÖGHET CRON-PRINSESSAN AF DANNEMARK SOPHIA MAGDALENA, DEN [blankslag] NOVEMB. 1766.* (Stockholm, Joh. Georg Langes)
- Rosenheim, Wilhelm von, *SorgeBref Til Svenska Folket. Dateradt Stockholm, den 29 Mart. 1792.* (Johan A. Carlbohm)
- Rosenheim, Wilhelm von, *Sång Uppå den, Till Högstsalig Hans Maj:ts Konung GUSTAF III:s Dyra Åminnelse, Påbudne Allmänna Klago-Dag Den 6 Junii 1792.* (Falun, Pehr Ol. Axmar, 1792)
- Rudbeck, J. O., *DÅ DERAS KONGLIGE HÖGHETER, KRON-PRINSEN AF SVERIGE, GUSTAF OCK KRON-PRINSESSAN AF DANNEMARK, SOPHIA MAGDALENA, FIRADE SIT HÖGA BILÄGER DEN 4 NOVEMB. 1766.* (Stockholm, Lars Salvius)
- RUNOR. RISTADE. PÅ. KRÖNINGS-DAGEN. DEN 29. MAJI. 1772.* (Göteborg, Immanuel Smitt, kongl. Gymn, boktryck)
- Sannings-Klago- och Tröste Skrif Om och öfver Hans Kongl. Maj:t, Glorvördigst i åminnelse, Konung GUSTAF Den Tredje. Författadt Af en djupt sörjande Undersåte, som sätter sin lycksalighet uti at frukta Gud och ära Konungen [...].* (Falun, Pehr Ol. Axmar, 1792)
- Schmitterlöw, H. C., *VID HENNES KONGL. MAJ:TS VÅR ALLERNÅDIGSTA DROTTNINGS LYCKLIGA UPKOMST Den 27 December 1778.* (Stockholm, Kumblins änka)
- Schvedin, Johan, *DÅ DERAS KONGLIGA HÖGHETER, SVEA-RIKES HULDASTE CRON-PRINTS GUSTAV, SAMT DESS HÖGA GEMÅL SVEA-RIKES NÅDIGSTA CRON-PRINSESSA SOPHIA MAGDALENA, MED DERAS HÖGA NÄRVARO, DEN 24 OCH 25 OCTOBR. 1766. FRÖGDADE WÄSTERÅS STAD; HÖLLS DETTA UNDERDÅNIGSTA FÄGNE-TAL, DEN SEDNARE FAGEN, AF JOHAN. SCHVEDIN. ELOQV. & POËS. LECTOR.* (Västerås, Johan, Laur. Horn, kongl. Gymn. Och consist. Boktr., 1766)

- Schvedin, Johan, *ODE, Wid Hans. Kongl. Majestäts, Den Stormächtigste KONUNG GUSTAF Den III:djes ERIKS-GATA Genom Västerås Stad Den 9 och 10 November 1772. På Gymnasii Statens wägnar Underdånigst Af JOHAN SCHVEDIN.* (Västerås, Johan Laur. Horrn, 1772)
- Schönstedt, Johan Melchior, *Då Hans Kongl. Höghet, Sweriges Kron-Prins GUSTAV Med Hennes Kongl. Höghet, Prinsessan af Danemark SOPHIA MAGDALENA Höll SITT HÖGA BILÄGER I Stockholm den 4. Nov. 1766. Yttrades detta underdånigast af JOHAN MELCHIOR SCHÖMNSTEDT.* (Gävle, Ernst Peter Sundquist)
- Simming, J., *Öfwer Hans Majestät, Konungens Nädigsta Besök På Sabbatsbergs Fattighus, Den I Februarii 1772.* (Stockholm, Andrea Holmerus, 1772)
- Skål Den 19 Augusti 1772.* (Norrköping, Johan Benjamin Blume, 1772)
- SKÅLAR TIL HÖGTIDLIGHETEN I FAHLUN, DEN 3 APRIL 1791.* (Falun, Pehr Ol. Axmar.)
- Skålar, afsjungne på Börsen, Den 3 April 1790.* (Stockholm, Joh. C. Holmberg. 1790)
- Skålar, sjungne i Örebro, Då Tacksägelse-Dagen Öfwer Friden Firades Den 19. Sept. 1790.* (Örebro, Johan Pehr Lindh 1790)
- SKÅLAR SUNGNE OCH DRUCKNE I ET BORGERLIGT RIKSDAGSMANNA SÄLLSKAP VID RIKSDAGEN ÅR 1786.* (Stockholm, P. A. Brodia, 1786, andra upplagan)
- SKÅLAT TIL DEN FÖRSTA MAJI.* (Stockholm, Andrea Jacobson Nordström, 1774)
- Soldin, Eliakim Jacob, *POËTISKA TANKAR I Anledning af DEN 24 JANUARIU 1788. På Hebreiska författade af ELIAKIM JACOB SOLDIN.* (Uppsala, Johan Edman)
- Sorge-Tankar öfver Svea Store och Milde KONUNG GUSTAF den III:djes Högstbedröfveliga Frånfälle, Yttrade Af En Enfaldig, men Årlig Finne, Som lärdt, at Frukta Gud och Ära sin Konung.* (Åbo, Frenckellska boktryckeriet, 1792)
- Sparrschiöld, Carl Magnus, *VID HÄNNES KONGLIGA HÖGHETS KRON-PRINSESSANS SOPHLE MAGDALENÆ NAMNS-DAG, DEN 15. MAJI 1767. Underdånigst Yttrad Af CARL MAGN. SPARRSCHIÖLD.* (Stockholm, Lars Salvius, 1767)
- Sparrschuch, Johan, *Högstförnäme och Höggünstige, Samt Bewägne Läsare.*
- Stagnel, Johan, *Frögde Qwäde på Wår Aller Nädigste Konungs, GUSTAF den Tredjes, Och Wår Mildaste Drottning, SOPHIA MAGDALENAS Höga Körnings Fäst; Jemte det, till Denna Högtidelighet, utsända kallelse brefwet, hållit på Gymanasium i Calmar den 29 Maij 1772. af JOHAN STAGNEL Lector derstädes.* (Kalmar, Lars Lindeblad, 1772)

- Sunderlius, H. O., *MINNET Af dne lyckligt slutade 1790 års FRID Den 14 Augusti, mellan Svenska och Ryska Magterne, Firadt den 19 derpå följande September Uti Liköping, Och yttrat af Domkyrko-Adjuncten därstädes, H. O. SUNDELIUS.* (Linköping, 1790)
- SVAG TECKNING VID Åsyn af et bedröfvadt Fosterland. (Stockholm, Johan Christ. Holmberg, 1792)
- Svartz, Nils, *UNDERDÅNIGT SKALDEQVÄDE, DÅ VÅR STORMÄGTIGSTE, ALLERNÅDIGSTE HERRE GUSTAF DEN TREDJE SVERGES, GÖTHES OCH VENDES KONUNG, TILLIKA MED SIN HÖGÄSKELIGA GEMÅL SOPHIA MAGDALENA SVERGES, GÖTHES OCH VENDES DROTTNING KRÖNTES I STOCKHOLM DEN 29 MajI 1772 HÅLLIT VID SKARA LÄRO-SÄTE, FÖR EN TALRIK FÖRSAMLING, SJELFA KRÖNINGS-DAGEN, AF NILS SVARZ. Adj. Gymn. Skarens.* (Stockholm, Andrea Holmerus, 1772)
- SÅNG-STYCKEN VID DET UNDERDÅNIGA TAL, SOM TIL HÖGTIDELIGT FIRANDE AF DERAS KONGELIGA HÖGHETERS SVERGES KRON-PRINS OCH ARF-FÖRSTES, GUSTAFS, MED KONGELIGA DANSKA ARF- OCH SVENSKA KRON-PRINSESSAN SOPHIA MAGDALENAS, HÖGA BILÄGER, OFFENTELIGEN HÖLLS, PÅ KONGL. GYMNASII BOKSAL, DEN 4 NOVEMBER 1766. (Göteborg, Langiska tryckeriet)
- SÅNG-STYCKEN, UTI DERAS KONGELIGA HÖGHETERS, KRON-PRINSENS OCH KRON-PRINSESSANS, HÖGA NÄRVARO PÅ K. GYMNASII STÖRRE BOKSAL, AFSUGNE, DEN [blankslag] OCTOBER 1766. (Göteborg, Johan Georg Lange junior)
- TANKAR VID HENNES MAJ:TS DROTTNING SOPHIA MAGDALENAS HÖGST GLÄDJEFULLA KRÖNINGS-FÄST DEN 29 MAJI 1772. (Stockholm, Peter Hesselberg, 1772)
- TANKAR VID KONUNG GUSTAF III:S HÖGST GLÄDJEFULLA KRÖNINGS-FÄST DEN 29 MAJI 1772. (Stockholm, Peter Hesselberg, 1772)
- TANKAR, YTTRADE DEN 19 AUGUSTI 1772. (Stockholm, Joh. Georg Lange, 1772)
- TIL DERAS KONGL. HÖGHETER CRON-PRINSEN OCH CRON-PRINSESSAN UNDERDÅNIGST d. 29. Maji 1769. (Norrköping, Joh. B. Blume)
- TIL HANS KONGL. MAJESTÄT, VÅR ALLERNÅDIGSTE KONUNG. (Stockholm, Lars Salvius, 1771)
- TIL HENNES MAJ:T DROTTNINGEN ÖFVER HANS KONGL. HÖGHETS KRON-PRINSENS FÖDELSE. (Stockholm, Peter Hesselberg, 1778)
- Til Swenska folket, på Konung GUSTAFS-Dag. ("Almäna Tidningar" nummer 146, onsdag 8 juli 1772, Stockholm)

- Trogna Undersåtares Frögde-Quäden, Öfwer den Lyckeliga Regerings-Förändringen i Sverige, som begyntes i Stockholm den 19 Aug. 1772.* (Stockholm, Lars Wennberg, 1774)
- Trægård, Samuel, *UNDERDÄNIGT TAL, På HENNES KONGELIGE MAJESTÄTS, Vår ALLERNÅDIGSTA DROTTNINGS KYRKO-GÅNGS DAG, Den 27 December 1788, Hållit, Å Linköpings Stads Stora Rådhus-Sal, Til BORGERSKAPETS, der församlade, UNGDOM, AfsAMUEL TRÆGÅRD.* (Linköping, Biörckegrens änka)
- Tybelius, Gabriel G., *Underdänigt Minne Af Konung GUSTAF Den Förstes Fötjenster emot Fäderneslandet, Då Höga Bilägret emellan Deras Kongelige Högheter, Svea-Rikes Kron-Prins GUSTAF, Och Kron-Prinsessan af Danemark SOPHIA MAGDALENA, Den 4 NOV. 1766. Följande dagen firades i Gefle. Yttradt uti Gymnasii Läro-Salen, Af Mag. GABRIEL G. TYBELIUS. Adj. Gyms. Och Vice Math. Lector.* (Gävle, Ernst Peter Sundqvist)
- Tänke-Språk, I S:t Nicolai eller Stor-Kyrkan i Stockholm Wid Konung GUSTAF III:s Och Drottning SOPHIE MAGDALENÆ Höga Kröning den 29 Maji 1772.* (Stockholm, kungl finska boktryckeriet hos Johan Arvid Carlbohm, 1772)
- Törnqvist, Erland, *Aldra Underdänigste Lyckönskning och Fägnequåde Yttrat Wid Hans Kongl. Maj:ts Wär nuRegerande Allernådigste Herres, Den Stormächtigste Konungen, KONUNG GUSTAF den III:djes Samt SOPHIE MAGDALENÆ, Wär Allernådigste Drottning Höga Krönings Dag, Den 29 Maji Anno 1772. Uti aldra djupaste, och Underdänigaste wördnad är detta Componerat; af en wid Namn Erland Törnqvist, utan Händer och Armar, som skrifwit med Pennan hållandes i Munnen.* (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1772)
- Törnqvist, Erland, *Swea Folks Underdäniga Fägne-Ljud, Öfwer Wär Allernådigste Herre och Konungs, Den Stormächtigste Konungens, Konung GUSTAF III:djes Samt Hennes Kongl. Maj:ts Wär Allernådigste Drottning SOPHIA MAGDALENAS Höga Krönings-Fäst, I Stockholm den 29 Maji, Anno 1772. Underdänigst Författadt af en wid namn Erland Törnqvist, som skrifwit med pennan i Munnen, Född utan Händer och Armar: et stort Prof af den Högstas Försyn med Människors Barn här på Jorden.* (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1772)
- Törnqvist, Erland, *Swea-Folcks Underdäniga och Glada Nyårs-Önskan, Til Sin Milde Konung. År 1772. I aldraunderdänigaste wördnad författad af en wälartad Yngling, som är blefwen född utan händer och armar, wid namn Erland Törnquist, som skrifwes med pennan i munnen; hwilket tilkänna gifwer den Högsta Försynens underliga styrelse med Menniskors Barn.* (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1771)

- UNDERDÅNIG FÄGNADS BETYGELSE, DÅ HANS KONGLIG HÖGHET CRON-PRINTS GUSTAF MED SIT HÖGA BESÖK BENÅDADE KONGL. CAROLINSKA ACADEMIEN D. 4. OCTOBER 1766. (Lund)
- Underdånigaste Lyck-Önskan, Til Hans Kongl. Maj:t Wär Allernådigste Konung! Och Hennes Kongl. Maj:t Wär Allernådigste Drottning! Då Allmänna BÖNER afkunnades Den 12 Julii 1778.* (Stockholm, Lars Kumbliäns änka, 1778)
- UNDERDÅNIGT FRÖGDE-QWÄDE, DÅ HANS KONGLIG HOGHET, DEN DURCHLEUCHTIGSTE FURSTE OCH HERRE, PRINTS GUSTAF [...] BENÅDADE KONGELIG CARLOINSKA LÄRO-SÄTET MED SIN HÖGSTA NÄRWARELSE, SOM SKEDDE D. 4 October 1766. FRAMGIFVIT AF ACADEMIEN I LUND. (Lund)
- Underdånigt Fägne-Qwäde.* (Stockholm, Carl Stolpe, 1766)
- VID DERAS KONGL. HOGHETERS, PRINTS GUSTAFS, SVEA RIKES BURNE ARF-FURSTES, OCH KRON-PRINTSESSANS AF DANNEMARK SOPHIA MAGDALENAS HÖGA VISTANDE I SKARA, BLEF, TIL UNDERDÅNIGSTE FÄGNADS BETYGANDE, FÖLLANDE MUSIQVE UPFÖRD. (Skara, kongl privil, boktr. 1766)
- VID HANS KONGL. HÖGHET, HERTIGEN af SMÅLAND, CARL GUSTAFS *Tidiga Frånfälle Den 23 Martii, 1783.* (Stockholm, Anders Jacobsson Nordström)
- W***, *BÄSTA PROPOSITIONEN DEN 1. NOVEMBER 1778.* (Norrköping, Joh. Benj. Blume, 1778)
- Walcke, Conrad, [Titellös] ("Götheborgska Magazinet", nummer 42 torsdag 16 oktober 1766)
- Wallenstråle, Martin Georg, *GÖTHEBORGS FÄGNAD VID DERAS KONGLIGA HÖGHETERS, KRON-PRINSEN GUSTAFS, OCH KRON-PRINSESSAN SOPHIA MAGDALENAS, HÖGA FÖRMÄLNING, I STOCKHOLM DEN 4 NOVEMBER 1766, OFULKOMLIGEN TOLKAD, I ET KORT TAL, SAMME DAG, I KONGL. GYMNASIO, AF M. G. WALLENSTRÅLE, KONGL. HOF-PREDIKANT OCH GYMN. NUVARANDE RECTOR.* (Göteborg)
- Wellander, Johan, *SÅNG-STYCKEN TILL DERAS KONGL. MAJESTETERS KRÖNINGS-ACT, DEN 29 MAJI 1772. AF JOHAN WELLANDER. SATTE I MUSIK AF FRANCOIS UTTINI. KONGL. MAJ:TS HOF-CELLMÄSTARE OCH LEDAMOT AF ACADEMIA PHILARMONICA I BOLOGNE.* (Stockholm, Peter Hesselberg, 1772)
- Weman, Carl Gustaf, *Fägne-Tal Öfwer Deras Kongl. Majestäters Konung GUSTAF III Och Drottning SOPHIA MAGDALENAS Höga Krönings-Act, I djupaste underdånighet hållit, I Stockholms Stads stora Rådhusdal, Den 14 Junii 1772,*

- Af* CARL GUSTAF WEMAN. (Stockholm, kongl. Finska boktryckeriet/
Joh. Arv. Carlbohm, 1772)
- Wid Den Stårmäktigste Swerges Rikes Konung GUSTAFS Namns-Dag, Den 6 Julii*
1772. (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1772)
- VID HANS KONGELIGE MAJESTÄTS, VÅR ALLERNÅDIGSTE KONUNGS
HÖGA ERIKS-GATA GENOM SKARA STAD DEN 16. December År
1772. (Skara)
- WID HANS KONGL. HÖGHETS CRON-PRINSENS OCH HENNES KONGL.
HÖGHETS CRON-PRINSESSANS LYCKELIGA BILÄGER. (Stockholm,
Carl Stolpe, 1766)
- Wid Hennes Kongl. Höghets Kongl. Danska CRON-PRINTZESSANS SOPHIA*
MAGDALENAS, Wår Älskeliga CRON-PRINTZES Höga Bruds Lyckeliga
och önskade Ankomst Till Swea Land, Yttrade sin underdånigsta fägnad
Carolinska Academien i LUND. (Lund, 1766)
- Wid Höga Kongliga Kröningen, d. 29 Maji år 1772, Siungdes följande Af Gymnasii*
ungdomen uti SCARA. (Skara)
- Wiebe, Joh. Died., *UNDERSÅTELIGT TROHETS-OFFER, UPPÅ HANS*
KONGL. MAJ:TS VÅR ALLERNÅDIGSTE KONUNGS, KONUNG
GUSTAF DEN TREDJES HÖGA KRÖNINGS-FÅST, UTI STOCKHOLM
DEN 29 MAJI 1772. (Stockholm, Andreas Holmerus, 1772)
- Zellinger, Olof, *Fröjde-Rop I Norden, Wid HANS Kongl. Maj:ts, Konung GUSTAF*
Den Tredjes, Swerges, Göthes och Wändes Konung, etc. etc. Och HENNES
Kongl. Maj:ts, Drottning SOPHIA MAGDALENAS, Swerges, Göthes och
Wändes Drottning, etc. etc. Högtideliga Kröning Den 29 Maji 1772.
(Stockholm, Wennberg och Nordström, 1772)
- Zetherström, J. N., *SKUGGE-MÅLNING, AF SVEARS FRÖGD, VID HENNES*
KONGL. HÖGHET, KRON-PRINSESSAN SOPHIE MAGDALENÆ
HÖGSTHUGNELIGA INTÅG I STOCKHOLM DEN 4 NOVEMBER
1766. UNDERDÅNIGAST AF J. N. ZETHERSTRÖM. (Stockholm,
kungliga finska tryckeriet)
- Åminnelse, Af d. 19 Augusti 1772, Uplifwad, Då Wår Allernådigste Konung, Konung*
GUSTAF den Tredje, I Egen Hög Person, på Dess Höga Födelse-Dag, d. 24
Januarii 1773, Täcktes, Uppå Stockholms Råd-Hus, med Äre-Tecken i Gull-
och Silfwer-Medaillon, benåda De Herrar, af Stockholms Högt Respective
Borgerskap [...] (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1773)
- ÅMINNELSE, AF DEN 19 AUGUSTI 1772, UPLIFVAD, DÅ VÅR ALLERNÅ-
DIGSTE KONUNG, KONUNG GUSTAF III, EGEN HÖG PERSON,
På DESS HÖGA FÖDELSE-DAG, DEN 24 JANUARI, 1773, TÄCKTES
UPPÅ STOCKHOLMS RÅD-HUS, MED ÄRE-TECKEN I GULL- OCH
SILFVER-MEDAILLONER BENÅDA DE HERRAR AF STOCKHOLMS

HÖGT RESPECTIVE BORGERSKAP, SOM, GJORT SIG VÄRDIGE HANS KONGLIGE MAJESTÄTS UTMÄRKTA NÅD, AT BÄRA, PÅ SAMMA SÄTT, SOM ORDEN, TIL BELÖNING FÖR VISAD TROHET OCH MANDOM VID DEN I SVERIGE SKEDDA LYCKLIGA FÖRÄNDRINGEN. (Stockholm, Wennberg och Nordström, 1773)

Älf, Samuel, *UNDERDÅNIGT TAL, VID HANS KONGL. HÖGHETS, SVEA OCH GÖTHA RIKES CRONPRINS, PRINS GUSTAVS NEDER-RESA OCH MÖTE AF DESS UTKÅRADE DYRA GEMÅL, KONGL. DANSKA CRONPRINSESSAN, SOPHIA MAGDALENA, OCH UTI DESS EGEN HÖGA NÄRVARO Hället På Gymnasium i Linköping, Den 29 Septembr. 1766. Af SAM. ÄLF, Prof. & Eloq. Ac Poës. Lect.* (Björckegrens änka)

Öfwer den 29 Maj 1772. ("Almäna Tidningar" nummer 156. Måndag 20 juli 1772, Stockholm)

ÖFVER DEN 4. NOVEMBER, 1766. (Stockholm, Lars Salvius)

Öhrwall, Bengt, *Underdånige Tankar wid Deras KONGelige Högheters Högst hugneliga Ankomst til Götheborg, i dag.* ("Göteborgske Spionen" nummer 41, tisdag 14 oktober 1766)

Uppsala universitetsbibliotek, Josefina

[Titellös] (Fahlu Tidning, onsdag 8 januari 1823, nummer 2)

[Titellös] (Ur posttidning, inga andra uppgifter finns)

-c. -m., *FRIDSHELSNING FRÅN H. KONGL. HÖGHET PRINS GUSTAF TILL DESS MODER HENNES MAJ:T DROTTNINGEN.* (Stockholm, P. A. Norstedt & söner, 1852)

-s., *DROTTNING JOSEFINAS SAGODRAPA.*

13 Juni 1823–13 Juni 1873, TILL H. M. ENKEDROTTNINGEN PÅ FEMTIO-ONDE ÅRSDAGEN AF HENNES ANKOMST TILL SVERIGE. (Stockholm, 1873, J. W. Svenssons boktryckeri)

A.; M fl, *NÅGRA SKALDE-ORD I ANLEDNING AF PRINS GUSTAFS DÖD.* (Stockholm, typografiska föreningens boktryckeri, bollhusgränd nummer 1)

A. G. L., *Minnes-runna öfwer Högstsalig H. M. Konung Oscar I.* (Förf. af en Folkskolelärare.)

Acrosticon. Den 12 Juni 1823. (Insändt.) (Allmänna Journalen n:o 133 trossdagen den 12 Juni 1823)

AFSKEDS-HELSNING TILL H. K. H. KRONPRINSEN MED DESS HÖGA FAMILJ, AF STDUERANDE UNGDOMEN I LUND, DEN 13 AUGUSTI 1836. (Lund, 1836, Akademiska boktryckeriet).

- Bey, Bruce, *JULKLAPP TILL FOSTERLANDETS VÄNNER. AF BRUCE BEY.* (Stockholm, 1847, J. A. Walldén)
- Bjursten, Herman, *EPILOG PÅ OSCARSDAGEN 1859. AF HERMAN BJURSTEN.* (*Uppläst å Kongl. Teatern.*) (Stockholm, Högbergiska boktryckeriet, 1859)
- Bjursten, Herman, *VID H. M. KONUNG OSCARS URNA. Den 8 Augusti 1859.* (Stockholm N. Marcus, 1859)
- Bjursten, Herman, *VID UNDERRÄTTELSEN OM H. K. H. HETIGENS AF UPLANDS FRANS GUSTAF OSCARS DÖD.* (Stockholm, N. Marcus, Lilla Nygatan 19, 1852)
- Blom, I. R., *TILL HANS KONGL. HÖGHET KRON-PRINSEN, Vid Dess återkomst till Fäderneslandet 1822.* (Stockholm, Fr. B. Nestius, 1823)
- C F–n, *Sång på H. K. H. Kronprinsessans höga Namnsdag. Författad och sjungen i ett Sällskap d. 21 Aug 1827. *) Detta Sångstycke, författadt inpromptu vid det ofvannämnda högtidligt glada tillfället, införes på begäran; och anhålles att Läsaren behagar mera afse de känslor som lifvat Författaren, än hans förmåga att värdigt uttrycka dem.* (Stockholms tidning n:o 16, lördagen den 25 augusti 1827).
- C–gh, *Den 13 Juni. (Insändt).* (Stockholms Posten, 135, lördagen den 14 Juni 1823)
- CANTATE VID SORGE- och MINNESFESTEN EFTER DEN IX Frimurare-Provinsens V. S. V. HÖGSTSALIG HANS MAJESTÄT KONUNG OSCAR I. Afsjungen uti Svenska Stora Landt-Logen den 16 April 1860.* (Stockholm, P. A. Norstedt & söner kongl. boktryckare, 1860)
- Carlén, Octavia, *TILL ENKEDROTTNINGEN JOSEFINA Den 14 Augusti 1859.* (Stockholm, N. Marcus, 1859)
- Dannström, Isidor, *SÅNG VID HÖGSTSALIG PRINS GUSTAFS DÖD ("Prinds Gustavs Hjemgang") HENNES KONGL. HÖGHET PRINSESSAN EUGENIE i djupaste underdånighet tillegnad AF ISIDOR DANNSTRÖM.* Stockholm, P. A. Norstedt & söner, 1852)
- Den 14 October 1852.* (Stockholm, P. A. Norstedt & söner, 1852)
- DEN 19 JUNI 1823.*
- Den 19 Juni 1823 (Insändt)* (Stockholms Posten, 139, 1823)
- Den 4 Juli. Skål. Orden afsjunge i ett talrikt Sällskap af Militair-Läkare, samlade att fira H. K. H. KronPrinsens Födelse-Dag* (Stockholm, 1823, tryckt hos J. P. Lindhs änka. Även tryckt i Stockholms Posten 160, tisdagen den 15 Juli 1823).
- DEN I DECEMBER 1823.* (Västerås, 1823, T. R. Björkbom)

- Den Uppländske Harpolekarens Fröjdegwäde wid Sweriges och Norriges Arffurstes, Hans Kongl. Höghet Hertigens af Upplands, högtidliga Döpelse, den 30 Juni 1827.* (Stockholm, 1827, tryckt i Wennlundska Boktryckeriet).
- DROTTNING JOSEPHINA.* (Sth. 1844)
- Dunckel, Dorothea, *I anledning af HANS KONGL. HÖGHET KRONPRINSENS åtekromst till FÄDERNESLANDET, I December månad år 1822.* (Stockholm, kongl. Ordens-boktryckeriet, 1822)
- Dunckel, Dorothea, *I anledning af HENNES MAJESTÄTS DROTTNINGENS OCH HENNES KONGL. HÖGHET KRONPRINSESSANS ankomst till Sverige I Juni månad år 1823. Af Dorothea Dunckel.* (Göteborg, 1823, Geo. Löwegren)
- E–RN, *PRINS GUSTAF KOMMER! En höstblomma på Hans graf, af E–RN.* (Stockholm, Rudolf Wall Beridaregatan 18, 1852)
- En wäns tankar wid Hans Kongl. Maj:ts Konung OSCARS resa genom Elfsborgs län år 1845. I anledning av 1 Petr. 2:17. Frukter Gud, Ärer Konungen.* (Göteborg, Sam. Wahlström 1846)
- FOLK-SÅNGEN. Sjungnen på Kongl. Theatern den 14 April 1853.*
- FOLKET SÖRJER – FOLKET BEDER! SÅNG PÅ OSCARSDAGEN 1852.* (Stockholm, N. Marcus lilla nygatan 19, 1852)
- Folkets Hälsing till DD. MM. Konungen och Drottningen samt det Kungliga Huset i Helsingborg d. 3 Augusti 1846, af Carl CH. Eberstein.* (Helsingborg, J. Torell, 1846)
- Freyas ankomst till Norden.* (Stockholm, 1823, Faedr. Boh. Nystius)
- FREYAS HÖGTID, PROLOG i En Akt.* (Stockholm, 1825, Olof Grahn)
- G. H–T, *Vid underrättelsen om Hans Maj:t Konung OSKAR I:s död.*
- GLÄDJE-SÅNG VID HENNES KONGL. HÖGHET KRON-PRINSESSANS LYCKLIGA NEDKOMST MED EN PRINS, DEN 3 MAJ 1826. HANS KONGL. HÖGHET KRON-PRINSEN I UNDERDÅNIGHET TILL-ÅGNAD.* (Stockholm, 1826, Elméns och Granbergs tryckeri)
- G. N., *SÅNG VID DEN AKADEMISKA FESTEN I LUND DEN 2 DECEMBER 1844.* (Lund, 1844, Berlingska boktryckeriet) (även utgiven som bihang till Lunds weckoblad)
- Glädjeweäde, i anledning af Hennes Kongl. Höghet Kron-Prinsessans lycksaliga nedkomst med en Prins, den 18 Juni 1827.* (Stockholm, 1827, Wennlundska Boktryckeriet)
- H. M. ENKEDROTTNINGEN JOSEPHINA.* (Stockholm, P. A. Norstedt & söner kongl. Boktryckare, 1859)
- HELL VÅR DROTTNING!* (Stockholm, Schultze & comp. 1845)
- HELSNING den 16 October 1852.* (Stockholm, P. A. Norstedt & söner, 1852)

- HELSNING Till HANS KONGL. HÖGHET KRONPRINSEN JOSEPH FRANS OSCAR vd DESS LANDSTIGNING I WISBY den 15 Juni 1829.* (Visby, 1829, Axel Cedergren)
- I anledning af D. D. K. K. H. H. KRONPRINSENS och KRONPRINSESSANS Ankomst till Götheborg d. [blankslag] Juni 1824.* (Göteborg, Geo. Löwegren, 1824)
- I ANLEDNING AF DERAS KONGLIGA HÖGHETERS KRONPRINSENS OCH KRONPRINSESSANS FÖRMÄLNING ORD TILL MUSIKEN VID ORATIONEN PÅ K. GYMNASIUM I STRENGNÄS DEN 9 OCTOBER 1823.* (Strängnäs, Carl Eric Ekmarck)
- I RIDDARHOLMSKYRKAN DEN 22 JUNI 1876 DÅ HENNES MAJ:T ENKEDROTNINGEN AF SVERIGE OCH NORGE JOSEPHINAS JORDISKA STOFT NEDSÄNKES I KONUNGAGRIFTEN.* (Stockholm, 1876, P. A. Norstedt & söner)
- J-n, *PÅ OSCARS-Dagen 1827.* (Lund, 1827, af Berglingska boktryckeriet)
- J. L. H-r, *SÅNG MED ANLEDNING AF FESTEN VID H. K. H. HERTIGENS AF UPLAND FRANS GUSTAF OSCARS MONUMENTS AFTÄCKANDE, DEN 18 JUNI 1854, AF J. L. H-r.* (Stockholm, typografiska föreningens boktryckeri, 1854)
- Johansson, Johan, *MINNESRUNOR ÖFVER FRAMLIDNE HANS KONGL. HÖGHET SVERIGES OCH NORGES ARF-FURSTE HERTIGEN AF DALARNE NICOLAUS AUGUST ORDFÖRANDE MÄSTARE UTI SKOTTISKA S:T ANDREÆ-LOGEN NORDISKA CIRKELN TECKNADE OCH UPPLÄSTA VID DESS LIT DE PARADE I NÄRVARO AF LOGENS SAMTLIGA LEDAMÖTER DEN 11 MARS 1873 AF JOHAN JOHANSSON.* (Stockholm, P. A. Nymans tryckeri, 1873)
- K. K-g, *VERSER FÖR DD. MM. KONUNG OSCAR OCH DROTNING JOSEPHINA*
- Kupletter TILL Landt-Festen, Tillfällighets-pjes i anledning af H. K. H. Arf-Fursten, Hertigen af Upland FRANS GUSTAF OSCARS Födelse, Första gången uppförd på Kongl. Djurgårds-Theatern den 4 Augusti 1827.* (Stockholm, 1827, Kongl. Ordens-Boktryckeri)
- Kung Oscars Minne.* (Gotlands Läns nya Tidning, ingen numrering etc finns i utlippet)
- L-g-n, *TILL HANS KONGL. HÖGHET HERTIGEN AF UPLAND AF DEN STUDERANDE UNGDOMEN VID KONGL. CAROLINSKA AKADEMIEN OSCARS-DAGEN 1827.* (Lund, 1827, tryckt hos ACAD. RENTEM OCH RIDD. C. F. BERLING).
- L. & N., *Våra Minnen! Sång, tillegnad H. K. H. Prinsessan EUGENIE!* (Gotlands Läns Tidning, 1861, nummer 27)

- Lysander, Th., *I ANLEDNING AF H. M. KONUNG OSCAR I:s DÖD. CANTATE VID KONGL. CAROLINSKA UNIVERSITETS SORGEFEST, OSCARS-DAGEN, 1859. MUSIK AF W. TH. GNOSSPELIUS. ORD AF TH. LYSANDER.* (Lund, Berglingska boktryckeriet, 1859)
- MINNESRUNA ÖFVER KONUNG OSCAR DEN FÖRSTE.* (Stockholm, Isaac Marcus, 1859)
- Nordforss, Carl Gustaf, *I ANLEDNING AF DERAS KONGL. HÖGHETERS KRONPRINSES OCH KRONPRINSESSANS FÖRMÅLNING. FÖRSÖK TILL EN SÅNG AF CARL GUSTAF NORDFORSS* (Stockholm, 1827, Kongl. Ordens-boktryckeriet)
- Nyberg, Herman, *VID ENKE-DROTTNING JOSEFINAS GRAF DEN 21 JUNI 1876* (Stockholm, K. L. Beckman)
- Nyström, Justina Margareta, *MINNESORD UTTALADE VID ENKEDROTTNING JOSEPHINAS DÖD DEN 7 JUNI 1876 AF JUSTINA MARGARETA NYSTRÖM, FÖDD EN.* (Vänersborg, 1876, Wenersborgs-postens bolags boktryckeri)
- NÅGRA MINNESORD ÖFVER JOSEFINA MAXIMILIANA EUGENIA ENKEDROTTNING AV SVERIGE OCH NORGE.*
- NÅGRA SLAG PÅ LUTHAN. VERSER I ANLEDNING AF HÖGSTSALIGE H. K. HÖGHET PRINS GUSTAFS NEDSÄTTANDE I RIDDARHOLMSKYRKANS GRAFCHOR. Behållningen tillfaller en afliden Chorsångares nödställda familj.* (Stockholm, J. A. Dahlström, 1852)
- O—a, *Till H. K. H. Prinsessan EUGENIE. Vid afresan från Wisby den 30 Aug. 1860.* (Gottlands Tidning 1860, nummer 36, insänd dikt)
- ORD AFSJUNGNA VID EN FEST-MÅLTID I GEFLE DEN 14 MARS 1853.* (Gävle, A. F. Landin, 1853)
- ORD, AFSJUNGNE den 9:de Februari 1853 VID DEN AF STOCKHOLMS MAGISTRAT anställde festliga Måltid.* (Stockholm, P. A. Norstedt & söner, 1853)
- ORD, AFSJUGNE VID Hans Kongl. Höghet Kronprinsens LYCKLIGA ÅTERKOMST FRÅN NORIGE. DEN 10 SEPT. 1833.* (Stockholm, 1833, Carl Deleen)
- ORD till Musiken VID ACADEMISKA HÖGTIDLIGHETERNA DEN 4 OCH 5 OCTOBER 1827 I ANLEDNING AF H. K. H. HERTIGENS AF UPLANDS Födelse.* (Uppsala, 1827, Palmblad & C.)
- ORD till Musiken VID ACADEMISKA HÖGTIDLIGHETERNA DEN 14 OCH 15 MAJ 1829. I ANLEDNING AF H. K. H. HERTIGENS AF ÖSTERGÖTHLAND Födelse.* (Uppsala, 1829, Palmblad & C.)
- ORD till Musiken vid de Academiska Högtidligheterna den 3:dje, 6:te och 7:de October 1823. i anledning af DERAS KONGLIGA HÖGHETERS KRON-*

- PRINSENS OCH KRONPRINSESSANS HÖGA BILÄGER.* (Uppsala, Palmblad & co., 1823)
- ORD till Musiken vid ORATIONERNA I ANLEDNING AF H. K. H. HER-
TIGENS AF DALARNE FÖDELSE HÅLLNA DEN 17 OCH 18 NOV.
1831.* (Uppsala 1831, Palmblad & C).
- ORD TILL MUSIKEN VID UPSALA UNIVERSITETS SORGEFEST I AN-
LEDNING AF H. M. KONUNG OSCAR DEN FÖRSTES DÖDLIGA
FRÅNFÄLLE.* (Uppsala, C. A. Lefler kongl. Akad. Boktryckare, 1859)
- ORD TILL SORG.MUSIKEN VID HÖGSTSALIG HANS MAJESTÄT KON-
UNG OSCAR IES BEGRAFNING.* (Stockholm, P. A. Norstedt & söner
kongl. Boktryckare, 1859)
- Parole, Johan, *Swensk Soldat-Sång af JOHAN PAROLE, Lif.Gardist. Mina Kamra-
ter af Konungens Andra Lif-Garde broderligen tillegnad.* (Stockholm, 1823,
Marquardska Boktryckeriet)
- Pederson, Are, *En ny Bröllops-Wisa att sjungas till minne af den 6 Junii 1857
då Prins Oscar af Sverige hemtade sin Brud Prinsessan Sophia af Nassau.
Sjunges såsom: "O Wermeland, du sköna, Du härliga land!" Af Are Pederson.*
(Enköping, tryckt af A. T. Baban på dess förlag)
- På OSCARS-DAGEN den 1 December 1845.* (Linköping, C. F. Ridderstad, 1845)
- Rydin, Hedda Christina, *Tankar i anledning af Deras Kongl. Majestäter Hans
Maj: T Konung Oscar I:s och Hennes Maj:t Drottningens resa genom Småland
år 1847 af Torpareflickan Hedda Christina Rydin.* (Jönköping, J. Sandwall)
- PÅ PRINSESSAN EUGENIAS Confirmationsdag den 26 Oktober 1845.*
- R-a, *PRINS NICOLAUS och KONUNG CARL XV.* (Härnösand, J. A. Johans-
son, 1873)
- S..., *TILL H. M. DROTTNINGEN, D. 14 MARS 1857. Vid Stads-husets i Wisby
Invignings-fest.* (Visby, Theodor Norrby, 1857)
- S..., *Till Hennes Kongliga Höghet Prinsessan EUGENIE. Vid afresan från Gotland
d. 30 Aug. 1860.* (Visby, J. A. Lindblom, 1860)
- S..., *Till HENNES KONGLIGA MAJESTÄT ENKE-DROTTNINGEN, då
OSCARS-STENEN vid Visby aftäcktes den 8 juni 1861.* (Visby, J. A.
Lindbom, 1861)
- S*****g, *VINTER-BLOMMOR, STRÖDDA PÅ PRINS GUSTAF GRAF AF
S*****g.* (Stockholm, J. W. Lundsbergs boktryckeri, 1854)
- Sch....u, *TILL H. M. DROTTNINGEN, den 21 Augusti 1855.*
- Segerman, Lars, *Underdåniga Tankar wid Hans kongl. Höghet Kron-Prinsens
Höglyckliga återkomst ifrån Dess Utländska Resa, Sjungen då Hans Kongl.
Höghet passerade Norrköping Dagen för Julafton 1822. Som ock wid Hennes
Maj:ts vår Allernådigsta Drottningens Höglyckliga återkomst till vårt kära Fä-
dernesland uti början af Juni månad år 1823. Uti några Werser författadem*

- och Allerunderdånigst framgifne af förre Quartersmästaren Lars Segerman, hwilken nu är aldeles blind, men likwäl höjer sin tanka med innerlig Bön till Allmagten om Deras Kongl. Majestäters Högkongliga Wälgång etc Kan sjungas under en behaglig Musicalisk Meoldie.* (Norrköping, Raams änka, 1823)
- Skål för H. K. H. KRON-PRINSEN, Södermanland och Nerikes Gilles Höga Beskyddare, Den 26 Maji 1827* (Stockholm, J. Hörberg, 1829)
- [Tegnér, Esaias], *SKÅLAR, AFSJUNGNA I HELSINGBORG VID H. K. H. KRONPRINSENS ÅTERKOMST FRÅN DESS UTRIKES RESA 1822.* (Lund, Berglingska tryckeriet, 1822)
- SKÅLAR VID ACADEMIÆ-STATENS MIDDAGS-MÅLTID DEN 12 OCTOBER 1829.* (Uppsala, 1829, Palmblad & C.)
- SKÅLAR, Då Hans Kongl. Höghet, Hertigen af Östergöthland, PRINS OSCARS höga Födelsefest firades i Linköping, den 1 Februari 1829.* (Linköping, 1829, tryckt hos A. Petre). Även tryckt i Stockholms Tidning no. 11 lördagen den 7 februari 1829).
- Skålar i ett Sällskap, då kanonerna förkunnade H.K H. KronPrinsessans lyckliga nedkomst* (Stockholms Posten, 102, fredagen den 5 Maj 1826)
- SKÅLAR VID ACADEMIÆ-STATENS MIDDAGS-MÅLTID DEN 12 OCTOBER 1829.* (Uppsala, Palmblad & co, 1829)
- SKÅLAR VID Måltiden gifven, till firande AF HENNES KONGLIG HÖGHET KRON-PRINSESSANS Lyckliga Förlossning, AF Svenskar och Norrmän i London. Den 31 Maj, 1826.* (F. W. Olson, 25, Wellclose Square, tryckår saknas)
- Skålar vid en måltid, gifven af Riksdagsmän och Invånare af Upland till firande af H. K. H. ARFFURSTEN HERTIGENS AF UPLANDS Födelse-dag. Den 18 Junii 1829.* (Stockholm, 1829, Johan Hörberg). Även tryckt i Stockholms tidning N:o 47 måndagen den 22 Juni 1829)
- Sorgeqwäde med anledning af Hans Majestät Konung OSCAR den Förstes död, den 8 Juli 1859, jemte en kort berättelse om Hans sista stunder.*
- Svar på "Runer till Oscars Saga 1849." Säljes till förmån för minnesvården öfver de, i närvarande krig mellan Danmark och Tyskland, fallna Svenskar och Norrmän.* (Karlskrona, 1849, P. E. Flygares änka)
- SVEA TILL JOSEPHINA MAXIMILIANA EUGENIA. DEN 3 MAJ 1826.* (Stockholm, 1826, Fr. B. Nestius)
- Swennberg, Lars, *Glädje-Offert wid Hans Kongl. Höghet Kron-Prinsen Joseph Frans Oscars och Hennes Kongl. Höghet Kron-Prinsessan Josephina Maximiliana Eugenia Napoleonas Höga Förenings-Akt, uti Stockholm den 19 Juni 1823. Författadt af Lars Swennberg, och wälment tillegnad Svenska Allmogen. Sjunges som: Se'n jag med ögon klara* (Stockholm, 1823, Marquarska boktryckeriet)

Sveriges skyddsängel till Skandinaviska folket (Stockholms Posten, onsdag 8 januari 1823, nummer 5)

SÅNG den 4 Juli 1823. (Stockholm, 1823, Fr. B. Nestius)

SÅNG PÅ SÄLLSKAPETS DE FATTIGAS VÄNNER HÖGTIDSDAG den 3 Maj 1849.

SÅNG på Årsdagen af HANS KONGL. HÖGHET KRONPRINSENS, JOSEPH FRANS OSCARS, ankomst till Wisby, den 15 Juni 1834 i ett Sällskap derstädes afsjungen. (Visby, 1834, Axel Cedergren)

SÅNG VID DEN FEST SOM FIRADES VID CAROLINSKA AKADEMIEN MED ANLEDNING AF H. K. H. KRONPRINSENS HÖGA FÖRMÅLNING DEN 19 JUNI 1850. (Lund, 1850, Berglingska boktryckeriet)

SÅNG Vid den Fest, Som, Med anledning af DD. MM. Konung OSCAR 1:s och Drottning JOSEPHINAS KRÖNING, firades af Westerås Lärowerk d. 10 Juni 1845 (Västerås, 1845, T. R. Björkbom)

SÅNG VID OSCARS-DAGENS firande i GEFLE d. 1 Dec. 1844. (Gävle, J. O. Linn, 1844)

SÅNGER FÖR HANS MAJESTÄT OCH DEN KONGLIGA FAMILJEN, VID ALLMÄNNA LANDTBROKSMÖTETS SAMMANKOMST I STOCKHOLM. DEN 2 OKOTBER 1846. (Stockholm, L. J. Hjerta, 1846)

SÅNGER VID DE I ANLEDNING AF H. M. KONUNGENS KRÖNING DEN 28, 29 OCH 30 NOVEMBER 1844 ANSTÄLLDA AKADEMISKA HÖGTIDLIGHETERNA (Uppsala, 1844, Akademiska boktryckeriet)

T–N, *SÅNG I ANLEDNING AF DERAS MAJESTÄTER KONUNG OSCARS OCH DROTTNING JOSEPHINAS KRÖNING. VID AKADEMISKA FESTEN I LUND DEN 4 DECEMBER 1844.* (Lund, 1844, Berlingska boktryckeriet)

T–N, *Till Deras Kongl. Högheter KRONPRINSEN och HERTIGEN af UPLAND vid Deras afresa från UPLAND den 14 Dec. 1844.* (Correspondenten, onsdag 18 december 1844, nummer 103)

T–N, *VID Deras Kongl. Majestäters OCH Deras Kongl. Högheters VISTANDE I LUND DEN 13-15 AUGUSTI 1846 AF CAROLINSKA AKADEMIEN.* (Lund, 1846, Berglingska boktryckeriet)

TACKSÄGELSE-ORD AFSJUNGNA INOM SÄLLSKAPET DE FATTIGES VÄNNER den 15 Mars 1846. (Stockholm, 1846, P. A. Norstedt & söner)

TILL DERAS KONGL. HÖGHETER KRONPRINSEN OCH KRONPRINSESSAN SAMT DE KONGL. PRINSARNE OCH DEN KONGL. PRINSESSAN VID DERAS NÅDIGA BESÖK I GÖTHEBORG DEN [blankslag] JULII 1835. (Göteborg, 1835, M. Prytz)

TILL DERAS KONGL. HÖGHETER, KRONPRINSEN OCH KRONPRINSESSAN, VID DERAS RESA TILL NORRIGE, 1824. Af Den Studerande

- Ungdomen i Westerås.* (Wästerås, T. R. Björkbom, 1824. Även tryckt i Stockholmsposten och Fahlus Tidning)
- TILL DERAS MAJESTÄTER KONUNGEN OCH DROTTNINGEN, VID DEN FEST, SOM I ANLEDNING AF DERAS HÖGA KRÖNING GIFVES AF Ledamöter utaf Ridderskapet och Adeln, den 15 Oktober 1844* (Stockholm, 1844, Norstedt et söner)
- TILL DERAS MAJESTÄTER KONUNGEN OCH DROTTNINGEN, VID DEN FEST, SOM I ANLEDNING AF DERAS HÖGA KRÖNING GIFVES AF Stockholms Magistrat och Borgerskap, den 15 Oktober 1844* (Stockholm, 1844, Norstedt et söner)
- TILL H. K. H. KRONPRINSEN OCH DD. KK. HH. ARFFURSTARNE HERTIGARNE AF SKÅNE OCH UPLAND SÅNGER AFSJUGNA I UPSALA DEN 5 NOV. 1832.* (Uppsala, 1832, Palmblad & C.)
- TILL H. M. DROTTNINGEN PÅ JOSEFINA-DAGEN 1857. I UNDERDÅNIGHET AF SÄRÖ BADGÄSTER.* (Göteborg, Hedlund & Lindskog, 1857)
- TILL H. M. KONUNGEN VID HÖGV. PRESTESTÅNDETS MIDDAG OSCARSDAGEN DEN 1 DECEMBER 1857* (Stockholm, 1857, J. F. Meyer & Komp:s litografiska institut och boktryckeri)
- TILL HANS MAJ: T Konungen. OSACRS DAGEN I LUND 1845.* (Lund, 1845, Berglingska boktryckeriet)
- TILL HENNES KONGL. HÖGHET JOSEPHINA, Kronprinsessa af Sverige och Norrige.*
- TILL HENNES KONGL. HÖGHET KRON-PRINSESSAN. Den 11 Maj 1826.* (Stockholm, 1826, Fr. B. Nestius. Även tryckt i Granskaren N_o 36, Stockholm den 12 Maj 1826).
- TILL HENNES KONGL. HÖGHET KRON-PRINSESSAN, PÅ H. K. H. HERTIGENS AF SKÅNE FEMTONDE FÖDELSEDAG.* (Kongl. Ordens-boktryckeri, 1841)
- TILL HENNES KONGL. HÖGHET KRONPRINSESSAN, I LUND DEN 10 AUGUSTI 1836.* (Lund, 1836, Akademiska boktryckeriet)
- Till Hennes Kongl. Höghet Sveriges och Norriges Kron-Prinsessa.* (Freya Sällskaps-Blad. No 1 och 2, lördag 10 april 1824)
- TILL HENNES MAJ: T DROTTNINGEN DEN 1 FEBRUARI 1845.* (Stockholm, P. A. Norstedt & söner kongl. Boktryckare, 1845)
- TILL Hennes Maj:t Enke-Drottningen, ALLMÄNNA INSTITUTETS FÖR DÖFSTUMMA OCH BLINDA HÖGA BESKYDARINNA. DEN 13 JUNI 1873.* (Stockholm, 1873, Associations-Boktryckeriet)
- Till Hennes Majestät ENKE-DROTTNINGEN. Vid en festmiddag i Göteborg den 2 Augusti 1861.* (D. F. Bonnier)

- TILL HENNES MAJESTÄT ENKE-DROTTNING JOSEPHINA DEN TRETTONDE JUNI 1873. AF SVENSKA AKADEMIEN.* (Stockholm, 1873, P. A. Norstedt & söner)
- TILL HENNES MAJ:T ENKEDROTTNING JOSEFINA. (Insändt.)* (Post- och inrikes tidningar. Onsdag 3 augusti 1859, nummer 180)
- TVÅ POÈMER. 1. Sång till H. K. H. Kron-Prinsen. 2. Svensk Karla-Sång. Säljes till förmån för de, genom branden d. 22 Januari, brödlösa arbetarne på Söder.* (Stockholm, P. A. Nordstedt & sönr, 1842)
- TILL SKÅLAR VID DD. MM. KONUNGENS OCH DROTTNINGENS, SAMT DEN KONGL. FAMILJENS NÅDIGA BESÖK I GÖTHEBORG DEN 31 JULI 1847.* (Göteborg, M. Prytz officin, 1847)
- Underdånigt till D. D. K. K. H. H. KRON-PRINSEN och KRON-PRINSESSAN, å Göthiska Förbundets Högtidsdag den 19 Junii 1824.* (Göteborg, Sam. Norberg, 1824)
- VAGGSÅNG, Hans Kongl. Höghet HERTIGEN AF DALARNE i underdånighet tilegnad.* (Stockholm, 1831, tryckt hos Carl Deleen).
- VERSAR, AFSJUNGNE VID EN HÖGTIDLIGHET, ANSTÄLLD I LUND TILL FIRANDE AF H. K. H. KRONPRINSENS, KONGL. CAROLINSKA AKADEMIENS KANSLERS, HÖGA NAMNSDAG, 1824.* (Lund, Berglingska tryckeriet, 1824)
- VERSAR PÅ HENNES KONGL. HÖGHET KRONPRINSESSANS HÖGA FÖDELSEDAG; afsjungne i SVEA ORDEN, den 14 Mars 1835.* (Stockholm, 1835, D. M. Lublin)
- VERSAR, afsjungne vid Skålar under den middag Götheborgs Stads Handlande d. 14 Maj 1826, gifvit till underdånigt firande af Hennes Kongl. Höghet Kronprinsessans Nedkomst med en Arfprins.* (Göteborg, 1826, Geo. Löwegren)
- Versar med anledning af Hans Maj:t Konungens Höga Närvaro å Lägerplatsen Malmen den 15 Juni 1847.* (Linköping, C. F. Ridderstad, 1847)
- Versar vid högtidligheten i Götheborg den 29 Juni 1823, i anledning af Hans Kongl. Höghet Kronprinsen JOSEPH FRANS OSCARS och Hennes Kongl. Höghet Kronprinsessan JOSEPHINAS Höga Förmälning.* (Göteborg, 1823, L. Torbjörnsson)
- VERSER afsjungna vid Festen för den lika Arfsrätten, i Umeå den 14 Sept. 1845.* (Umeå, 1845, C. Dag)
- VERSER AFSJUNGNE VID MIDDAGSMÅLTIDEN Å Stora Börs-Salen den 23 Maj 1845.* (Stockholm, 1845, P. A. Norstedt et söner)
- VERSER, AFSJUNGNE FÖR HANS KONGL. HÖGHET KRON-PRINSEN, STOR-AMIRALEN, den 10 Augusti 1827.* (Karlskrona, 1827, Pehr Erik Flygare)

- VERSER DEKLAMERADE OCH AFSJUNGNE VID SORGEFESTEN, I ANLEDNING AF H. K. H. HERTIGENS AF UPLANDS, PRINS GUSTAFS fränfälle, GIFVEN AF Musikaliska Sällskapet, i Linköping, den 21 och 22 November 1852.* (Linköping, C. F. Ridderstad, 1852)
- VERSER, i anledning af hertigens af Dahlarnas FÖDELSE; Afsjunge i FAHLUN den 4 Sept. 1831.* (Falun, 1831, tryckt hos Carl Richard Roselli).
- VID DEN AKADEMISKA FESTEN I LUND PÅ EUGENIADAGEN 1852.* (Lund, Berglingska boktryckeriet, 1852)
- VID DERAS KONGLIGA HÖGHETERS KRONPRINSENS OCH KRONPRINSESSANS Ankomst till Upsala den 1 Junii 1825. Af Den Studerande Ungdomen.* (Uppsala, Palmblad & c, 1825)
- VID Festen å S:t Knuts-Salen i Malmö DEN 11 JULI 1846.* (Lund, Berlingska boktryckeriet, 1846)
- VID GUDSTHENSTEN I STOCKHOLMS SYNAGOGA PÅ KLAGODAGEN den 14 Augusti 1859.* (Stockholm, Isaac Marcus, 1859)
- VID H. K. H. HERTIGEN AF UPLAND SVERIGES OCH NORRIGEAS ARF-FURSTE FRANS GUSTAF OSCARS GRAF* (Stockholm, P. A. Norstedt & söner, 1852)
- Vid HANS MAJ:T Konung OSCAR I:s och HENNES MAJ:T Drottning JOSEPHINA MAXIMILIANA EUGENIAS HÖGA KRÖNING, den 28 September 1844.* (Stockholm, 1844, P. E. Norman)
- VID HENNES KONGL. HÖGHET, PRINSESSANS AF NEDERLÄNDERNA, WILHELMINA FREDRIKA ALEXANDRA ANNA LOVISA'S ANKOMST TILL STOCKHOLM, den 15 Juni 1850.* (Stockholm, 1850, Norstedt & söner)
- Vid HENNES MAJESTÄT DROTTNINGENS samt DERAS KONGL. HÖGHETER KRONPRINSEN OCH KRONPRINSESSANS ankomst till Upsala den 14 Junii 1830. af DEN STUDERANDE UNGDOMEN.* (Uppsala, 1830, Palmblad & C.)
- VID KONGL. SVEA ARTILLERI-REG. OFFICERS-CORPS FEST TILL FIRANDE AF H. M. KONUNGENS TILLFRISKNANDE den 9 Februari 1853.* (Stockholm, 1853, P. A. Norstedt & söner)
- VID LUNDS UNIVERSITETS FEST TILL KONUNG OSCARS MINNE, DEN 2 DECEMBER 1859.* (Lund, Berglingska boktryckeriet, 1859)
- VID SORGEFESTEN HVARMED MINNET AF HANS KONGL. HÖGHET HERTIGEN AF UPLAND FRANS GUSTAF OSCAR KOMMER ATT FIRAS AF UPSALA UNIVERSITETS STUDENTCORPS å Carolina Redivivas Sollenitets Sal den 29 Nov. 1852.* (Uppsala, C. A. Lefler, 1852)

- VID SORGEFESTEN SOM I ANLEDNING AF H. K. H. HERTIGENS AF UPLAND FRANS GUSTAF OSCARS DÖD FIRADES AF UPLANDS NATION å dess Nationssal den 13 Nov. 1852.* (Uppsala, C. A. Lefler, 1852)
- VID UPSALA UNIVERSITETS SORGEFEST DEN 26 NOVEMBER 1852 I ANLEDNING AF HANS KONGL. HÖGHET HERTIGEN AF UPLAND FRANS GUSTAF OSCARS DÖDLIGA FRÅNFÄLLE.* (Uppsala, Kongl. Akademiska boktryckeriet, 1852)
- Wid H. M. DROTTNINGENS och DEN YNGRE KONGL. FAMILJENS Ankomst till Westerås Den 31 Januari 1845.* (Wästerås, D. Torsell)
- Wid Skottens Aflossande för Hennes Kongl. Höghet Kron-Prinsessans Lyckliga Förlossning, d. 3 Maj 1826.* (Stockholm, 1826, tryckt i Wennlundiska Boktryckeriet)
- Wid Tidningen om H. K. H. Kronprinsens och H. K. H. Kronprinsessans höga Biläger.* (Fahlu Tidning n:o27, onsdagen den 2 Juli 1823)
- Vid underrättelsen om KONUNG OSCARS DÖD.*
- ÖSTERGÖTHLAND SÅNG, i anledning af H. K. H. ARF-PRINSEN HERTIGEN AF ÖSTERGÖTHLAND OSCAR FREDRIKS Födelse. Uppläst i Svenska Akademien, Högtidsdagen d. 20 Dec. 1829.* (Stockholm, 1830, P.A. Norstedt & söner)

